

ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม
ในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน
ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยผลานวิธี
EFFECTIVENESS OF SOCIAL EMOTIONAL LEARNING PROGRAM
IN PREVENTING BULLYING AMONG BYSTANDERS OF STUDENTS

ศรสลัก นิมบุตร

ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม
ในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน
ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยผลสวนวิธี

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

EFFECTIVENESS OF SOCIAL EMOTIONAL LEARNING PROGRAM
IN PREVENTING BULLYING AMONG BYSTANDERS OF STUDENTS
IN UPPER ELEMENTARY SCHOOL: MIXED METHODS RESEARCH

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Applied Psychology)
BEHAVIORAL SCIENCE RESEARCH INSTITUTE, Srinakharinwirot University
2021
Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม
ในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน
ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยผสมผสานวิธี

ของ

ศรสลัก นิมบุตร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.อัศรา ประเสริฐสิน)

..... ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาศุภร์ จันประเสริฐ)

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี อินทรประเสริฐ)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเทพ พูนพล)

ชื่อเรื่อง	ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม ในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยผสมผสานวิธี
ผู้วิจัย	ศรสลัก นิมบุตร
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2564
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา ประเสริฐสิน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิมล จันประเสริฐ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีโดยมีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน แบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 งานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน กลุ่มที่ 1 ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน 5 คน กลุ่มที่ 2 นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย 4 คน ที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการกำหนดรหัสให้กับข้อมูลและจัดข้อมูลเป็นกลุ่มตามประเด็นที่ต้องการศึกษา ระยะที่ 2 งานวิจัยเชิงทดลอง โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน เก็บข้อมูลด้วยการทำแบบวัดการป้องกันการช่มเหงรังแกกันและแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม ก่อนการเข้าร่วม หลังการเข้าร่วม และระยะติดตามผล กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง จำนวน 24 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี Wilcoxon's Match Pairs Signed Rank Test เพื่อทดสอบความแตกต่างภายในกลุ่ม และใช้ The Mann-Whitney U Test ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ระยะที่ 1 พบว่า วิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน 1) การเฝ้าสังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ 2) การประเมินสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น 3) การลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน และ 4) การลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน และพบว่าเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดการป้องกัน คือ การตระหนักรู้ตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ ระยะที่ 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมมีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลนักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมมีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : การป้องกันการช่มเหงรังแกกัน, ผู้เห็นเหตุการณ์, การเรียนรู้อารมณ์สังคม, การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

Title	EFFECTIVENESS OF SOCIAL EMOTIONAL LEARNING PROGRAM IN PREVENTING BULLYING AMONG BYSTANDERS OF STUDENTS IN UPPER ELEMENTARY SCHOOL: MIXED METHODS RESEARCH
Author	SORNSALUK NIMBUTE
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2021
Thesis Advisor	Associate Professor DR. Ujsara Prasertsin
Co Advisor	Assistant Professor DR. Thasuk Junprasert

This mixed methods research has two objectives, as follows: (1) to understand perspectives in preventing bullying among students who are bystanders in school; and (2) to study the effectiveness of a social emotional learning program designed to prevent bullying among students who are bystanders in school. The research is divided into two phases. In Phase One, the qualitative research, semi-structured interviews were conducted. There were nine participants divided into two groups: Group One: five homeroom or subject teachers, and Group 2: four upper elementary students who are bystanders to bullying incidents. The data were labeled and categorized into sub-topics related to the focus of the study. Phase Two was the experimental research, a social emotional learning program in preventing bullying among bystanders. The data was collected by taking a bullying prevention measure and social emotional learning measure before, during, after, and in the follow-up stage of the program. The samples were 25 Grade Five students at a demonstration school in 2022. They were divided into an experimental group and a control group. The Wilcoxon's Match Pairs Signed Rank Test was used to test the variations within the groups and the Mann-Whitney U Test was used to test the variations between the groups. The findings are as follows: in Phase One, in order to prevent bullying at school, the following behavior should take place: (1) observe and analyze situations; (2) assess bullying situations; (3) take action by assisting friends; and (4) take action by protecting the friends. The variables that encourage bullying prevention were self-awareness, social awareness, social skills, and responsibility for their own actions. In Phase Two, the scores of students who joined the social emotional program as an experimental group were higher in the post-program and follow-up stage, compared to the pre-program ones and statistically significant at 0.1. Moreover, in the post-program and follow-up stage, the scores of the experimental group were higher than the scores of the control group, who did not attend the program and statistically significant at a level of .05.

Keyword : Bullying Prevention, Bystanders, Social Emotional Learning, Bullying in school

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของบุคคลหลายท่าน นิสิตขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อัชรา ประเสริฐสิน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาสุภกร์ จันประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษาร่วมที่ได้ให้ความเมตตากรุณากับนิสิตเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงสละเวลาอันมีค่าในการดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ ชี้แนะ ให้ความรู้ และความช่วยเหลืออนิสิตมาเป็นอย่างดี นิสิตรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี อินทรประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเทพ พูนพล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยดา สมบัติวัฒนา ประธาน และกรรมการสอบปริญญาานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำเพื่อทำให้ปริญญาานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทชิตสัณห์ สกฤตพงศ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้การอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ เ็นคุณนิตด้วยความรักความเมตตา รวมถึง พี่ ๆ เพื่อน ๆ ในรุ่นจิตวิทยาประยุกต์ รุ่น 3 กลุ่ม "SWU ป.เอก AppPsyGen3" ที่คอยให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือเรื่อยมา

ขอขอบคุณ ดร.เอกมาศ นันทจักรวัฒน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานบริการจิตวิทยาและแนะแนว หัวหน้าระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 และคณาจารย์ในโรงเรียนที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้คำแนะนำช่วยเหลือนิสิต และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือ เพื่อชี้แนวทางให้ปริญญาานิพนธ์นี้เสร็จสมบูรณ์

ขอบคุณ ดร.ภัทรพร แจ่มใส และพี่ ๆ น้อง ๆ ในงานบริการจิตวิทยาและแนะแนว รวมถึงเพื่อน ๆ "แก๊งคนดี" ที่เป็นที่ปรึกษาทั้งในเรื่องของการเรียนการทำงาน คอยให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือทำให้นิสิตมีกำลังใจไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นจนสามารถสำเร็จในครั้งนี้ได้

สุดท้ายนี้ต้องขอขอบคุณครอบครัวของนิสิต แม่แ๊ะะ พี่แ๊ะปะ และพี่โก้ ที่คอยให้ความรัก ความห่วงใย สนับสนุนอำนวยความสะดวก ดูแลด้านสุขภาพกายใจของกันและกัน อยู่เคียงข้างมา ปริญญาานิพนธ์จะสำเร็จไม่ได้ ถ้าไม่มีทุกท่าน และขอบคุณตนเองที่ดูแลจิตใจให้เข้มแข็ง เปลี่ยนนิสัยของตนเอง ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรค ขยันพากเพียร จนสามารถเดินตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งใจไว้ได้สำเร็จ

ปริญญาานิพนธ์นี้ได้รับทุนสนับสนุนการทำปริญญาานิพนธ์จากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2564

ศรสลัก นิมบุตร

สารบัญ

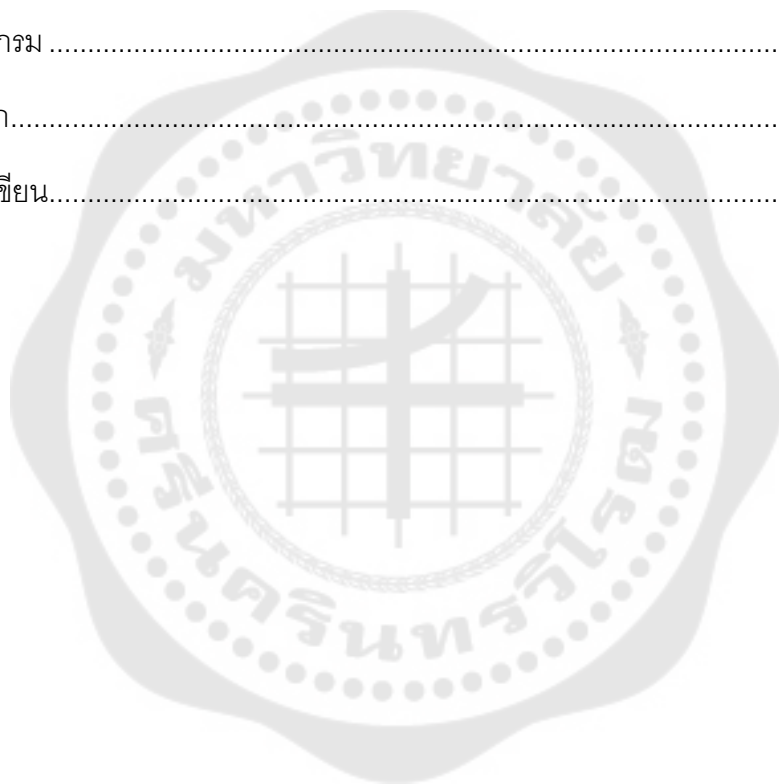
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย.....	5
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
ตัวแปรที่ศึกษา.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
นิยามปฏิบัติการ	9
จริยธรรมในการวิจัย.....	12
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการชมแข่งวิ่งแก่นในโรงเรียน	13
ความหมาย.....	13
ความเป็นมาของพฤติกรรมกรรมการชมแข่งวิ่งแก่นในโรงเรียน.....	14
คุณบัติการณของพฤติกรรมชมแข่งวิ่งแก่น.....	15

รูปแบบของพฤติกรรมกรรมการข่มเหงรังแก	16
ปัจจัยและสาเหตุของการเกิดการข่มเหงรังแก	18
สามเหลี่ยมของการข่มเหงรังแก (The Bullying Triangle)	20
วงจรของการข่มเหงรังแกกัน (The bullying circle).....	22
ผลกระทบของการเกิดการข่มเหงรังแก	24
การป้องกันการข่มเหงรังแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน	26
พฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์ (Behavior of Bystanders).....	28
แนวทางป้องกัน ช่วยเหลือ และแทรกแซง.....	30
วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน	32
แนวทางการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์	34
ปัจจัยที่ทำให้ผู้เห็นเหตุการณ์ตัดสินใจที่จะช่วยเหลือหรือไม่ช่วยเหลือ	36
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กประถมศึกษาดอนปลาย.....	40
ความหมาย.....	40
พัฒนาการทางร่างกาย	42
พัฒนาการทางสังคม	42
พัฒนาการทางอารมณ์	46
พัฒนาการทางความคิดและจริยธรรม ความดี-ความชั่ว	48
แนวคิดการจัดการเรียนรู้ออนไลน์.....	52
ประวัติความเป็นมาในการจัดการเรียนรู้ในยุค Covid-19	53
ปัจจัยที่สำคัญของความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้	54
ครูผู้สอนและนักเรียนกับการจัดการเรียนรู้.....	55
แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคม	61
ความหมาย.....	61

ความเป็นมาของการเรียนรู้อารมณ์สังคม	62
ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถทางอารมณ์และสังคม	63
องค์ประกอบของการเรียนรู้อารมณ์สังคม	64
แนวคิดปรับพฤติกรรมทางปัญญา	65
กระบวนการการเสนอตัวแบบ (Modeling)	66
กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning)	69
การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy)	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม	78
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	82
กรอบแนวคิดการวิจัย	84
สมมติฐานในการวิจัย	88
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	89
1. การศึกษาระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบกรณีศึกษา)	91
1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	92
1.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	93
1.3 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	95
1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	96
1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	97
2. การศึกษาระยะที่ 2 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)	97
2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	98
2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	99
2.3 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	105
2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	117

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	118
จริยธรรมการวิจัย	119
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	120
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ	121
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก	121
ตอนที่ 2 การให้ความหมายของการชมเชงรังแกกันในโรงเรียน การป้องกันการชมเชงรังแก กันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ และรูปแบบของการชมเชงรังแกกันในโรงเรียน	126
ตอนที่ 3 วิธีการป้องกันการชมเชงรังแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการ ป้องกันการชมเชงรังแกกันของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์	136
ส่วนที่ 2 สรุปการเชื่อมโยงงานวิจัยจากระยะที่ 1 สู่ระยะที่ 2	158
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงทดลอง	183
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง คະแนนการป้องกันการชมเชงรังแก กันและการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรม การเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการชมเชงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผล	185
ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบการป้องกันการชมเชงรังแกกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคมของ นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการ ป้องกันการชมเชงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตาม ผล เพื่อทดสอบสมมติฐาน	189
ตอนที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการชม เชงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การชมเชงรังแกกันในโรงเรียน	193
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	221
สรุปผลการวิจัย	222
สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1	222

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2.....	224
อภิปรายผลการวิจัย	226
อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1	226
อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2	229
ข้อจำกัดของงานวิจัย	238
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	239
บรรณานุกรม	242
ภาคผนวก.....	252
ประวัติผู้เขียน.....	306

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 มุมมองของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน	29
ตาราง 2 ปฏิกริยาของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์ของการช่มเหงรังแกกัน.....	39
ตาราง 3 องค์ประกอบของการเรียนรู้อารมณ์สังคมในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ เพื่อป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน.....	79
ตาราง 4 การกำหนดเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออกของผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	92
ตาราง 5 การกำหนดเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง	99
ตาราง 6 ตัวอย่างโครงร่างกิจกรรมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน.....	107
ตาราง 7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน.....	125
ตาราง 8 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย	125
ตาราง 9 เชื่อมโยงผลการศึกษาระยะที่ 1 งานวิจัยคุณภาพกับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน	161
ตาราง 10 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนจำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	186
ตาราง 11 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มที่เห็น เหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม	187
ตาราง 12 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์ การช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม	188
ตาราง 13 การเปรียบเทียบคะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันและการเรียนรู้อารมณ์สังคม ภายในกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล	190
ตาราง 14 การเปรียบเทียบคะแนนแบบวัดการป้องกันการช่มเหงรังแกภายในกลุ่มควบคุม ระยะ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล	191

ตาราง 15 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล 192

ตาราง 16 แบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ (After Action Review : AAR)..... 206

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 วงจรของการช้หม่หรง้แกกััน.....	23
ภาพประกอบ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อม	67
ภาพประกอบ 3 แสดงถึงลักษณะของกระบวนการเสนอตัวแบบ	67
ภาพประกอบ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย	87
ภาพประกอบ 5 รูปแบบการช้หม่หรง้แกกัันในโรงเรียน.....	129
ภาพประกอบ 6 วิธีการป้องกันการช้หม่หรง้แกกัันในโรงเรียน	137
ภาพประกอบ 7 เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการป้องกันการช้หม่หรง้แกกัันในโรงเรียนของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์.....	145
ภาพประกอบ 8 ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการวิจัยระยะที่ 1 และการวิจัยระยะที่ 2.....	160

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัญหาการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนเป็นปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นทุกประเทศแพร่หลายในทุกโรงเรียน ทุกระดับอายุ เป็นภัยคุกคามพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียน (Pellegrini, 2002) และเป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อกับนักเรียนที่ข่มเหงรังแกผู้อื่น นักเรียนที่ถูกรังแก นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน จากการติดตามสถานการณเด็กและเยาวชนรายจังหวัด พบว่าการรังแกในสถานศึกษามีปีละประมาณ 600,000 คน ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในอันดับ 2 ของโลก ที่มีสัดส่วนนักเรียนถูกรังแกจากเพื่อนนักเรียนด้วยกันสูงถึงร้อยละ 40 รองจากประเทศญี่ปุ่น (กรมสุขภาพจิต, 2561) ในขณะนี้ สถานการณ์การรังแกกันในโรงเรียนมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น เห็นได้จากข่าวไทยรัฐ “บูลลี่ในโรงเรียนไม่ใช่เรื่องเล็ก เด็ก ม.1 ถึงเพื่อน น้อง ป.5 ผูกคอกหนีการถูกเหยียด” (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ซึ่งการกระทำดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาเล็กน้อยอย่างที่ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มองคิดและเข้าใจ นักเรียนที่รังแกกันมีตั้งแต่ระดับอนุบาล และจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การข่มเหงรังแกของนักเรียนในโรงเรียนกลายเป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรง ทำให้มีการศึกษางานวิจัยมากขึ้นในหลากหลายประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ นอร์เวย์ อิตาลี อเมริกา และญี่ปุ่น (Huang & Chou, 2010) จากผลการสำรวจการติดตามพฤติกรรมกรังแกในปี ค.ศ. 2010 – 2012 โดยสถาบันวิจัยการศึกษาแห่งชาติของญี่ปุ่นรายงานว่าช่วงที่พบการรังแกมากที่สุด คือช่วงตั้งแต่นั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เป็นช่วงอายุ 10 -15 ปี โดยพบการรังแกมากที่สุดถึง 90% (Matsuo Naohiro, 2557)

ในประเทศไทยปัญหาการข่มเหงรังแกกันในเด็กเกิดขึ้นเป็นจำนวนไม่น้อย พบความชุกร้อยละ 23.4 (ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ, 2557) และการศึกษาของสมบัติ ตาปัญญา (2563) ที่ได้ศึกษานักเรียนในโครงการก้าวทันยุคดิจิทัลรังแกกันในโรงเรียน และโซเชียลมีเดีย เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าปัญหาการข่มเหงรังแกกันในช่วงเวลาอย่างน้อยสิบปียังไม่ลดน้อยลง และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น รุนแรงมากขึ้น นักเรียน 1 ใน 3 ถูกรังแกเป็นประจำ นักเรียนประถมศึกษาถูกรังแกมากกว่านักเรียนมัธยมศึกษา นักเรียนชายถูกรังแกมากกว่านักเรียนหญิง และเพศอื่น ๆ จะถูกรังแกมาก การล้อเลียนหรือการรังแกทางวาจาจะมากกว่าการรังแกประเภทอื่น ๆ (สมบัติ ตาปัญญา, 2563)

การข่มเหงรังแก (Bullying) หมายถึง ลักษณะท่าทาง การกระทำที่สังคมไม่ให้การยอมรับ เป็นการแสดงถึงการมีอำนาจที่เหนือกว่าผู้ถูกข่มเหงรังแกรวมถึงเป็นการทำร้ายผู้อื่น ไม่ว่าจะทางร่างกาย วาจา จิตใจ สังคม หรืออารมณ์ความรู้สึก เช่น กดขี่ บังคับ ชูเชิญ คูกคาม ทูบตี ล้อเลียน กีดกันออกจากสังคม หรือจำกัดเสรีภาพ โดยมีหลักในการพิจารณา คือ 1. ตั้งใจกระทำอันตรายแก่ผู้อื่น 2. พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้น ๆ ติดต่อกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง 3. มีอำนาจเหนืออีกฝ่าย เช่นเดียวกับการศึกษาของ Smith (1994) ที่กล่าวว่า การข่มเหงรังแกเป็นการกระทำหรือการแสดงออกทางลบกับบุคคลอื่น แบ่งเป็น 4 ประเภท (P. S. Smith, S., 1994) คือ การข่มเหงรังแกทางร่างกาย (Physical Bullying) เช่น การตี การเตะ การข่มเหงรังแกทางวาจา (Verbal Bullying) เช่น การด่า การตำหนิ การล้อเลียน การข่มเหงรังแกทางสังคม (Social Bullying) เช่น การไม่ให้เข้าร่วมกลุ่ม การสร้างข่าวลือ การกระจายข้อมูลในทางที่ผิดของเพื่อน และการข่มเหงรังแกทางอินเทอร์เน็ต (Cyber Bullying) เป็นการส่งข้อมูลหรือการสื่อสารในการข่มเหงรังแกคนอื่นผ่านทางอีเมล การส่งข้อความ หรือการเผยแพร่ในสังคมออนไลน์ เช่น การนำเสนอรูปภาพและการเขียนข้อความที่ไม่เหมาะสมผ่านทางเฟซบุ๊ก (Kowalski & Limber, 2007) บทบาทของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องในการข่มเหงรังแกอยู่ 3 กลุ่ม สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ กลุ่มผู้ข่มเหงรังแกผู้อื่น (Bully group) กลุ่มผู้ถูกข่มเหงหรือเหยื่อ (Victim group) และกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander group) (Meyers Joel, 2014; Shao-I Chiu, 2013; ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสสา วัชรสินธุ, 2557)

การศึกษาของ Salmivalli และคณะ พบว่ามีนักเรียน 20-30% เท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการข่มเหงรังแกกันในฐานะผู้ข่มเหงหรือเหยื่อ แต่ 70-80% มีส่วนร่วมในฐานะคนที่เห็นเหตุการณ์ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ปกป้องเหยื่อ บุคคลภายนอก และผู้ช่วยหรือผู้สนับสนุนผู้ข่มเหง (Salmivalli et al., 1996) แต่ถ้าผู้เห็นเหตุการณ์ไม่ได้เห็นความสำคัญในการป้องกัน และเกิดพฤติกรรมเลียนแบบ ก็อาจส่งผลกระทบต่อเกิดการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในอนาคต (Sharon Padgett, 2013) นักเรียนกลุ่มนี้จึงมีความจำเป็นจะต้องได้รับภูมิคุ้มกัน หรือการป้องกันมิให้เกิดเป็นผู้ข่มเหงผู้อื่น และผู้ถูกข่มเหง และควรทำการป้องกันหรือยุติการข่มเหงรังแกกัน ไม่ให้เกิดพฤติกรรมเลียนแบบทางสังคม เพื่อนจึงเป็นส่วนช่วยเหลือที่ดีในเหตุการณ์นี้ (มูลนิธิแพธทูเฮลท์, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของภัทรา จุลละปิยะ (2550) ที่พบว่าการรับรู้การรังแกกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกกันแสดงให้เห็นว่าเมื่อนักเรียนรับรู้หรือเห็นการรังแกมากขึ้นก็จะพบว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมข่มเหงผู้อื่นมากขึ้น การส่งเสริมการป้องกันให้กับนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ จึงเป็นส่วนที่สำคัญที่ต้องฝึกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการป้องกันและช่วยเหลือไม่ให้เกิดการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน การป้องกันการข่มเหงรังแกกัน จึงหมายถึง วิธีการที่นักเรียนใช้ในการป้องกัน ช่วยเหลือ

เหยื่อ รวมถึงเข้าแทรกแซง เพื่อยุติการข่มเหงรังแกกัน ทั้งก่อนเกิดเหตุ และระหว่างเกิดเหตุ โดยการเข้าไปแทรกแซงเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน เพื่อลดผลกระทบของการข่มเหงรังแกกัน

การศึกษางานวิจัยในประเทศไทยยังไม่พบการลงมือปฏิบัติ (Gap of Practice) เพื่อให้ความช่วยเหลือเหลือเหยื่อในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันไม่มากนัก รวมถึงแนวทางที่ใช้ในการปฏิบัติ เพื่อป้องกันการข่มเหงรังแกกันที่ยังมีไม่ชัดเจน และการศึกษาของสมบัติ ตาปัญญา (2563) ได้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาการรังแกกันยังไม่ลดน้อยลงไปจากเมื่อสิบปีก่อน ปัญหานี้ยังควรได้รับการช่วยเหลือ เนื่องจากยังไม่มีมาตรการเพื่อป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่แท้จริงต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพเพียงพอ ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาได้มีโครงการป้องกันปัญหาดังกล่าวบ้างก็ตาม แต่ยังไม่ต่อเนื่องและยังไม่เพียงพอต่อประชาชนหรือนักเรียนจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงมองว่าควรลดช่องว่างในส่วนนี้ เนื่องจากงานวิจัยที่ผ่านมาในประเทศไทย มีการจัดการกับปัญหาหรือวิธีการป้องกันปัญหาการข่มเหงรังแกกันแบบเฉพาะเจาะจงมีอยู่น้อย ยังมีการศึกษาไม่มากนัก ส่วนใหญ่พบโปรแกรมการลดพฤติกรรมก้าวร้าวจึงทำให้มีการศึกษาในเรื่องของการข่มเหงรังแกกันไม่มากนัก และยังไม่ค่อยพบโปรแกรมที่ทำการศึกษากับกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน (Gap of Knowledge) ทั้งที่นักเรียนควรได้รับการสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือป้องกันหรือหยุดการข่มเหงรังแกกัน เนื่องจากพฤติกรรมป้องกันมีความสัมพันธ์กับจิตใจและสุขภาพของผู้เห็นเหตุการณ์ (Wu, Luu, & Luh, 2016) ผู้เห็นเหตุการณ์ควรได้รับรู้และเข้าใจสถานการณ์ในการข่มเหงรังแกกันตลอดจนสามารถประเมินสถานการณ์ได้โดยให้ความรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและทัศนคติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันหรือลดผลกระทบจากการข่มเหงรังแกกันที่สอนให้ผู้เห็นเหตุการณ์เข้ามาแทรกแซงหรือให้ความช่วยเหลือเหยื่อ การส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้อารมณ์สังคมที่หลากหลายมีความจำเป็นต่อพัฒนาการของเด็กในวัยเรียนอย่างมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ Nickerson และคณะ (2019) ที่พบว่าการเรียนรู้ทางอารมณ์สังคมจะลดพฤติกรรมตกเป็นเหยื่อของนักเรียนที่ถูกข่มเหงรังแกกัน และความสามารถในการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมยังแสดงให้เห็นถึงความสุขในความพร้อมทั้งการเรียนและอาชีพ การสร้างทักษะทางอารมณ์และสังคมที่ดีจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตมากขึ้น (Nickerson, Fredrick, Allen, & Jenkins, 2019) ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์สังคม (Social Emotional Learning) เพื่อลดช่องว่างของการข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น ลดการตกเป็นเหยื่อในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน

ผู้วิจัยนำแนวคิดขององค์การความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้อารมณ์สังคมทางวิชาการ Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL) ที่ทำการศึกษาการเรียนรู้ทางอารมณ์สังคม (Social Emotional Learning) หรือ SEL ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในกระบวนการเรียนรู้ต่อการแสดงออกทางด้านอารมณ์และสังคม ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ตั้งโครงสร้างขององค์ประกอบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) 2) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social-Awareness) 3) ทักษะด้านสัมพันธภาพ (Relationship Skills) และ 4) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible Decision Making) เพื่อเป็นตัวแปรจัดกระทำให้เกิดการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในห้องเรียน (CASEL, 2013; Espelage, Rose, & Polanin, 2015) ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในวัยประถมให้เต็มเต็มศักยภาพ ตามหลักพัฒนาการช่วงอายุประมาณ 10-12 ปี เด็กวัยนี้ยังต้องการเป็นที่หนึ่งหรือเป็นคนแรกต้องการแสดงตนให้เป็นที่ชื่นชมของหมู่คณะเด็กวัยนี้จะมีสำนึกว่าการอยู่ร่วมกับคนอื่นดีหรือร้อนและรู้จักเห็นอกเห็นใจคนอื่นเด็กจะเปลี่ยนวิธีแสดงอารมณ์โกรธจากการต่อสู้เป็นการโต้ตอบด้วยคำพูดที่เหมาะสม (CASEL, 2013) สิ่งที่เด็กวัยนี้กลัวมากที่สุดคือกลัวการไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มไม่ต้องการเด่นหรือต้อยกว่าคนอื่น เด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงทางความรู้สึกเร็วและง่ายจนบางครั้งทำให้รู้สึกขัดแย้งทางอารมณ์ขึ้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2553) เมื่อนักเรียนได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้อารมณ์สังคมจะช่วยให้เด็กเรียนรู้จักอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยังเป็นการเพิ่มความสำเร็จทางการเรียน และจะลดการเกิดการช่มเหล่งแกกันในอนาคต (B. Smith & Low, 2013)

ในการจัดโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน จะใช้วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยการปรับพฤติกรรมทางปัญญา (Cognitive Behavior Modification) ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ซึ่งมี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) กระบวนการใส่ใจ 2) กระบวนการเก็บจำ 3) กระบวนการกระทำ และ 4) กระบวนการจูงใจ (Bandura, 1991) และนำหลักของการรับรู้ความสามารถ Self-efficacy มาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มาปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การกลั่นแกล้งกัน หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต (Bandura, 1991) โดย 1) สร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง และ 4) การกระตุ้นอารมณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kim (2014) ที่อธิบายไว้ว่าการรับรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์กับผู้เห็นเหตุการณ์ในบทบาทการไกล่เกลี่ยเพื่อไม่ให้เกิดการช่มเหล่งแกกัน และเป็นการป้องกัน (Kim, 2014; McLaughlin, 2009) ดังนั้นหากทราบสถานการณ์ของ

การรังแกกันตั้งแต่ระดับประถมศึกษาสามารถที่จะระมัดระวัง ป้องกัน และแก้ไขได้ในระยะเริ่มต้น ก่อนที่จะเกิดพฤติกรรมที่รุนแรงมากยิ่งขึ้นได้

ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของการเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม ในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร เนื่องจากโรงเรียนสังกัดสาธิตเป็นโรงเรียนที่ขึ้นกับมหาวิทยาลัย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) และมีความหลากหลายทางสังคม รวมถึงบริบททางสังคม ความแตกต่างในการเลี้ยงดู สถานะทางเศรษฐกิจสังคม และโรงเรียนยังเปรียบได้กับจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งการจัดประสบการณ์เรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) และการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) จะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น (Kim, 2014) ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นการทำความเข้าใจมุมมอง พฤติกรรมการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน และศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่ผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน และยังเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้จัดโปรแกรมหรือกำหนดแนวทาง นโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน เพื่อไม่ให้นักเรียนตกเป็นเหยื่อ และไม่ไปช่มเหงผู้อื่น ควรรับป้องกันก่อนที่จะขยายไปสู่ความรุนแรงในระดับอื่น

คำถามการวิจัย

1. การป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เป็นอย่างไร
2. โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมสามารถเพิ่มการป้องกันการช่มเหงรังแกกันได้หรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญในเชิงวิชาการ และมีความสำคัญในเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ความสำคัญในเชิงวิชาการ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำความเข้าใจมุมมอง และวิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกัน และสร้างโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกัน ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนมาพัฒนาการเรียนรู้ทางอารมณ์สังคม เพื่อใช้ในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ และย้งนำหลักการของจิตวิทยาการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียน และทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ได้นำหลักการแนวคิด ทฤษฎีไปปรับใช้กับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ

ความสำคัญเชิงปฏิบัติ

สามารถนำผลของประสิทธิภาพของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียน ไปใช้ในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือนักเรียน เช่น ครู ครูประจำชั้น ครูแนะแนว นักจิตวิทยาในโรงเรียน และผู้ปกครอง ที่สนใจโปรแกรม ได้แนวทางในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ทางปัญญา เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันปัญหาการช่มเหล่งแกกัน สำหรับกลุ่มนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบการสำรวจแบบมีลำดับขั้น The Exploratory Sequential Design โดยมีขอบเขตของการวิจัยทั้งหมดเป็น 2 ระยะดังนี้

การศึกษาระยะที่ 1 งานวิจัยคุณภาพ เพื่อศึกษาความหมาย และพฤติกรรมป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียน ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) 2 กลุ่ม 1) กลุ่มครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน เป็นการสัมภาษณ์ถึงเรื่องราวที่นักเรียนเล่าให้ครูฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกัน ในกลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการเห็นการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน รวมถึงวิธีการที่นักเรียนใช้ในการป้องกัน ก่อน

เกิดเหตุ และช่วยเหลือเพื่อนหรือปกป้องเพื่อน ระหว่างเกิดเหตุอย่างไร ครูเห็นว่านักเรียนใช้วิธีการอย่างไร เพราะอะไรนักเรียนถึงมาเล่าให้ครูฟัง 2) กลุ่มนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย สังกัดโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน และได้เล่าเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันของเพื่อนที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันของนักเรียน ในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์นั้นว่ามีมุมมองของการให้ความหมายของการรังแกกันในโรงเรียนอย่างไร รูปแบบการรังแกกันเป็นอย่างไร พฤติกรรมป้องกันการช่มเหงรังแกกันในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์เป็นอย่างไร วิธีการที่ใช้ในการป้องกันและช่วยเหลือเพื่อน ทั้งก่อนเกิดเหตุ และระหว่างเกิดเหตุเป็นอย่างไร การเรียนรู้อารมณ์สังคมของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เป็นอย่างไร ผู้เห็นเหตุการณ์จะมีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันได้อย่างไร เพื่อเป็นการหาแนวทางในการป้องกัน และเกิดเป็นการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน ผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครู และนักเรียนจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลในระยาะที่ 1 มาสร้างและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ในระยาะที่ 2 ต่อไป

การศึกษาระยาะที่ 2 งานวิจัยกึ่งเชิงทดลอง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ด้วยการศึกษาดูเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำผลที่ได้จากงานวิจัยระยาะที่ 1 มาสร้างโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อสอดคล้องด้านวัตถุประสงค์ การเลือกใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาสังคม จากนั้นนำคำแนะนำและข้อปรับปรุงมาปรับใช้กับนักเรียนที่มีประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ด้วยการทดลอง จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม (กลุ่มทดลอง) และกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม (กลุ่มควบคุม) การประเมินผลมี 3 ระยาะ คือ ระยาะก่อนการทดลอง ระยาะหลังการทดลอง ระยาะติดตามผล มีตัวแปรที่ศึกษาเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน และตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์

2. ขอบเขตด้านวิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 งานวิจัยคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน 2) กลุ่มนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2564 สังกัดโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน และได้เล่าเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนให้ครูฟัง จำนวนกลุ่มละประมาณ 4 - 5 คน หรือจนกว่าข้อมูลอิ่มตัวในทิศทางเดียวกัน เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายน - เดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 เพื่อทำความเข้าใจการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน การให้ความหมาย รูปแบบการช่มเหงรังแกกัน วิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 งานวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มี 2 กลุ่ม คือ นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 12 คน ที่ศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนจากแบบคัดกรองการช่มเหงรังแกกันของพัชราภรณ์ สุขสวัสดิ์ และคณะ (2561) กลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยสนใจกลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์ที่มีค่าคะแนนของการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในระดับสูงขึ้นไป (ค่าคะแนนตั้งแต่ 70 คะแนนขึ้นไป) คัดเลือกกลุ่มที่เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์การคัดเลือก และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม - เมษายน พ.ศ. 2565 ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรจัดกระทำ (Independent variables) คือ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน มี 2 รูปแบบ ได้แก่

การได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

การไม่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ การป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร
2. ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลนักเรียนประจำชั้นเรียนประถมศึกษาตอนปลายหรือผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร
3. การข่มเหงรังแกกัน หมายถึง การกลั่นแกล้งกันหรือการรังแกหรือการบูลลี่หรือการแสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อเพื่อน ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่พอใจ มีปัญหากันทางด้านวาจาหรือร่างกาย ทำร้ายร่างกายกัน ข่มอีกฝ่ายด้วยคำพูด การพูดกระทบกระเทือนจิตใจ กีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่ม ร่วมกันใช้ข้อความกลั่นแกล้งอีกฝ่ายทางโซเชียล และนำของผู้อื่นไปซ่อน โดยมีหลักในการพิจารณา คือ 1. ตั้งใจจะทำอันตรายแก่ผู้อื่น 2. พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้น ๆ ติดต่อกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง 3. มีอำนาจเหนืออีกฝ่าย
4. ผู้ข่มเหงรังแก หมายถึง นักเรียนที่มีแสดงการกระทำก้าวร้าวที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ มีเจตนาที่จะทำให้อีกฝ่ายเกิดอันตรายด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ เป็นลักษณะของการมีอำนาจเหนือเหยื่อในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ
5. เหยื่อ หมายถึง นักเรียนที่ถูกนักเรียนในโรงเรียนข่มเหงรังแก
6. ผู้เห็นเหตุการณ์ หมายถึง ผู้ที่มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ก่อนเกิดเหตุการณ์ ระหว่างเกิดเหตุการณ์ หรือหลังเกิดเหตุการณ์ทั้งที่เพื่อนเล่าสถานการณ์ให้ฟัง รวมไปถึงคนที่ยืนดู คนที่เดินหนี คนที่ช่วยเหลือหรือแทรกแซงหรือยุติสถานการณ์
7. รูปแบบการข่มเหงรังแกกัน หมายถึง วิธีการของผู้ข่มเหงที่ใช้ในการรังแกเหยื่อในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ในลักษณะของการข่มเหงเหยื่อเกิดความรู้สึกไม่พอใจทั้งทางร่างกายและจิต ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การข่มเหงรังแกกันทางด้านร่างกาย 2) การข่มเหงรังแกกันทางด้านวาจา 3) การข่มเหงรังแกกันทางด้านสังคม 4) การข่มเหงรังแกกันทางด้านออนไลน์ และ 5) การข่มเหงรังแกกันด้านอื่น ๆ เป็นต้น
8. วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน หมายถึง กระบวนการที่ผู้เห็นเหตุการณ์แสดงออกในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 1) การเฝ้าสังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ 2) การประเมินสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น 3) การลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน และ 4) การลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน

นิยามปฏิบัติการ

1. การป้องกันการข่มเหงรังแกกัน หมายถึง วิธีการหรือแนวทางปฏิบัติที่นักเรียนแสดงออกเมื่อเห็นเหตุการณ์ของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน แสดงออกด้วยการพูดบอก พูดห้าม

พูดได้ตอบ พูดขอความช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ ปกป้องเหยื่อด้วยการหยุดผู้ที่รังแก ไกล่เกลี่ย รวมกลุ่มกันช่วยเหลือ สังเกตเพื่อน ปลอดภัยเพื่อน ทั้งก่อนเกิดเหตุการณ์ ระหว่างเกิดเหตุการณ์ และหลังเกิดเหตุการณ์

การเฝ้าสังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ หมายถึง วิธีการแสดงออกของผู้เห็นเหตุการณ์ที่ยืนมองดูหรือมองหาบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ และเฝ้าดูสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียนก่อนการช่วยเหลือ

การประเมินสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น หมายถึง วิธีการแสดงออกของผู้เห็นเหตุการณ์ที่ยืนมองเพื่อคิดพิจารณา วิเคราะห์ คาดการณ์ล่วงหน้าถึงสาเหตุ ความรุนแรง ความเสี่ยง ผลกระทบที่เกิดขึ้นของสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียนก่อนตัดสินใจช่วยเหลือหรือยุติสถานการณ์

การลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน หมายถึง วิธีการแสดงออกของผู้เห็นเหตุการณ์ที่เดินเข้าไปแทรกแซง เข้าช่วยเหลือเพื่อนทันที เพื่อให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนที่เกิดขึ้น ใช้ร่างกายตนเองพาผู้ข่มเหงหรือผู้ถูกข่มเหงออกจากสถานการณ์การข่มเหงนั้น ใช้คำพูดตักเตือนเพื่อนที่ข่มเหงผู้อื่น พูดได้ตอบกลับ พูดห้าม และขู่จะฟ้องครู ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น รุ่นพี่ ครู หัวหน้าห้อง พนักงานรักษาความปลอดภัย ผู้ปกครอง รวมถึงผู้ที่อยู่ใกล้สถานการณ์ เป็นพยานในเหตุการณ์ให้เพื่อน และให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนหลังเกิดเหตุการณ์

การลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน หมายถึง วิธีการแสดงออกของผู้เห็นเหตุการณ์ที่จะป้องกันไม่ให้เพื่อนถูกรังแก ด้วยการอยู่เป็นเพื่อนเพื่อน และสังเกตความผิดปกติของเพื่อน ชวนเพื่อนให้เข้ากลุ่ม เล่นกับเพื่อน แจ้งครู บอกครู เล่าให้ครูฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน รวมถึงวางแผนก่อนเกิดเหตุในครั้งต่อไป

2. การเรียนรู้อารมณ์สังคม หมายถึง ความสามารถของผู้เห็นเหตุการณ์ในการแสดงความรู้สึกหรือรับรู้ตนเองตามการแสดงออกทางด้านอารมณ์และสังคม เมื่ออยู่ในสถานการณ์ของการข่มเหงรังแกกัน โดยสามารถนำความรู้ ทักษะ และทักษะที่จำเป็นไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้ การตระหนักรู้ในตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม การสร้างและรักษาสัมพันธภาพ รวมถึงการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองได้

การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง ความสามารถของผู้เห็นเหตุการณ์ที่แสดงออกถึงการรับรู้ความสามารถ ความรู้สึกในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนเกิดความมั่นใจ เห็นคุณค่าในตนเอง และภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น

การตระหนักรู้สังคม หมายถึง ความสามารถของผู้เห็นเหตุการณ์ที่แสดงถึงการเข้าใจ ความรู้สึกของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น แสดงถึงความรู้สึกสงสาร ใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น มีคุณธรรมจริยธรรม รับรู้ว่าการช่วยเหลือคือสิ่งที่ถูกต้อง

ทักษะสัมพันธ์ภาพ หมายถึง ความสามารถของผู้เห็นเหตุการณ์ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดี มีความไว้วางใจกัน การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เดือดร้อนแทนเพื่อน อยากให้เพื่อนมีความสุข สามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อน สื่อสารพูดขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้และผู้อื่นให้ความช่วยเหลือ

การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถของผู้เห็นเหตุการณ์ที่แสดงออกถึงความกล้าหาญในการตัดสินใจแก้ปัญหา และประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตามความเป็นจริง

แนวคิดการรับรู้ความสามารถ หมายถึง แนวทางที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณเองมีความสามารถระดับใด ตามความรู้สึก ความคิด การตั้งใจ และพฤติกรรม ที่นำไปสู่ความสำเร็จ มี 4 วิธีการด้วยกัน 1) ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง และ 4) การกระตุ้นทางอารมณ์

ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ หมายถึง การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมนั้น ๆ

การใช้ตัวแบบ หมายถึง การให้นักเรียนมีประสบการณ์จากการสังเกตผู้อื่นหรือตัวแบบ ก็สามารถทำให้เกิดการรับรู้ความสามารถที่จะทำได้เหมือนกับตัวแบบ

การใช้คำพูดชักจูง หมายถึง การใช้คำพูดโน้มน้าว ชี้แนะด้วยเหตุผลให้นักเรียนเห็นได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็นของปัญหาจะช่วยให้นักเรียนเห็นช่องทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีและเกิดการรับรู้ความสามารถ

การกระตุ้นทางอารมณ์ หมายถึง การกระตุ้นความรู้สึกทางบวกและทางลบให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิดการรับรู้ความสามารถหรือมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น

4. โปรแกรม หมายถึง ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเข่งรังแกกันที่ผู้วิจัยพัฒนาหรือสร้างขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญาให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้อารมณ์สังคมเป็นตัวจัดกระทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และรูปแบบการจัดการเรียนรู้การปรับพฤติกรรมทางปัญญา กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต การรับรู้ความสามารถของตนเอง และนำข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยในระยะที่

1 มาพัฒนาชุดกิจกรรม การจัดกิจกรรมทั้งหมด 10 กิจกรรม กิจกรรมละ 50 นาที โดยวัดทั้งระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการวิจัย โดยคำนึงถึงหลักความเคารพในบุคคล (Respect for person) หลักคุณประโยชน์ไม่ก่ออันตราย (Beneficence) และหลักความยุติธรรม (Justice) ของกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยส่งโครงร่างวิจัยเข้ารับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เอกสารหมายเลขรับรอง SWUEC-G-056/2564 (ภาคผนวก ก) ผู้วิจัยทำการขออนุญาตเก็บข้อมูลชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยกับผู้ให้ข้อมูล ผู้ปกครอง สอบถามความสมัครใจ มีอิสระในการให้ข้อมูลมีสิทธิ์ตอบหรือไม่ตอบคำถาม โดยผู้วิจัยแจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบการเก็บข้อมูลที่ได้ในที่ปลอดภัย และไม่เปิดเผยหากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งผู้วิจัยเสนอข้อมูลที่ได้โดยตรงไปตรงมาตามข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและใช้นามสมมติ

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย : การวิจัยผลฐานวิธี ” ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษา แบ่งหัวข้อการศึกษาได้ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรข่มเหงรังแกในโรงเรียน
2. การป้องกันการข่มเหงรังแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กประถมศึกษาตอนปลาย
4. แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคม
5. แนวคิดการจัดการเรียนรู้ออนไลน์
6. แนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา
7. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรข่มเหงรังแกในโรงเรียน

ความหมาย

Farrington (1993) นักอาชญาวิทยาได้ให้ความหมายของการข่มเหงรังแกกันว่าเป็นการกดขี่ซ้ำ ๆ ทางจิตใจและร่างกาย จากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า

Olweus (1994) ให้ความหมายว่า คือการจงใจหรือเจตนากระทำพฤติกรรมทางลบต่อผู้อื่น โดยทำซ้ำ ๆ ติดต่อกันช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผู้กระทำอาจจะมีหนึ่งคนหรือมากกว่า การกระทำนั้นทำให้เกิดความทุกข์ บาดเจ็บทางร่างกาย โดยมีหลักในการพิจารณา คือ 1) ตั้งใจกระทำอันตรายแก่ผู้อื่น 2) พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้น ๆ ติดต่อกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง 3) มีอำนาจเหนืออีกฝ่าย

Sullivan, Cleary, and Sullivan (2004) ให้ความหมายว่า คือการกระทำหรือชุดของการกระทำเชิงลบ แสดงออกอย่างก้าวร้าวหรือมุ่งจัดการกับผู้ไม่มีอำนาจ โดยอาจมีฝ่ายผู้กระทำเพียงบุคคลเดียวหรือเป็นกลุ่มเข้ากระทำต่อฝ่ายผู้ถูกกระทำเพียงคนเดียวหรือเป็นกลุ่มก็ได้เช่นกัน ทำให้ผู้ถูกกระทำตกเป็นเหยื่อ (Victimization) นอกจากนี้ การรังแกไม่จำเป็นต้องแสดงออกโดยตรงเสมอ

ไป อาจเกิดขึ้นเป็นกระบวนการหรือกระทำแบบหลบซ่อนก็ได้ ทั้งนี้ผู้กระทำจะเป็นฝ่ายมีอำนาจเหนือกว่า และมีแนวโน้มที่จะเกิดอีกซ้ำ ๆ สร้างความสูญเสียต่อผู้ถูกกระทำได้ทั้งมิติทางกายภาพ จิตวิทยา หรือด้านอารมณ์ ต่างจากการทะเลาะวิวาท

Ken Rigby (2008) ให้ความหมายว่า ฝ่ายที่ได้เปรียบกว่าจะทำให้อีกฝ่ายเกิดความทุกข์หรืออึดอัดใจ ซึ่งเป็นการทำให้ฝ่ายผู้ถูกกระทำยอมรับเงื่อนไขหรือยินยอมปฏิบัติตามคำสั่งของผู้เข้มแข็งเพื่อแลกกับการไม่ถูกทำร้าย

Juvonen and Graham (2014) ให้ความหมายว่า เป็นการใช้ความรุนแรง คุกคาม บีบบังคับ เพื่อข่มเหง หรือควบคุมผู้อื่นอย่างก้าวร้าว ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมักเกิดขึ้นซ้ำ ๆ เป็นนิสัย หากเป็นพฤติกรรมที่ตอบโต้กันทั้ง 2 ฝ่ายจะเรียกว่า “การทะเลาะ”

ดังนั้นสรุปได้ว่า พฤติกรรมการข่มเหงรังแก (Bullying) หมายถึง ลักษณะท่าทาง การกระทำที่สังคมไม่ให้การยอมรับเป็นการแสดงถึงการมีอำนาจที่เหนือกว่าผู้ถูกข่มเหงรังแกรวมถึงเป็นการทำร้ายผู้อื่น ไม่ว่าจะทางร่างกาย วาจา จิตใจ สังคม หรืออารมณ์ความรู้สึก เช่น กดขี่ บังคับ ชูเชื้อ คุกคาม ทุบตี ล้อเลียน กีดกันออกจากสังคม หรือจำกัดเสรีภาพ โดยมีหลักในการพิจารณา คือ 1) ตั้งใจกระทำอันตรายแก่ผู้อื่น 2) พฤติกรรมทางลบที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ติดต่อกันเป็นระยะเวลาหนึ่ง 3) มีอำนาจเหนืออีกฝ่าย

ความเป็นมาของพฤติกรรมการข่มเหงรังแกในโรงเรียน

การข่มเหงรังแก (Bullying) ไม่ใช่ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน แต่เป็นสิ่งที่คนในสังคมส่วนใหญ่เริ่มตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่ผ่านมาในอดีตเพราะการข่มเหงรังแกไม่ได้ถูกมองเป็นอันตรายเป็นเพียงการล้อเล่นแก้งัน หรือเป็นเรื่องปกติ ซึ่งเป็นการยั่วยุ เหน็บแนม การหลีกหนีทางสังคม การปฏิเสธ การนินทาการกลั่นแกล้งระหว่างการเล่นของเด็กหรือนักเรียน กล่าวคือสถานศึกษาต่างมองว่าเป็นเรื่องปกติของนักเรียนที่จะต้องเผชิญกับพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าว ซึ่งก็มีบทลงโทษ แต่การลงโทษยังไม่สามารถทำให้นักเรียนที่รังแกผู้อื่นรู้สึกถึงการเห็นใจผู้อื่น หรือเข้าใจถึงความรู้สึกของคนที่ถูกรังแก (มุลนิธิแพธทูเฮลท์, 2560) ซึ่งลักษณะพฤติกรรมดังกล่าวได้เริ่มมีการศึกษากันมาตั้งแต่ในอดีตเป็นระยะเวลายาวนานแต่ไม่ได้อยู่ในบริบทของคำว่าข่มเหงรังแก โดยคำที่เริ่มศึกษาในประเทศไทยคือพฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive Behavior) หรือความรุนแรง (Violence) ต่าง ๆ ของนักเรียน ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการศึกษาความรุนแรงเริ่มจากความรุนแรงในครอบครัวความรุนแรงในชุมชน ความรุนแรงในสังคม และนำมาสู่ความรุนแรงในโรงเรียน ความรุนแรงสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การทารุณกรรม (Abuse) การคุกคาม (Pellegrini) และ การข่มเหงรังแก (Bullying) ซึ่งเกิดขึ้นในสถานศึกษาเพิ่ม

มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งการรังแกไม่จำเป็นต้องแสดงออกโดยตรงเสมอไป อาจเกิดขึ้นแบบหลบซ่อน โดยผู้กระทำจะเป็นฝ่ายมีอำนาจเหนือกว่าอีกฝ่าย และมักจะเกิดซ้ำ ๆ ทำให้เกิดความสูญเสียต่อผู้ถูกกระทำได้ทั้งมิติทางกายภาพ จิตวิทยา หรือด้านอารมณ์ ต่างจากการทะเลาะวิวาท ซึ่งคู่สื่อสารมักมีอำนาจใกล้เคียงกันและอาจสะสางความขัดแย้งให้ยุติลงได้ในคราวเดียว (Sullivan et al., 2004)

ส่วน Olweus (1994) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างคำว่า “ความรุนแรง” และ “การข่มเหงรังแก” ว่ามีส่วนที่มีความหมายคล้ายกัน แต่ก็มีข้อสังเกตสำหรับแบ่งแยกความหมายว่า ความรุนแรงนั้นสามารถพิจารณาโทษด้วยกฎหมายอย่างชัดเจน แต่การรังแกนั้นไม่อาจใช้กฎหมายจัดการได้เสมอ ถ้าพฤติกรรมยังไม่เข้าข่ายคุกคามหรือประทุษร้ายร่างกายขั้นรุนแรง และความรุนแรงมักจะแสดงออกในรูปแบบพฤติกรรมเชิงลบที่สังคมทั่วไปไม่ยอมรับการข่มเหงรังแกกันเกณฑ์พิจารณา 3 ข้อ ที่กำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวว่าเป็นการข่มเหงรังแกกัน 1) การทำซ้ำ 2) ความตั้งใจ 3) ความไม่สมดุลงของอำนาจ (Olweus, 1994) เมื่อพิจารณาถึงลักษณะเหล่านี้การรังแกมักถูกนิยามว่าเป็นการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นระบบโดยคนรอบข้าง ซึ่งชี้ให้เห็นความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวกับการข่มเหงรังแกกัน (Menesini & Salmivalli, 2017) แต่การรังแกมักถูกมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่พบเห็นได้ทั่วไป ซึ่งการรังแกกันไม่ใช่แค่เรื่องระหว่างเด็กที่รังแกและเด็กที่ถูกรังแกเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงไปถึงคนรอบตัวเพื่อน ครู ผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชนโดยเพื่อนมีบทบาทสำคัญมากในสถานการณ์การรังแกกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ร่วมรังแก ผู้ช่วยเหลือ ผู้ชมหรือผู้ยับยั้งการรังแกเด็กทั่วไปผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander) ที่เพิกเฉยหรือไม่เข้าไปช่วยยับยั้งมีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมที่ว่ากรังแกกันเป็นเรื่องธรรมดา ยอมรับได้ หรือกระทั่งเป็นเรื่องบันเทิงถ้าผู้ชมแห่งที่ได้รับความสนใจความเคารพยำเกรงจากเพื่อน ๆ และไม่มีใครต่อต้าน จะยิ่งได้รับการเสริมพลังในขณะที่ยกผู้ถูกข่มเหงรับรู้ว่าเป็นเพื่อน ๆ ไม่เห็นอกเห็นใจไม่มีใครช่วย และรู้สึกว่าเป็นเพื่อน ๆ ไม่ชอบ ก็ยังรู้สึกถูกตอกย้ำบทบาทความเป็นเหยื่อ เด็กก็ยังคงถูกรังแกต่อไป และเกิดพฤติกรรมกรังแกกันเกิดขึ้นในโรงเรียน (Wendy et al., 2000)

อุบัติการณ์ของพฤติกรรมข่มเหงรังแกกัน

ความรุนแรงในสังคมที่เพิ่มสูงมากขึ้นในปัจจุบัน ที่เห็นกันอย่างแพร่หลายในสังคมไทยและต่างชาติ จากภาพข่าวหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันให้เห็นว่าการรังแกกันของเด็กหรือวัยรุ่นมีมากขึ้นและมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และแพร่กระจายเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสถานการณ์การรังแกกันในโรงเรียนมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น เห็นได้จากข่าวไทยรัฐออนไลน์ (2562) ในหัวข้อข่าว “นักเรียน ม.1 ยิงเพื่อน

เนื่องจากถูกล้อว่าเป็นตุ๊ดหรือ นักเรียน ป.5 ผูกคอกหนีการถูกเหยียด”แสดงให้เห็นว่าการกระทำดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาเล็กน้อยอย่างที่ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่คิดและเข้าใจ เด็กที่ชมแข่งรังแกผู้อื่นเริ่มมีมากขึ้นเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล และจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การชมแข่งรังแกของนักเรียนในโรงเรียนกลายเป็นปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลต่อนักเรียนโดยตรงสามารถยืนยันได้จากผลการศึกษาวิจัยต่าง ๆ มากมาย เช่น ผลการสำรวจพฤติกรรมรังแกกันในเด็กนักเรียน 40 ประเทศทั่วโลกของ Craig และคณะ (2009) ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรมการรังแกกัน พบว่ามีพฤติกรรมรังแกกันร้อยละ 8.6 - 45.2 ในเด็กชาย และร้อยละ 4.8 - 35.8 ในเด็กหญิง กลุ่มเด็กนักเรียนอายุระหว่าง 11-15 ปี เป็นช่วงวัยที่พบพฤติกรรมรังแกกันมากที่สุด

สำหรับอุบัติการณ์ของพฤติกรรมรังแกกันในประเทศสหรัฐอเมริกาเด็กนักเรียนร้อยละ 29.9 มีประสบการณ์พฤติกรรมกรรมการรังแกกันเป็นผู้ชมแข่งผู้อื่นร้อยละ 13 ผู้ถูกชมแข่งร้อยละ 10.6 และเป็นทั้งผู้ชมแข่งผู้อื่นและผู้ถูกชมแข่งร้อยละ 6.3 (Nansel et al., 2001) ส่วนการศึกษาอุบัติการณ์ของพฤติกรรมรังแกกันในประเทศไทย มีผู้ศึกษาในหลายกลุ่ม จากการศึกษาของ สมบัติ ตาปัญญา (2549) ศึกษาเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3,047 คน สุ่มจากนักเรียนทุกภาคทั่วประเทศ พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างเคยมีประสบการณ์ถูกรังแกร้อยละ 40 จากนั้นจุไรรัตน์ พงษ์ดัด (2553) ได้ศึกษาการรังแกกันของนักเรียนประถมศึกษา ปีที่ 4-6 จำนวน 390 คน จากทั้งหมด 5 โรงเรียน พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมดถูกเพื่อนรังแก ร้อยละ 97.69 มีเพียงเล็กน้อยที่ไม่เคยถูกเพื่อนรังแก ร้อยละ 2.31 ซึ่งให้เห็นว่าปริมาณของการชมแข่งรังแกกันนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

จากอุบัติการณ์ข้างต้นจะชี้ให้เห็นว่าการชมแข่งรังแกกันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นควรเริ่มทำการป้องกันการชมแข่งรังแกกันกับนักเรียนในระดับประถมศึกษา เนื่องจากความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งจำนวนผู้ชมแข่ง และผู้เป็นเหยื่อ หากไม่มีการช่วยเหลือป้องกันอาจทำให้เกิดผลกระทบเพิ่มมากขึ้น

รูปแบบของพฤติกรรมกรรมการชมแข่งรังแก

รูปแบบของพฤติกรรมกรรมการรังแกมีมากมายรวมถึงการชมชู้ทางวาจาและทางร่างกาย รูปแบบทั่วไปส่วนใหญ่ คือการตั้งชื่อเล่นให้ใครสักคนที่น่าอายหยอกล้อหรือดูถูก หากผู้ถูกชมแข่งไม่ได้ต่อต้านหรือหยุดการชมชู้ด้วยวาจาจะเปลี่ยนเป็นร่างกาย เช่นการตีการเตะการผลัก (Shao-I Chiu, 2013) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าพฤติกรรมกรรมการชมแข่งรังแกสามารถจำแนกออกเป็น 4 รูปแบบ ดังต่อไปนี้ (Langan, 2011)

1. การข่มเหงรังแกด้านร่างกาย (Physical Bullying) เป็นลักษณะของการทำร้ายร่างกาย การชก การต่อย การผลัก การตบ การตี เป็นต้น

2. การข่มเหงรังแกด้านสังคม หรือด้านอารมณ์ (Social or Emotional Bullying) เป็นลักษณะของการใช้กลุ่มเพื่อนหรือสังคมกดดัน และทำให้บุคคลแยกออกจากกลุ่มอันเป็นผลทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวด หรือเสียใจจากการกระทำดังกล่าว เช่น การโน้มน้าวให้กลุ่มไม่สนใจบุคคลที่ถูกรังแก การหลีกเลี่ยงไม่ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือ การหลบไม่ให้บุคคลเข้ามาสัมพันธ์กับกลุ่ม เพิกเฉยเพื่อน แบนเพื่อน อันเป็นผลทำให้บุคคลที่ถูกรังแกรู้สึกไร้ตัวตน ไม่มีเพื่อน ไม่มีคนคุย และไม่มีวิถีทางที่จะหลบหนีสถานการณ์ดังกล่าว

3. การข่มเหงรังแกด้านวาจา (Verbal Bullying) เป็นลักษณะการพูดใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกหรือทำให้เจ็บปวด จะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการขู่ เย้าแหย่ เยาะเย้ย ข่มขู่ การพูดจาดูถูก เสียดสีกันในกลุ่มเพื่อน ทั้งนี้อาจหมายถึงการวิจารณ์ด้วยคำพูดในลักษณะการประโคมข่าว ข่าวลือ คำนินทา และการพูดจาโกหกบิดเบือนข้อมูลที่ไม่เป็นจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเจ็บปวด และจะมุ่งต่อสิ่งทีนอกเหนือการควบคุมของบุคคลที่ถูกข่มเหงรังแก เช่น รูปร่างหน้าตา เชื้อชาติ ครอบครัวยุค สถานะทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังหมายถึงการพูดจาที่รุนแรงโหดร้าย ทำให้เจ็บปวด อับอาย และรู้สึกเขินประหม่า

4. การข่มเหงรังแกบนโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) เป็นประเภทหนึ่งของการข่มเหงรังแกที่เกิดขึ้นใหม่และเป็นประเด็นปัญหาสำคัญในสังคม โดยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) เว็บไซต์ (Kowalski & Limber) บล็อก (Blogs) ไลน์ (Line) อินสตาแกรม (Instagram) ทวิตเตอร์ (Twitter) และอื่น ๆ เพื่อรังแกเพื่อนโดยการโพสต์ด่าว่าเพื่อน ส่งข้อความที่เขียนขึ้นเอง ตัดต่อรูปภาพ คลิป ใส่ร้ายว่าร้ายเพื่อน ทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวด คุกคาม และผู้อื่นเข้าใจผิดในช่องแชตหรือโซเชียลมีเดีย

จากข้างต้นจะเห็นว่ารูปแบบของการข่มเหงรังแกกันของนักเรียน ส่วนใหญ่จะมี 4 ประเภท คือ การข่มเหงรังแกด้านร่างกาย (Physical Bullying) การข่มเหงรังแกด้านสังคม หรือด้านอารมณ์ (Social or Emotional Bullying) การข่มเหงรังแกด้านคำพูด (Verbal Bullying) และการข่มเหงรังแกบนโลกออนไลน์ (Cyber Bullying) การศึกษาในครั้งนี้จะจัดอยู่ในบริบทของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะประเภทการข่มเหงรังแกทางด้านร่างกาย ด้านวาจา และด้านสังคม เท่านั้น ไม่ได้ทำการศึกษารูปแบบการข่มเหงรังแกบนโลกออนไลน์

ปัจจัยและสาเหตุของการเกิดการข่มเหงรังแก

จากการประมวลแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยและสาเหตุของการเกิดการข่มเหงรังแกผู้อื่น ยังไม่พบสาเหตุที่ชัดเจนว่าทำไมถึงชอบข่มเหงรังแกผู้อื่น แต่สามารถอธิบายได้ดังนี้ (Langan, 2011; เกษตรชัย และหิม, 2556)

1. ปัจจัยด้านชีวภาพ ในอดีตมีความเข้าใจกันว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากสาเหตุด้านจิตใจและสังคมเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางการแพทย์ได้มีการศึกษาและมีความเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรมก้าวร้าวทางด้านชีวภาพมากขึ้น เช่น พันธุกรรม ฮอร์โมน สมอลและพัฒนาการทางสมอง

- พันธุกรรม กล่าวคือรูปร่าง หน้าตา สติปัญญา หรือความบกพร่องทางร่างกาย ถ่ายทอดมาจากพันธุกรรมและเป็นรากฐานต่อการแสดงพฤติกรรมและส่งผลต่อการการแสดงออกทางบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ๆ และมีแนวโน้มสูงขึ้นไปบุคคลในครอบครัวเดียวกันจะมีบุคลิกภาพคล้ายๆกัน ถึงแม้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์มีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมที่ติดตัวมาแต่กำเนิดและได้รับการสืบทอดทางพันธุกรรม การมีบุคลิกภาพที่แปลก ส่งผลต่อการคับข้องใจ จนในที่สุดก็แสดงออกโดยมีพฤติกรรมรังแกผู้อื่น

- การมีสารเคมีในร่างกายไม่สมดุลกัน ส่งผลให้เกิดความผิดปกติทางความคิด การรับรู้และอารมณ์ ละยังส่งผลกระทบต่อความสามารถทางการเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และบุคลิกภาพของเด็ก รวมถึงส่งผลกระทบต่ออารมณ์และการแสดงอารมณ์ให้เหมาะสม เช่น ความโกรธแค้น ความกลัว และความคับข้องใจ จนส่งผลให้เกิดกระหายอารมณ์ที่ไม่ถูกวิธี จึงทำให้มีพฤติกรรมก้าวร้าวรังแกผู้อื่น

2. ปัจจัยด้านจิตวิทยา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการข่มเหงรังแกของนักเรียน เช่น บุคลิกภาพ (Personality) การแสดงออกทางอารมณ์ (Temperament) ปมด้อย (Inferiority complex) ความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ (Low self-esteem) ปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมข่มเหงรังแก คือความไม่สมดุลของพลังหรืออำนาจ (Imbalance of power) ของทั้งผู้ข่มเหง และผู้ถูกข่มเหง กล่าวคือ ปัจจัยเชิงจิตวิทยาของทั้งสองฝ่ายจะมีความตรงกันข้ามกันหรือไม่สมดุลกัน เช่น เหลือจะมีขนาดร่างกายเล็ก และผู้ข่มเหงจะมีขนาดร่างกายใหญ่ หรือบุคคลที่รังแกจะมีความรู้สึกมีปมด้อยบางเรื่องในชีวิต จึงรู้สึกอยากข่มเหงบุคคลที่เด่นกว่าหรือหาทางระบายความรู้สึกที่เป็นปมด้อยออกมา หรือป่วยเป็นโรคทางจิตเวช เช่น มีปัญหาการเรียน โรคสมาธิสั้น อยู่ไม่นิ่งวู่วาม โรคต่อต้านสังคม

- ความต้องการของบุคคล ต้องการความรัก การยอมรับในสังคม เมื่อไม่ได้รับการยอมรับจะแสดงพฤติกรรมให้เพื่อนยอมรับจากการแสดงพฤติกรรมหลายรูปแบบ เพื่อให้เป็นจุดเด่น และได้รับความสนใจจากครูและเพื่อน แต่บางคนก็ไม่ได้มีปมเด่นทางการเรียนอาจจะหาเรื่องกับเพื่อน ชอบทะเลาะวิวาท ชกต่อย ส่งเสียงดัง สร้างความน่ารำคาญ เพื่อให้คนอื่นสนใจและยอมรับ รวมถึงวางอำนาจเหนือเพื่อนการแสดงตนเป็นหัวหน้าแก๊ง ก่อกวนความสงบ

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีความหลากหลายและกว้างมาก ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเข้มแข็งแก่งของนักเรียน เช่น ครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง การอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีความก้าวร้าวหรือชอบความรุนแรง สื่อต่าง ๆ ที่เป็นแบบอย่างของพฤติกรรมความรุนแรงหรือการเข้มแข็งแก่ง การเล่นเกมที่มีเนื้อหารุนแรง รวมถึงการเลี้ยงดูที่พ่อแม่ตามใจ ปล่อยปละละเลย สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม

- สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เด็กที่มาจากครอบครัวที่ย่ำแย่หรือบิดามารดาแยกกันอยู่อาจจะขาดความอบอุ่น รู้สึกว่าเหงาขาดที่พึ่ง มีผลต่อปัญหาอารมณ์โดยตรง เช่นเดียวกับเด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาอารมณ์ร้าย โกรธจัด ก้าวร้าว ด่าทอ อาจทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในทางเดียวกัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างมาก และเด็กที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้ง ขาดการดูแลเอาใจใส่ เด็กจะขาดความรักความอบอุ่น และเมื่อไม่ได้รับความรักที่ต้องการจึงมักกลายเป็นผู้วางตนในสังคมไม่ได้ มักจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา พยายามเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นด้วยวิธีต่าง ๆ อยู่ไม่สุข ชอบบ่นบ่นถึงความดีของผู้อื่น ส่งเสียงดัง เป็นเด็กเกเร รวมถึงบางคนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบถนอมถนอม มักมีพฤติกรรมที่มีปัญหาเช่นเดียวกัน มักเห็นแก่ตัว ชอบเกะกะระรานผู้อื่นไม่ยอมรับผิดชอบต่องาน และมักดูถูกผู้อื่น

- ด้านประสบการณ์ความรุนแรง มีอิทธิพลต่อการรังแกกัน ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้ความรุนแรงของตนเอง เกิดเป็นความเคยชิน จนอาจจะไม่มีการยับยั้งชั่งใจทางอารมณ์ เนื่องจากเห็นว่าสิ่งที่กระทำไปได้รับการตอบสนองที่พึงพอใจของตนเอง และการพบเห็นความรุนแรงที่เป็นประจำอาจจะก่อให้เกิดการซึมซับความรุนแรงได้

- ด้านการเรียนแบบพฤติกรรม การเลียนแบบจากเพื่อนหรือการเลียนแบบจากสื่อต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการรังแกผู้อื่น เห็นจากการที่บิดามารดาทะเลาะกัน หรือละครที่มีการตบตี ชกต่อย กัดขี้นก ใช้วาจาไม่สุภาพ หยาดบคาย เด็กจะเกิดการซึมซับและเลียนแบบพฤติกรรมต้นแบบ

4. ปัจจัยด้านสังคม อาจรวมถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม พฤติกรรมรุนแรง ความยากจนความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และค่านิยมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการเข้มแข็งแก่ง

- ระบบการสอนในโรงเรียน ปัญหาเกิดจากโรงเรียนและครู เด็กขาดการดูแลและเอาใจใส่ รวมถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน ซึ่งมักจะสร้างปัญหาให้กับนักเรียนและเกิดภาวะอารมณ์ที่ไม่มั่นคงได้

ดังนั้นปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นสาเหตุที่กระตุ้นส่งผลและมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการช่มเหงรังแก หรืออาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมกรช่มเหงรังแกนั้น อาจไม่ได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ประการที่มีความซับซ้อน และมีผลกระทบอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่น ๆ เช่น ช่วงเวลา เพศ อายุ ทักษะทางสังคม การปรับตัว ฮอริโมน ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว รวมถึงระดับของความรุนแรงในการช่มเหงรังแก และปัญหาต่าง ๆ ที่เด็กได้พบเจอจากปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมกรช่มเหงรังแก ซึ่งพฤติกรรมกรช่มเหงรังแกยังสามารถแบ่งองค์ประกอบของกลุ่มการช่มเหงรังแกกันแบ่งตามสามเหลี่ยมการช่มเหงรังแกกันเป็น 3 มุม

สามเหลี่ยมของการช่มเหงรังแก (The Bullying Triangle)

บ่อยครั้งที่คิดว่าการช่มเหงรังแกกันเป็นความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่ง แต่ในความเป็นจริงมีบทบาทของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องในการช่มเหงรังแกอยู่ 3 กลุ่ม สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ (Meyers Joel, 2014; Shao-I Chiu, 2013; ชูตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสสา วัชรสินธุ, 2557)

กลุ่มที่ 1 ผู้ช่มเหงรังแกหรืออันธพาล (Bully group) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่คุกคามและช่มเหงรังแกด้วยรูปแบบวิธีการต่าง ๆ การมีอำนาจเหนือเหยื่อ มีแนวโน้มที่นักเรียนที่ถูกรังแกจะกลายเป็นอาชญากรได้ หลังจากที่พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จากข้อเท็จจริงข้างต้นสามารถเรียนรู้ได้ว่าการช่มชู่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในกระบวนการของการเติบโต และจะขยายไปสู่อนาคต เช่น พฤติกรรมที่ไม่ดี อาชญากรรมต่าง ๆ

กลุ่มที่ 2 ผู้ถูกช่มเหงรังแกหรือเหยื่อ (Victim group) บุคคลที่เป็นเหยื่อหรือผู้ถูกช่มเหงรังแกนั้น อาจเป็นใครก็ได้ในโรงเรียนที่โดนกระทำจากกลุ่มคน หรือบุคคลที่เป็นผู้ช่มเหงรังแกโดยใช้วิธีการต่าง ๆ ทำให้เกิดผลกระทบที่ไม่ดีกับบุคคลมากมาย เช่น ขาดความสนใจสิ่งรอบข้าง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ระดับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่ำลง มีความวิตกกังวล เกิดความซึมเศร้า รู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองต่ำ การเคารพในตนเองต่ำลง ร้องไห้ในขณะนอนหลับ ทำร้ายตนเอง รู้สึกว่าตนเองแปลกแยกไปจากคนอื่น (Feeling of alienation) เครียด ผลการเรียนไม่ดี รู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว คิดหมกมุ่นอยู่กับตัวเอง มีความกลัว กังวลที่จะถูกรังแก จนทำให้นักเรียนที่ตกเป็นเหยื่อ ไม่มีเพื่อน ไม่มีความสุขในการเรียน กลัวโรงเรียน อยากลาออกกลางคัน ไม่อยากไปโรงเรียนจนถึงขั้นมีแนวโน้มฆ่าตัวตายให้เสร็จสิ้นความทุกข์ยากภายใต้ความไม่มั่นคงทางจิตใจ (Dogruer & Yaratan, 2014)

จากการศึกษาของ Shao-I Chiu (2013) ที่ศึกษาสาเหตุของการตกเป็นเหยื่อของการรังแกกันคนที่ข่มเหงรังแกผู้อื่นจะเลือกเหยื่อที่มีลักษณะบางอย่างในร่างกายหรือมีคุณสมบัติบุคลิกภาพไม่กล้าต่อสู้แม้ว่าถูกรังแก จากลักษณะทั้ง 4 ด้านดังนี้

1. ด้านลักษณะทางกายภาพของเหยื่อ คือ ผู้ถูกข่มเหงค่อนข้างอ่อนแอ
2. ด้านบุคลิกภาพ คือ ขี้ขลาด ขี้กลัว ขาดความมั่นใจตนเอง ถูกกลั่นแกล้งบ่อยครั้ง
3. ด้านพฤติกรรมพิเศษ แตกต่างจากคนปกติ คือ เพื่อนน้อย มีฐานะยากจนหรือมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สกปรก และไม่มีวินัย ขี้เกียจ
4. ประวัติภูมิหลังของครอบครัว คือ ครอบครัวมีปัญหา บิดามารดาหย่าร้าง หรือมีความขัดแย้งกันในครอบครัว ครอบครัวขาดระเบียบวินัยและครอบครัวมักจะทำให้อารมณ์

ดังนั้นผู้ข่มเหงรังแกจะเลือกเหยื่อหรือบุคคลที่ถูกข่มเหง ที่มีลักษณะตั้งแต่เป็นคนปกติ คนอ่อนแอ (เด็ก คนแก่ คนพิการ ผู้หญิง) ไปจนถึงคนที่มีทั้งเบาบางหรือมีความผิดปกติ เช่น อ้วน เตี้ย ตัวเล็ก ฟันเหยิน หูกาง ร้องไห้เก่งช่วยตัวเองไม่ค่อยได้ขี้กลัว ไม่มั่นใจตนเอง ติดการพึ่งพาแก้ปัญหาไม่ค่อยเป็น ขาดความสามารถโดยรวมอยู่คนเดียว เพื่อนน้อย พูดไม่เก่ง ขี้โม้ นำรำคาญหรือบุคคลที่มีความแตกต่างจากกลุ่มเพื่อน เป็นบุคคลที่อยู่ในคนกลุ่มน้อย (Minority group) สถานะเศรษฐกิจทางบ้านไม่ดี ครอบครัวมีปัญหา

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์หรือผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander group) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่อยู่ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์การข่มเหงรังแก หรือพยานในที่เกิดเหตุในขณะที่การข่มขู่พฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้หยุดหรือตอบสนองอย่างเหมาะสม พยานก็อาจตกเป็นเหยื่อเช่นกัน พยานบางคนอาจถูกบังคับให้เป็นผู้ข่มเหงรังแกผู้อื่นหรืออาจเป็นเหยื่อรายต่อไปหากปฏิเสธที่จะเข้าร่วม (Atlas & Pepler, 1998) นักเรียนบางคนอาจเจียบหรือวิ่งหนีไป กลัวที่จะตกเป็นเหยื่อรายต่อไป บางคนอาจเลียนแบบกลายเป็นผู้ข่มเหง (Ken Rigby, 2004) ส่วน (K. Bosworth, Espelage, D. L. & Simon, T. R., 1999) เชื่อว่าเหยื่อมีเพียงคนเดียวเท่านั้นภายใต้แรงกดดันของผู้ข่มเหงจะทำให้ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์กลายเป็นพวกเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดทางสังคมวิทยาของ “ การกระจายความรับผิดชอบ ” ดังนั้นจึงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

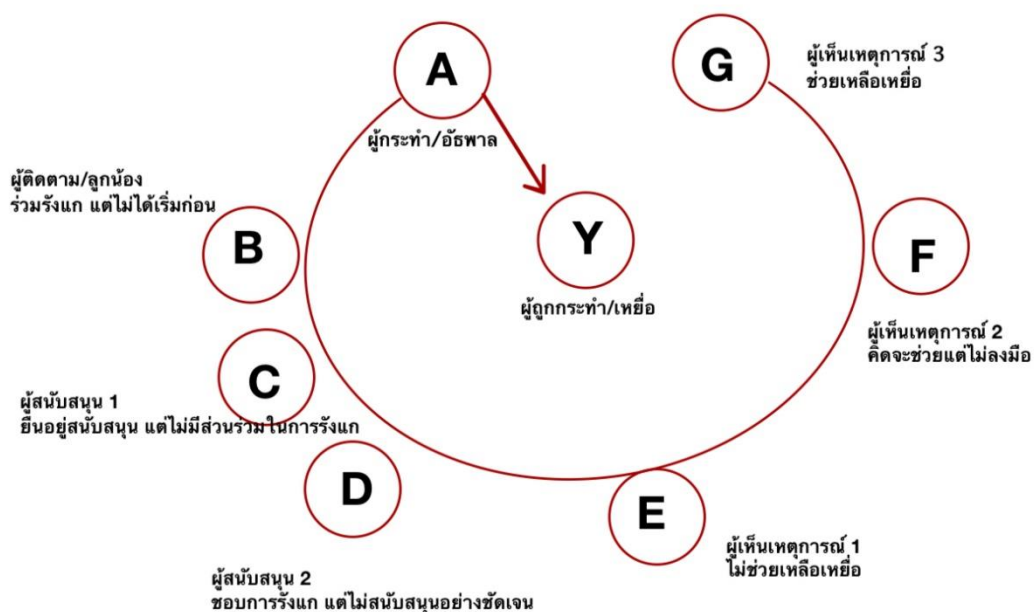
1. บุคคลที่ไม่มีที่ท่าหรือแสดงปฏิกิริยาอะไรต่อเหตุการณ์ (Passive supporter) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์การข่มเหงรังแก แต่ไม่สนใจหรือไม่กล้าที่จะตัดสินใจแสดงพฤติกรรมอะไรออกไป

2. บุคคลที่มีที่ทำหรือแสดงปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์การข่มเหงรังแก (Active Supporter) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ข่มเหงรังแก อาจปกป้องหรือช่วยเหลือเหยื่อหรืออาจเข้าพวกกับกลุ่มที่รังแก

จากข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการเกิดกระบวนการข่มเหงรังแกกันไม่ใช่เหตุการณ์ของคนสองคน แต่คนที่เห็นเหตุการณ์หรือเพื่อนของผู้ข่มเหงหรือเหยื่อก็เป็นบุคคลที่สำคัญในการยุติการข่มเหงรังแกกัน ถ้าผู้ข่มเหงได้รับความสนใจ ความเคารพยำเกรงจากเพื่อน ๆ และไม่มีใครต่อต้าน จะยิ่งได้รับการเสริมพลัง ในขณะที่ถ้าผู้ถูกข่มเหงรับรู้ว่าเป็นเพื่อน ๆ ไม่เห็นอกเห็นใจ ไม่มีใครช่วย และรู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่ชอบ ก็จะมีรู้สึกถูกตอกย้ำบทบาทความเป็นเหยื่อ เด็กก็ยังคงถูกรังแกต่อไป และเกิดพฤติกรรมข่มเหงรังแกกันเกิดขึ้นในโรงเรียน (Wendy et al., 2000) จึงชี้ให้เห็นว่าผู้อยู่ในเหตุการณ์หรือผู้ยื่นดูเป็นบุคคลสำคัญ ควรจะยุติการข่มเหงรังแกกันได้นั้น เพื่อนจึงเป็นส่วนช่วยเหลือที่ดี ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาข้อมูลของผู้เห็นเหตุการณ์เพื่อป้องกันการหรือยุติการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ยื่นดูเป็นผู้ข่มเหงผู้อื่น และไม่ให้ผู้ยื่นดูเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้ง จึงให้ความสำคัญกับกลุ่มนี้ในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงได้ชี้ให้เห็นถึงวงจรของการรังแกกัน (ผู้ข่มเหงรังแก ผู้ถูกข่มเหงรังแก และผู้เห็นเหตุการณ์) ดังนี้

วงจรของการข่มเหงรังแกกัน (The bullying circle)

วงจรของการข่มเหงรังแกกันนี้ เป็นแผนภูมิที่แสดงสถานการณ์ของการเกิดการรังแกกันระหว่างผู้ข่มเหงหรืออันธพาลและผู้ที่ถูกข่มเหงหรือเหยื่อ โดยอาจจะเป็นบุคคลต่อบุคคล กลุ่มบุคคลต่อบุคคล หรือกลุ่มบุคคลต่อกลุ่มบุคคล ซึ่ง Olweus ได้แบ่งกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ดังกล่าวดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 วงจรของการข่มเหงรังแกกัน

ที่มา : Olweus (2003)

จากภาพประกอบ 1 จะเห็นว่าบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน 3 สถานะ ได้แก่ กลุ่มของผู้กระทำ กลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์ และเหยื่อ และซึ่งบุคคลแต่ละสถานะมีลักษณะและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มของผู้กระทำ (A – D)

A: อัธพาลหรือผู้ข่มเหงรังแก (the bully; bullies) เป็นบุคคลที่ริเริ่มหรือทำการรังแกผู้อื่น

B: ผู้ติดตามหรือลูกน้อง (followers; henchmen) เป็นผู้ที่ร่วมในการรังแกผู้อื่น แต่ไม่ได้เป็นผู้ริเริ่ม

C: ผู้เห็นเหตุการณ์ 1 หรือผู้สนับสนุน 1 (supporters' passive bully; bullies) เป็นกลุ่มผู้สนับสนุน การรังแกกัน แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการรังแกคนอื่น

D: ผู้เห็นเหตุการณ์ 2 หรือผู้สนับสนุน 2 (passive supporters, possible bully; bullies) เป็นผู้สนับสนุนและนิยมชมชอบการรังแกกัน แต่ไม่ได้แสดงการสนับสนุนอย่างชัดเจน

2. กลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์ (E – G)

E: ผู้เห็นเหตุการณ์ 1 (disengaged onlookers) เป็นผู้ที่เห็นเหตุการณ์แต่ ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเหยื่อ

F: ผู้เห็นเหตุการณ์ 2 (possible defenders) เป็นผู้ที่ไม่ชอบการรังแกผู้อื่น และคิดที่จะให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ได้ลงมือกระทำการช่วยเหลือใด ๆ

G: ผู้เห็นเหตุการณ์ 3 (defenders of the victim) เป็นผู้ที่ไม่ชอบการรังแกผู้อื่น และจะให้ความช่วยเหลือหรือพยายามให้ความช่วยเหลือเหยื่อ

1. เหยื่อ (Y)

Y: ผู้ถูกข่มเหงหรือเหยื่อ (Kowalski, Morgan, & Limber) เป็นบุคคลที่ถูกรังแกหรือถูกระทำจากบุคคลอื่น

จากวงจรของการรังแกกัน ซึ่งให้เห็นว่าสถานการณ์ของการเกิดเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันไม่ได้มีเพียงผู้ข่มเหง และเหยื่อ เพียงเท่านั้น แต่ยังมีบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ผู้เห็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อการเกิดหรือยุติสถานการณ์อย่างมาก เนื่องจากการข่มเหงรังแกกันเกิดขึ้นจากผู้ข่มเหงต้องการให้คนเห็น ต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น ถ้าคนดูไม่ช่วยจะเป็นการสมรู้ร่วมคิด เช่น ถ้าผู้เห็นเหตุการณ์เป็นกลุ่มที่อยู่ฝั่งผู้ข่มเหง (ลูกน้อง B / ผู้สนับสนุน C, D) การข่มเหงรังแกกันเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ข่มเหงรังแกกันอยู่ในฝั่งของเหยื่อ ผู้เห็นเหตุการณ์กลุ่มนี้อาจจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการข่มเหงรังแกกันหรือช่วยยุติการเกิดการข่มเหงรังแกกัน โดยผู้วิจัยเห็นความสำคัญของผู้เห็นเหตุการณ์ที่ 3 G ที่เป็นบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือเหยื่อ ดังนั้นผู้วิจัยต้องการปรับพฤติกรรมของนักเรียนให้นักเรียนเป็นผู้ปกป้องและช่วยเหลือเหยื่อ โดยการฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนได้รับผลกระทบของการข่มเหงรังแกกัน

ผลกระทบของการเกิดการข่มเหงรังแก

1. ด้านชีวภาพ : เจ็บป่วย ปวดหัว ปวดท้อง ท้องเสีย จากความเครียด นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร น้ำหนักตัวลดลง

2. ด้านจิตวิทยา : มีภาวะหรืออาการทางจิตเวช เครียด หดหู่ วิตกกังวล หวาดระแวง ว่าแห้ว ซึมเศร้า ขาดความสนใจ ฆ่าตัวตาย การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำลง ขาดความมั่นใจในตนเอง

3. ด้านสังคม : ขาดสมาธิ ผลการเรียนตกต่ำ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน หยุดเรียน ลาออก พฤติกรรมแยกตัวออกจากสังคม ร้องไห้ง่าย เหม่อลอย ก้าวร้าว ทำร้ายตัวเอง

พฤติกรรมการข่มเหงรังแกกันส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการเรียน สุขภาพ และจิตใจรวมถึงปัญหาทาง พฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ข่มเหงรังแกผู้อื่น (Bully

group) กลุ่มผู้ถูกข่มเหง (Victim Group) หรือแม้แต่กลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander Group) ล้วนแต่ได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมรังแกกันทั้งสิ้น (สุภาวดี เจริญวานิช, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของ Wu และคณะ (2016) ที่พบว่าพฤติกรรมการป้องกันการข่มเหงรังแกกันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความวิตกกังวลทางสังคมในกลุ่มนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์ และมีผลต่อภาวะซึมเศร้าในกลุ่มเหยื่อและผู้เห็นเหตุการณ์ และ Laura และคณะ (2017) กล่าวว่า การข่มเหงรังแกกันเป็นรูปแบบหนึ่งของการเกิดบาดแผลทางจิตใจที่มีผลต่อคนทุกคนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้เห็นเหตุการณ์ ดังนี้

กลุ่มผู้ข่มเหงรังแกผู้อื่น (Bully group) ในกลุ่มนี้จะมีปัญหาด้านจิตใจและพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กับการทำร้ายตนเอง โดยมีอาการวิตกกังวล มีภาวะซึมเศร้า มีความคิดที่จะฆ่าตัวตาย และมีปัญหาสุขภาพจิต จากการศึกษาระยะยาว พบว่าการที่เป็นผู้ข่มเหงผู้อื่นในช่วงเด็กและวัยรุ่นจะส่งผลให้มีพฤติกรรมเกเร พฤติกรรมรุนแรง และพฤติกรรมต่อต้านสังคมในวัยผู้ใหญ่ มีปัญหาที่ทำงาน และโรคบุคลิกภาพผิดปกติแบบต่อต้านสังคม

กลุ่มผู้ถูกข่มเหง (Victim group) พฤติกรรมรังแกกันจะส่งผลให้ผู้ถูกข่มเหงมีความรู้สึกกลัว รู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่ออยู่ในโรงเรียน ผลการเรียนตกต่ำ ไม่อยากไปโรงเรียน (Shao-I Chiu, 2013) มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีภาวะซึมเศร้า มีความคิดที่จะฆ่าตัวตาย มีปัญหาสุขภาพจิต ทำร้ายตัวเอง มีอาการสมาธิสั้น มีอาการทางกายที่ส่งผลต่อจิตใจ มีความผิดปกติทางจิตใจภายหลังภัยอันตราย (PTSD) และจากการศึกษาระยะยาว พบว่าการที่ถูกรังแกในวัยเด็กจะส่งผลให้มีโอกาสเกิดอาการทางจิตในวัยผู้ใหญ่ได้ นอกจากนี้ปัญหาด้านจิตใจดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้ถูกข่มเหงอาจมีปัญหาด้านพฤติกรรมตามมา เช่น มีปัญหาผลการเรียนตกต่ำ มีพฤติกรรมรุนแรง ใช้สารเสพติด และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

กลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander group) พฤติกรรมการรังแกกันส่งผลให้ผู้เห็นเหตุการณ์ทดลองทำบ้างหรืออาจจะไม่ได้ทดลองก็ได้ แต่เกิดการเลียนแบบเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อจิตใจ กล่าวต่อการถูกรังแก หรือรู้สึกดีเมื่อได้เห็นเพื่อนรังแกกัน มีความสัมพันธ์กับปัญหาทางด้านอารมณ์ พฤติกรรมแสดงออกแบบก้าวร้าวผลการเรียนไม่ดีและมีความคิดฆ่าตัวตาย เนื่องจากรู้สึกผิดที่ไม่ได้ช่วยเหลือเพื่อน อาจส่งผลในระยะยาว ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพฤติกรรมข่มเหงรังแกกันในอนาคตได้ (Sharon Padgett, 2013)

พฤติกรรมข่มเหงรังแกกันไม่ว่าจะเป็นผู้ข่มเหง ผู้ถูกข่มเหง ผู้เห็นเหตุการณ์ ในช่วงประถมศึกษาสามารถทำนายการเกิดอาการทางจิตได้ ดังนั้นการข่มเหงรังแกกันมีผลกระทบทั้งทางด้านชีวภาพ ด้านจิตวิทยา และสังคม ควรได้รับการป้องกันหรือสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อไม่ให้

นักเรียนได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมกรรมาช่มเหงรังแกกัน ทุกคนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์ที่อาจจะกลายเป็นผู้ช่มเหงหรือกลายเป็นเหยื่อ และได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งประเด็นสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการรังแกกันคือ ผู้เห็นเหตุการณ์ (bystander) ถือเป็นผู้ที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการรังแกกันโดยไม่รู้ตัวได้เช่น การทำเฉยไม่เข้าไปช่วย ซึ่งเป็นอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่สำคัญกับพัฒนาการของเด็ก กลุ่มเด็กทั่วไป ผู้เห็นเหตุการณ์มีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมที่ว่ากรรมาช่มเหงกันเป็นเรื่องธรรมดายอมรับได้หรือกระทั่งเป็นเรื่องสนุก ดังนั้นหลายโปรแกรมจึงเน้นไปที่กลุ่มเด็กทั่วไปหรือผู้เห็นเหตุการณ์มากกว่าตัวคนรังแก และเชื้อการส่งเสริมให้ผู้เห็นเหตุการณ์มีพฤติกรรมดี (Prosocial Behavior) ด้วยการเข้าไปช่วยเหลือ ผู้ถูกช่มเหงมักจะช่วยให้การรังแกกันยุติลงได้ดีช่วยกระตุ้นพลังทางสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมแห่งการช่วยเหลือกันเชื่อมโยงกัน และส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีและประสบการณ์ในโรงเรียนที่ดี ทั้งนี้พฤติกรรมดีที่เกิดขึ้นนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและครู เชื้อชาติ ศาสนา และการมองอนาคตในแง่บวก

การป้องกันการช่มเหงรังแกกันเป็นการร่วมมือกันของทุกคนในโรงเรียนตั้งแต่นโยบายผู้บริหารครูและบุคลากรทุกคนเด็กนักเรียนทุกคนเจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงเรียนรวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนโดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและในงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาในบริบทการป้องกันช่วยเหลือนักเรียนโดยตรง ซึ่ง Farrington (1993) เชื่อว่าโครงการหรือกิจกรรมป้องกันการรังแกกันในโรงเรียนสามารถช่วยลดปัญหาการรังแกกันในโรงเรียนได้ โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาชาย่อมได้รับประโยชน์มากจากกิจกรรมที่เน้นการเสริมสร้างทักษะทางสังคม (Social skill) และทักษะการปฏิเสธ (Assertive skill) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการใช้จัดการสถานการณ์การรังแกกันในระยะยาว และยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียนดังนั้นพฤติกรรมกรรมาช่มเหงกันเป็นพฤติกรรมที่ต้องให้ความสำคัญ ความสนใจ และให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้ความช่วยเหลือและปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการป้องกันไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้น จนกลายเป็นปัญหาสังคมที่ยากต่อการแก้ไข (Farrington, 1993) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน

การป้องกันการช่มเหงรังแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน

จากการศึกษาในประเทศไทยยังไม่ค่อยพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในกลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในกลุ่มของผู้ช่มเหงและผู้เป็นเหยื่อ ทั้ง

ที่การข่มเหงรังแกกันเป็นกระบวนการกลุ่มที่ไม่เพียงเกิดขึ้นระหว่างผู้รังแกและเหยื่อเท่านั้น แต่ยังรวมถึงในบริบทของกลุ่มเพื่อนที่มักจะมีเหตุการณืการข่มเหงรังแกกัน และเหยื่อ ผู้เห็นเหตุการณืมักจะมีทัศนคติการณืการข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการมีส่วนร่วมในการกระทำดังกล่าว ซึ่งอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ว่าการกระทำของผู้เห็นเหตุการณืเป็นการให้กำลังใจผู้ข่มเหงในฐานะผู้ชมหรือผู้เห็นเหตุการณื ผู้เห็นเหตุการณืพยายามช่วยเหลือเหยื่อน้อยกว่าหนึ่งในสี่ของเวลาในการมีส่วนร่วมในเหตุการณื (O'Connell, Pepler, & Craig, 1999) ซึ่งจากการศึกษามีสาเหตุหลายประการที่ทำให้ผู้เห็นเหตุการณืไม่ได้ช่วยเหลือเหยื่อ ดังนี้

- ผู้เห็นเหตุการณืถูกข่มขู่โดยพลังทางสังคมหรือทางกายภาพของผู้ที่ทำการข่มเหง
- ผู้เห็นเหตุการณืกลัวการตอบโต้
- ผู้เห็นเหตุการณืไม่เต็มใจที่จะทำทนายบรรทัดฐานของกลุ่มที่สนับสนุนการข่มเหง
- ผู้เห็นเหตุการณืไม่ยอมรับว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการข่มเหงรังแกกัน
- ผู้เห็นเหตุการณืขาดความรู้สึกรับผิดชอบส่วนบุคคลหรือความมั่นใจในตนเอง
- ผู้เห็นเหตุการณืไม่รู้ว่าจะช่วยอะไรได้บ้าง

เมื่อผู้เห็นเหตุการณืเหล่านี้แสดงความไม่ยอมรับไม่เห็นด้วยกับการข่มเหงผู้อื่นอย่างจริงจังผู้รังแกมักจะหยุดการรุกรานและผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อจะถูกขัดขวางไม่ให้ตกเป็นเหยื่อ เหตุการณืจะจบลงอย่างรวดเร็วโดยใช้เวลาน้อยกว่า 10 วินาที (O'Connell et al., 1999; Salmivalli et al., 1996; Salmivalli et al., 2011; Wendy et al., 2000) ทั้งที่ผู้เห็นเหตุการณืสามารถขอความช่วยเหลือจากเพื่อนหรือผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ได้เมื่อจำเป็น แต่พบว่าผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและผู้เห็นเหตุการณืไม่ขอความช่วยเหลือจากคนรอบข้างหรือผู้ใหญ่ เมื่อพวกเขาไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เหยื่อมักตำหนิตนเอง ผู้เห็นเหตุการณืทนอยู่กับความเจ็บ (O'Connell et al., 1999) ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นถึงความสำคัญของผู้เห็นเหตุการณืที่จะช่วยยุติการข่มเหงรังแกกัน โดยมีพฤติกรรมป้องกันการข่มเหงรังแกกัน โดยกระตุ้นให้ผู้เห็นเหตุการณืเข้าแทรกแซงในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน (Polanin et al., 2012) สอนผู้เห็นเหตุการณืให้เผชิญหน้ากับผู้ข่มเหงรังแก บอกผู้ใหญ่ช่วยเหลือให้กำลังใจเหยื่อ และต้องกระตุ้นให้ช่วยเหลือเหยื่อในเหตุการณื (Xie & Ngai, 2020)

ดังนั้นการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน หมายถึง วิธีการที่นักเรียนใช้ในการป้องกันช่วยเหลือเหยื่อ รวมถึงเข้าแทรกแซง เพื่อยุติการข่มเหงรังแกกัน ทั้งก่อนเกิดเหตุการณื และระหว่างเกิดเหตุการณื

พฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์ (Behavior of Bystanders)

ในสถานการณ์การรังแกกัน ผู้เห็นเหตุการณ์ คือ คนอยู่ร่วมในเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน อาจเป็นคนที่เชียร์คนที่กำลังรังแกคนอื่นอยู่ หรือคนที่ยืนดู เงียบๆ หรือคนที่เดินหนีไปจากสถานการณ์นั้น ซึ่งไม่ได้ช่วยคนที่กำลังถูกรังแก หรือช่วยหยุดพฤติกรรมไม่ให้เกิดขึ้น สามารถสรุปพฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์ เป็น 4 บทบาทเฉพาะ ได้แก่ 1) ผู้ช่วยที่มีส่วนร่วมในการกระทำที่เป็นการข่มเหงรังแกกัน 2) ผู้สนับสนุนที่พบเห็นการกลั่นแกล้งและหัวเราะหรือเฝ้าดู 3) บุคคลภายนอกที่เพิกเฉยหรือเดินหนีจากสถานการณ์การกลั่นแกล้ง และ 4) ผู้ปกป้อง ผู้แทรกแซงสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน (Salmivalli, 2014) เมื่อผู้เห็นเหตุการณ์กระทำในรูปแบบทางสังคมเพื่อปกป้องเป้าหมายการตกเป็นเหยื่อการข่มเหงลดลง (Padgett & Notar, 2013; Salmivalli, 2014; Salmivalli et al., 2011) การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งที่พฤติกรรมป้องกันการข่มเหงรังแกกัน เพื่อให้ให้นักเรียนกลายเป็นผู้ปกป้องเหยื่อ และเข้าแทรกแซงในการช่วยเหลือเหยื่อ เมื่อพบเห็นเหตุการณ์ในการข่มเหงรังแกกัน จากการศึกษาในวิจัยต่าง ๆ พบว่าในสถานการณ์การรังแกกันนั้น (มุลนิธิแพธทูเฮลท์, 2560; วิไลวรรณ ศรีสงคราม, 2549)

1. ส่วนมากร้อยละ 55 จะมีคนเห็นเหตุการณ์อยู่ด้วย และแทบจะไม่มีผู้ใหญ่
2. เด็กส่วนใหญ่รู้สึกไม่ค่อยสบายใจที่เห็นการรังแกกัน แต่จะมีเด็กน้อยคนที่รู้ว่าจะต้องทำอย่างไรที่จะไม่ให้เกิดการรังแกขึ้น
3. พฤติกรรมการรังแกกัน จะกำเริบมากขึ้นเมื่อมีคนเห็นเหตุการณ์และมุงดู แต่ไม่มีใครทำอะไร
4. เมื่อมีคนเห็นเหตุการณ์เข้ามาขัดขวางการรังแก ส่วนใหญ่การรังแกกันมักจะหยุดอย่างรวดเร็วเหตุผลของคนเห็นเหตุการณ์ไม่ทำอะไรเลย เมื่ออยู่ในสถานการณ์การรังแก อาทิ
 - รู้สึกสนุกไปกับการรังแกนั้น ๆ ด้วย
 - มีเพียงคนเดียวที่อยากจะช่วย ทำให้กังวลเรื่องความปลอดภัย
 - กังวลว่าจะเป็นเป้าหมายคนต่อไปหรือกลัวถูกลูกหลง
 - หากช่วยคนถูกรังแก อาจจะถูกมองว่าเป็นคนอ่อนแอไปด้วย
 - คิดว่าไม่ใช่เรื่องของเรา
 - อยากช่วย แต่ไม่รู้วิธีการที่จะช่วย

อย่างไรก็ดี การไม่ทำอะไรเลย ทำให้สถานการณ์การรังแกยังคงดำเนินต่อไป แต่หากคนเห็นเหตุการณ์พูดคำว่า “หยุด” หรือหาวิธีการที่จะหยุดการรังแกกัน ๆ สถานการณ์การรังแกจะหยุดทันที

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งที่จะให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ เพื่อศึกษามุมมองของผู้เห็นเหตุการณ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล (O'Connell et al., 1999; Salmivalli et al., 1996; Salmivalli et al., 2011; Wendy et al., 2000) (มูลนิธิแพทุเฮลท์, 2560; วิไลวรรณ ศรีสงคราม, 2549) และสรุปได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 1 มุมมองของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งร่งแกกัน

ความคิด	ความรู้สึก	พฤติกรรม
บุคคลที่ไม่มีที่ทำหรือแสดง	- รู้สึกไม่ค่อยสบายใจที่เห็น	บุคคลที่ไม่มีที่ทำหรือแสดง
ปฏิกริยาอะไรต่อเหตุการณ์ (Passive supporter)	การร่งแกกัน - รู้สึกสนุกไปกับการร่งแกนั้น ๆ	ปฏิกริยาอะไรต่อเหตุการณ์ (Passive supporter)
- หากช่วยคนถูกร่งแก อาจจะถูกมองว่าเป็นคนอ่อนแอไปด้วย	ด้วย	- เพิกเฉยหรือเดินหนีจาก
- เพียงคนเดียวที่อยากช่วย ทำให้กังวลเรื่องความปลอดภัย	- กังวลเรื่องความปลอดภัย	สถานการณ์การกลั่นแกล้ง
- คิดว่าไม่ใช่เรื่องของเรา	- กลัวว่าจะเป็นเป้าหมายคนต่อไป หรือกลัวถูกลูกหลง	- เห็นเหตุการณ์และมุงดู แต่ไม่ทำอะไร
- ถูกช่มขูโดยพลังทางสังคมหรือทางกายภาพของผู้ที่ทำการช่ม	- กลัวการตอบโต้ของผู้ช่มเหล่ง	บุคคลที่มีที่ทำหรือแสดง
เฮง		ปฏิกริยาต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์การช่มเหล่งร่งแก
- ไม่เต็มใจที่จะทำทายบรรทัดฐานของกลุ่มที่สนับสนุนการช่ม		(Active Supporter)
เฮง		- มีส่วนร่วมในการกระทำที่เป็น
- ไม่ยอมรับว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการช่มเหล่งร่งแกกัน		การช่มเหล่งร่งแกกัน
- ขาดความรู้สึกรับผิดชอบส่วน		- ผู้สนับสนุนที่พบเห็นการกลั่นแกล้งและเข้าร่วมหัวเราะหรือเฝ้าดูสถานการณ์
บุคคล		- เข้าผู้แทรกแซงสถานการณ์การช่มเหล่งร่งแกกัน

ตาราง 1 (ต่อ)

ความคิด	ความรู้สึก	พฤติกรรม
<ul style="list-style-type: none"> - ขาดความมั่นใจในตนเอง - ไม่รู้วิธีการที่จะช่วยเหลือเหยื่อ <p>บุคคลที่มีที่ทำหรือแสดง</p> <p>ปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์หรือ</p> <p>สถานการณ์การช่มเหงรังแก</p> <p>(Active Supporter)</p> <ul style="list-style-type: none"> - คิดที่จะช่วย แต่ไม่รู้วิธีการที่จะช่วย <p>จะช่วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - คิดหาวิธีการที่จะหยุดการรังแกนั้น ๆ 		<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อมีคนเห็นเหตุการณ์เข้ามาขัดขวางการรังแก ส่วนใหญ่การรังแกกันมักจะหยุดอย่างรวดเร็ว - ใช้คำพูด “หยุด” เพื่อหยุดสถานการณ์ - หาวิธีการที่จะหยุดการรังแกนั้น ๆ

แนวทางป้องกัน ช่วยเหลือ และแทรกแซง

จากข้างต้นชี้ให้เห็นว่าประเด็นสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการช่มเหงรังแกกันคือ ผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander) ซึ่งถือเป็นผู้ที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการรังแกกันโดยไม่รู้ตัวได้ เนื่องจากคนช่มเหงต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น สถานการณ์การช่มเหงรังแกกันจะเกิดขึ้นได้ต้องมีคนดู ผู้ช่มเหงต้องการให้ผู้อื่นเห็น และถ้าผู้ช่มเหงรังแกกันไม่ให้การช่วยเหลือเหยื่อ ถือว่าเป็นการสมรู้ร่วมคิดกับผู้ช่มเหง เช่น การทำเฉยไม่เข้าไปช่วย ซึ่งเป็นอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่สำคัญกับพัฒนาการของเด็ก กลุ่มเด็กทั่วไปผู้เห็นเหตุการณ์มีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมที่ว่า การรังแกกันเป็นเรื่องธรรมดายอมรับได้หรือกระทั่งเป็นเรื่องสนุก ผู้วิจัยจึงเน้นไปที่กลุ่มเด็กทั่วไปหรือผู้เห็นเหตุการณ์มากกว่าผู้ช่มเหงรังแก และเหยื่อ การส่งเสริมให้ผู้เห็นเหตุการณ์มีพฤติกรรมดี (prosocial behavior) ด้วยการเข้าไปช่วยเหลือ ผู้ถูกช่มเหงมักจะช่วยให้การรังแกกันยุติลงได้ดีช่วยกระตุ้นพลังทางสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมแห่งการช่วยเหลือกันเชื่อมโยงกัน และส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีและประสบการณ์ในโรงเรียนที่ดี (Palmer & Abbott, 2018) ทั้งนี้พฤติกรรมดีที่เกิดขึ้นนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและครู เชื้อชาติ ศาสนา และการมองอนาคตในแง่บวก รวมไปถึงการมีสภาวะอารมณ์ที่ดี อารมณ์มีความสัมพันธ์กับการช่วยเหลือหรือปกป้องเหยื่อ ดังนั้นพฤติกรรมการรังแกกันเป็นพฤติกรรมที่ต้องให้ความสำคัญ ความสนใจ และให้ความเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้ความช่วยเหลือและปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นการป้องกันไม่ให้นักเรียน

มีพฤติกรรมที่รุนแรงมากขึ้น จนกลายเป็นปัญหาสังคมที่ยากต่อการแก้ไขโดยควรวิธีการป้องกัน พฤติกรรมการรังแกกัน โดยการทำงานร่วมกัน ผู้ปกครอง โรงเรียน ครู และนักเรียน (เกษตรชัย และ หีม, 2556) โดยศึกษาในระดับนักเรียนในการป้องกัน ช่วยเหลือ และแทรกแซง ดังนี้

การป้องกัน : นอกจากคนเห็นเหตุการณ์จะสามารถช่วยยุติการรังแกได้แล้วยังมีส่วนช่วยป้องกันการรังแกได้ด้วยเช่น

- ไม่รวมหัวเราะ หรือยิ้ม เมื่อเห็นคนถูกรังแก
- เป็นเพื่อนกับคนที่ถูกรังแก เพื่อไม่ให้เขาอยู่คนเดียว หรือทำให้มีโอกาสถูกรังแก

ได้อีก

- คอยสังเกตเพื่อนๆ ว่ามีใครบางคนกำลังถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียวหรือไม่ และให้กำลังใจเพื่อนที่ถูกรังแก

- ไม่ควรนิ่งดูดายกับเหตุการณ์การรังแก ไม่ว่าจะคนที่ถูกรังแกจะเป็นใครก็ตาม และรู้ว่าจะสามารถขอความช่วยเหลือจากใครหรือที่ไหนได้บ้างในโรงเรียน

การช่วยเหลือ : วิธีการที่คนเห็นเหตุการณ์จะสามารถช่วยคนที่ถูกรังแก ให้ปลอดภัยทั้งตนเองและคนที่ถูกรังแก สามารถทำได้ ดังนี้

- ชวนเพื่อนๆ เข้าไปช่วยคนที่ถูกรังแก (ใช้พลังกลุ่ม)
- พาคนที่ถูกรังแก ออกจากสถานการณ์ให้เร็วที่สุด
- พูดกับคนที่รังแกว่า “หยุด” การกระทำหรือหากเป็นไปไม่ได้ควรพูดก่อนที่การรังแกจะเกิดขึ้น หรือพูดเสียงดังว่า “ครูมาแล้ว”

- ไม่สนใจ หรือเพิกเฉยคนที่รังแกคนอื่น และให้ความสำคัญกับคนที่ถูกรังแก

- บอกผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้สถานการณ์มากที่สุด เพื่อให้รีบมาช่วยยุติการรังแก

- หากโรงเรียนมีจุดแจ้งเหตุ ให้รีบแจ้งเหตุตามช่องทางนั้นๆ โดยด่วนที่สุด

การแทรกแซง : การสอนกลยุทธ์ STAC ที่ใช้ในการแทรกแซงสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน สำหรับผู้เห็นเหตุการณ์ (Midgett, Dumas, & Trull, 2016; Midgett et al., 2020)

- การขโมยการแสดง” (Stealing the show) เกี่ยวข้องกับการใช้อารมณ์ขันหรือการเบี่ยงเบนความสนใจเพื่อดึงความสนใจของนักเรียนออกจากสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน ครูฝึกสอนให้ผู้เห็นเหตุการณ์ขัดขวางสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน เพื่อดึงความสนใจของผู้ชมออกไปจากเป้าหมายและจากสถานการณ์ข่มเหง เพื่อไม่ให้นักเรียนคนอื่นเข้าร่วมหรือเสริมกำลังผู้ข่มเหง กลยุทธ์นี้เหมาะสมที่สุดสำหรับการข่มเหงทางวาจาและสังคม (เช่นนักเรียนกลุ่มหนึ่งกำลัง

ล้อเลียนนักเรียนอีกคน) และนักเรียนควรใช้กลยุทธ์ STAC อีก 3 อย่างสำหรับการกลั่นแกล้งทางกายภาพและการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต

- พลิกเรื่อง (Turning it over) หมายถึง การแจ้งผู้ใหญ่เกี่ยวกับสถานการณ์ และขอความช่วยเหลือ ผู้ใหญ่ที่ปลอดภัยในโรงเรียนที่สามารถช่วยเหลือได้ กลยุทธ์นี้เหมาะสมที่สุดสำหรับการข่มเหงทางร่างกาย ที่มีลักษณะที่ชัดเจน

- การอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Accompanying others) หมายถึง ผู้ที่เห็นเหตุการณ์เข้าถึงนักเรียนที่เป็นเหยื่อ โดยใช้การมีสัมพันธภาพ การสื่อสารร่วมกัน ผู้เห็นเหตุการณ์ไม่ให้เหยื่ออยู่คนเดียว ใช้เวลาร่วมกับเหยื่อ อยู่เป็นเพื่อนเหยื่อ ผู้สอนให้นักเรียนเข้าหาเพื่อนที่จะตกเป็นเหยื่อ และสอนเพื่อนที่เป็นเหยื่อไม่ให้ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

- การฝึกความเห็นอกเห็นใจ (Coaching compassion) หมายถึง การเผชิญหน้ากับนักเรียนที่รังแกอย่างอ่อนโยนระหว่างหรือหลังเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน เพื่อบ่งชี้ว่าพฤติกรรมประเภทนี้ไม่สามารถยอมรับได้ นอกจากนี้ผู้เห็นเหตุการณ์ยังกระตุ้นให้ผู้ข่มเหงพิจารณาว่าตนจะรู้สึกอย่างไรที่จะเป็นเหยื่อหรือถูกข่มเหงบ้าง ซึ่งจะเป็นการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการเอาใจใส่ต่อเป้าหมาย ผู้ฝึกสอนจะสอนให้ผู้เห็นเหตุการณ์ “ฝึกความเห็นอกเห็นใจ” ผู้ฝึกสอนแนะนำให้นักเรียนใช้กลยุทธ์นี้เมื่อนักเรียนสามารถระบุตัวผู้กระทำความผิดได้

วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า Latané และ Darley (1970) ได้พัฒนารูปแบบของกระบวนการแทรกแซงซึ่งปัจจุบันเรียกว่า Bystander Intervention Model 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. บุคคลต้องสังเกตเห็นเหตุการณ์
2. ต้องตระหนักว่าเป็นเหตุฉุกเฉินและจำเป็นต้องดำเนินการ
3. ต้องรับผิดชอบ
4. เลือกทางเลือกที่เหมาะสมในการแทรกแซง
5. ดำเนินการแทรกแซง

ส่วนการศึกษาของ เกษตรชัย และหิม (2554) ได้อธิบายถึงวิธีการป้องกันการรังแกกัน ไว้ 2 วิธี ดังนี้

1. การใช้แบบคัดกรองเพื่อวัดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการรังแก ซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยให้ทราบถึงพฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียน จำแนกบุคคลเป็น 3 กลุ่ม ผู้ข่มเหงรังแกผู้อื่น ผู้ถูกข่มเหง และผู้เห็นเหตุการณ์ ตามเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนการคัดกรองนักเรียนเป็นการให้ความช่วยเหลือป้องกันหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับการศึกษาของพัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์

และคณะ (2561) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการป้องกันการช่มเหงรังแกในโรงเรียนกับนักเรียน 3 กลุ่ม ผู้ช่มเหงเหยื่อ และผู้เห็นเหตุการณ์ และสร้างแบบคัดกรองการช่มเหงรังแกในโรงเรียนกับนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ฉบับ คือ แบบคัดกรองการช่มเหงรังแก แบบคัดกรองการถูกช่มเหงรังแก แบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแก โดยนำแบบคัดกรองที่ได้มาคัดกรองนักเรียนเบื้องต้น ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปพัฒนาโปรแกรมที่ให้ความช่วยเหลือหรือป้องกันต่อไป

2. การใช้โปรแกรมป้องกันหรือลดพฤติกรรม การช่มเหงรังแกผู้อื่นเป็นโปรแกรมที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการวิจัยหรือทดลองตามหลักวิชาการ จากการสังเคราะห์งานวิจัย ในประเทศ พบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาเกี่ยวกับการลดพฤติกรรมก้าวร้าว ส่วนการป้องกันหรือการลดการช่มเหงรังแกกันยังมีไม่มาก ในประเทศไทยได้มีการพัฒนากิจกรรมหรือโครงการป้องกันการรังแกกันในโรงเรียนโดยพบหลักสูตรการป้องกันการรังแกกันและวินัยเชิงบวกที่มีการวิจัยต่อเนื่อง มีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น โรงเรียนปลอดความรุนแรงของกระทรวงศึกษาธิการ และกิจกรรมสร้างสรรค์ จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือมูลนิธิ แต่ยังไม่พบการศึกษาวิจัยและประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมที่มีหลักฐานทางวิชาการ (สมบัติ ตาปัญญา, 2550) และยังไม่ค่อยพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนโดยตรง ทั้งที่กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญในการยุติการช่มเหงรังแกกัน ที่ผ่านมาจะเป็นการศึกษาในกลุ่มของผู้ถูกรังแก และที่ผ่านมาจะเป็นการศึกษาในกลุ่มโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการยังไม่ค่อยพบการศึกษาในบริบทของโรงเรียนสาธิตทั้งที่มีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนการศึกษาในต่างประเทศในเรื่องของการจัดการกับปัญหาการรังแกกันของโรงเรียน พบว่า มีการดำเนินการแก้ไขปัญหานี้อยู่หลายโปรแกรม โดยเริ่มจากโปรแกรมป้องกันการรังแกกันของโอลวีอัส (Olweus prevention program) นักวิจัยชาวนอร์เวย์ ได้ทำการวิจัยในโรงเรียนหลายแห่งในประเทศนอร์เวย์ และมีผู้นำไปทดลองใช้ในหลายๆ ประเทศ ซึ่งพบว่าสามารถลดอัตราการรังแกกันในโรงเรียนลงได้มากกว่าครึ่ง และยังมีผลต่อการลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์อื่น ๆ ของนักเรียนในโรงเรียนอีกด้วย หลักสูตรนี้จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็น “ต้นแบบของโครงการป้องกันความรุนแรง Blueprints for violence prevention) โดยศูนย์วิจัยการป้องกันความรุนแรง ณ มหาวิทยาลัยโคโลราโด ประเทศสหรัฐอเมริกา โปรแกรมของโอลวีอัสเป็นโปรแกรมที่มีหลายระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ระดับโรงเรียน ระดับที่ 2 ระดับชั้นเรียน และระดับที่ 3 เป็นระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาในระดับปัจเจกบุคคล เป็นการเพิ่มพฤติกรรมป้องกันการช่มเหงรังแกกันในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน งานวิจัยในต่างประเทศได้ศึกษาในกลุ่มของผู้ช่ม

แห่งรังแกกันทั้งการศึกษาความเข้าใจในบริบทของผู้เห็นเหตุการณ์ บทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ (Darley & Latane, 1968; Padgett & Notar, 2013; Palmer & Abbott, 2018; Shao-I Chiu, 2013; Thornberg & Jungert, 2013) รวมไปถึงโปรแกรมในการแทรกแซงเพื่อให้การช่วยเหลือเหยื่อในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน (Jenkins & Nickerson, 2017; Knauf, Eschenbeck, & Hock, 2018; Midgett et al., 2020) โดยแบ่งการป้องกันดังนี้

แนวทางการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

ปัญหาการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนไม่ได้มีสาเหตุมาจากตัวนักเรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมีสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมรอบตัวของนักเรียน แต่ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยขอเริ่มจากการปรับเปลี่ยนที่ตัวบุคคลหรือระดับปัจเจกบุคคล เนื่องจากต้องให้การช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และต้องการเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญหาของผู้ที่เห็นเหตุการณ์ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นการป้องกันไม่ให้นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์กลายเป็นผู้ข่มเหงรังแกผู้อื่น และไม่เป็นเหยื่อของการข่มเหงรังแกกัน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของผู้เห็นเหตุการณ์ ดังนั้นผู้เห็นเหตุการณ์ควรมีลักษณะหรือองค์ประกอบอย่างไรในการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน เมื่อนักเรียนอยู่ในเหตุการณ์ของการข่มเหงรังแกกัน ต้องการเพิ่มคุณลักษณะหรือลักษณะให้กับผู้เห็นเหตุการณ์ เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้เห็นเหตุการณ์กลายเป็นผู้ข่มเหง หรือเหยื่อของการข่มเหงรังแกกัน และกล่าวที่จะทำให้การข่มเหงรังแกกันยุติลงได้ โดยผู้เห็นเหตุการณ์ต้องมีองค์ประกอบของการป้องกันการข่มเหงรังแกกันต่อไปนี้

1. ทักษะชีวิตพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ทักษะทางสังคม (social skill) การจัดการอารมณ์ (emotional management) รวมทั้งการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตัวเอง (self-esteem) ค้นหาจุดแข็งของตนเองและใช้ให้เป็นประโยชน์ ส่งเสริมการสื่อสารและพฤติกรรมเชิงบวก เช่น cognitive/affective interventions, social skills interventions, behavior modification รวมทั้งการเสริมสร้าง self-esteem และค้นหาจุดแข็ง พัฒนาศักยภาพแนวทางที่มีการนำไปใช้มาก คือ social emotional learning (SEL) ซึ่งไม่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อลดการรังแกกันโดยตรงแต่มุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะอารมณ์และสังคมของนักเรียน ในประเทศไชนูยุโรปมีนโยบายการใช้ SEL เข้ามาอยู่ในหลักสูตรเป็นกิจกรรมเสริมสร้าง SEL ในห้องเรียน เพื่อช่วยลดพฤติกรรมการรังแกกันและความรุนแรงในโรงเรียนได้ดี ช่วยสร้างความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ มีพัฒนานักเรียนกลุ่มเสี่ยงไม่ว่าจะเป็นนักเรียนต่างด้าว ยากจน เพศที่สาม เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในสังคม นอกจากนี้การเสริมสร้างทักษะสัมพันธภาพมีเพื่อนที่พูดคุยได้ช่วยลดการตกเป็นเหยื่อรังแกได้ดี ทั้งนี้การใส่เนื้อหาหลักสูตรทักษะชีวิตดังกล่าวเข้าไปในหลักสูตรการเรียนและต่อเนื่องในห้องเรียน (classroom-based

activity) จะช่วยให้มีประสิทธิผลที่ดีกว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นพิเศษเป็นครั้งคราว ตัวอย่าง เช่น KiVa Anti-Bullying Program เป็นโครงการที่ประเทศฟินแลนด์ประกาศใช้ในระดับชาติโดยผนวกเข้ากับหลักสูตรการเรียนปกติ ซึ่งได้ผลดีมากและยั่งยืน

2. ทักษะคิดและความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรังแกกัน คิดดี คิดเป็น คิดไตร่ตรอง คิดสร้างสรรค์ รู้จักหาทางออกให้กับปัญหาชีวิตและแนวทางหรือขั้นตอนการจัดการเมื่อถูกรังแก หรือเมื่อพบเห็นการรังแกกัน นักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์มีความสำคัญเทียบเท่ากับคู่อริ เน้นการสร้าง ความตระหนัก และบทบาทในการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแก โดยโรงเรียนต้องสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้เด็กที่รายงานและช่วยเหลือเพื่อน ซึ่งพบว่าได้ผลดีมากในการเปลี่ยนแปลงกลไก ภายในในกลุ่มเพื่อน และช่วยลดการรังแกกันได้

3. ความสัมพันธ์ที่ดีและพฤติกรรมดีการจัดการกับความขัดแย้งที่มีในตนเองและกับผู้อื่น โดยให้นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับความขัดแย้งมีทักษะในการสื่อสาร การประนีประนอม การร่วมมือกัน ทำงานเป็นทีม การสอนนักเรียนให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ยอมรับในความแตกต่างระหว่างกัน หาวิธีแก้ปัญหาความขัดแย้ง ได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย รวมทั้งให้นักเรียนมีความสามารถในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างเพื่อนมีการสื่อสารกับพ่อแม่ มีการปรึกษาหารือ เล่าความเป็นไปในการเรียนการปรับตัวกับเพื่อนๆ เมื่อมีปัญหาจะได้สามารถปรึกษาหารือ ได้ระบายความทุกข์ใจ และได้คำแนะนำหรือช่องทางในการ แก้ไขปัญหา

4. การพัฒนาทางศีลธรรมจรรยา ของผู้เห็นเหตุการณ์ เพื่อให้นักเรียนมีบทบาท ป้องกันช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักผิดชอบชั่วดี แยกแยะการกระทำที่ดีและไม่ดีได้ ไม่เอาเป็นแบบอย่าง ถ้ารู้ว่าการกระทำนั้นไม่ดี โดยใช้หลักจริยธรรมเข้ามาสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน

5. การฝึกซ้อมสถานการณ์เมื่อเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน ในฐานะผู้ช่วยเหลือผู้เห็นเหตุการณ์ เด็กผู้เห็นเหตุการณ์มีความสำคัญเทียบเท่ากับเหยื่อและคนที่รังแกการทำกิจกรรมกับเด็กกลุ่มใหญ่มุ่งเน้น เพื่อเปลี่ยนจากผู้เห็นเหตุการณ์ เป็นผู้ที่ยืนหยัดเพื่อความถูกต้องเน้นการสร้าง ความตระหนักและบทบาทในการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแกโดยโรงเรียนต้องสร้างความมั่นใจและความปลอดภัยให้เด็กที่รายงานและช่วยเหลือเพื่อน เช่น awareness building, self-reflection, behavior modification, responsibility training, role playing, modeling, social-emotional skill และการใช้กลยุทธ์ STAC (Use of STAC Strategies) ในการช่วยเหลือเหยื่อในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์ โดยการขโมยการแสดง การใช้อารมณ์ขันเพื่อดึงความสนใจจากสถานการณ์กลับแก่ง การหันกลับมาบอกผู้ใหญ่เกี่ยวกับสิ่งที่คุณเห็น การอยู่ร่วมกับคนอื่น การ

เข้าถึงนักเรียนที่ตกเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้ง และการฝึกความเห็นอกเห็นใจ คือ สอนให้ผู้ชมเห็นเหตุการณืเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งที่การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับนักเรียนในกลุ่มที่เห็นเหตุการณื โดยมีแนวทางการป้องกันการชมเห็นเหตุการณืที่ได้อาจการทบทวนวรรณกรรมที่จะนำมาใช้ในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณื 1. ทักษะชีวิตพื้นฐานที่สำคัญ 2. ทศนคติและความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรังแกกัน 3. ความสัมพันธ์ที่ดีและพฤติกรรมดีการจัดการกับความขัดแย้งที่มีในตนเองและกับผู้อื่น 4. การพัฒนามทางศีลธรรมจรรยา 5. การฝึกซ้อมสถานการณ์เมื่อเห็นเหตุการณืการชมเห็นเหตุการณื ซึ่งได้จากการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้อารมณ์ สังคม เพื่อป้องกันการชมเห็นเหตุการณืในโรงเรียนของนักเรียนที่เห็นเหตุการณื ผู้เห็นเหตุการณืเป็นบุคคลสำคัญที่จะยุติความรุนแรงหรือการกลั่นแกล้งกัน และจากการศึกษายังพบว่า มีสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ผู้เห็นเหตุการณืไม่เข้าไปช่วยเหลือหรือเข้าไปทำให้เหตุการณืการชมเห็นเหตุการณืยุติลง

Darley และ Latané อธิบายเหตุการณืที่คนแต่ละคนมีแนวโน้มจะช่วยเหลือคนอื่นน้อยลงเมื่อมีบุคคลอื่นอยู่ด้วย ยังมีจำนวนบุคคลอื่นอยู่มากขึ้นเท่าไร ก็จะมีโอกาส น้อยที่แต่ละคนจะช่วยเหลือคนอื่นมากขึ้นเท่านั้น ปัจจัยที่ทำให้ผู้เห็นเหตุการณืตัดสินใจที่จะช่วยเหลือหรือไม่ช่วยเหลือ มีดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้ผู้เห็นเหตุการณืตัดสินใจที่จะช่วยเหลือหรือไม่ช่วยเหลือ

1 ความอันตรายของสถานการณ์ ขึ้นอยู่ปฏิกิริยาตอบสนองของผู้ที่อยู่รอบข้างและจะสอดคล้องกับความปลอดภัยในชีวิตเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ผู้ที่อยู่ในเหตุการณืจะมีแนวโน้มที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่อันตราย มีผู้กระทำความผิดอย่างชัดเจน หรือ ผู้อยู่ในเหตุการณือาจจะพิจารณาผลดีและผลเสียของการให้ช่วยเหลือแล้วพบว่า พวกเขา น่าจะน่าเสียใจมากกว่าหากไม่ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น

2 ความคลุมเครือของสถานการณ์ สถานการณ์ที่มีความคลุมเครือสูงจะทำให้ผู้อยู่ในเหตุการณืไม่แน่ใจว่าพวกเขาจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือหรือไม่ ซึ่งในสถานการณ์นี้ผู้อยู่ในเหตุการณืจะมีแนวโน้มที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของตนเองก่อนให้ความช่วยเหลือ

3 ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม ในสถานการณ์ที่ผู้อยู่ในเหตุการณืมีความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมบริเวณนั้น พวกเขาจะรู้ว่าจะสามารถหาความช่วยเหลือได้จากที่ไหน ดังนั้นพวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะให้ความช่วยเหลือมากกว่า

4 การตอบสนอง bystander effect ไปตามสิ่งที่เกิดขึ้น หมายถึง รูปแบบการตอบสนองของความทรงจำในสมองของมนุษย์ มักจะเกี่ยวข้องกับการรับรู้ของวัตถุหรือคำต่าง ๆ ในความทรง

จำก่อนที่ทำการทำอะไรใด ๆ การตอบสนองต่อบริบทในสังคมไปตามสัญชาตญาณอาจเป็นตัวขัดขวางการช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ เช่น หากมีบุคคลอื่น ๆ ในสถานการณ์นั้น อาจส่งผลกระทบต่อความตั้งใจที่จะให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นได้

5 ความผูกพันของสมาชิกในกลุ่ม ยิ่งความผูกพันของบุคคลในกลุ่มมีความเหนียวแน่นมากเท่าไร ยิ่งโอกาสที่สมาชิกในกลุ่มจะให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นมากขึ้นเท่านั้น งานวิจัยบางชิ้นยังชี้ให้เห็นอีกว่า พฤติกรรมการช่วยเหลือคนอื่นมักจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือ และบุคคลที่ได้รับความช่วยเหลือมีสิ่งที่คล้ายกัน ขนาดของกลุ่มนั้นสามารถส่งผลต่อพฤติกรรมการช่วยเหลือบุคคลอื่น อาจทั้งสนับสนุนหรือขัดขวางให้ช่วยเหลือบุคคลอื่น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

6 ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น หากเราถูกสอนมาว่า อย่าคุยหรือเชื้อบุคคลแปลกหน้า แม้ว่าบุคคลนั้นจะขอความช่วยเหลือ เราอาจไม่กล้าให้ความช่วยเหลือเขา

7 ความกระจัดกระจายของความช่วยเหลือ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อทุกคนต่างคิดว่ายังมีบุคคลอื่นที่ยังสามารถให้ความช่วยเหลือได้ พวกเขาจะยิ่งให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นน้อยลง เพราะ เชื่อว่าเป็นหน้าที่ของคนอื่น คนอื่นอาจช่วยเหลือได้ดีกว่าพวกเขาทำเอง ความช่วยเหลือของพวกเขาไม่จำเป็น หรือพวกเขาอาจได้รับอันตรายจากการช่วยเหลือผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าจากปัจจัยทั้ง 7 ข้อส่งผลกระทบต่อความมีน้ำใจ ดังนั้นไม่อาจกล่าวได้ว่าคนอื่นว่าพวกเขานั้นไม่มีน้ำใจ แต่ในทางกลับกัน เมื่อทราบถึงสาเหตุที่คนไม่ให้ความช่วยเหลือใด ๆ แก่บุคคลอื่น ผู้วิจัยมองว่าควรสร้างนิสัยการให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น เพราะในที่สุดแล้ว หากทุกคนต่างคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน ก็จะกลับไปสู่ในจุดเดิม นักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์จึงควรได้เรียนรู้กระบวนการคิดที่ถูกต้อง จนนำไปสู่การตัดสินใจ และการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ดี ถูกต้องเหมาะสม (Darley & Latane, 1968)

ผู้เห็นเหตุการณ์ต้องเห็นสัญญาณเตือนเพื่อป้องกัน เนื่องจากการข่มเหงรังแกเป็นเรื่องของการข่มขู่และการควบคุม ทำให้ผู้ข่มเหงรู้สึกถึงการมีพลัง ผู้ข่มเหงต้องการอำนาจนั้นเหนือคนอื่นเพราะลึก ๆ แล้วพวกเขา รู้สึกไร้พลังอำนาจ การข่มเหงรังแกกันยังเป็นผลมาจากความเบื่อหน่ายหรือไม่มีทิศทาง ซึ่งไม่มีการข่มเหงกันโดยไม่มีผู้รังแก อย่างไรก็ตามผู้ข่มเหงไม่สามารถประสบความสำเร็จในการกระทำถ้าปราศจากการสมรู้ร่วมคิดของผู้เห็นเหตุการณ์ เพราะผู้ข่มเหงต้องการให้มีผู้ชม ซึ่งผู้ชมคือผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้เห็นเหตุการณ์เป็นผู้สนับสนุนที่ช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ข่มเหงผ่านการละเว้นการกระทำผิด (Padgett & Notar, 2013)

สัญญาณเตือน

- สัญญาณเตือนว่าในโรงเรียนมีการข่มเหงรังแกกันเกิดขึ้น
- พบเห็นนักเรียนร้องไห้บ่อย
- การบ่นว่าปวดท้องหรือปวดหัวโดยไม่มีสาเหตุชัดเจน
- ผลการเรียนของนักเรียนลดลงอย่างกะทันหัน
- ไม่อยากไปโรงเรียน

พฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์มีความสำคัญที่จะช่วยเหลือและป้องกันการข่มเหงรังแกกัน ไม่ให้เกิดความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น หรือเป็นการสร้างพฤติกรรมป้องกันการข่มเหงรังแกกัน โดยผู้เห็นเหตุการณ์สอดคล้องกับการศึกษาของ Salmivalli (2014) ที่พบว่านักเรียนเพียง 20% เท่านั้นที่แทรกแซงหรือช่วยเหลือเหยื่อ เมื่อเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันเกิดขึ้น ผู้เห็นเหตุการณ์บางคนอาจไม่ได้ช่วยเหลือเหยื่ออาจเกิดจากขาดความมั่นใจที่จะช่วยเหลือเหยื่อ หรือขาดทักษะในการแทรกแซงหรือให้การช่วยเหลือ (Midgett et al., 2020) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันที่สอนให้เห็นเหตุการณ์เข้ามาแทรกแซงหรือให้ความช่วยเหลือเหยื่อ

จากการศึกษาในประเทศไทยยังไม่ค่อยพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในกลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์ ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในกลุ่มของผู้ข่มเหงและผู้เป็นเหยื่อ ทั้งที่ผู้เห็นเหตุการณ์มีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมที่ว่ากรรังแกกันเป็นเรื่องธรรมดายอมรับได้หรือกระทั่งเป็นเรื่องสนุก แต่ในความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ไม่ควรเพิกเฉยและควรได้รับการแก้ไขวัฒนธรรมผิด ๆ และชี้ให้เห็นถึงวิธีการของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ใช้ในการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน (Midgett et al., 2016; Midgett et al., 2020) ผู้วิจัยจึงเน้นไปที่กลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์มากกว่าผู้ข่มเหงรังแกและเหยื่อ ดังนั้นการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน หมายถึง วิธีการที่นักเรียนใช้ในการป้องกันช่วยเหลือเหยื่อ รวมถึงเข้าแทรกแซง เพื่อยุติการข่มเหงรังแกกัน ทั้งก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ (มูลนิธิแพชทูเฮลท์, 2560; วิไลวรรณ ศรีสงคราม, 2549) ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัย ดังตาราง 2

ตาราง 2 ปฏิบัติการของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์ของการช่มเหล่งร่งแกกัน

สถานการณ์ การช่มเหล่งร่งแกกัน	ปฏิบัติการของผู้เห็นเหตุการณ์
ก่อนเกิดเหตุการณ์	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ร่วมหัวเราะ หรือยิ้ม เมื่อเห็นคนถูกร่งแก - “การอยู่ร่วมกับผู้อื่น” เป็นเพื่อนกับคนที่ถูกร่งแก เพื่อไม่ให้เขาอยู่คนเดียว หรือทำให้มีโอกาสถูกร่งแกได้อีก - คอยสังเกตเพื่อนๆ ว่ามีใครบางคนกำลังถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียวหรือไม่ - ฝึกความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
ระหว่างเกิดเหตุการณ์	<ul style="list-style-type: none"> - ชวนเพื่อนๆ เข้าไปช่วยคนที่ถูกร่งแก (ใช้พลังกลุ่ม) - พาคนที่ถูกร่งแก ออกจากสถานการณ์ให้เร็วที่สุด - พูดกับคนที่ร่งแกว่า “หยุด” การกระทำ หรือหากเป็นไปได้ควรพูดก่อนที่การร่งแกจะเกิดขึ้น หรือพูดเสียงดังว่า “ครุมาแล้ว” - ไม่สนใจ หรือเพิกเฉยคนที่ร่งแกคนอื่น และให้ความสำคัญกับคนที่ถูกร่งแก - บอกหรือขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้สถานการณ์มากที่สุด เพื่อให้รีบมาช่วยยุติการร่งแก - หากโรงเรียนมีจุดแจ้งเหตุ ให้รีบแจ้งเหตุตามช่องทางนั้น ๆ โดยด่วนที่สุด - ไม่ควรนิ่งดูตายกับเหตุการณ์การร่งแก ไม่ว่าจะคนที่ถูกร่งแกจะเป็นใครก็ตาม และรู้ว่าจะสามารถขอความช่วยเหลือจากใครหรือที่ไหนได้บ้างในโรงเรียน - การเผชิญหน้ากับนักเรียนที่ร่งแกอย่างอ่อนโยน - ใช้คำพูดขัดขวางสถานการณ์การช่มเหล่งร่งแกกัน “การขโมยการแสดง” ใช้อารมณ์ขันหรือการเบี่ยงเบนความสนใจเพื่อดึงความสนใจของนักเรียนออกจากสถานการณ์การช่มเหล่งร่งแกกันเพื่อดึงความสนใจของผู้ชมออกไปจากเป้าหมายและจากสถานการณ์ช่มเหล่ง เพื่อไม่ให้นักเรียนคนอื่นเข้าร่วมหรือเสริมกำลังผู้ช่มเหล่ง

ตาราง 2 (ต่อ)

สถานการณ์ การข่มเหงรังแกกัน	ปฏิกิริยาของผู้เห็นเหตุการณ์
	<p>- “พอลิกเรื่อง” การแจ้งผู้ใหญ่เกี่ยวกับสถานการณ์ และขอความช่วยเหลือ ผู้ใหญ่ที่ปลอดภัยในโรงเรียนที่สามารถช่วยเหลือได้ สอนเหยื่อไม่ให้ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น</p>
<p>หลังเกิดเหตุการณ์</p>	<p>- การเผชิญหน้ากับนักเรียนที่รังแกอย่างอ่อนโยน - “การอยู่ร่วมกับผู้อื่น” เป็นเพื่อนกับคนที่ถูกรังแก เพื่อไม่ให้เขาอยู่คนเดียว หรือทำให้มีโอกาสถูกรังแกได้อีก - ให้กำลังใจเพื่อนที่ถูกรังแก</p>

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กประถมศึกษาตอนปลาย

ความหมาย

พัฒนาการ (Development) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีความครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย ด้านการคิด ด้านบุคลิกภาพ และด้านสังคมของบุคคล โดยมีวุฒิภาวะและการเรียนรู้เป็นส่วนช่วยให้เกิดพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ซึ่งวุฒิภาวะ (Maturation) เป็นกระบวนการที่ควบคุมทางพันธุกรรมของการเจริญเติบโต ให้ผลลัพธ์ในการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม วุฒิภาวะได้กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงในความสามารถที่จะทำหน้าที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณ ส่วนการเรียนรู้ (Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรในพฤติกรรมที่มีผลมาจากประสบการณ์และการฝึกหัด ดังนั้นวุฒิภาวะและการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อพัฒนาการ (ไวไลวรรณ ศรีสงคราม, 2549)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากหนังสือจิตวิทยาและพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย ของศรีเรือน แก้วกังวาน (2553) และเพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ (2549) แบ่งพัฒนาการของเด็ก ออกเป็น 2 ช่วง คือ 1.จิตวิทยาและพัฒนาการในวัยเด็กตอนต้น และ 2.จิตวิทยาและพัฒนาการในวัยเด็กตอนกลาง

1) “วัยเด็กตอนต้น” (Early Childhood) หรือ “วัยก่อนเข้าเรียน” (Preschool Age) หมายถึง ช่วงอายุประมาณ 2 ขวบครึ่ง จนถึงประมาณ 6 ขวบ

2) “วัยเด็กตอนกลาง” (Middle Childhood) หรือ “วัยเข้าโรงเรียน” (School Age) หมายถึง ช่วง อายุประมาณ 6-12 ปีหรือ 13 ปี

ในงานวิจัยนี้จะเป็นเรื่องของการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนตามพัฒนาการของเด็กตอนกลางหรือในวัยเรียน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาหนังสือจิตวิทยาและพัฒนาการเด็กของเด็กวัยเรียน ซึ่งวัยเด็กตอนกลางเป็นช่วงที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนจนจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ในส่วนของงานวิจัยนี้จะให้ความสำคัญกับนักเรียนช่วงอายุ 10-12 ปี เพราะเป็นช่วงที่กำลังพัฒนาในส่วนต่าง ๆ จนครบรอบด้าน ซึ่งในสังคมเศรษฐกิจปัจจุบันช่วงวัยเด็กตอนกลางมักจะเป็นช่วงที่เด็กได้ผ่านการเรียนนอกบ้านจากสถาบันการศึกษาแห่งใดแห่งหนึ่งมา เด็กได้รู้จักคนหลากหลายขึ้น นอกเหนือจากคนในครอบครัว และอาจมีกลุ่มเพื่อนเป็นของตนเอง และอิทธิพลจากบุคคลนอก ครอบครัวจะมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต ค่านิยม หรือพฤติกรรมต่าง ๆ เด็กเริ่มเข้าใจลักษณะการสื่อสาร และสามารถใช้ภาษาได้มากขึ้น จากสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่และการมีความสามารถดังกล่าวกระตุ้นให้เด็กต้องการแสดงความสามารถที่มีอยู่วัยนี้จึงมีลักษณะเด่นคือชอบแสดงความสามารถ ชอบอาสาช่วยเหลือ ช่างประจบ ชุกชอน อยากรู้ อยากเห็น ช่างถาม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบปฏิเสธ ค่อนข้างดีด ต้องการมีอิสระ เป็นตัวของตัวเอง เริ่มรู้จักพึ่งพาตนเอง และไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การทำกิจกรรม การเรียนรู้เหตุผล สิ่งใดผิดถูก การเรียนรู้วิธีแก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง เด็กจะพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง (K. Bosworth, Espelage, & Simon)รับเอาทัศนคติ และพฤติกรรมจากพ่อแม่ เลียนแบบพฤติกรรมพ่อแม่ และเป็นช่วงเวลาที่เด็กจะให้ความสำคัญกับเพื่อนในกลุ่มของตน (Gang Age) เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อเด็ก เด็กจะปรารถนาที่จะทำตามมาตรฐานของกลุ่มเพื่อนสมาชิก (Age of Conformity) เพื่อให้เพื่อนๆยอมรับ เช่น ลักษณะท่าทาง คำพูด ซึ่งเด็กจะตัดสินพฤติกรรมของตนเองจากการกระทำของเพื่อนที่ต่อตนเอง และในที่สุดจะเป็นการพัฒนาความคิดรวบยอดที่มีต่อตนเอง (self – concept)และเมื่อเด็กได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนเด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีพฤติกรรมทางสังคมในเชิงบวก แต่ถ้าได้รับการปฏิเสธจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว และก่อให้เกิดการสับสนในตนเอง และมีผลกระทบต่ชีวิตในระยะต่อมาเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น มีแนวโน้มที่เด็กจะต้องออกจากโรงเรียน และเกิดปัญหาพฤติกรรมที่รุนแรงต่อสังคมตามมา

นอกจากนี้เด็กในวัยนี้ยังเป็นช่วงที่มีความคิดสร้างสรรค์ (Creative Age) เป็นอย่างมาก และมักจะชอบเล่นกับเพื่อนๆ (Play Age) ที่อยู่ในวัยเดียวกัน เด็กจะแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนจากการพูดคุย การแสดงออก ความเฉลียวฉลาด ซึ่งจะเป็นเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคนด้วย ดังนั้นจึงพบว่าเด็กวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลิกภาพและมีพัฒนาการด้านจริยธรรมอย่างชัดเจน และลักษณะพัฒนาการที่สำคัญซึ่งควรเกิดกับนักเรียนกลุ่มนี้คือ “การเตรียมตัว” เพื่อเป็น

เด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ในอนาคต เช่น หัดทำอะไรด้วยตนเอง รู้ที่จะเล่น สามารถเรียนและทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมวัยได้ เรียนรู้ที่จะให้ความเป็นเพื่อนกับผู้อื่นและสร้างมิตรภาพ โดยในงานนี้จะเป็นเรื่องของพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ สติปัญญา และทางกายของวัยเด็กตอนกลาง ผู้วิจัยจึงได้แบ่งประเด็นในการศึกษาเรื่องพัฒนาการที่มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมกรมการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน โดยเฉพาะในส่วนของพัฒนาการของผู้รู้เห็นเหตุการณ์ที่อยู่ในช่วงของระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ปี หรืออายุ 10 -12 ปีดังต่อไปนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2553)

พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางกายภาพของวัยนี้จะมีรูปร่างหน้าตาที่เปลี่ยนไป มีทักษะทางการเคลื่อนไหวเด็กเริ่มมีการเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของร่างกายกับเด็กอื่น ๆ ในวัยเดียวกันแทนการเปรียบเทียบกับคนใน ครอบครัว ระยะนี้เด็กหญิงโตเร็วกว่าเด็กชายวัยเดียวกันทั้งความสูงและน้ำหนัก จนกระทั่งย่างเข้าสู่วัยรุ่น เด็กชายจึงจะโตทันลำหน้าเด็กหญิง ร่างกายขยายทางสูงมากกว่ามากว้าง ลำตัวยาวแขนขายาว รูปร่างเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ลักษณะผู้ใหญ่ ระบบหมุนเวียนของโลหิตเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ฟันแท้ขึ้นแทนที่ฟันน้ำนม หลายคนมีสายตายาวซึ่ง จะค่อยๆ ปรับเข้าสู่ระดับปกติเมื่อมีอายุ 8-10 ปี ซึ่งเป็นระยะที่มีขนาดตาโตเท่ากับผู้ใหญ่ อวัยวะเพศเติบโตช้า เนื่องจากกำลังทวิมาก เด็กในวัยนี้ไม่ค่อยอยู่นิ่ง ชอบเล่นชอบทำกิจกรรม การทำงานประสานกันของกล้ามเนื้อใหญ่น้อย แต่กล้ามเนื้อมัดเล็กดีขึ้น สามารถเล่นเกมที่ซับซ้อนและทำกิจกรรมการเล่นชนิดสร้างสรรค์ได้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อมก็มีมากขึ้นตามไปด้วย ภาพลักษณ์ที่เด็กมองตนเองด้านหนึ่ง ก็คือภาพลักษณ์เกี่ยวกับร่างกาย (Body Image) ของตนเอง ซึ่งหมายถึงความรู้เกี่ยวกับร่างกายและอวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งการให้คุณค่าเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา และทักษะการเคลื่อนไหวเมื่อเทียบกับคนอื่น แม้ว่าการมีภาพลักษณ์เกี่ยวกับร่างกายจะเริ่มต้น ตั้งแต่วัยทารก แต่จะชัดเจนมากขึ้นในวัยเด็กนี้ ซึ่งเป็นวัยที่เด็กเริ่มมีสังคมและสามารถเปรียบเทียบกับเพื่อนรุ่นเดียวกันแทนที่จะเปรียบเทียบกับพ่อแม่ (เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์, 2549) การเจริญเติบโตทางร่างกายเป็นพื้นฐานของความเจริญเติบโตด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา

พัฒนาการทางสังคม

เด็กคบเพื่อนร่วมวัยและผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กสามารถรวมกลุ่มกับเพื่อนได้ดี ความคิดนึกและพัฒนาการทางด้านศีลธรรมจรรยา ทำให้เด็กร่วมเล่น เรียน ทำกิจกรรมกับเพื่อนเป็น “กลุ่ม” และเด็กเกิดการผูกพันกับเพื่อนที่โรงเรียนและครู มีความห่างเหินจากผู้ใหญ่มากขึ้น ถ้าเด็กที่มีสัมพันธภาพเชิงลบกับผู้ใหญ่จะเป็นคนข่มเหงและจิตใจไม่อยู่กับร่องกับรอย เมื่อโตเป็นผู้ใหญ่จะ

เป็นพ่อแม่หรือเพื่อนที่ไม่ดีจริงใจไม่เป็น ส่วนเด็กที่มีสัมพันธภาพเชิงบวกกับผู้ใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีพื้นฐานบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพดี สามารถปรับตัวทั้งทางด้านจิตใจและสังคมได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ได้ดี เช่น การมีศักดิ์ศรีแห่งตนหรือการเห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกมั่นคงทางใจ รู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง รู้จักตน และรักผู้อื่นมากขึ้น

เด็กจะจับกลุ่มกับเพื่อนร่วมวัยที่เป็นเพศเดียวกันเป็นส่วนมาก การที่เด็กจับกลุ่มทำให้เด็กได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่นอกเหนือจากบุคคลในครอบครัว รู้จักเคารพกฎเกณฑ์ระเบียบ รู้จักมารยาทสังคม รู้จักนิสัยใจคอของเพื่อน ลดนิสัยเด็ก ๆ ของตนเองลง การเปลี่ยนแปลงของช่วงวัยจะต้องค่อยเป็นค่อยไป เด็กจะปรับตัวกับเพื่อนได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

- การเตรียมตัวให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กมีกลุ่มเพื่อนในโรงเรียน ปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้

- การเตรียมตัวเด็ก เพื่อใช้ชีวิตในโรงเรียนและใช้ชีวิตกับเพื่อนในโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน บุคคลในครอบครัวเห็นใจและเข้าใจชีวิตของนักเรียนกลุ่มนี้

ความสำคัญของ “กลุ่มเพื่อนร่วมวัย” ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพต่าง ๆ “กลุ่มเพื่อนร่วมวัย” เป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากต่อชีวิตของเด็กกลุ่มนี้ และยิ่งจะเพิ่มความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขีดสูงสุดในระยะวัยรุ่น แล้วจะค่อยลดความสำคัญลงเมื่อเด็กมีคู่ครอง ดังนั้นเมื่อเด็กเปลี่ยนสังคมจากบ้านมาสู่โรงเรียน รู้สึกว่าเหว่ จากนั้นเด็กเริ่มรวมกลุ่มกับเพื่อน เด็กรู้สึกอบอุ่น มีความเข้าอกเข้าใจกัน เห็นใจกัน เป็นเจ้าของซึ่งกันและกัน กลุ่มเริ่มมีอิทธิพลต่อเด็กในด้านอารมณ์ ความคิด ทศนคติ ความมุ่งหวัง ความต้องการ ความปรารถนา การประพฤติปฏิบัติตาม ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เด็กรู้สึกตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Sense of Belongings) หรือความรู้สึกเป็นคนแปลกแยก (Sense of Alienation) การที่เด็กมีความสัมพันธ์หลาย ๆ ด้านทำให้เด็กรู้ว่าเขาอยู่ในสังคมที่มีขอบเขตกว้างกว่าครอบครัว และเด็กเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

เมื่อกลุ่มมีความสำคัญกับเด็กในวัยนี้ เด็กจะพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้เพื่อนสนใจตนเอง และให้เข้าร่วมกลุ่มด้วย ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีวิธีการของการเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับเพศ ลำดับพี่น้อง ประสบการณ์ในวัยเด็กของแต่ละคน ฐานะของครอบครัว เศรษฐกิจ

ซึ่งการรวมกลุ่มเป็นการรวมกลุ่มที่ไม่มีรูปแบบกฎเกณฑ์ที่ตายตัว (Unstructure) แต่ละกลุ่มมีผู้นำ ผู้ตาม และจะมีสมาชิกมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศเดียวกัน การรวมกลุ่มในช่วงวัยนี้จะมีความยั่งยืน เนื่องจากเป็นวัยที่มีทัศนคติ มุมมองต่าง ๆ ที่คล้ายกัน โดยแต่ละกลุ่มมี

ทั้งเหมือนและต่างลักษณะเหล่านี้เรียกว่าวัฒนธรรมกลุ่ม (Peer Culture) เด็กที่จะเข้ากลุ่มจะปฏิบัติตามวัฒนธรรมกลุ่ม เพื่อให้เพื่อนยอมรับเข้ากลุ่ม ความประพฤตินี้บางครั้งก็ขัดกับกฎระเบียบของโรงเรียน หรือของสังคม หรือการอบรมที่เด็กได้รับจากครอบครัว

ความอยากเป็นสมาชิกของกลุ่มและให้กลุ่มยอมรับมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กในวัยนี้ ด้วย เด็กเรียนรู้ว่าการแสดงออกอารมณ์บางอย่างไม่เป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น หรือเพื่อน ทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่ม เหตุการณ์จะเป็นส่วนที่บังคับให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ และเลือกแสดงอารมณ์ออกมาอย่างเหมาะสม ซึ่งอิทธิพลของกลุ่มหรือวัฒนธรรมกลุ่ม ความรู้สึกผูกพันกับกลุ่ม ความรู้สึกอยากเป็นสมาชิกของกลุ่ม สังคมวัฒนธรรมของโรงเรียนและครอบครัว จะเป็นส่วนช่วงให้เด็กรู้จักอารมณ์ของตนเอง และแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม

การเข้ากลุ่มของเด็กวัยนี้เป็นการสร้างนิสัยแข่งขันและร่วมมือซึ่งติดตัวไปในอนาคต เมื่ออยู่ในกลุ่มเด็กจะแข่งขันกันในทุก ๆ ด้านของชีวิต เช่น ความร่าเริง ความฉลาด ความสามารถ การเรียน การเล่น ฐานะทางสังคมของครอบครัว ความมีหน้ามีตา มีเกียรติ การได้รับความสนใจจากผู้อื่น คู่แข่งมีทั้งระหว่างเพื่อนในกลุ่มและเพื่อนนอกกลุ่ม การแข่งขันอาจนำไปสู่ความอิจฉา ริษยา การทะเลาะ การกลั่นแกล้ง การแตกกลุ่ม ฯลฯ เด็กชายมีนิสัยชอบแข่งขันมากกว่าเด็กหญิง ซึ่งเชื่อกันว่าเพราะได้รับการเรียนรู้จากค่านิยมของสังคมการร่วมกลุ่มทำให้เด็กรับการสนองตอบด้านความต้องการทางสังคมขั้นพื้นฐาน เช่น คำยกย่อง การได้เป็นคนสำคัญ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความรู้สึกอยากให้มีผู้สนใจร่วมกิจกรรมกับตนเองได้มีโอกาสร่วมและรับรู้ในกิจกรรมของผู้อื่น ความมั่นคงทางจิตใจ ความรู้สึกว่าตนเองมีเจ้าของและเป็นเจ้าของ ความรู้สึกว่ามีเพื่อนร่วมทุกข์และร่วมสุขด้วย

ดังนั้นกลุ่มมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพของเด็กในวัยนี้การสนับสนุนให้เด็กได้เข้ากลุ่มที่เหมาะสมกับตัวเด็กจึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก หากเด็กไม่ได้รับการเข้าร่วมกลุ่มอาจส่งผลต่อพัฒนาการที่ไม่สมวัย เสียประสบการณ์หลาย ๆ อย่างในชีวิต เมื่อเด็กไม่มีกลุ่มจะส่งผลให้เกิดการขมเหงรังแกกันได้ ผู้เห็นเหตุการณ์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดี

การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง

เด็กวัยนี้มักจะชอบสังเกตรูปร่างลักษณะเด่นของเพื่อนและของตนเอง และเด็กก็มักจะเรียกเพื่อนตามลักษณะเด่นเหล่านั้น เช่น อ้วน แดง ใฝ่ แว่น เป็นต้น เนื่องจากเด็กพวกนี้อยู่กับเพื่อนเป็นส่วนมาก เด็กจึงมักจะมี การรับรู้เกี่ยวกับตนเองตามเพื่อน เพราะฉะนั้นกลุ่มเพื่อนจะ

เป็นผู้ชี้ให้เห็นจุดเด่นจุดด้อยของตนเองตามความเป็นจริงที่ไม่ได้รับการเสแสร้ง เด็กบางคนก็ยอมรับกับสิ่งที่เพื่อนตั้งฉายาให้ แต่บางคนก็รู้สึกกระทบกระเทือนใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะที่เพื่อนกล่าวถึงนั้นจะเป็นในเชิงบวกหรือลบ

นอกจากเพื่อนจะเป็นกระจกเงาส่องให้เห็นตนเองชัดเจนขึ้นแล้ว เพื่อนยังเป็นผู้ประเมินคุณค่าลักษณะประจำตัวของเด็กด้วย โดยปกติแล้วเด็กที่มักได้รับการยอมรับจากเพื่อนจะมี 3 ประเภท คือ 1) เด็กฉลาด มีความคิดริเริ่ม 2) เด็กที่มีรูปร่างหน้าตาดี และ 3) เด็กที่ร่าเริง มีความเป็นมิตร สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีน้ำใจส่วนเด็กที่เพื่อนไม่ชอบ มักจะเป็นเด็กที่เรียนช้า อ้วน หน้าตาไม่ดี เด็กที่ขาดความมั่นใจ เด็กที่ร้องไห้เก่ง เด็กที่เก็บตัว หรือเด็กที่มีความก้าวร้าว เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม บุคลิกของตัวเด็กเองก็มีส่วนช่วยให้ได้รับความนิยมนจากเพื่อนด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น เด็กบางคนหน้าตาดี แต่กลับขาดความมั่นใจในตนเอง เพื่อนอาจจะไม่ชอบ แต่เด็กหน้าตาไม่สวย ผอม ไม่แข็งแรง แต่ร่าเริงแจ่มใส กลับได้รับความชื่นชมจากเพื่อนมากกว่า ซึ่งจุดนี้ก็มีส่วนในการเกิดพฤติกรรมข่มเหงรังแกกันเกิดโดยเฉพาะในส่วนของวาจาที่ไปทำร้ายจิตใจของเพื่อน

การเลียนแบบและเลียนแบบบทบาททางเพศ

เป็นกระบวนการด้านหนึ่งของการพัฒนาทางสังคมสืบเนื่องมาจากวัยเด็กตอนต้น ในระยะวัยนี้เด็กเลียนแบบบทบาททางเพศ จากผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดกับเด็กและเด็กรัก ซึ่งได้พบเห็นรู้จักในครอบครัว เมื่อถึงระยะวัยเด็กตอนกลาง เด็กเลียนแบบพฤติกรรมตามเพศตนมากขึ้น บุคคลที่เด็กเลียนแบบมีจำนวนมากขึ้น เพื่อนในกลุ่ม หัวหน้ากลุ่ม ครู และจากการได้ฟัง ได้รู้จากการอ่าน การเขียนการดูภาพยนตร์ การดูโทรทัศน์ ดังนั้นเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบเป็นอย่างมาก เมื่อเพื่อนมีพฤติกรรมข่มเหงรังแกกันหรือไม่เหมาะสมเด็กอาจเรียนรู้ในทางที่ไม่ถูกและมองว่าสิ่งที่เพื่อนทำเป็นสิ่งที่ถูก ซึ่งในความเป็นจริงอาจจะไม่ควรประพฤติตาม

การเลียนแบบบทบาททางเพศในระยะวัยเด็กตอนกลางนี้ต้องนับว่าเป็นพัฒนาการที่สำคัญ เพราะถ้าเด็กไม่ได้เรียนรู้เรื่องเช่นนี้แล้วเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ในระยะวัยรุ่นเด็กจะมีความกังวลสูง มีความรู้สึกขัดแย้งในด้านความต้องการประพฤติตนให้สมตามบทบาททางเพศอย่างชายหนุ่มหญิงสาว

การเล่น

การเล่นในวัยนี้เป็นการเล่นเชิงสังคมส่วนใหญ่ ซึ่งการเล่นเป็นพฤติกรรมที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็กวัยนี้ จึงควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุน เพราะการเล่นสนองความต้องการ และช่วยพัฒนาความเจริญเติบโตของเด็กในหลายด้าน เช่น

1. สอนสนองความต้องการรวมกลุ่ม ช่วยส่งเสริมทักษะในการอยู่ร่วมกลุ่ม เล่นเป็นกลุ่ม และจะช่วยให้เข้าใจการทำงานเป็นกลุ่ม การเป็นผู้นำ ผู้ตาม เคารพกฎวินัย รู้จักแพ้ ชนะ และอภัย
2. ช่วยพัฒนาความแข็งแรงของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ทำให้เด็กมีสุขภาพดี
3. การเล่นเป็นหนทางระบายอารมณ์เคร่งเครียด อารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนา
4. ช่วยส่งเสริมความคิดนึก การเข้าใจโลก สังคม และชีวิต
5. การเล่นเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงตัว มีสุขภาพจิตที่ดี
6. การเล่นช่วยให้เด็กเข้าใจตนเอง วัยนี้เด็กเริ่มต้องการรู้จักตัวเองจากการเล่นกับเพื่อน

7. การเล่นช่วยพัฒนาการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นที่มีต่อตัวเด็ก และที่เด็กมีต่อเพื่อน จนเกิดเป็นบุคลิกภาพในอนาคตของเด็ก

พัฒนาการทางอารมณ์

ระยะวัยเด็กตอนกลาง เด็กรู้จักกลัวสิ่งที่สมเหตุสมผลมากกว่าวัยเด็กตอนต้นเพราะสามารถใช้เหตุผลของเด็กพัฒนามากขึ้น เด็กมีความรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจ เข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ของบุคคลอื่นหรือเพื่อนมากขึ้น รวมทั้งสัตว์เลี้ยงในวัยเด็กตอนกลางเด็กมีอารมณ์ต่าง ๆ ทั้งอารมณ์ในแง่บวกหรือน่าพึงใจ เช่น ความรัก ความเห็นใจ ความรู้สึกสงสาร ความรู้สึกเบิกบานรื่นรมย์ และอารมณ์ในแง่ลบไม่น่าพึงใจ เช่น เกลียด โกรธ อิจฉา ริษยา แต่ถ้าอารมณ์ที่ไม่ได้รับการรับรู้ ไม่มีโอกาสแสดงออกและถูกเก็บกดไว้มากเกินไป เด็กจะเกิดความรู้สึกเคร่งเครียด อาจนำไปสู่ความเจ็บป่วยทางกายที่เนื่องมาจากทางอารมณ์ได้ หรือรู้สึกผิดจนทำร้ายตนเองและผู้อื่นได้ ดังนั้นในวัยนี้ เด็กมีความพร้อมที่จะรับทราบเรื่องอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ และปลดปล่อยอารมณ์ของตนเองออกมาอย่างที่ตั้งใจยอมรับตามวัย กรณีเหล่านี้เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการปรับตัวด้านอารมณ์ ถ้ามีการเตรียมตัวที่เหมาะสม เด็กจะเติบโตเป็นเด็กวัยรุ่นที่มีความสุข แต่ถ้าเด็กในวัยนี้ไม่ได้รับการส่งเสริมจะส่งผลต่อความรู้สึกสับสนทางอารมณ์ การเรียนรู้ทางอารมณ์จึงสำคัญต่อตัวนักเรียนเท่าเทียมกับการพัฒนาทางความรู้และทักษะอื่น ๆ โดยแบ่งอารมณ์ไว้ดังนี้

อารมณ์ในด้านไม่พึงใจ

อารมณ์กลัว เด็กเริ่มเลิกกลัวสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน ปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ แต่จะกลัวสิ่งที่จะเกิดได้จริงตามที่ตนเองเห็น เช่น กลัวหิวกลัวความอดอยาก กลัวไม่มีเพื่อน เพื่อนไม่รัก กลัวเรียนไม่ดีหรือกลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัวของตน เป็นต้น แหล่งกำเนิดความกลัว ได้แก่ ประสบการณ์ตรง คำบอกเล่าของผู้อื่น จินตนาการของตนเองและสื่อมวลชน วิธีตอบสนองความกลัวของเด็ก คือ การหนี การสู้ และการหลีกเลี่ยงหรือทำตนให้เข้ากับสิ่งนั้นให้ได้เมื่อเจอกับสถานการณ์นั้น ๆ

อารมณ์โกรธ เด็กจะควบคุมความโกรธได้ดีขึ้นและรู้จักวิธีระงับความโกรธ เช่น การคิดแก้แค้นเงียบ ๆ ในใจ แต่ไม่ทำจริงตามที่คิดหรือจะบอกเลิกเล่นกับเพื่อนทันทีทันใด

อารมณ์อื่น ๆ เช่น ใจน้อย ไม่ชอบให้เพื่อนล้อเลียน อารมณ์ผิดหวังจะแสดงออกทันทีแต่ไม่รุนแรงเท่าวัยรุ่น ส่วนอารมณ์เกลียด อิจฉาริษยา จะรู้จักเก็บอารมณ์ได้ดีขึ้น ไม่แสดงออกมาตรงๆ

อารมณ์ในด้านพึงใจ

ความรู้สึกสงสารเห็นใจ เด็กจะมีความรู้สึกสงสาร เข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้ดีเพราะสิ่งแวดล้อมของเด็กกว้างขวางขึ้น เห็นใจผู้อื่นในแต่ละสถานการณ์

ความรัก ความเบิกบาน จะแสดงความร่าเริงมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น วัยนี้จะมีอารมณ์ดีเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเมื่อขณะอยู่ในกลุ่ม

เด็กในวัยนี้ยังมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย เพราะเด็กต้องปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมใหม่หลายอย่าง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงกิจวัตรประจำวันเมื่อไปโรงเรียน การทำตามกฎระเบียบและคำสั่งต่างๆ การแข่งขันในเรื่องการเรียนหรือปัจจัยด้านร่างกาย เช่น รู้สึกเหนื่อย หิว ส่งผลให้เด็กกังวล หงุดหงิด และมีอารมณ์รุนแรงได้

ดังนั้นสิ่งที่ต้องพัฒนาในด้านอารมณ์ของเด็กในวัยนี้คือ การเข้าใจอารมณ์ของตนเอง อารมณ์ของบุคคลอื่น การรู้จักควบคุมอารมณ์ และการรู้จักแสดงอารมณ์ออกมาอย่างเหมาะสม พัฒนาการเหล่านี้ จำเป็นสำหรับสุขภาพจิตที่ดีของเด็ก และเป็นหนทางให้เด็กได้มีโอกาสเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนในวัยเดียวกัน การพัฒนาด้านนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กจะต้องช่วยเหลือเด็ก โดยวิธีการ ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้เด็กเข้ากลุ่ม กลุ่มจะบีบบังคับให้เด็กเรียนรู้และปรับปรุงการควบคุมอารมณ์ และแสดงออกอารมณ์ในลักษณะที่สังคมยอมรับ

2. ให้ได้เล่น ได้ออกกำลังกาย กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกาย เช่น กีฬาฟุตบอล ว่ายน้ำ หนักเก็บ ฐกนหนง ลนงนงหลก บงบอง ฯลฯ

3. ให้มีกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ เช่น บันรฐบ วาดรฐบ

พัฒนาการทางความคิดและจริยธรรม ความดี-ความชั่ว

วัยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมมากที่จะสอนให้เด็กรู้ว่าพฤติกรรมใดถูกผิด ดีชั่ว ซึ่งมาตรฐานในการกำหนดว่าอะไร ดี-ชั่ว ถูก-ผิด มีความแตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรม แต่มีกฎเกณฑ์ที่เหมือนกัน

การสอนเด็กในวัยนี้สามารถสอนโดยการใช้เหตุและผล เพราะเด็กมีพัฒนาการความคิดความเข้าใจ โดยมีแนวคิดและทฤษฎีของเพียเจต์ (Piaget, 1971) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาคนแรกที่คิดค้นความคิดในเรื่องของพัฒนาการจริยธรรมจากการเข้าใจในสังคม ที่เชื่อว่าจริยธรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างความรู้ ความรู้สึก และการสร้าง เพียเจต์กล่าวว่าพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่าง ๆ คือ พัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้นเพียเจต์ ได้ศึกษาพัฒนาการทางปัญญาของเด็กเป็นขั้น ๆ ตามลำดับอายุ โดยอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เฉพาะด้านความคิดความเข้าใจ และยังพบว่าเด็กคิดและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ แตกต่างจากผู้ใหญ่ ซึ่งเพียเจต์ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาไว้ 4 ขั้น ดังต่อไปนี้

1. ขั้นรับรู้จากประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensor motor Operation) อายุแรกเกิด – 2 ปี เด็กจะรับรู้ทางประสาทสัมผัสอย่างง่าย ๆ เช่น การจับ การกิน การเห็น ทำให้เกิดการพัฒนารทางสติปัญญาและความนึกคิด เด็กจะมีโครงสร้างทางความคิดจากสิ่งที่พบเห็นและจากสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยตนเอง

2. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (pre – operational thinking) อายุ 2 – 7 ปี เด็กเริ่มใช้ภาพแทนวัตถุและเหตุการณ์ สามารถเลียนแบบคนอื่นได้ และพัฒนาอย่างรวดเร็ว สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสารได้ และพัฒนาความคิดเชิงตรรกศาสตร์ ความคิดส่วนใหญ่ต้องเกิดจากการรับรู้จากประสาทสัมผัส

3. ขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (concrete operational thinking) อายุ 7 – 11 ปี เด็กจะมีความคิดเชิงตรรกศาสตร์ในสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้ และค้นหาความจริงเกี่ยวกับวัตถุและสิ่งแวดล้อมเป็นแบบแผนเด็กสามารถใช้เหตุผล เช่น การจัดแบ่งกลุ่ม แบ่งพวก รวมถึงมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ในขั้นนี้เด็กสามารถคิดตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลกับสิ่งที่

รูปธรรม คิดได้ว่าการกระทำใดดีเกินการกระทำที่ดี และมีผลของการกระทำเป็นอย่างไรโดยไม่ต้อง
ลองผิดลองถูก สามารถแก้ปัญหาได้เปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้

เด็กวัยนี้มีความสามารถใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ดังนี้

- เกิดการคิดย้อนกลับได้ดี (Reversibility of Thought) การย้อนกลับ คือการทำ
สิ่งใดที่กลับไปหาจุดเริ่มต้น โดยจะไม่ทำเหมือนที่เคยทำมาก่อนหรือการแทนที่ คือ นำสิ่งที่แตกต่าง
กันมาแทนที่กันความคิดแบบนี้ช่วยให้คิดแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

- รู้ถึงความคงที่ของวัตถุต่าง ๆ ที่มองเห็นได้แม้จะเปลี่ยนแปลงรูปหรือสถานที่วาง
- สามารถตั้งเกณฑ์ที่จะแบ่งหรือจัดสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งของรอบ ๆ ตนเองให้เป็น
หมวดหมู่

- สามารถจัดลำดับสิ่งต่าง ๆ ตามขนาดน้ำหนักหรือความยาวได้ สามารถลำดับ
สิ่งต่าง ๆ จากเล็กที่สุดไปหาใหญ่ที่สุด

- คิดเปรียบเทียบได้ เมื่อจัดลำดับได้ก็เข้าใจว่าของใดจะใหญ่กว่า เล็กกว่า หรือ
มากกว่า น้อยกว่า ขึ้นอยู่กับว่าจะเปรียบเทียบกับอะไร แต่ถ้าให้เปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมจะ
ไม่ได้ เพราะวัยนี้คิดได้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น

- มองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนรวมและส่วนย่อยได้

ซึ่งเด็กวัยนี้มีปัญหาเรื่องความคิดที่เป็นนามธรรมจะคิดอย่างมีเหตุผลได้ดีที่สุดก็
ต่อเมื่อวัตถุและเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นรูปธรรมเมื่อเด็กเข้าใจเรื่องศีลธรรมจรรยาอย่างมีเหตุผล เด็ก
จะเข้าใจว่าการลงโทษเป็นวิธีที่จะควบคุมคนที่ทำอะไรไม่อยู่ในกฎ กฏและการลงโทษจะทำให้การ
เล่นหรือการทำงานเป็นหมู่คณะดำรงอยู่ได้

4. ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (formal prepositional think or formal operational thinking) อายุ 11 – 15 ปี เป็นพัฒนาการทางสติปัญญาความคิดของเด็กขั้นสูงสุด เด็กสามารถ
คิดเห็นเหตุผลนอกเหนือข้อมูลที่มีอยู่ได้ สามารถแก้ปัญหาด้วยหลักการทางวิธีการทาง
วิทยาศาสตร์

ซึ่งเพียเจต์ พบว่า การตัดสินใจในการปฏิบัติทางคุณธรรมจริยธรรมมีส่วนสัมพันธ์กับ
หลักการทางสติปัญญา เนื่องจากเด็กจะมองตามความเป็นจริงที่มีเหตุและผลมากขึ้น และการ
พัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

ขั้นก่อนคุณธรรมจริยธรรม อายุแรกเกิด – 3 ปี พัฒนาการขั้นที่ยึดถือตนเองเป็นส่วน
ใหญ่เอาแต่ใจตนเอง ไม่สนใจกฎเกณฑ์ใด ๆ ทั้งสิ้น การประพฤติปฏิบัติกระทำอย่างอิสระ เพื่อ
สนองความต้องการทางร่างกายของตนเท่านั้น

ชั้นยึดคำสั่งหรือความจริงที่เห็นได้ชัด ช่วงอายุ 4 – 11 ปี เริ่มพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสามารถเข้าใจบทบาทของตนเอง ประพฤติโดยยึดคำสั่งเป็นเกณฑ์อยู่ในกฎเกณฑ์ แต่ยังไม่เข้าใจเหตุผลในทางนามธรรม ยึดถือจากสิ่งที่เห็นได้ชัด เช่น ขนาดความเสียหายเกิดจากการกระทำเป็นระยะที่สามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมได้ง่าย

ชั้นยึดหลักการแห่งตน เริ่มอายุ 12 ปีขึ้นไป พัฒนาการในระยะนี้ค่อนข้างยาก เพราะเด็กจะใช้สติปัญญาหาเหตุผล เป็นระยะแสวงหาค่านิยมของตนเอง เพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิต เมื่อเป็นผู้ใหญ่เด็กจะใช้สติปัญญาในการตัดสินคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ดี

ดังนั้นผู้เห็นเหตุการณ์ของการช่มเหล่งแกกันในงานวิจัยนี้เป็นวัยประถมศึกษาปีที่ 4 –6 ตามหลักพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจตจึงอยู่ในขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม (concrete operational thinking) ช่วงอายุ 7 – 11 ปีซึ่งนักเรียนจะมีความคิดเชิงตรรกศาสตร์เริ่มคิดตามความเป็นเหตุเป็นผลในสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้ตามความเป็นจริง และค้นหาความจริงจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ส่วนการพัฒนาการตัดสินทางคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในชั้นยึดคำสั่งหรือความจริงที่เห็นได้ชัด ซึ่งเป็นช่วงวัยที่กำลังพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนใช้เหตุผลในการตัดสินใจมีสติในการแก้ปัญหา การเผชิญปัญหา จึงเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการพัฒนาการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน หรือยุติไม่ให้เกิดการช่มเหล่งแกกันได้ดี แต่ถ้านักเรียนอายุมากกว่า 12 ปี จะมีความยากในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือมีการเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องจนติดเป็นนิสัยและยากต่อการปรับเปลี่ยน ผู้วิจัยจึงมองว่าควรปรับเปลี่ยนตั้งแต่ช่วงวัยนี้

ส่วน Kohlberg (1987) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมพบว่า “พัฒนาการทางจริยธรรม ของมนุษย์ไม่ได้หยุดเมื่อบุคคลอายุ 10 ปี แต่มนุษย์ยังคงมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน ไปจนถึงอายุ 25 ปี และสามารถบรรลุจริยธรรมขั้นสูงสุดได้เมื่อมีเหตุผล และความคิดในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งจะมีลักษณะของการมีเหตุผลสากลที่เป็นอุดมคติไม่เข้าข้างตัวเอง” จึงสรุปผลการศึกษาเป็นทฤษฎีใหม่โดยเป็นการขยายและปรับปรุงทฤษฎีของเพียเจตให้ดียิ่งขึ้น และทำให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ได้ดีมากยิ่งขึ้นโคลเบอร์ก แบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำหลักการนี้มาใช้ในการชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจพฤติกรรมป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนหรือส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในตนเองไปจนถึงวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ ต่อไปในอนาคต ดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนจริยธรรม (Preconventional level) เป็นระดับก่อนมีจริยธรรมอย่างมีเหตุผลหรือก่อนเกณฑ์การเข้าสังคม นักเรียนที่อยู่ในระดับนี้จะมีอายุต่ำกว่า 9 ปี เป็นระดับที่บุคคลจะทำตามกฎ จะทำความดีหรือเลวขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมที่ทำกันมาหรือผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด ซึ่งพัฒนาการในระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการหลบหลีกการลงโทษ (punishment and obedience orientation) เป็นขั้นการปรับตัวตามการถูกลงโทษหรือการยอมทำตาม เชื่อฟังคำสั่งของผู้ใหญ่ เมื่อเสริมเสริมหรือปลุกฝังจริยธรรมในขั้นนี้จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะทำตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ หรือครู นักเรียนจะมีเหตุผลในการทำดี เพราะไม่อยากถูกลงโทษ โดยไม่ได้คำนึงถึงผู้อื่น เด็กหลบหลีกไม่让自己ถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ

ขั้นที่ 2 ขั้นตอนถือประโยชน์ของตน (individualism) เป็นขั้นที่ถือเอาผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ นักเรียนวัยนี้จะเลือกตัดสินใจในสิ่งที่คิดว่าถูก และเหมาะสมในทางจริยธรรม และการเลือกกระทำในสิ่งที่ตนเองสนใจหรือพึงพอใจ โดยยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ในขั้นนี้พฤติกรรมที่ดีถูกต้องตามเหตุผลของเด็กจะขึ้นอยู่กับรางวัลหรือผลตอบแทนที่จะได้รับจากการแสดงออกทางพฤติกรรมของตน โดยมีการเสริมแรงเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ในทางที่ถูกต้อง

ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (conventional level) เป็นระดับมีกฎเกณฑ์ทางสังคมตามกฎหมาย และหลักศาสนา ซึ่งเป็นระดับพัฒนาการทางจริยธรรมของวัยรุ่น อายุ 10- 16 ปี บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับนี้จะมีเหตุผลในการตัดสินใจว่าจะทำอะไรดีงาม เกี่ยวข้องกับการเห็นชอบของผู้อื่นด้วย มีการใช้กฎเกณฑ์ทางสังคมมากขึ้น แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนคล้อยตามผู้อื่น (mutual interpersonal normative morality) เป็นขั้นการคล้อยตาม และกระทำตามความคาดหวังทางสังคมหรือได้รับการยอมรับของกลุ่มว่าเป็นคนดี เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ บุคคลที่มีพัฒนาการในขั้นนี้จะปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งของเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำให้เขามีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม การทำความดีหรือไม่ดี จะคำนึงถึงเจตนาด้วย

ขั้นที่ 4 ขั้นตอนทำตามระเบียบของสังคม (law and order orientation) เป็นขั้นการปรับตัวให้เข้ากับกฎหมายและระเบียบของสังคม ในขั้นนี้การกระทำที่ถูกต้องคือ การทำตามหน้าที่ของตนที่ดีงาม ถูกต้อง โดยการรักษาระเบียบ กฎหมาย ประเพณี หรือกฎเกณฑ์ของสังคม บุคคลที่มีพัฒนาการในขั้นนี้จะมองสังคมอย่างเป็นระบบ เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ต่อไป

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (post conventional level) เป็นระดับเลยกฎเกณฑ์ สังคม เป็นระดับที่พัฒนาการทางจริยธรรมที่มีวิจารณญาณอย่างมีหลักการที่เป็นลักษณะสากล นิยม ผู้ที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมในระดับนี้จะมีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ระดับนี้บุคคลจะมีการตัดสินใจ ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการคิด ตรึกตรอง ชั่งใจตนเอง โดยไม่เข้าข้างตัวเอง หรือเห็นแก่ตัว พัฒนาการจริยธรรมระดับนี้มี 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 ขั้นตอนทำตามสัญญาของสังคม (social contract orientation) เป็นการปรับตัว และปฏิบัติตามตามสัญญาของสังคม ผู้ที่มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดึงมาขึ้นอยู่กับ ระเบียบ ประเพณีและกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้มีจิตสำนึกที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย เชื่อว่า กฎหมายเป็นหลักยึดให้ทำดี และจำเป็นต้องปฏิบัติแม้จะขัดกับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่

ขั้นที่ 6 ขั้นตอนยึดอุดมคติสากล (universal principles underlying moral reasoning) เป็นขั้นการยึดถือคุณธรรมที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมากทั่วโลก และทุกสังคมว่า ถูกต้อง ดีงาม ซึ่งเป็นคุณธรรมสากล หรือหลักการจริยธรรมสากล

ดังนั้นจากแนวคิดของ Kohlberg นี้ให้เห็นว่านักเรียนหรือเด็กประถมวัยตอนปลายจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในระดับก่อนจริยธรรม ยังไม่เข้าใจถึงกฎเกณฑ์และหลักศาสนา เด็กยังหลบหลีกการลงโทษ เมื่อจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังจริยธรรมในขั้นนี้ นักเรียนจะทำตามเพราะกลัวถูกลงโทษถ้าไม่ปฏิบัติตามคำพูดของคุณครู และยังเป็นพื้นฐานที่ทำให้นักเรียนรู้จักการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี เพราะนักเรียนวัยนี้จะเลือกตัดสินใจในสิ่งที่คิดว่าถูก และเหมาะสมในทางจริยธรรม และการเลือกกระทำในสิ่งที่ตนเองสนใจหรือพึงพอใจ โดยต้องมีรางวัลหรือผลตอบแทนเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาจัดกิจกรรมให้เข้ากับพัฒนาการของนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ก่อนที่นักเรียนวัยนี้จะเข้าสู่ระยะตามกฎระเบียบ ต้องมีพื้นฐานในระยะก่อนจริยธรรมที่มั่นคงและจะนำไปสู่ระยะตามกฎระเบียบต่อไป เมื่อผู้เห็นเหตุการณ์เข้าใจว่าการกระทำของคนเรามีทั้งดีและไม่ดี และสามารถเลือกตัดสินใจอย่างถูกต้อง จะนำไปสู่การช่วยเหลือปกป้องผู้อื่น

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ในปี พ.ศ. 2563 ส่งผลต่อการเลื่อนเปิดสถานศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่ มีนาคม 2563 เป็นต้นไป โดยให้มีการเรียนการสอนด้วยการไม่ต้องเข้าชั้นเรียนปรับเป็นการเรียนการสอนออนไลน์ จากนั้นระบบการศึกษาได้นำรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสารสนเทศมาใช้ในการจัดรูปแบบการศึกษาให้กับนักเรียนได้เรียนแบบการเรียนการสอนออนไลน์ และรูปแบบการเรียน

แบบผสมผสาน ครูผู้สอนจึงมีความสำคัญอย่างมากในการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ครูต้องเรียนรู้ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ การเลือกสื่อในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ พร้อมรับกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ การเรียนการสอนออนไลน์ จึงจัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิม ๆ ให้เป็นการเรียนใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน นอกจากนี้ความหมายอีกในหนึ่งยังหมายถึง การเรียนทางไกล การเรียนผ่านเว็บไซต์ (กนกวรรณ สุภาราญ, 2564)

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ จะเป็นการเรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ต ด้วยการใช้คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ในการเรียนการสอนร่วมกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการเป็นสื่อกลางทางการศึกษาให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพสูง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ดังนั้นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ จึงเป็นการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ด้วยตนเอง ตามความชอบ ความสนใจ เนื้อหาของบทเรียนจะถูกส่งตรงไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser ทั้งผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นทุกคนจะสามารถติดต่อสื่อสาร ปรีक्षाหาหรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเสมือนการเรียนในห้องเรียนที่ตรงเรียน โดยการใช้ E-mail, Chat, Zoom, MS-teams, Meet, Social Network เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้อย่างออนไลน์จึงเหมาะสำหรับทุกคนและเรียนได้ทุกเวลา และยังสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถติดต่อกับครูในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ได้เป็นอย่างดีไม่ทำให้ผู้เรียนขาดการเรียนรู้

ประวัติความเป็นมาในการจัดการเรียนรู้ในยุค Covid-19

จากการประชุมคณะรัฐมนตรีในวันอังคารที่ 7 เมษายน 2563 มีมติให้เลื่อนเปิดเทอมจากวันที่ 16 พฤษภาคม เป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ที่อาจส่งผลกระทบต่อหลายด้านทั้งต่อตัวเด็กนักเรียน ผู้ปกครอง จนถึงครูและโรงเรียน ด้วยเหตุผลนี้กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดแนวนโยบายการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤตนี้ตามแนวคิด “การเรียนรู้นำการศึกษาโรงเรียนอาจหยุดได้แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ในทุกระดับชั้นและทุกการศึกษา ทั้งการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา การศึกษาเอกชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาสำหรับผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการเตรียมความพร้อมทักษะที่สำคัญในช่วงปิดเทอมให้แก่ผู้เรียน ทั้งภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงได้กำหนดนโยบายการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาผ่านระบบทางไกล และระบบออนไลน์

โดยการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้หรือจัดการศึกษาแบบผสมผสาน ตามแนวความคิด การเรียนรู้ นำการศึกษาโรงเรียนอาจหยุดได้แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้”

การจัดการเรียนรู้จากเดิมที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียนแบบปกติเกิดการเปลี่ยนแปลงในยุค New Normal ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ท้าทายสำหรับครูและนักเรียนที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เสมือนการเรียนในห้องเรียน ทั้งที่เดิมนักเรียนจำเป็นต้องเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนที่โรงเรียนก็กลับมาเป็นจัดการเรียนการสอน Online โดยนั่งเรียนที่บ้านได้ไม่ต้องเดินทาง โดยมีโจทย์ความท้าทายที่ครูจะต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคนทุกที่ทุกเวลาและไม่ได้ทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนลดลงยังคงเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้ผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถโต้ตอบกันได้อย่างเต็มที่เหมือนเดิมเพียงแต่เปลี่ยนสถานที่จากโรงเรียนมาเป็นที่บ้านหรือสถานที่ต่าง ๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือคอมพิวเตอร์เท่านั้น ครูผู้สอนจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเสริมกิจกรรมสั้นทนาการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบเดิมหรือแบบ New Normal เป้าหมายยังคงเดิม ครูผู้สอนอาจเพิ่มสื่อต่าง ๆ เช่น คลิปวิดีโอหรือผ่านการบรรยายผสมผสาน การถามตอบแบบเสวนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักเรียนหรือผู้เรียนด้วยกันหรือครูผู้สอนกับครูผู้สอนแต่ทั้งนี้ผู้สอนต้องพิจารณาคุณภาพของผู้เรียนด้วยว่าวิธีไหนถึงจะเหมาะสมที่สุดกับแต่ละช่วงวัยตามหลักพัฒนาการของนักเรียนแต่ละช่วงวัย ส่วนการประเมินไม่ใช่ประเมินการเรียนแต่เป็นประเมินผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับ (กาญจนา บุญภักดี, 2563)

การจัดการเรียนการสอนแบบ Online นั้นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วครูผู้สอนและนักเรียนในสถานศึกษาต้องปรับตัวพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงผู้พัฒนาระบบทางด้านการสารสนเทศเร่งพัฒนาเครื่องมือที่จะมาช่วยในการจัดการศึกษาและการประชุมทางไกลที่มีการดำเนินการอยู่บ้างแล้วแต่มาถึงยุคการแพร่ระบาด การสอนทางไกล การประชุมทางไกล ยิ่งเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากจึงเกิดเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนการประชุมทางไกลเกิดขึ้นมากมายเพื่อสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ เช่น Zoom, Google Hangouts, Skype, Facebook, Messenger, FaceTime, Line, Google meet, Vroom, Web X, Microsoft Teams, True Virtual World, เป็นต้น (กาญจนา บุญภักดี, 2563)

ปัจจัยที่สำคัญของความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดในครั้งนี้ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งปัจจัยที่สำคัญของความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้จึงประกอบไปด้วย (คณะบริหารธุรกิจและวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ, 2563)

1. วางแผนการรับมือล่วงหน้า: โรงเรียนได้มีการติดตามและประเมินสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส และทำการวางแผนเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้อย่างมีประสิทธิภาพไว้ล่วงหน้า เมื่อรัฐบาลสั่งปิดโรงเรียน ได้มีแผนการรับมือเตรียมไว้ทั้งรูปแบบการเรียนแบบออนไลน์ และแบบผสมผสาน

2. ให้ครูผู้สอนและบุคลากรมีส่วนร่วม: แผนการทั้งหมดได้มาจากการระดมสมองของผู้บริหาร และครูผู้สอน เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาจึงทำให้เกิดวิธีการที่สามารถทำได้จริงและเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

3. เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม : โรงเรียนส่วนมากไม่เคยได้จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาก่อน จึงได้ปรึกษาครูและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีมาให้องค์ความรู้แก่ครูผู้สอน หรือสร้างแพลตฟอร์มของโรงเรียนหรือจัดซื้อแพลตฟอร์มเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยการศึกษแพลตฟอร์มของบริษัทต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างบทเรียนที่ไม่มี ความซับซ้อนในการเรียนรู้มาก ใช้ฟีเจอร์พื้นฐานที่มีมาให้ก็ตรงตามความต้องการของครูผู้สอน ควรเลือกให้เหมาะกับพฤติกรรมของผู้ใช้งาน รวมถึงแอปพลิเคชันที่น่าสนใจในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

4. การเรียนออนไลน์ต้องมีช่วงผ่อนคลายสมอง : ครูเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากการเรียนแบบบรรยายมาเป็นนักโค้ชให้กับนักเรียน ครูจะต้องดึงดูเด็กนักเรียน และแบ่งเนื้อหาในการเรียน

ครูผู้สอนและนักเรียนกับการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหาที่ครูผู้สอนและนักเรียนควรทราบก่อนที่จะใช้การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนของครูผู้สอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน การเตรียมตัวของนักเรียน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น (คณะบริหารธุรกิจและวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ, 2563; ศุภศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2564)

การวางแผนของครูผู้สอน

1. ปรับแผนการสอนใหม่ โดยเขียนแผนการสอน ระบุวิธีการสอนออนไลน์
2. ทบทวนและเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
3. จัดลำดับตามความสำคัญของเนื้อหาใหม่ การปรับ โครงสร้างของเนื้อหา แบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์

4. ศึกษารูปแบบการสอนออนไลน์ โปรแกรมที่ใช้สอนที่สามารถใช้กับมือถือได้ และเตรียมการสอนออนไลน์ตามความเหมาะสมของกิจกรรม

5. เตรียมสื่อการสอน เลือกเนื้อหาการสอน แบบฝึกหัด ปรับปรุงใบงาน ใบมอบงานเป็นไฟล์เอกสาร จัดให้มีการเล่นเกมส์ แบบทดสอบย่อย และจัดทำคลิป VDO ในรายวิชาปฏิบัติ เพื่อให้ นักเรียนสามารถทวนได้ จัดให้มีงานกลุ่มและงานเดี่ยว

6. ศึกษาเลือกรูปแบบหรือ Application การประเมินผลออนไลน์ที่เหมาะสม ทั้งกิจกรรมที่เป็นงานเดี่ยวและงานกลุ่ม

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. ครูผู้สอนควรสอนช้า ๆ เน้นเนื้อหาใจความที่สำคัญ ๆ และเข้าใจง่าย
2. ใช้วิธีพักเบรกบ่อยขึ้น เพื่อให้ นักเรียนออกจากหน้าจอคอมพิวเตอร์
3. มีการยกตัวอย่างให้มากขึ้น เพื่อพูดคุยระหว่างการเรียนการสอน
4. ทบทวนบทเรียนเพื่อให้ นักเรียนเข้าถึงบทเรียน ด้วยการสุ่มเรียกถามเป็นระยะ
5. ใช้วิธีการสอนโดยเปิดกล้อง ด้วยการกำหนดภาระเป็ยบในการเรียนออนไลน์ให้ชัดเจน เพื่อเป็นการขอความร่วมมือจากนักเรียน หรืออาจจะเสริมแรงนักเรียนด้วยรางวัลคะแนน
6. สอนแบบสาธิตและปฏิบัติตาม โดยเตรียมขั้นตอน/ คู่มือให้ชัดเจน
7. แบ่งกลุ่มย่อยในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้
8. บันทึกคลิป VDO สั้น ๆ ให้สามารถโหลดไปศึกษาได้ภายหลัง เพื่อทบทวนบทเรียน

การเตรียมตัวของนักเรียน

1. กำหนดข้อตกลงร่วมกันในการเรียนการสอน การเข้าเรียนตามตารางเรียน การเปิดกล้องในการเรียนการสอน การดาวโหลดเอกสารขั้นตอนการเรียนรูปแบบการเรียนออนไลน์การส่งงาน การขอความร่วมมือในการปฏิบัติร่วมกันระหว่างเรียนออนไลน์ จำนวนชิ้นงานและคะแนนที่นักเรียนจะได้รับ
2. การพูดคุยสื่อสารกับนักเรียนและการสร้างสัมพันธภาพกับนักเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียน ครูประเมินความพร้อมของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นเจ้าของห้องร่วมกัน รับฟัง ให้ข้อคิดให้คำแนะนำ ปรับโทนเสียง หน้าเบา ความดัง ในการสื่อสาร
3. การเลือกใช้ Application ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการทดสอบ โดยคำนึงถึงนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการเรียนรู้

เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

1. ศึกษาการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอน และเทคนิคการสอนควรแจ้งให้นักเรียนทราบก่อน และรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรค Covid 19 มากที่สุดมี 4 โปรแกรม ดังนี้ (ครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2564)

- โปรแกรม Microsoft Teams เป็นโปรแกรมที่ได้รับความนิยมมีความโดดเด่นในเรื่องการทำงานร่วมกับ Microsoft Office 365 ที่ผู้เรียนสามารถแชร์เอกสารและทำงานพร้อมกันได้ ใน Word, Power point, Excel แชร์หน้าจอเอกสารที่ต้องการสอนให้ผู้เรียนเห็นได้ มีกระดานให้ผู้เรียนสามารถร่วมกันเขียนคำตอยได้ และยังมีช่องแชทแบบกลุ่ม หรือสามารถทำการประชุม ร่วมกันได้ถึง 250 คน และสามารถบันทึกการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนกลับไปทบทวนเนื้อหาที่ครูผู้สอนได้สอนได้ รองรับการเรียนการสอนด้วยเสียง และในรูปแบบ Video Conference สามารถไลฟ์สดได้เสมือนห้องเรียนจริง รวมทั้งสามารถส่งไฟล์งานได้ ส่งการบ้านและตรวจการบ้านผ่านงานของชั้นเรียนได้ มีความสะดวกสบาย และรวดเร็วในการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

- โปรแกรม Zoom เป็นโปรแกรมที่ใช้ในการจัดประชุมหรือจัดการเรียนการสอนที่ใช้งานง่าย สามารถแชร์ได้หลายแบบ เช่น แชร์หน้าจอ แชร์ Whiteboard ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นหรือจะแชร์หน้าจอเฉพาะของหน้าต่างเนื้อหาหรือเอกสารที่ต้องการสอนหรือนำเสนอ สามารถเชิญผู้ร่วมงานหรือผู้เรียนเข้าอย่างง่ายได้ ผ่านหมายเลขโทรศัพท์, อีเมลหรือรายชื่อ สามารถแชร์หน้าจอได้แบบไหลลื่น โดยสามารถแชร์โดยตรงจากมือถือ นอกจากนี้ยังแชร์เนื้อหาในลักษณะไฟล์ที่หลากหลายได้ เช่น รูปภาพ ไฟล์ใน Drop box, One Drive, Google drive และ box สามารถประชุมพร้อมกันได้สูงสุด 100 คน และมีจำกัดการคุยวิดีโอไว้ครั้งละไม่เกิน 40 นาทีรองรับการประชุมร่วมกันจากทุกแพลตฟอร์ม ไม่ว่าจะผู้ร่วมประชุมจะใช้ PC, Mac, IOS, Android ก็สามารถประชุมด้วยกันได้หมด เลือกสถานการณ์ประชุมได้ว่า อยากประชุมแบบโต้ตอบได้หรือนั่งฟังเฉยๆ สามารถควบคุมการเปิดปิดไมค์ของผู้เข้าร่วมได้เพื่อไม่ให้เกิดการรบกวนการประชุมหรือการเรียนการสอน

- โปรแกรม Open Broadcaster Software (OBS) เป็นโปรแกรมที่ทำหน้าที่ในการ Broadcast เนื้อหา สอนโปรแกรมต่างๆ แบบออนไลน์ โปรแกรม OBS Studio เป็นโปรแกรมสำหรับใช้ไลฟ์สตรีมหรืออัดวิดีโอที่มีความสามารถหลากหลายมาก OBS เป็นโปรแกรมที่นิยมอย่างมากตัวหนึ่งในการทำ Live Streaming Video เป็นโปรแกรมไว้ใช้เพื่อช่วยจัดการการไลฟ์สตรีมและอัด

วิดีโอให้ง่ายขึ้น สามารถใช้ในการแสดงหน้าจอของโปรแกรมที่ใช้งานต่าง ๆ ในเครื่องได้ รวมถึงการควบคุมการเปลี่ยนชุดหน้าจอต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้

- โปรแกรม Google Classroom เป็นเครื่องมือใน Google Apps for Education ที่ช่วยให้ ผู้สอนสามารถสร้างและจัดระเบียบงานได้อย่างรวดเร็ว เชิญนักเรียนเข้ามาในห้องเรียนแบบเปิดได้ ตามจำนวนที่ครูผู้สอนกำหนด ครูผู้สอนและนักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ และ สื่อสารกับทุกคนในห้องเรียนได้ง่าย Classroom ช่วยผู้เรียนจัดระเบียบงานใน Google ไดรฟ์ทำงานเสร็จและส่งตลอดจนสื่อสารกับครูผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้โดยตรง และยังทำงานร่วมกับ 8 Google เอกสาร ไดรฟ์ และ Gmail เข้าไว้ด้วยกันเพื่อช่วยให้ผู้สอนสร้างและเก็บงานได้นาน และจะเห็นการทำงานของนักเรียนได้ทันทีว่าใครทำงานเสร็จหรือยังไม่เสร็จ และสามารถตรวจการบ้านแบบเรียลไทม์ ผู้สอนสามารถประกาศถามคำถามและแสดงความคิดเห็นกับนักเรียนได้แบบเรียลไทม์ Classroom จะสร้างไฟล์เดสก์ทอปในไดรฟ์โดยอัตโนมัติสำหรับแต่ละงาน และสำหรับนักเรียนแต่ละคน ผู้เรียนสามารถเห็นได้ง่ายว่ามีงานใดครบกำหนดในหน้างาน และมีการแจ้งเตือนงานผ่านทาง Gmail ของนักเรียน และเมื่อมีการจัดการเรียนการสอนจะมีการตั้งเตือนการเข้าเรียนให้กับผู้เรียน การเรียนจะมี link สำหรับเข้าเรียนบน Classroom ผ่านการใช้โปรแกรม Meet และยังสามารถบันทึกการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถกลับมาทบทวนบทเรียนได้ภายหลัง

2. สำรวจข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับอุปกรณ์ที่นักเรียนใช้ในการเรียน เพื่อดูความพร้อมของอุปกรณ์ของนักเรียน และลดข้อจำกัดของอุปกรณ์ในการเข้าถึงระบบออนไลน์ในการเรียนการสอน เนื่องจากนักเรียนบางคนอาจจะใช้โทรศัพท์ในการเข้าเรียนออนไลน์

3. วิชาสอนปฏิบัติ อุปกรณ์ที่ใช้เป็นวัสดุฝึกอุปกรณ์ชุดควรเตรียมไว้สำหรับให้นักเรียนนำ การไปฝึกที่บ้านได้ หรือมีการแจ้งการเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ก่อนฝึกปฏิบัติ หรือจัดส่งอุปกรณ์การเรียนให้กับนักเรียน หรือสามารถประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่มีความใกล้เคียงหาได้ง่ายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ

4. ใช้วิธีเพื่อนช่วยเพื่อนในการแชร์ไฟล์ข้อมูล และการเรียนในรูปแบบออนไลน์ การตั้งเตือน

ปัญหาและอุปสรรคที่พบและแนวทางแก้ไขที่ประสบความสำเร็จ

การเรียนรูปแบบออนไลน์มีทั้งข้อดีและข้อเสียและยังพบทั้งปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนออนไลน์ แต่ในปัญหาและอุปสรรคยังมีแนวทางที่จะช่วยเหลือเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดีขึ้น ดังต่อไปนี้ (ครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2564)

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

1. ระบบอินเทอร์เน็ต

- ระบบ internet ที่ไม่เสถียรทั้งทางผู้สอนและนักเรียน
- ระบบ internet เหตุที่เกิดจากปัจจัยอื่นแทรกซ้อน

2. ความร่วมมือของนักเรียน

- นักเรียนขาดความใส่ใจในการทำการบ้าน
- นักเรียนมีความยากลำบากในการฝึกปฏิบัติ
- นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน
- นักเรียนไม่เข้าเรียน หรือบางครั้งเข้าเรียนแต่ไม่อยู่ที่หน้าจอ

3. การจัดการเรียนการสอน

- ครูและนักเรียนเหนื่อยล้าในการเรียนการสอน
- นักเรียนส่งงานไม่ตรงเวลา
- นักเรียนไม่เข้าเรียนตามข้อตกลง
- ความเข้าใจของนักเรียนในการทำการบ้านไม่ตรงกับครูผู้สอน ครูผู้สอนให้ข้อเสนอแนะในการตรวจงานได้ยาก เนื่องจากมีความยากในการเขียนใส่เอกสาร และบางครั้งนักเรียนไม่อ่าน
- การสอนเป็นการสื่อสารทางเดียว
- สภาพแวดล้อมไม่พร้อมต่อการเรียนการสอน

แนวทางแก้ไขที่ประสบความสำเร็จ

1. ระบบอินเทอร์เน็ต

- จะมีการสอบถามในเรื่องของสัญญาณเมื่อนักเรียนไม่ได้ยินให้แจ้งครูตลอดเวลา หากเกิดปัญหา ก็จะหยุดพักเบรกเพื่อรอระบบ Internet
- ให้นักศึกษาทำงาน และนัดหมายส่งงานภายในหลัง
- แบ่งกลุ่มให้ร่วมกันทำ กรณีนักเรียนไม่พร้อม ใช้การยืดหยุ่นตามสภาพความเป็นจริง

2. ความร่วมมือของนักเรียน

- ระหว่างการจัดการเรียนการสอนใช้วิธีการแบ่งกลุ่มย่อยใน MS-Teams แล้วเข้าไปในกลุ่มเพื่อฟังนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นพูดคุยมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยทุกคนจะต้องมีบทบาทในการช่วยงานเพื่อนในกลุ่ม
- จัดทำ VDO ประกอบการเรียนรู้ การทบทวนบทเรียน รวมถึงให้นักเรียนจัดทำ VDO เนื้อหาต่าง ๆ เพื่อปรับจากการบรรยายเป็นนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

- ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการนำเทคโนโลยีมาใช้ เทคโนโลยีตัวไหนที่ดี เปลี่ยนนักเรียนจากผู้เรียนรู้มาเป็นผู้สอนผู้อื่นด้วย
- มี VDO ให้นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น หรือเลือกสื่อเป็นกิจกรรม เกม ที่ น่าสนใจ
- จูงใจในการถามด้วยการเสริมแรงทางบวก ให้รางวัล ส่งรางวัลทางไปรษณีย์ หรือให้ คะแนนดาวสะสมรางวัล
- ไม่บังคับ แต่ขอความร่วมมือ และดึงเทคนิคการสอนมาเป็นสื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยการเปิดกล่อง การเรียกถามตอบ การให้เดินไปหาสิ่งของมาโชว์หน้ากล่อง

3. การจัดการเรียนการสอน

- มอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม
- บริหารเวลาที่กระชับมากขึ้น พักเบรกบ่อยครั้ง
- ใช้ MS-Teams หรือ Google Classroom ในการส่งงานและกำหนดส่งงานโดยมีการแจ้งเตือนในการส่งงาน รวมถึงการให้ข้อคิดเห็นของผู้สอน และรู้เวลาในการส่งงานของนักเรียน ในแต่ละครั้ง
- จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคยละลายพฤติกรรม ระหว่างครูผู้สอน และระหว่างนักเรียนด้วยตนเอง
- สร้างให้ผู้เรียนรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนในการเรียนการสอนออนไลน์ ด้วยการเพิ่มชั่วโมงกิจกรรมของการพูดคุยในหัวข้อที่ตนเองสนใจก่อนเริ่มเรียน
- ใช้ Cloud Application เพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกัน เช่น Stormboard, Miro หรือ ใช้ Application สำหรับให้แสดงความคิดเห็น ออนไลน์ เช่น Padlet, Jamboard
- ใช้ Group Line ในการส่งแบบฝึกหัดในระหว่างเรียน และพูดคุยกันในเรื่องของการเรียน ซึ่งข้อดีของ Group Line มีการแจ้งเตือนเป็นระยะ และจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้ว่าต้องส่งงาน
- ติดตามนักเรียนรายบุคคล เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของนักเรียนและให้ความช่วยเหลือ
- ให้ข้อเสนอแนะนักเรียน และสะท้อนคิดในการจัดการเรียนรู้ทุกครั้งหลังเรียนเสร็จ

โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ได้มีการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เมื่อสถานการณ์ผ่อนปรนมาตรการ โดยจัดการเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 18 -20 คน สลับกลุ่มการเรียน โดย

นักเรียนจะมาเรียนกลุ่มละ 2 วัน หยุดเรียนออนไลน์ในวันพุธทั้ง 2 กลุ่ม จัดการเรียนในรูปแบบผสมผสานการเรียนแบบปกติ (On site) และการเรียนรูปแบบออนไลน์ (Online) และรูปแบบที่ 2 เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของระลอกใหม่ จัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online) 100% ผ่านช่องทางทางการเรียน Microsoft Teams, เว็บไซต์โรงเรียน และ Line สอดคล้องกับการศึกษาของ พวงรัตน์ จินพล และมานิตา เจือบุญ (2564) ที่ทำการศึกษากิจการจัดการเรียนออนไลน์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด 19 ระดับประถมศึกษา พบว่าความพร้อมด้านวิสัยทัศน์ผู้บริหาร โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความมุ่งมั่นของบุคลากร ความช่วยเหลือจากภาคีเครือข่าย ความตั้งใจของผู้ปกครองและนักเรียนทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยรูปแบบ “เรียนรู้ออนไลน์เต็มรูปแบบ”

ผู้วิจัยในฐานะของครูผู้ให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ออนไลน์รูปแบบออนไลน์ด้วยการนำเทคโนโลยี Microsoft Teams เป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อไม่ให้นักเรียนหยุดการเรียนรู้อันเป็นโปรแกรมที่เชื่อมต่ออยู่เสมอและเข้าถึงเนื้อหาที่แชร์ได้ตลอดเวลาเพื่อเรียนรู้ วางแผน และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ มีการเชื่อมต่ออย่างเป็นธรรมชาติ แชท โทรว และแชร์วิดีโออย่างง่าย ๆ จากที่เดียวที่จะช่วยให้ทุกคนใกล้ชิดกันมากขึ้น สามารถทำงานร่วมกันการแชร์เอกสารและไฟล์ ซึ่งพร้อมใช้งานตลอดเวลา โดยสร้าง แชร์ และแลกเปลี่ยนแนวคิดได้ตลอดเวลาตามที่ต้องการ และยังสามารถส่งการบ้านและให้คะแนนนักเรียน รวมถึงแก้ไขข้อมูลเพื่อตรวจการบ้านให้กับนักเรียนได้อีกด้วย ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีมาใช้เป็นสื่อกลางในการสอนให้นักเรียนประถมศึกษาเกิดกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19)

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคม

ความหมาย

Zins และ Elias (2007) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้อารมณ์สังคม เป็นความสามารถในการตระหนักรู้ในตนเอง และการจัดการอารมณ์ การแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสัมพันธภาพที่ดีในเชิงบวกกับผู้อื่น ซึ่งความสามารถเหล่านี้จำเป็นสำหรับทุกคน

Jones and Bouffard (2012) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้อารมณ์ สังคมเป็นความสามารถของบุคคล ในกระบวนการเรียนรู้ต่อการแสดงออกทางด้านอารมณ์และสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม รับรู้ตนเอง สามารถจัดการอารมณ์ กำหนดเป้าหมาย ยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่น การสร้างและการรักษาความสัมพันธ์เชิงบวก การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์

CASEL (2013) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้อารมณ์สังคมเป็นกระบวนการที่เด็กและผู้ใหญ่ได้รับและใช้ความรู้ที่ตนคิดและทักษะที่จำเป็นในการทำความเข้าใจและจัดการกับอารมณ์อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดและบรรลุเป้าหมายเชิงบวก เกิดความรู้สึกและแสดงความคิดเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สร้างและรักษาความสัมพันธ์เชิงบวก และรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ

CASEL (2016) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้อารมณ์สังคมสำหรับผู้เรียนทุกช่วงวัยว่าเป็นกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ที่อาศัยความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชนเพื่อการพัฒนาความสามารถที่สำคัญอันจะนำไปสู่การเสริมสร้างเจตคติที่ดี พฤติกรรมทางสังคมเชิงบวก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และสามารถลดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กได้

ดังนั้น การเรียนรู้อารมณ์สังคม จึงหมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแสดงออกทางด้านอารมณ์ และสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยสามารถนำความรู้ ทักษะ และทักษะที่จำเป็นไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้ การตระหนักรู้ในตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะด้านสัมพันธภาพ และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ

ความเป็นมาของการเรียนรู้อารมณ์สังคม

จากพัฒนาการของเด็กประถมวัยมีพัฒนาการอยู่ 4 ด้านหลัก ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความเข้าใจสังคมและอารมณ์ โรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางวิชาการของนักเรียน แต่ยังคงส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนร่วมด้วย โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนจะมุ่งเน้นไปที่ขอบเขตของการพัฒนาองค์ความรู้ (วิชาการ) แต่การวิจัยพบว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ คือโรงเรียนที่ผสมผสานการเรียนรู้การสอนในด้านวิชาการเข้ากับการเรียนรู้ทางสังคมอารมณ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนทั้งหมดได้ดีที่สุด (Zins & Elias, 2007)

การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ช่วยให้นักเรียนรับรู้และจัดการกับอารมณ์พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อสุขภาพและเอื้ออาทรกับผู้อื่นจัดการกับความท้าทายและตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ และโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะทางสังคมและอารมณ์ การสอนให้นักเรียนรู้จักและจัดการกับอารมณ์ของตนเอง พัฒนาเป้าหมายและส่งเสริมการตัดสินใจและพัฒนาวิธีการเชิงบวกในการจัดการกับสถานการณ์ระหว่างบุคคลตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัยเป็นระเบียบและเป็นบวกที่สนับสนุนความสำเร็จในโรงเรียน ทักษะภายในเช่นการตระหนักรู้ตนเองและการจัดการตนเองสามารถพัฒนาได้ในระบบการจัดการชั้นเรียนที่เปลี่ยนความรับผิดชอบและการมุ่งเน้นจากครูไปยังนักเรียนผ่านการมีส่วนร่วมของนักเรียน นักเรียนสามารถมี

ส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านแบบฝึกหัด เช่น การทำกฎของห้องเรียนร่วมกัน ทักษะการตัดสินใจยังได้รับการฝึกฝนและพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมในการประชุมชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาหรือวางแผนกิจกรรม การทำงานร่วมกันสามารถช่วยพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลส่งผลในเชิงบวกต่อการเรียนรู้เชิงวิชาการและปรับปรุงบรรยากาศทางสังคมของห้องเรียน ห้องเรียนที่ใช้การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์สามารถให้โอกาสนักเรียนในการจัดการและพัฒนาความต้องการและความรู้สึกของตนเองส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ และสนับสนุนพวกเขาในการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับครูและเพื่อน (Jones & Bouffard, 2012; Zins & Elias, 2007; มนตรี อินตา, 2560) และการเรียนรู้สังคมอารมณ์ยังเป็นปัจจัยป้องกันการข่มเหงรังแกกัน การป้องกันการข่มเหงรังแกกันที่มีประสิทธิภาพเริ่มต้นด้วยการสอนทักษะทางสังคมและอารมณ์ จุดประสงค์ของการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์คือการช่วยให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพและหลีกเลี่ยงการโต้ตอบทางสังคมที่ไม่เหมาะสม เช่น การกลั่นแกล้ง ทักษะทางสังคมและอารมณ์เป็นทักษะที่ช่วยให้สามารถทำงานได้ดีขึ้นในโรงเรียนและเข้ากับผู้อื่น เช่น การเอาใจใส่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพการใช้มุมมองการจัดการอารมณ์และการแก้ปัญหา

ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถทางอารมณ์และสังคม

(พรพิมล พรหมนัส, 2561) ดังนี้

1. ปัจจัยด้านชีววิทยา ได้แก่ อายุ เพศ ความบกพร่องและความผิดปกติทางร่างกาย เช่น ความผิดปกติของสายตา การได้ยิน การเจ็บป่วยเรื้อรังและความพิการต่าง ๆ การได้รับบาดเจ็บของศีรษะ ความผิดปกติดังกล่าวมีส่วนทำให้เด็กรู้สึกมีปมด้อย มีการรับรู้คุณค่าตนเองต่ำ ทำให้พัฒนาการด้านสังคมขาดการพัฒนา

2. ปัจจัยด้านพัฒนาการ ได้แก่ ปัญหาสมาธิสั้น ปัญหาด้านการพูด ระดับสติปัญญา อารมณ์พื้นฐาน ทำให้เด็กมีปัญหาด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ขาดการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

- ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูครอบครัวแตกแยก ครอบครัวหย่าร้าง สุขภาพจิตของผู้ดูแล สภาวะการทำงานของผู้ดูแล ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็ก และการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมในผู้ปกครองส่งผลให้บุตรเกิดปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมได้เช่นกัน

- ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและเชื้อชาติ โดยเชื่อว่าการแตกต่างด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรมมีผลต่อความจำกัดในด้านของการแสดงออกในวัยเด็ก ทำให้ไม่กล้าแสดงออก

- ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ความยากจน ทำให้เด็กขาดโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเอง มีผลต่อทักษะการเข้าสังคมกับเพื่อน ๆ
- ปัจจัยด้านโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอน ทักษะคิดและความคาดหวังของครูสื่อการเรียนการสอน แบบอย่างจากเพื่อนและผู้ใหญ่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน
- ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน กฎเกณฑ์การเข้าร่วมกลุ่ม ค่านิยมและการยอมรับของกลุ่มเพื่อนล้วนมีผลต่อความสำเร็จของพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมในวัยเด็ก

องค์ประกอบของการเรียนรู้อารมณ์สังคม

การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมประกอบด้วยความสามารถที่สำคัญทั้ง 5 ด้าน ที่จะส่งเสริมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมกบฏการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ ดังนี้ (CASEL, 2016)

1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในการรับรู้อารมณ์ ความคิด และค่านิยมของตนเองได้ จนสามารถเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรมและประเมิน จุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองได้ ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการระบุอารมณ์ของตนเอง (Identifying emotions) บอกความรู้สึกของตนเองต่อสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันได้เหมาะสม รับรู้เกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้อง (Accurate self-perception) สามารถในการบอกได้ว่าตนเองชอบและไม่ชอบเหตุการณ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น มีความมั่นใจในตนเอง (Self-confidence) รับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) บอกได้ว่าตนเองมีความสามารถอะไร เพื่อป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

2. การจัดการตนเอง (Self-management) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในการควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม ของตนเองที่มีต่อสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน ตลอดจนสามารถจัดการอารมณ์ พฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม จนสามารถตั้งเป้าหมายและลงมือปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งประกอบด้วย การควบคุมอารมณ์ของตนเอง (Impulse control) การมีวินัยในตนเอง (Self-discipline) ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอย่างง่ายได้ เพื่อป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

3. การตระหนักรู้สังคม (Social awareness) คือ ความสามารถของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในการเข้าใจและเอาใจใส่ผู้อื่น ยอมรับความเหมือนและความแตกต่าง เข้าใจสังคม ค่านิยม และจริยธรรมที่แตกต่าง ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้มุมมองของผู้อื่น (Perspective-taking) การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) การเห็นคุณค่าความแตกต่างของผู้อื่น

(Appreciating diversity) ยอมรับนับถือในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ อย่างเหมาะสม และการเคารพผู้อื่น (Respect for others) ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและยอมรับกฎ กติกาเวลาเล่นกับเพื่อนได้ เพื่อป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ (Relationship skills) คือ ความสามารถของนักเรียนที่เห็น เหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล กลุ่มเพื่อน ร่วมมือ กับผู้อื่น เพื่อจัดการความขัดแย้ง ร้องขอและให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็นได้ ซึ่งประกอบด้วย การ สื่อสาร (Communication) พูดคุยอย่างเหมาะสม สามารถถ่ายทอดข้อความจากคนหนึ่งไปสู่อีกคน หนึ่งได้อย่างถูกต้อง สร้างสัมพันธ์ภาพได้ดีกับเพื่อน (Relationship-building) และสามารถทำงาน ร่วมกันกับผู้อื่น (Teamwork) แบ่งปัน ขอและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อป้องกันการข่มเหงรังแก กัน

5. การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible decision-making) คือ ความสามารถของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในการสร้างทางเลือกของการ แสดงออกและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนพื้นฐานของมาตรฐานทางจริยธรรม พิจารณาจาก ความปลอดภัย และบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย การแก้ไขปัญหา (Solving problems) และการประเมินผลลัพธ์ (Evaluating) ความสามารถในการอธิบายถึงผลที่เกิดจากการ กระทำของตนเองได้ เพื่อป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

แนวคิดปรับพฤติกรรมทางปัญญา

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2553) กล่าวว่า การปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีหลายวิธี แต่วิธีที่เป็นระบบและสามารถนำมาใช้ในการเสริมสร้างพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ การ ปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) เพราะเป็นหลักการที่ครอบคลุมทั้งแนวคิดของทฤษฎี การเรียนรู้ การวางเงื่อนไข การเสริมแรง และแนวคิดทางจิตวิทยาต่าง ๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม ของมนุษย์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ แนวคิดของการใช้หลักการพฤติกรรมมาเปลี่ยนแปลงหรือ พัฒนาพฤติกรรมนั้น มีอยู่ด้วยกัน 2 วิธี

วิธีแรกคือวิธีการควบคุมจากภายนอก (External Control) เป็นวิธีการพัฒนา พฤติกรรมของบุคคลอื่นในกรณีที่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมได้ ก็สามารถพัฒนาพฤติกรรม ของ บุคคลนั้นได้โดยให้ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขจัดการกระทำกับพฤติกรรมโดยตรง ด้วย การควบคุมสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้ได้ เช่น การเสริมแรงด้วยรางวัลหรือสิ่งของเพื่อเพิ่มพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ แต่ยังมีข้อจำกัดของวิธีการควบคุมจากภายนอกซึ่งเห็นได้จากงานของ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2553) ได้ศึกษาว่า หลังจากที่ได้ให้การเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรบุคคลจะแสดง

พฤติกรรมเป้าหมายเพิ่มขึ้น แต่หลังจากที่ถอดถอนเบี่ยงเบนออกแล้ว จะส่งผลให้พฤติกรรมลดลง ทั้งนี้เป็นเพราะเบี่ยงเบนเป็นตัวเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพมากในการเพิ่มพฤติกรรม แต่เนื่องจากการเสริมแรงไม่ได้เน้นที่กระบวนการฝึกให้เกิด พฤติกรรมเป้าหมายด้วยตนเอง แต่เป็นการฝึกให้เกิดพฤติกรรมเป้าหมายด้วยการควบคุมจากภายนอก ทำให้บุคคลไม่ตระหนักพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของตนเอง

วิธีการควบคุมจากภายใน (Internal Control) หากต้องการจะพัฒนาพฤติกรรมซึ่งไม่สามารถควบคุมสภาพแวดล้อมของบุคคลที่จะพัฒนาได้โดยตรงอาจเลือกวิธีการเปลี่ยนที่ความรู้สึก (Feeling) หรือที่กระบวนการทางปัญญา (Cognitive) เพื่อให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวแปรภายในบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก การปรับพฤติกรรมดังกล่าวจึงเรียกว่า การปรับพฤติกรรมทางปัญญา (Cognitive Behavior Modification หรือ CBM) ซึ่งแนวคิดนี้มาจากแนวคิดของนักจิตวิทยา กลุ่มพฤติกรรมนิยม และแนวคิดของนักจิตวิทยา กลุ่มปัญญานิยมมีความเชื่อว่า พฤติกรรมภายนอกของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางปัญญาภายใน

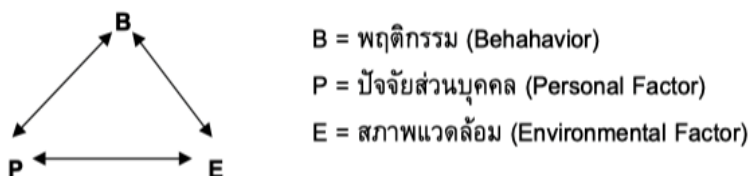
ดังนั้นแนวคิดพฤติกรรมปัญญานิยม จึงเชื่อว่ามีสิ่งที่อยู่ระหว่างสิ่งเร้า (S) กับพฤติกรรมภายนอก (B2) ซึ่งได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ทศนคติความคาดหวัง ที่เป็นพฤติกรรมภายใน (B1) โดยที่กระบวนการทางปัญญาเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมภายนอกของบุคคล (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556) สรุปได้ว่าถ้าสามารถเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญาได้ พฤติกรรมภายนอกของบุคคลย่อมเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมจะพัฒนาไปมากขึ้นเพียงใดนั้นยังขึ้นกับผลกรรมที่บุคคลนั้นได้รับต่อการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ด้วย

กระบวนการการเสนอตัวแบบ (Modeling)

แนวคิดพื้นฐานของการเสนอตัวแบบ

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่จะเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญาเพื่อให้ส่งผลต่อการป้องกันการช่มเหล่งกัน โดยใช้แนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Bandura ได้เสนอความหมายของการเรียนรู้ (Learning) ไว้ว่า การเรียนรู้ นั้นไม่จำเป็นต้องพิจารณาในแง่ของการแสดงออก (Performance) หากเพียงแต่การได้มาซึ่งความรู้ใหม่ (Acquired) ก็ถือว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นแล้ว แม้ว่าจะไม่แสดงออกก็ตาม ดังนั้นการเรียนรู้ตามแนวของ Bandura จะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในโดยไม่จำเป็นต้องมีการแสดงออก แนวคิดพื้นฐานของ แบนดูรา เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factor หรือ P) ซึ่งได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ฯลฯ ของ

บุคคล กับปัจจัยสภาพแวดล้อม (Environmental Factor หรือ E) จะมีลักษณะที่มีอิทธิพลซึ่งเหตุ - ผล ซึ่งกันและกัน ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อม

ที่มา : Bandura (1986)

ปัจจัยพฤติกรรม สภาพแวดล้อม ส่วนบุคคล จะมีลักษณะของการกำหนดซึ่งกันและกัน ถ้าปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงไปอีกสองปัจจัยที่เหลือก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเสนอตัวแบบนี้จะพิจารณาในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้นบางอย่าง ซึ่งความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้นนี้จะส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรม ลักษณะของกระบวนการ การเสนอตัวแบบนี้ได้จากภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงถึงลักษณะของกระบวนการเสนอตัวแบบ

โดยที่

- A = การเสนอตัวแบบ
- B₁ = ความคิดหรือความรู้สึกของผู้สังเกตตัวแบบ
- B = พฤติกรรมที่แสดงออก
- C = ผลกรรม

ที่มา : Bandura (1986)

จากกระบวนการแสดงตัวแบบนั้น จะต้องมีการเสนอตัวแบบ (A) ที่ทำให้ผู้สังเกตเกิดความสนใจ และคิดอยากจะทำตาม (B1) เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรม (B) ตามตัวแบบแล้วสิ่งที่ตามมา คือ ผลกรรม (C) ที่เกิดขึ้นต่อพฤติกรรมนั้น ถ้าพฤติกรรมที่ทำตามตัวแบบนั้นได้รับการเสริมแรงทางบวกพฤติกรรมนั้นก็จะเกิดบ่อยครั้งขึ้น แต่ถ้าพฤติกรรมที่ทำตามตัวแบบนั้นได้รับการลงโทษพฤติกรรมนั้นก็จะไม่เกิดขึ้นอีก Bandura (Bandura) ได้กล่าวว่าตัวแบบมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล 3 ด้าน (Bandura, 1969) ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ หรือทักษะใหม่ ๆ ซึ่งจากผลของตัวแบบในลักษณะเช่นนี้ทำให้เราสามารถนำเอาวิธีการเสนอตัวแบบไปสร้างพฤติกรรมใหม่ ๆ ให้กับบุคคลที่ยังไม่เคยกระทำพฤติกรรม ซึ่งในงานวิจัยนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้อารมณ์สังคม (SEL) ในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์ นักเรียนจะทราบทันทีว่านักเรียนมีส่วนในการป้องกัน และช่วยเหลือเหยื่อ และยังนำพฤติกรรมใหม่นี้ไปปรับใช้เพื่อไม่ให้ตนเองกลายเป็นเหยื่อหรือผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น

2. มีผลทำให้เกิดการระงับ (Inhibition) หรือการยุติการระงับ (Disinhibition) การแสดงพฤติกรรมของผู้สังเกตตัวแบบได้ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับว่าเมื่อตัวแบบแสดงพฤติกรรมแล้วได้รับผลกรรมเช่นใดถ้าตัวแบบแสดงพฤติกรรมแล้วได้รับผลกรรมเป็นที่ไม่พึงพอใจ แนวโน้มที่ผู้สังเกตตัวแบบจะไม่แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นมีสูงมาก เท่ากับว่าตัวแบบทำหน้าที่ระงับการเกิดพฤติกรรม เช่น ตัวแบบมีพฤติกรรมข่มเหงรังแกกันผู้อื่นแล้วได้รับการลงโทษจากครู หรือเพื่อนที่อยู่ ในเหตุการณ์ ผู้กลั่นแกล้งจะไม่ทำพฤติกรรมนั้นอีก คนที่ยืนดูก็จะไม่ทำตามในพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้น แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าตัวแบบทำพฤติกรรมไม่ดีแต่ได้รับแรงเสริมจากคนยืนดู (อยู่เฉย/นิ่ง) จะทำให้เกิดการเรียนรู้ว่าพฤติกรรมที่ไม่ได้คือสิ่งถูก เพราะไม่ได้รับการลงโทษแต่ได้รับการเสริมแรงจากคนรอบข้างที่มองดูแล้วไม่ได้ทำอะไร

3. ช่วยให้ผู้พฤติกรรมที่เคยได้รับการเรียนรู้มาแล้วได้มีโอกาสแสดงออกหรือถ้าเคยแสดงออกแล้วแต่ไม่ค่อยได้แสดงออกมากนัก ให้แสดงออกมากขึ้น ผลของตัวแบบในลักษณะเช่นนี้ก็จะทำหน้าที่เป็นสัญญาณกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา เช่น เมื่อผู้เห็นเหตุการณ์เรียนรู้ว่า ตนเองสามารถช่วยเหลือเหยื่อได้ โดยที่ไปยืนอยู่ใกล้เหยื่อหรือเป็นเพื่อนกับเหยื่อแล้วผู้กลั่นแกล้งไม่เข้ามาแกล้งเหยื่ออีก เมื่อเห็นตัวแบบทำได้ผลดีก็จะทำตาม

จากแนวคิดพื้นฐานที่ Bandura นำเสนอนั้นเน้นว่า พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไม่ได้เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีผลมาจากกระบวนการทางปัญญาด้วย เนื่องจากถ้ากระบวนการทางปัญญาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่ง

Bandura ได้เสนอวิธีการที่สามารถใช้เปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญาหรือพฤติกรรมภายในไว้ คือกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ที่ว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้จากการสังเกต เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลสังเกตจากพฤติกรรมของตัวแบบจะเป็นบุคคลในครอบครัว สังคม สื่อ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ

กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning)

แบนดูราได้เสนอกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบว่ามีด้วยกัน 4 กระบวนการ

1. กระบวนการใส่ใจ (Attentional Processes) คนจะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลย ถ้าขาดความใส่ใจและขาดการรับรู้พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมา สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการใส่ใจนี้มีอยู่ 2 ประการคือ

1.1 ลักษณะของตัวแบบ ตัวแบบที่มีความเด่นชัด จดจำได้ง่าย มีความดึงดูดใจสูง มีความซับซ้อนของพฤติกรรมน้อย จะมีโอกาสทำให้ผู้สังเกตใส่ใจได้มาก นอกจากนี้พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมามีประโยชน์ต่อผู้สังเกต จะโน้มน้าวจิตใจผู้สังเกตให้ใส่ใจได้มาก

1.2 ลักษณะของผู้สังเกต ผู้สังเกตจะต้องมีประสาทการรับรู้การกระทำของตัวแบบที่ดี มีระดับการตื่นตัวของกาใส่ใจพฤติกรรมของตัวแบบนั้น

ในส่วนของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกสื่อที่ใกล้ตัวของนักเรียนประถมศึกษา และเหตุการณ์ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ทำให้นักเรียนเกิดการใส่ใจในเรื่องนั้นมากขึ้น

2. กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) ในการเรียนรู้โดยการสังเกตคนเราไม่สามารถจะเรียนรู้ได้มาก ถ้าปราศจากการเก็บจำ เนื่องจากกระบวนการจำนั้นเป็นการรวบรวมรูปแบบพฤติกรรมของตัวแบบที่ได้สังเกตเห็นทุกครั้ง การเก็บจำจะเป็นในรูปแบบของสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นมโนภาพ (Imaginal) หรือภาษา (Verbal) การจำในลักษณะนี้จะช่วยให้การจดจำทำได้ง่ายกว่าและคงทนกว่า ส่วนการฝึกฝนโดยการทบทวนในใจหรือโดยกระทำจริงจะส่งเสริมให้ผู้เห็นจำพฤติกรรมของตัวแบบได้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยใช้สื่อวีดีโอ นิทาน หุ่นมือ บทบาทสมมุติ เพื่อให้นักเรียนเก็บจำพฤติกรรมได้ง่าย

3. กระบวนการกระทำ (Production Processes) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตดัดแปลงสัญลักษณ์จากการเก็บจำมาเป็นการกระทำที่เหมาะสม กระบวนการนี้จะเน้นถึงความสามารถและความพร้อมทางร่างกายในการกระทำตามตัวแบบ อุปสรรคของกระบวนการกระทำก็คือการดัดแปลงสัญลักษณ์ให้มาเป็นการกระทำที่เหมาะสมนั้นทำได้ยากมากในระยะแรก แต่เมื่อทราบถึง

ข้อบกพร่อง ระหว่างสัญลักษณ์กับการดัดแปลงให้เป็นพฤติกรรม โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ โดยการให้สร้างนิทานหรือบทละครในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์ มีการแสดงบทบาทสมมติ นอกจากจะมีการสังเกตการณ์กระทำตามตัวแบบได้ดีแล้ว จะต้องมีการติดตามการกระทำซึ่งการติดตามนี้จะต้องเป็นข้อมูลย้อนกลับที่แม่นยำด้วยจึงจะช่วยให้การกระทำตามตัวแบบได้ดียิ่งขึ้น

4. กระบวนการจูงใจ (Motivational Processes) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ได้เรียนรู้มา (Acquisition) กับการแสดงออก (Performance) เพราะในชีวิตจริงแล้วมนุษย์ไม่สามารถจะกระทำตามตัวแบบได้ทั้งหมด มนุษย์จึงเลือกที่จะกระทำตามตัวแบบ เมื่อการกระทำนั้นให้ผลกรรมทางบวกมากกว่าจะเลือกทำตามการกระทำที่ให้ผลกรรมทางลบ ดังนั้นกระบวนการจูงใจจึงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ ผู้วิจัยจึงได้ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ และร่วมกันแสดงความคิดเห็น ให้ผู้ที่ได้แสดงบทบาทของคนเห็นเหตุการณ์ เมื่อนักเรียนช่วยเหลือเพื่อนหรือป้องกันไม่ให้เพื่อนถูกกันแกล้ง ดีหรือไม่ดีอย่างไร ถ้านักเรียนเกิดการเรียนรู้ว่าทำแล้วดีนักเรียนจะกระทำพฤติกรรมนั้นมากขึ้น

ดังนั้นองค์ประกอบทั้ง 4 นี้จึงมีความจำเป็นในการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ ถ้าขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งการกระทำตามตัวแบบย่อมไม่สมบูรณ์ เนื่องจากการจัดองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบนี้ เกิดจากการกระตุ้นให้ผู้สังเกตใส่ใจกับตัวแบบอย่างแท้จริงจนสามารถจดจำและนำมาสร้างสัญลักษณ์ได้ตลอดจนสามารถดัดแปลงสัญลักษณ์นั้นและนำออกมาใช้เป็นพฤติกรรมได้ โดยมีองค์ประกอบสุดท้ายที่จำเป็นและสำคัญคือแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สังเกตแสดงการตอบสนองออกมาโดยเมื่อบุคคลสังเกตเห็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมบางอย่างแล้วได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ นักเรียนก็จะทำพฤติกรรมนั้นเพิ่ม ในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์ ถ้าได้เรียนรู้ในทักษะหรือพฤติกรรมที่ดี และเห็นผลของผลกรรม นักเรียนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่เหมาะสมมากขึ้น รู้ที่จะช่วยเหลือและป้องกันไม่ให้เกิดการข่มเหงรังแกกันเกิดขึ้น

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการใส่ใจ ได้แก่ ลักษณะของตัวแบบที่ใกล้เคียงกับผู้สังเกต เช่น อายุ เพศ เชื้อชาติ ทัศนคติ ซึ่งทำให้ผู้สังเกตรู้สึกว่าจะเหมาะสมกับตนและทำให้เกิดความคาดหวังว่า ถ้าตนแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบนั้นก็ได้รับผลกรรมในทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ตัวแบบต้องมีลักษณะเด่นชัดเป็นพิเศษ ตัวแบบที่มีความเด่นชัดย่อมดึงดูดให้ผู้สังเกตสนใจได้มากกว่าตัวแบบที่ไม่เด่นชัด ควรคำนึงถึงทิศทางของอารมณ์และความรู้สึกที่ผู้สังเกตมีต่อตัวแบบ หากผู้สังเกตชอบตัวแบบก็จะให้การใส่ใจ ซึ่งเหตุการณ์ที่เป็นตัวแบบ ถ้ามีความซับซ้อนน้อยจะทำให้ผู้สังเกตมีความสนใจมากกว่าเหตุการณ์ที่เป็นตัวแบบมีความซับซ้อนมาก จำนวนตัวแบบใน

พฤติกรรมหนึ่ง ๆ หากมีตัวแบบแสดงหลายคน หรือกระทำซ้ำ ๆ จะเรียกความใส่ใจจากผู้สังเกตได้มากกว่า ประกอบกับตัวแบบที่มีความหลากหลาย ก็สามารถทำให้บุคคลใส่ใจได้เช่นกัน ตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมแล้วเกิดผลกรรมบางอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สังเกตก็จะทำให้ระลึกถึงตัวแบบได้ง่ายขึ้น ต่อมาคือกระบวนการกระทำ ผู้สังเกตจะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบตัวแบบได้ถูกต้องเพียงใด ขึ้นอยู่กับปริมาณการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกต และสำหรับกระบวนการจูงใจ ผู้สังเกตจะได้รับการจูงใจด้วยผลกรรมที่ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบ ถ้าพฤติกรรมของตัวแบบได้รับผลกรรมที่พึงพอใจหรือหลีกเลี่ยง สิ่งที่ไม่พึงพอใจได้ ผู้สังเกตก็มีแนวโน้มสูงที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบนั้น เพราะเกิดความคาดหวังว่าจะได้รับผลเช่นเดียวกับตัวแบบ

ประเภทของตัวแบบ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ตัวแบบที่มีชีวิตจริง (Live Model) การเสนอตัวแบบวิธีนี้เป็นการให้ผู้สังเกตได้เห็นตัวแบบในสภาพการณ์จริง และเป็นสถานการณ์ใกล้เคียงตัวของนักเรียน ซึ่งมีข้อดีคือตัวแบบสามารถเพิ่มเติมหรือปรับปรุงพฤติกรรม เพื่อให้แสดงพฤติกรรมได้ชัดเจนหรือมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์มากยิ่งขึ้น การเสนอตัวแบบโดยวิธีนี้ ทำให้ผู้สังเกตสนใจในตัวแบบ และเลียนแบบพฤติกรรมตามตัวแบบดีกว่าการเสนอตัวแบบด้วยวิธีอื่น แต่การเสนอตัวแบบด้วยวิธีนี้ต้องคำนึงถึงผลกรรมเพราะอาจเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดไว้ล่วงหน้าขึ้น ทำให้ตัวแบบไม่ได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ ในงานวิจัยได้นำหลักการนี้มาปรับใช้ในการสร้างพฤติกรรมใหม่ให้กับนักเรียนในการป้องกันการช่มเหล่งแก๊งค์ในโรงเรียน โดยชี้ให้นักเรียนเห็นถึงพฤติกรรมของเพื่อน รุ่นพี่

ตัวแบบสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพ การ์ตูนหนังสือวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้ตัวแบบสัญลักษณ์เนื่องจากการเสนอตัวแบบเพียงอย่างเดียว สามารถก่อให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมแก่บุคคลจำนวนมาก อย่างพร้อมเพรียงกันในหลาย ๆ สถานการณ์ สามารถจัดกระบวนการเสนอตัวแบบให้เหมาะสมตามความต้องการก่อนนำไปใช้ได้ สามารถเก็บตัวแบบ สัญลักษณ์ไว้ใช้ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลเลียนแบบในทำนองเดียวกัน ได้นำนิทาน บาบาทสมมติ วีดีโอการป้องกันการช่มเหล่งแก๊งค์ ใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีประสิทธิภาพจะดึงดูดความสนใจสูง และกำหนดสภาพการณ์ให้อยู่ในสภาพแวดล้อมของบุคคลได้ตลอดเวลา ดังนั้นจึงใช้ตัวแบบในการเชื่อมโยงพฤติกรรมป้องกันการช่มเหล่งแก๊งค์เพื่อให้นักเรียนสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

นอกจากการจัดกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตแล้ว ผู้เห็นเหตุการณ์จะต้องเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อเข้าไปแทรกแซงหรือช่วยเหลือเพื่อน แต่จากสถิติที่พบมีเพียงร้อยละ 14.3 ที่เข้าไปแทรกแซงให้ความช่วยเหลือแทบทุกครั้ง และมีร้อยละ 21 แทบไม่เคยเข้าไป

แทรกแซง (สมบัติ ตาปัญญา, 2563) ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญาโดยนำกระบวนการรับรู้ความสามารถมาปรับใช้ร่วมกับการเรียนรู้จากการสังเกต เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความคิด ความเชื่อ ที่ว่าตนนั้น สามารถช่วยเหลือหรือป้องกันการข่มเหงรังแกกันได้ โดยไม่ยี่นออยู่เฉยๆ

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy)

Bandura (1977) เสนอแนวคิดของความคาดหวังความสามารถของตนเอง (Efficacy Expectation) ว่าเป็นความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของตนในลักษณะที่เฉพาะเจาะจง และความคาดหวังนี้เป็นตัวกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรม ต่อมา Bandura (1986) กล่าวไว้ว่าการรับรู้ความสามารถของตน คือ การรับรู้ (Perceptions) เกี่ยวกับความสามารถ (Capabilities) ของตนเองในการจัดการและปฏิบัติให้สำเร็จ (Implement) ตลอดจนกำหนดทักษะในการปฏิบัติสำหรับภาระงานที่จำเพาะเจาะจงจึงได้ใช้คำว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Perceived Self-Efficacy) ซึ่งหมายความว่า การที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการดำเนินการกระทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยที่ Bandura นั้นไม่ได้กล่าวถึงคำว่าคาดหวังอีกเลย Bandura มีความเชื่อว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น มีผลต่อการกระทำของบุคคล เช่น บุคคล 2 คน อาจมีความสามารถไม่ต่างกัน แต่อาจแสดงออกในคุณภาพที่แตกต่างกันได้ ถ้าพบว่าคน 2 คนนี้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองแตกต่างกัน ในคนคนเดียวก็เช่นกัน ถ้ารับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละสภาพการณ์แตกต่างกัน ก็อาจจะแสดงพฤติกรรมออกมาได้แตกต่างกันเช่นกัน

อิทธิพลของการรับรู้ความสามารถที่มีต่อการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

การรับรู้ความสามารถของตนจะเป็นตัวกำหนดตัวหนึ่งว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมอย่างไร มีแบบแผนในการคิดอย่างไรและมีการตอบสนองทางด้านอารมณ์อย่างไรเมื่ออยู่ในสภาพการณ์ที่ต้อง ใช้ความพยายามสูง การรับรู้ความสามารถของตนจึงเป็นตัวกำหนดในเรื่องต่อไปนี้

กระบวนการรู้คิด (Cognitive Process) การรับรู้ความสามารถของตนมีผลกระทบต่อแบบ แผนการคิดที่สามารถส่งเสริมหรือบั่นทอนผลการปฏิบัติงานได้ บุคคลจะตีความสถานการณ์และ คาดการณ์ในอนาคตอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับว่าเขามีความเชื่อในความสามารถของตนอย่างไร คนที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถสูงจะมองสถานการณ์ที่เขาพบว่าเป็นโอกาส เขาจะมองภาพความสำเร็จ และให้เป็นสิ่งที่น่าสนใจทางกระทำของเขา ส่วนคนที่ตัดสินใจว่าตนเองด้อยความสามารถตีความสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนว่าเป็นความเสี่ยง และมีแนวโน้มจะมองเห็นภาพความล้มเหลวอยู่

ในอนาคต เช่นเดียวกับผู้ที่ยืนอยู่ในเหตุการณ์ ถ้าการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะกล้าที่จะปกป้องผู้อื่น ไม่ยื่นอยู่เฉย และไม่ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งกัน

กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) ความสามารถที่จะจูงใจ กระทำตามเป้าหมายจะมีพื้นฐานมาจากกระบวนการคิด ถ้ากระบวนการคิดดีแรงจูงใจก็เพิ่มมากขึ้น อยากรู้จะทำบางอย่าง เอาชนะตนเองได้และลงมือปฏิบัติ กล่าวคือ สิ่ง que คิดเอาไว้ล่วงหน้าจะถูกเปลี่ยนให้เป็นสิ่งจูงใจ และการกระทำ ซึ่งจะถูกควบคุมด้วยกระบวนการกำกับตนเอง เมื่อผู้ยืนดูรับรู้ได้ว่าตนเองสามารถป้องกันการรังแกกันได้ และได้ช่วยเพื่อน หรือได้ทำให้เหตุการณ์นั้นดีขึ้น เกิดแรงจูงใจที่จะทำพฤติกรรมนั้นเพิ่มมากขึ้น

กระบวนการด้านความรู้สึก (Affective Process) การรับรู้ความสามารถมีผลกระทบต่อประสบการณ์ทางอารมณ์ โดยผ่านการควบคุมตนเองทางด้านความคิดการกระทำ และความรู้สึกในด้านการคิด ความเชื่อ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสนใจและการตีความเหตุการณ์ในชีวิตที่อาจให้ความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบได้ และมีผลต่อการรับรู้ การรับรู้ความสามารถของตนเองจะจัดการกับสภาวะอารมณ์โดยการส่งเสริมการกระทำที่ดี เมื่อเกิดความรู้สึกทางบวกมากขึ้น จากเหตุการณ์ที่ทำหรือได้ช่วยผู้อื่น เห็นการกลั่นแกล้งลดลง เพราะตนเองมีส่วนร่วมในเหตุการณ์นั้น เกิดความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น อยากรู้ที่จะป้องกันไม่ให้เหตุการณ์นี้เกิดอีก

กระบวนการเลือก (Selection Process) บุคคลมีแนวโน้มที่จะใช้วิธีการหลีกเลี่ยงกิจกรรมและสภาพการณ์ที่เชื่อว่ายากเกินความสามารถของตนเอง และบุคคลจะกระทำกิจกรรมและเลือกสิ่งแวดล้อมที่ตนแน่ใจว่ามีความสามารถ และบุคคลจะกระทำกิจกรรมและเลือกสิ่งแวดล้อมที่แน่ใจว่าตนมีความสามารถที่จะจัดการได้ ผู้ที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะเลือกกิจกรรมที่มีความท้าทายในตนเอง และเมื่อนักเรียนมั่นใจว่าตนเองจะป้องกันไม่ให้เกิดการรังแกกันได้ นักเรียนจะเลือกที่จะปฏิบัติในทางถูกต้องเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ชอบเกิดขึ้นอีก

ดังนั้นกระบวนการที่กล่าวมาข้างต้นจะทำงานร่วมกันมากกว่าแยกจากกันในการดำเนินการกำกับพฤติกรรมของมนุษย์ และ Bandura (1997) เชื่อว่าความสามารถของคนนั้นไม่ตายตัว หากแต่ยืดหยุ่นตามสภาพการณ์ สิ่งที่จะกำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออก จึงขึ้นอยู่กับ การรับรู้ความสามารถของตนเองในสภาพการณ์นั้น ๆ และการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็น การทำนายพฤติกรรมที่หลากหลายจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อพฤติกรรมเสี่ยง จึงสรุปได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้ที่เห็นเหตุการณ์เป็นความเชื่อของผู้เห็นเหตุการณ์ว่าสามารถแทรกแซงได้สำเร็จเมื่ออยู่ในสถานการณ์การกลั่นแกล้งกัน การสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเองของผู้ยืนดูจะทำให้ให้นักเรียนต้องพิจารณาถึงความตั้งใจของตนเองที่มีต่อ

พฤติกรรมต่าง ๆ รวมถึงการทำนายการปกป้องเหยื่อในอนาคต (Schwarzer & Luszczynka, 2006) ซึ่งการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น มีอยู่ด้วยกัน 4 วิธี (Kim, S. Y., 2013) ดังนี้

1. ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ (Mastery Experiences) ซึ่ง Bandura เชื่อว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง เนื่องจากว่าเป็นประสบการณ์โดยตรง ความสำเร็จทำให้เพิ่มความสามารถของตนเอง บุคคลจะเชื่อว่าเขาสามารถที่จะทำได้ความสำเร็จในอดีตของผู้เรียนจะช่วยเพิ่มการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถทำได้ (self-efficacy) สูงขึ้น ในขณะที่ความล้มเหลวในอดีตของเขา จะลดการรับรู้ว่าคุณมีความสามารถทำได้ต่ำลง ดังนั้นเมื่อใช้การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมนั้น ๆ จะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะทำพฤติกรรมนั้นอีก เช่น เมื่อจัดประสบการณ์ให้ผู้เห็นเหตุการณ์การช่มแข่งกันเห็นถึงผลของการไม่ช่วยเหลือไม่ยุติ ไม่ป้องกันการช่มแข่งกัน และเห็นไปถึงผลกระทบหรือผลกรรมของการกระทำ จะช่วยให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ แต่เมื่อช่วยเหลือยุติเหตุการณ์การช่มแข่งได้เกิดการประสบความสำเร็จ นักเรียนจะรู้ทันทีว่าพฤติกรรมใดควรที่จะทำต่อหรือหยุดทำพฤติกรรมนั้น ๆ สอดคล้องกับ Polanin และคณะ (2012) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมกำบังกันของผู้ที่เห็นเหตุการณ์ โดยใช้หลักการจำลองประสบการณ์การกลั่นแกล้งกัน เช่น บทบาทสมมติในชั้นเรียนที่สร้างประสบการณ์การกลั่นแกล้งจริง พร้อมกับสังเกตพฤติกรรมกำบังกันของผู้เห็นเหตุการณ์ หลังจากนั้นนักเรียนเกิดประสบการณ์เกิดความเชี่ยวชาญ ทำให้เกิดความสามารถในตนเองเพิ่มมากขึ้น จนสามารถนำไปสู่การกำบังกันพฤติกรรมการช่มแข่งกัน ดังนั้นในการที่จะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น จำเป็นที่จะต้องฝึกให้นักเรียนมีทักษะเพียงพอที่จะประสบความสำเร็จได้พร้อม ๆ กับการทำให้นักเรียนรับรู้ว่าคุณมีความสามารถที่จะกระทำเช่นนั้นได้ จะทำให้นักเรียนสามารถใช้ทักษะที่ได้รับการฝึกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. โดยการใช้ตัวแบบ (Modeling) การที่ได้สังเกตตัวแบบแสดงพฤติกรรมที่มีความซับซ้อน และได้รับผลกระทบที่พึงพอใจเกิดความรู้สึกดีกับตนเอง ก็จะทำให้ผู้ที่สังเกตฝึกความรู้สึกว่าตนเองก็จะสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ถ้าเขาพยายามจริงและไม่ย่อท้อ การมีประสบการณ์จากการสังเกตผู้อื่นก็สามารถทำให้เกิดการรับรู้ความสามารถที่จะทำได้ของตนด้วยตัวแบบที่มีอายุรุ่นเดียวกันกับนักเรียนมักมีผลต่อการรับรู้ของผู้เรียนว่า ตนมีความสามารถทำได้เหมือนตัวแบบที่เห็น และสามารถประสบความสำเร็จได้ หากนักเรียนรู้สึกว่าคุณตัวแบบมีลักษณะคล้ายกับตนเอง การรับรู้ว่าคุณมีความสามารถที่ได้ของเขาจะเพิ่มขึ้น เช่น การแก้ปัญหาของบุคคล

ที่มีความกลัวต่อสิ่งต่าง ๆ โดยที่ให้ผู้ตัวแบบที่มีลักษณะคล้ายกับตนเองก็สามารถทำให้ลดความกลัวต่าง ๆ เหล่านั้นได้ เมื่อนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ขอการชมเชยรังกกันแต่ภายในมีความกลัวเมื่อเห็นตัวแบบมีลักษณะบุคลิกภาพ ความคิด ความรู้สึกถึงความกลัวต่อการป้องกันตนเองและผู้อื่น เมื่อเห็นเหตุการณ์การชมเชยรังกกัน แต่ถ้าตัวแบบทำให้ดูว่าสามารถจัดการกับปัญหาหรือยุติการชมเชยรังกกันได้ นักเรียนจะเกิดการรับรู้ว่าตนเองสามารถทำได้ และกล้าที่จะทดลองทำต่อไปในอนาคต เมื่อนักเรียนที่เป็นพยานหรือได้ยินเกี่ยวกับนักเรียนคนอื่นที่ป้องกันการชมเชยได้สำเร็จในเหตุการณ์ก่อกวน การให้นักเรียนสังเกตนักเรียนคนอื่น ๆ เช่นเดียวกับพวกเขาการปกป้องเหยื่อของการก่อกวนสามารถเพิ่มความสามารถในตนเองของผู้ยืนดูในการป้องกันและเพิ่มโอกาสในการป้องกันพฤติกรรมมากขึ้น (Polanin et al., 2012) หรือในห้องเรียนที่มีผู้พิทักษ์ที่เป็นที่รู้จักกับผู้เห็นเหตุการณ์จะสังเกตเห็นคนอื่น ๆ ที่อยู่ชั้นเรียนปกป้องเหยื่อจากการก่อกวนได้สำเร็จ สิ่งนี้อาจเพิ่มความสามารถในตนเองของผู้เห็นเหตุการณ์คนอื่น ๆ ในห้องเรียนซึ่งจะเพิ่มโอกาสที่พวกเขาจะเข้าช่วยหรือปกป้องเมื่อพบเห็นการรังกกันในห้องเรียนหรือโรงเรียน

3. การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) เป็นการบอกว่าเล่าถึงบุคคลนั้นมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ด้วยการใช้คำพูด Bandura ได้กล่าวว่า การใช้คำพูดชักจูงนั้นไม่ค่อยจะได้ผล เนื่องจากในการที่จะทำให้นักบุคคลสามารถที่พัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองจะได้ผลควรจะใช้ร่วมกับการทำให้นักบุคคลมีประสบการณ์ของความสำเร็จที่จะเกิดการเรียนรู้ที่จะเกิดการรับรู้ความสามารถ ซึ่งอาจจะต้องค่อย ๆ สร้างความสามารถให้กับบุคคลอย่างค่อยเป็นค่อยไปและให้เกิดความสำเร็จตามลำดับขั้นตอน พร้อมทั้งการใช้คำพูดชักจูงร่วมกันให้นักบุคคลมองเห็นภาพของตนเองมากขึ้น ก็ย่อมที่จะได้ผลดีในการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตน การชี้แนะให้ถูกจุดตรงประเด็นของปัญหาก็จะช่วยให้นักเรียนเห็นช่องทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้นและมองเห็นโอกาสของการป้องกันการชมเชยรังกกันอย่างเหมาะสม นำหลักการนี้มาวางทางวาจาผ่านผู้ใหญ่ที่ฝึกสอนหรือครู ใช้คำพูดให้นักเรียนปกป้องผู้อื่น เมื่อเห็นว่ามีกรก่อกวนเกิดขึ้น ซึ่งอาจมีส่วนในการเพิ่มโอกาสที่นักเรียนจะเข้าไปแทรกแซงในสถานการณ์การก่อกวน ข้อความเหล่านี้ต้องมาจากผู้ที่นักเรียนไว้วางใจ อาจเป็นผู้ใหญ่หรือครู แต่อาจเป็นเพื่อนหรือเพื่อนก็ได้

4. การกระตุ้นทางอารมณ์ (Emotional Arousal) การกระตุ้นทางอารมณ์มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในการตัดสินใจถึงความวิตกกังวล และความเครียดของคนเรานั้น ความเครียดหรือการถูกเร้าอารมณ์ทางลบมีผลต่อการทำพฤติกรรม การลดปฏิกิริยาทางความเครียดและปรับเปลี่ยนอารมณ์ทางลบเกิดความรู้สึกผ่อนคลายจะช่วยสร้างความเชื่อว่าตน

สามารถทำได้มากขึ้นบางส่วนจะขึ้นอยู่กับการกระตุ้นทางสรีระ การกระตุ้นที่รุนแรงทำให้การกระทำไม่ค่อยได้ผลดี บุคคลจะคาดหวังความสำเร็จเมื่อเขาไม่ได้อยู่ในสภาพการณ์ที่กระตุ้นด้วยสิ่งที่ไม่พึงพอใจ ความกลัวก็จะกระตุ้นให้เกิดความกลัวมากขึ้น บุคคลก็จะเกิดประสบการณ์ของความล้มเหลว อันจะทำให้การรับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนต่ำลง การกระตุ้นอารมณ์ไม่ควรใช้บ่อยนักเพราะอาจส่งผลไม่ดีกับนักเรียนได้ ต้องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกดี ไม่มีความกลัว หรือความกังวลเกิดขึ้น เพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่ดี เมื่อคนที่รู้เห็นเหตุการณ์พบเห็นเหตุการณ์ที่ถูกกลั่นแกล้ง พวกเขาอาจมีปฏิกิริยาทางร่างกายและอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รู้เห็นเหตุการณ์อาจรู้สึกกลัว และมีปฏิกิริยาทางร่างกายต่อความกลัว ซึ่งอาจทำให้พวกเขาเชื่อว่าพวกเขาไม่สามารถแทรกแซงหรือกระทำในสถานการณ์ที่ถูกกลั่นแกล้งได้ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบแหล่งที่มาหรือสาเหตุของการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อพิจารณาว่าสถานะทางสรีรวิทยาและอารมณ์ใดที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อและพฤติกรรมการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ดังนั้นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นส่วนสำคัญที่ให้นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์เกิดกระบวนการเรียนรู้หรือเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเองที่เพิ่มมากขึ้น และความสามารถในการสะท้อนกลับให้แก่ตนเอง เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ประสบการณ์ ช่วยวางระบบในกระบวนการคิดของตนและปรับเปลี่ยนความคิดของตนใหม่ ซึ่งแบนดูราเสนอว่า ความคิด ความเชื่อ และความรู้สึกมีอิทธิพลต่อการกระทำพฤติกรรมของบุคคล ความสามารถในการวิเคราะห์ประสบการณ์ของตนเองนี้ทำให้เกิดการรับรู้ความสามารถที่จะทำได้ (self-efficacy) การรับรู้ความสามารถที่จะทำได้ของตนเป็นตัวกำหนดตัวเลือกกิจกรรมที่บุคคลจะทำ บุคคลมักจะกลัวและหลีกเลี่ยงลงมือทำกิจกรรมที่ตนคิดว่ายากเกินความสามารถของตน และจะเลือกเฉพาะกิจกรรมที่คิดว่าทำได้เท่านั้น ถ้าบุคคลมีการรับรู้ความสามารถที่จะทำได้ของตนต่ำ โอกาสที่จะเลือกและริเริ่มลงมือทำกิจกรรมหนึ่งๆ จะลดลงไปด้วย (Kim, 2014) ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากการสังเกต และการเรียนรู้จากการรับรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่เห็นเหตุการณ์

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม เพื่อเพิ่มพฤติกรรมป้องกันการช่มเหงรังแกกันของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

วิธีการพัฒนาโปรแกรมการจัดการเรียนรู้

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและประมวลความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน และนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างและปรับปรุงโปรแกรม

การจัดการเรียนรู้ ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการทบทวนวรรณกรรมดังนี้ จากการศึกษาของ นิตยา พลศักดิ์ (2550) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับทุกช่วงวัยในประเทศไทยช่วงปี 2517-2550 พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีอยู่หลายรูปแบบด้วยกันแต่ในที่นี้ขอนำเสนอเฉพาะ รูปแบบที่ได้รับการพิสูจน์ว่าได้ผล มี 2 วิธีการ คือ การเล่านิทานประกอบหุ่นมือ และการใช้ตัวแบบ (นิตยา พลศักดิ์, 2550) สอดคล้องกับการศึกษาของรังสิริศม์ วงศ์อุปราช (2561) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่าการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ การเรียนรู้โดยใช้ตัวแบบทั้งในชีวิตจริง และโดยวีดีโอเทป และการฝึกทักษะทางสังคม (SST) มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีปัญญา สังคม (Social-Cognitive Theory) และทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม (Social Development Theory) (รังสิริศม์ วงศ์อุปราช, 2561) ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์สังคม (Social Emotional Learning) ตามแนวคิดของ CASEL (2016) ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ต้องตระหนักรู้ว่า เรามีส่วนที่จะปกป้องเหยื่อ หรือหยุดไม่ให้เกิดความรุนแรงที่ตามมาได้ 2) การจัดการตนเอง (Self-Management) จัดการอารมณ์ตนเองได้ ใช้การแก้ปัญหาแบบเหตุผลที่เหมาะสม 3) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social-Awareness) รับรู้ว่าคุณสมบัติเป็นส่วนสำคัญ การรับรู้มุมมองของผู้อื่น การเอาใจใส่ผู้อื่น และให้การเคารพผู้อื่น 4) ทักษะด้านสัมพันธภาพ (Relationship Skills) มีสัมพันธที่ดีกับเพื่อน และ 5) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible Decision Making) เมื่อตัดสินใจแล้ว จะต้องยอมรับผลของการตัดสินใจ โดยนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์จะต้องมีลักษณะดังกล่าว รวมถึงวิธีการของการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ตามบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์เพื่อช่วยเหลือ และป้องกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่เห็นเหตุการณ์จะได้รับการเรียนรู้อารมณ์สังคมตามบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ และผลของการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาดอนปลายมาใช้ในการสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ โดยนักเรียนอาจจะต้องมีองค์ประกอบ ในทักษะชีวิตพื้นฐาน ทักษะคิด ความสัมพันธ์ที่ดี ในการจัดการความขัดแย้ง การพัฒนาศีลธรรม ฝึกซ้อมการช่วยเหลือและป้องกันในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์ ซึ่งการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ให้กับนักเรียนนั้นได้นำแนวความคิดตามทฤษฎีพัฒนาการของเด็กประถมศึกษาดอนกลาง ในเรื่องของพัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านอารมณ์ และพัฒนาการทางความคิดและจริยธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และทฤษฎีการ

เรียนรู้อารมณ์สังคมมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่จะป้องกันกักร่วมแข่งกันในห้องเรียนในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้ว่าการเป็นเพื่อนกับคนที่ถูกรังแก เพื่อไม่ให้เขาอยู่คนเดียว หรือทำให้มีโอกาสถูกรังแกได้อีก เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการรังแกกันในห้องเรียน (มูลนิธิแพथูเฮลท์, 2560)

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา มาปรับใช้กับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์ สังคม ซึ่งแบนดูราได้เสนอวิธีการหนึ่งที่สามารถใช้เปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญาหรือพฤติกรรมภายในไว้ คือกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ที่ว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้จากการสังเกต เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลสังเกตจากพฤติกรรมของตัวแบบจะเป็นบุคคลในครอบครัว สังคม สื่อ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ รวมถึงการนำหลักของการรับรู้ความสามารถมาใช้ในการบวนการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เห็นเหตุการณ์ป้องกันการข่มแข่งกัน สอดคล้องกับการศึกษาผลของการบำบัดพฤติกรรมทางปัญญา การลดการรังแกและการตกเป็นเหยื่อและการเพิ่มความเห็นอกเห็นใจ และการตอบสนองของผู้เห็นเหตุการณ์การรังแกกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญา (Social Cognitive Theory) ที่ได้จากการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) มาใช้ในสังเกตตัวแบบที่แสดงถึงการเรียนรู้อารมณ์และสังคมเพื่อป้องกันการข่มแข่งกันในห้องเรียนที่มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กระบวนการใส่ใจ 2) กระบวนการเก็บจำ 3) กระบวนการกระทำ และ 4) กระบวนการจูงใจ (Bandura, 1991) และนำหลักของการรับรู้ความสามารถ Self-efficacy มาใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้มาปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ยุติการกลั่นแกล้งกัน หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต (Bandura, 1991) โดย 1) สร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง 4) การกระตุ้นอารมณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kim และคณะ (2013) ที่อธิบายไว้ว่าการรับรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์กับผู้เห็นเหตุการณ์ในบทบาทการไกล่เกลี่ยเพื่อไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งกันได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม

ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมการศึกษาที่ผ่านมาที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการป้องกันการข่มแข่งกันในห้องเรียน สำหรับผู้เห็นเหตุการณ์ ส่วนโปรแกรมในการเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์ สังคมของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ยังไม่มีผู้ทำการศึกษาโดยตรง จึงขอรวบรวมองค์ประกอบที่มีนักวิจัยได้ทำการศึกษาในกลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์การข่มแข่งกัน เพื่อนำมาปรับใช้เป็นตัวแปรจัดกระทำให้เกิดพฤติกรรมป้องกันการข่มแข่งกันในห้องเรียน ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 องค์ประกอบของการเรียนรู้อารมณ์สังคมในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ เพื่อป้องกันการฆ่าตัว
 รังแกกันในโรงเรียน

องค์ประกอบของ SEL		มูตินิแพรพูเฮลท์ (2560)	พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2561)	Midgett และคณะ (2016)	Knaut และคณะ (2018)	Doumas และคณะ (2019)	รวม
การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness)	สามารถระบุอารมณ์ของตนเอง (Identifying emotions)						0
	สามารถรับรู้เกี่ยวกับตนเองอย่างถูกต้อง (Accurate self-perception)						0
	มีความมั่นใจในตนเอง (Self-confidence)		✓			✓	2*
	รับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy)				✓		1
	การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem)			✓			1
	กล้าหาญ Courage						
	การกล้าแสดงออก Assertive Behaviors		✓				1
การจัดการตนเอง (Self-management)	การควบคุมอารมณ์ของตนเอง (Impulse control)						0
	การมีวินัยในตนเอง (Self-discipline)						0
	การกำกับตนเอง Self-Regulation			✓			1

ตาราง 3 (ต่อ)

องค์ประกอบของ SEL		มูตินิธิแพททุเฮลท์ (2560)	พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2561)	Midgett และคณะ (2016)	Knaut และคณะ (2018)	Doumas และคณะ (2019)	รวม
การตระหนักรู้สังคม (Social awareness)	การรับรู้มุมมองของผู้อื่น (Perspective-taking)						0
	การเอาใจใส่ผู้อื่น (Empathy)	✓		✓	✓	✓	4*
	การเห็นคุณค่าความแตกต่าง ของผู้อื่น (Appreciating diversity)	✓					1
	การเคารพผู้อื่น (Respect for others)	✓					1
ทักษะสัมพันธ์ภาพ (Relationship skills)	การสื่อสาร (Communication)			✓			1
	การสร้างสัมพันธ์ภาพ (Relationship-building)			✓		✓	1
	การทำงานร่วมกัน (Teamwork)						
การรับผิดชอบต่อการ ตัดสินใจ (Responsible decision-making)	การแก้ไขปัญหา (Solving problems)	✓		✓	✓	✓	4*
	การประเมินผลลัพธ์ (Evaluating)		✓		✓		2*
อื่น ๆ	ความยุติธรรม Fairness	✓					1
	ความเป็นพลเมือง (Citizenship)	✓					1
	การปลดเปลื้องทางศีลธรรม Moral disengagement				✓		1

* เป็นองค์ประกอบด้านที่มีผู้ศึกษาเป็นจำนวนมาก

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาสังเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้อารมณ์สังคมมาจัดกระทำโปรแกรมที่ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการช่มเหล่งแกกันให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสาธิต และรอผลการวิจัยจากระยะที่ 1 มาเติมเต็มข้อมูลที่ยังไม่ครอบคลุมบริบทของกลุ่มตัวอย่างให้ชัดเจนมากขึ้น ผู้วิจัยได้สร้างเค้าโครงของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน เพื่อพัฒนาตัวแปรตาม คือ การป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ (Doumas, Midgett, & Watts, 2019; Knauf et al., 2018; Midgett et al., 2016; พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์, วิไลลักษณ์ ดังกา, กัมปนาท บริบูรณ์, & และครรชิต แสนอุบล, 2561; มูลินธิแพรฑูเฮลท์, 2560) ดังนี้

1. การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนเมื่อเห็นสถานการณ์การช่มเหล่งแกกัน นักเรียนรับรู้ความสามารถที่ตนเองมี (Self-efficacy) บอกได้ว่าตนเองมีความสามารถอะไร ในป้องกันการช่มเหล่งแกกัน และเกิดความมั่นใจในตนเอง (Self-confidence) ที่จะเข้าไปแทรกแซงในการปกป้องหรือช่วยเหลือเหยื่อ จนเกิดเป็นการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem)

2. การตระหนักรู้สังคม (Social awareness) คือ ความสามารถของนักเรียน เมื่อเห็นสถานการณ์การช่มเหล่งแกกัน นักเรียนสามารถทำความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้ (Empathy) และการเคารพผู้อื่น (Respect for others) ตามหลักจริยธรรม และบรรทัดฐานทางสังคม ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและยอมรับกฎกติกาเวลาเล่นกับเพื่อนได้ เพื่อป้องกันการช่มเหล่งแกกัน

3. ทักษะสัมพันธ์ภาพ (Relationship skills) คือ ความสามารถของนักเรียน เมื่อเห็นสถานการณ์การช่มเหล่งแกกัน นักเรียนสามารถสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล กลุ่มเพื่อนได้เป็นอย่างดี สามารถสื่อสาร (Communication) ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ใหญ่ เพื่อป้องกันการช่มเหล่งแกกันได้

4. การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible decision-making) คือ ความสามารถของนักเรียน เมื่อเห็นสถานการณ์การช่มเหล่งแกกัน นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหา (Solving problems) และการประเมินผลลัพธ์ (Evaluating) ที่เกิดจากการกระทำของตนเองได้ เพื่อป้องกันการช่มเหล่งแกกัน โดยมีทางเลือกที่เหมาะสมให้กับตนเอง ตามหลักจริยธรรม และบรรทัดฐานทางสังคม

สอดคล้องกับการศึกษาของ Farrington (1993) ที่เชื่อว่าโครงการหรือกิจกรรมป้องกันการรังแกกันในโรงเรียนสามารถช่วยลดปัญหาการรังแกกันในโรงเรียนได้ โดยเฉพาะนักเรียนระดับประถมศึกษาอายุอ่อนได้รับประโยชน์มากจากกิจกรรม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการใช้จัดการสถานการณ์การรังแกกันในระยะยาว และยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมแสดงให้เห็นถึงความสุขในความพร้อมทั้งการเรียนและอาชีพ การสร้างทักษะทางอารมณ์และสังคมที่ดีจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตมากขึ้น (Nickerson et al., 2019) การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์คือการช่วยให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพและหลีกเลี่ยงการโต้ตอบทางสังคมที่ไม่เหมาะสม เช่น การข่มเหงรังแกกัน (Zins & Elias, 2007) ทักษะทางสังคมและอารมณ์เป็นทักษะที่ช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานได้ดีขึ้นในโรงเรียนและเข้ากับผู้อื่นได้ เช่น การเอาใจใส่ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การใช้มุมมองการจัดการอารมณ์และการแก้ปัญหา ซึ่งความพยายามในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักเรียนอาจลดการมีส่วนร่วมในการข่มเหงรังแกกันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะนำแนวคิดของการเรียนรู้อารมณ์มาใช้ในการส่งเสริมนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์เพื่อป้องกันก่อนเกิดเหตุการณ์และช่วยเหลือเหยื่อในเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าในประเทศไทยมีการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์มีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการข่มเหงรังแกกัน แบ่งออกเป็นกลุ่ม 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 : ศึกษาการข่มเหงรังแกกัน สมบัติ ตาปัญญา (2563) รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจการรังแกกันในโรงเรียน และการศึกษาของศุภรดา ชุมพาล และทัศนาวทิวคณ (2562) ศึกษาพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดหนึ่งในภาคกลางประเทศไทย และการศึกษาของ Salmivalli (2011) ผู้เห็นเหตุการณ์ : ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมผู้ข่มเหงการปกป้องเหยื่อ และความถี่ของการข่มเหงรังแกกันในห้องเรียน (McMahon, Hoge, Johnson, & McMahon, 2018; Salmivalli et al., 2011; ศุภรดา ชุมพาล และทัศนาวทิวคณ, 2562; สมบัติ ตาปัญญา, 2563)

กลุ่มที่ 2 : ทำความเข้าใจถึงเงื่อนไขกระบวนการในการเกิด McMahon และคณะ (2018) “ ยืนขึ้นและทำบางสิ่ง”: การสำรวจมุมมองของนักเรียนเกี่ยวกับการแทรกแซงของผู้เห็นเหตุการณ์ และปองกมล สุรัตน์ (2561) ศึกษาการรังแกผ่านโลกโซเชียล ในมิติสังคม

วัฒนธรรม: กรณีศึกษาเยาวชนไทยเจนเนอเรชั่น (McMahon et al., 2018; ปองกมล สุรัตน์, 2561) Wu และคณะ (2016) ได้ศึกษาการปกป้องเหยื่อในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ของสุขภาพจิตและผลกระทบของการข่มเหงรังแกกันที่ใช้แนวคิดของ Latané และ Darley (1970) ที่พบว่าผู้เห็นเหตุการณ์จะต้องตระหนักถึงสถานการณ์ก่อน ตีความสถานการณ์ได้ พิจารณาและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และเลือกวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งบุคคลที่เห็นเหตุการณ์ที่เคยมีประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อจะมีพฤติกรรมปกป้องผู้อื่นได้ดีกว่านักเรียนกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากผู้ที่เคยตกเป็นเหยื่อจะมีระดับการเห็นอกเห็นใจและต่อต้านการข่มเหงรังแกกันสูงกว่าผู้ที่เคยรังแกและผู้ที่ไม่เห็นเหตุการณ์ทั่วไป และประสบการณ์จะทำให้เข้าใจการข่มเหงรังแกกันและเชื่อว่าการข่มเหงรังแกกันเป็นความผิดทางด้านศีลธรรมที่ไม่ควรปล่อยผ่าน

กลุ่มที่ 3 : พัฒนาป้องกัน การศึกษาของ Doumas และคณะ (2019) ศึกษาการประเมินความถูกต้องทางสังคมของโปรแกรมผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันที่ปรับให้เข้ากับนักเรียนมัธยมศึกษา ส่วน Knauf และคณะ (2018) ศึกษาผู้เห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้งกัน : ปฏิบัติการรู้คิด และความรู้สึกของการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน และการกลั่นแกล้งกันทางอินเทอร์เน็ต, Espelage and Polanin (2015) ศึกษาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเพื่อลดการข่มเหงรังแกกัน การต่อสู้ และการตกเป็นเหยื่อของนักเรียนที่มีความพิการ, Midgett และคณะ (2016) ศึกษาการประเมินผลการแทรกแซงของผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา, Polanin และคณะ (2012) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมปกป้องกันของผู้ที่เห็นเหตุการณ์ โดยใช้หลักการจำลองประสบการณ์การกลั่นแกล้งกัน พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2561) ศึกษาการพัฒนาแบบการป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียน จามรี ศรีรัตนบัลล์ (2559) ผลของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้านทักษะสังคมเรื่องการถูกกลั่นแกล้งสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย(Doumas et al., 2019; Espelage et al., 2015; Knauf et al., 2018; Midgett et al., 2016; Polanin et al., 2012; จามรี ศรีรัตนบัลล์, 2559; พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ et al., 2561)

ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อารมณ์สังคมที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์หรือช่วยป้องกันการข่มเหงรังแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์โดยตรงยังไม่พบ แต่ได้มีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้อารมณ์สังคมจะช่วยป้องกันการข่มเหงรังแกกันในกลุ่มทั่วไป เนื่องจากกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในประเทศไทยยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่ทำกับกลุ่มที่เป็นเหยื่อเพื่อให้เหยื่อเกิดการป้องกันตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ Nickerson และคณะ (2019) ที่พบว่า การเรียนรู้ทางอารมณ์สังคม จะลดพฤติกรรมการตกเป็นเหยื่อของนักเรียนที่ถูกข่มเหงรังแก

กัน (Espelage et al., 2015; Nickerson et al., 2019) และความสามารถในการเรียนรู้ทางอารมณ์ และสังคมยังแสดงให้เห็นถึงความสุขในความพร้อมทั้งการเรียนและอาชีพ การสร้างทักษะทาง อารมณ์และสังคมที่ดีจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตมากขึ้น เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้อารมณ์สังคม นักเรียนจะสามารถตระหนักถึงอารมณ์ของตนเอง และจะไม่ไปรังแกผู้อื่น การเรียนรู้อารมณ์สังคม จึงเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญกับการป้องกันการชกหมัดกันในโรงเรียนที่นักเรียนควรมี (CASEL, 2016) และจะช่วยให้นักเรียนรู้จักอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ยังเป็นการเพิ่มความสำเร็จ ทางการเรียน และจะลดการเกิดการชกหมัดกันในอนาคต (CASEL, 2016; Ho, Tsao, Bloch, & Zeltzer, 2011; Raimundo et al., 2013; B. Smith & Low, 2013; พรพิมล พรหมนัส, 2561; มนตรี อินตา, 2561)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์ สังคมในการป้องกันการชกหมัดกันในโรงเรียนของนักเรียน โดยผู้วิจัยได้ใช้หลักแห่งพฤติกรรม ในลักษณะของการเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา (Cognitive) เพื่อให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม (การป้องกันการชกหมัดกันในโรงเรียน) โดยใช้แนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญานิยม (Cognitive Behavioral Approach) ที่เสนอว่า กระบวนการทางปัญญานั้นมีผลต่อพฤติกรรม การ เรียนรู้ทางอารมณ์ สังคม เป็นตัวจัดกระทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ไปนั้นเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญาทั้งนี้เพราะกระบวนการทาง ปัญญาพฤติกรรมและผลกรรมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Interaction) กล่าวคือบุคคลแสดง พฤติกรรมภายนอกออกมาก็มีอิทธิพลต่อกระบวนการทางปัญญา

ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ทางอารมณ์สังคมในการป้องกันการชกหมัด กันในโรงเรียนที่เห็นเหตุการณ์การชกหมัดกันในโรงเรียน โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมป้องกันการชกหมัดตนเองและผู้อื่น ป้องกันก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ชกหมัด และช่วยเหลือเหยื่อขณะที่เกิดเหตุการณ์ชกหมัด ตามแนวคิดของ CASEL (2016) ที่ได้อธิบายการ เรียนรู้ทางอารมณ์สังคมไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) 2) การจัดการ ตนเอง (Self-Management) 3) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social-Awareness) 4) ทักษะด้าน สัมพันธภาพ (Relationship Skills) และ 5) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible Decision Making) มาใช้ร่วมกับแนวคิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญาที่ใช้การเสนอตัว แบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่เกี่ยวกับการ ป้องกันการชกหมัดกันในโรงเรียน และนำทฤษฎีทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory)

ของ Bandura (1991) คือ การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ให้สังเกตตัวแบบที่กระทำพฤติกรรมที่แสดงถึงการเรียนรู้อารมณ์และสังคมเพื่อป้องกันการช่มเหล่งแกกันในห้องเรียน มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กระบวนการใส่ใจ 2) กระบวนการเก็บจำ 3) กระบวนการกระทำ และ 4) กระบวนการจูงใจ (Bandura, 1991) และนำหลักของการรับรู้ความสามารถ Self-efficacy มาใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรม ยุติการกลั่นแกล้งกัน หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต โดย 1) สร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง 4) การกระตุ้นอารมณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kim และคณะ (2013) ที่อธิบายไว้ว่าการรับรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์กับผู้ที่เห็นเหตุการณ์ในบทบาทการไกล่เกลี่ยเพื่อไม่ให้เกิดการช่มเหล่งแกกัน

ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

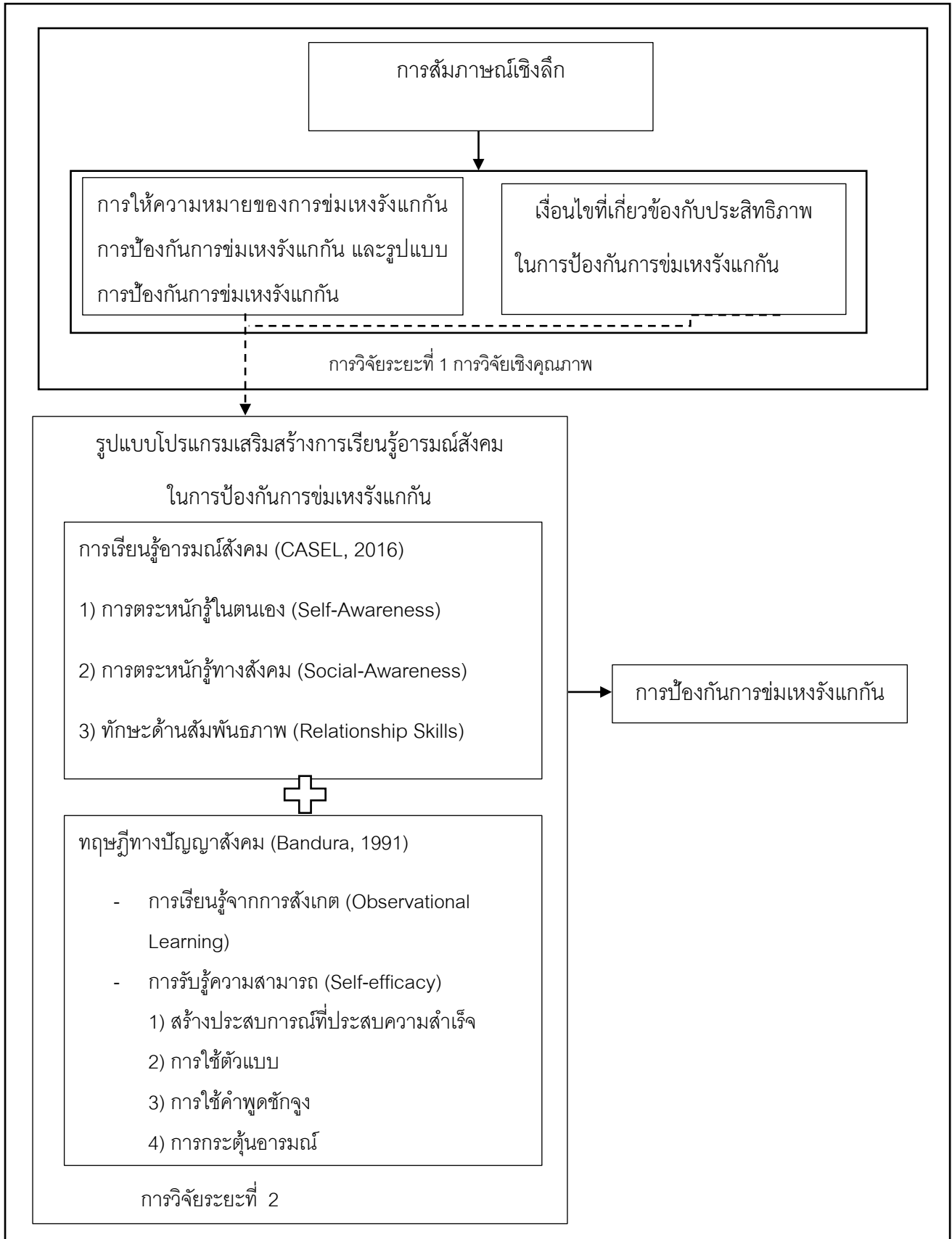
การวิจัยระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์ เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในห้องเรียน รูปแบบการช่มเหล่งแกกันในห้องเรียน การให้ความหมายของการช่มเหล่งแกกัน การเรียนรู้อารมณ์สังคมของผู้เห็นเหตุการณ์ วิธีการที่จะทำให้กลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เกิดการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อารมณ์และสังคม เพื่อป้องกันการช่มเหล่งแกกันในห้องเรียน ประกอบกับนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียน และครูมาทำการวิเคราะห์ และกำหนด วิธีการ แนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป

การวิจัยระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในห้องเรียน โดยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน และนักเรียน ประถมศึกษาตอนปลาย ที่มีประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในห้องเรียนมาสร้างเป็นโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมเพื่อป้องกันการช่มเหล่งแกกันในห้องเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ใช้หลักแห่งพฤติกรรมในลักษณะของการเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา (Cognitive) เพื่อให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (การป้องกันการช่มเหล่งแกกัน) ซึ่งผู้วิจัยได้นำโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์และสังคมมาเป็นตัวแปรจัดกระทำ ที่ประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคมทักษะด้านสัมพันธภาพ และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในห้องเรียนเป็นตัวแปรตาม

เมื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยระยะที่ 1-2 แล้ว ผู้วิจัยนำข้อค้นพบที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ และอภิปรายผลเป็นข้อสรุปในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยใน

ทุกกระยะร่วมกันส่งผลให้ การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม เพื่อเพิ่มพฤติกรรมป้องกันการข่มเหงรังแกกัน ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันใน โรงเรียนมีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันที่สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้

2. นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันใน โรงเรียนมีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการ เรียนรู้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย : การวิจัยผสมผสานวิธี” มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบการสำรวจแบบมีลำดับขั้น The Exploratory Sequential Design แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

การศึกษาระยะที่ 1 เชิงคุณภาพ ทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การให้ความหมายของการช่มเหงรังแกกันและการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน รูปแบบการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน การเรียนรู้อารมณ์สังคมของผู้เห็นเหตุการณ์ วิธีการที่จะทำให้กลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เกิดการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน จากผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือ ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ที่เล่าเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันให้ครูฟัง กลุ่มละประมาณ 4- 5 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวในทิศทางเดียวกัน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ทำการสรุปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเกี่ยวกับความหมาย รูปแบบการช่มเหงรังแกกัน การป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ ในโรงเรียน

การศึกษาระยะที่ 2 เชิงทดลอง การศึกษาผลของการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง“ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย : การวิจัยผลสามวิธี ”ซึ่งในการวิจัยแต่ละระยะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการตามขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (แบบกรณีศึกษา)

เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) คือ วิธีการศึกษาที่ศึกษาเฉพาะเจาะจง จุดเน้นอยู่ที่สิ่งที่ต้องการศึกษา เป็นการศึกษาชีวิตจริงที่อยู่ในบริบทหรือสถานที่เช่นเดียวกัน มีขอบเขตชัดเจน มีความสมบูรณ์ มีเวลาและสถานที่แน่นอนมีการเก็บข้อมูลเชิงลึกอาศัยข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต เอกสาร รายงานต่าง ๆ รวมถึงภาพหรือเรื่องราวสถานการณ์ โดยเฉพาะในกลุ่มของนักเรียนจะเน้นให้นักเรียนเล่าเรื่องหรือประสบการณ์ที่นักเรียนเคยเห็นเหตุการณ์ เพื่อให้เห็นภาพและจับต้องได้มากที่สุด การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทำความเข้าใจเฉพาะความหมาย และวิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนในโรงเรียน ด้วยวิธีการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นการถามเจาะลึกถึงคำตอบอย่างละเอียดนอกจากให้อธิบายแล้วยังถามถึงเหตุผล ซึ่งจะเหมาะสมกับการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม (อัจฉรา ประเสริฐสิน, 2563)

ผู้วิจัยจึงเลือกการสัมภาษณ์เชิงลึกมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือ ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนและนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่มีประสบการณ์เห็นการช่มเหงรังแกกัน โดยครูผู้สอนหรือครูประจำชั้นเป็นผู้คัดเลือก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีเป้าหมายเพื่อทราบมุมมองความหมายของการช่มเหงรังแกกัน พฤติกรรมการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน ลักษณะของการป้องกันและการช่วยเหลือเหยื่อ รวมถึงพฤติกรรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนในการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน ตามมุมมองของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มละประมาณจำนวน 4 - 5 คน หรือจนกว่าข้อมูลอิ่มตัวในทิศทางเดียวกัน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลหนึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลที่ตรงตามเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล คือ มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการจัดโครงการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน หรือมีความรู้ในเรื่องของการเรียนรู้ทางอารมณ์สังคมเพื่อป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนและมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ มุมมอง ทักษะ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม

จากนั้นกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การสร้างกรอบการสัมภาษณ์เบื้องต้น คำถามที่ใช้เป็นคำถามที่สะท้อนถึงความหมาย ลักษณะพฤติกรรมป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียน เช่น การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนคือ อะไร ลักษณะหรือรูปแบบการช่มเหล่งแกกันเป็นอย่างไร การป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนมีวิธีการป้องกันอย่างไร อะไรคือสิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักวิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน การเรียนรู้อารมณ์สังคมป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนได้อย่างไร อะไรเป็นส่วนช่วย พัฒนาการเรียนรู้อารมณ์สังคมเพื่อป้องกันการช่มเหล่งแกกันในเหตุการณ์ของการช่มเหล่งแกกันในกลุ่มของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ ใครที่มีส่วนป้องกันหรือช่วยไม่ให้เกิดเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น บทบาทของคนที่ป้องกันการช่มเหล่งแกกันต้องทำอย่างไร และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อตรวจสอบลักษณะของพฤติกรรมการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน และนำผลที่ได้ไปสร้างและพัฒนา โปรแกรม ในระยะที่ 2 ต่อไป

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนที่เคยเห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันของนักเรียนประถมศึกษา และกลุ่มที่ 2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์เห็นการช่มเหล่งแกกันที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกัน อย่าง ละประมาณ 4 - 5 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวในทิศทางเดียวกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ วิจัยได้มาแบบวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทำการ สัมภาษณ์เชิงลึก และนำผลที่ได้ไปพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการ ป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน โดยผู้วิจัย คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีเกณฑ์การคัดเลือกและเกณฑ์การคัดออก ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 การกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกและคัดออกของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เกณฑ์การคัดเลือก	เกณฑ์การคัดออก
1 ครูประจำชั้น หรือ ครูผู้สอน	1. ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน ที่ รับผิดชอบดูแลนักเรียนในระดับ ประถมศึกษาปลาย 2. รู้จักกับนักเรียนอย่างน้อย 1 ภาคการศึกษา	1. ไม่ยินยอมในการให้ข้อมูล 2. สถานการณ์การช่มเหล่งแกกันที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าที่ไม่ได้เกิด จากความตั้งใจกระทำ ไม่ เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และไม่ได้แสดงถึง การมีอำนาจเหนืออีกฝ่าย

ตาราง 4 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เกณฑ์การคัดเลือกเข้า	เกณฑ์การคัดออก
	3. เป็นครูที่นักเรียนเลือกที่จะเล่าเหตุการณ์การชกหมัดในโรงเรียนให้ฟัง	
2 นักเรียนประถมศึกษา	1. นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปลาย 2. นักเรียนที่ได้จากคำบอกเล่าของครูและการสัมภาษณ์จากครูว่าเป็นนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์และเคยเล่าให้ครูฟัง 3. เป็นผู้เห็นเหตุการณ์การชกหมัดในโรงเรียน ที่เป็นผู้ปกป้องหรือช่วยเหลือเหยื่อหรือแทรกแซงในสถานการณ์การชกหมัดในโรงเรียน 4. นักเรียนที่ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองนักเรียนมีความยินดีให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจ	1. มีภาวะแทรกซ้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจที่เป็นอุปสรรคต่อการให้ข้อมูล 2. อยู่ระหว่างการบำบัดรักษาปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ 3. ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเด็กสมาธิสั้น บกพร่องทางการเรียน ออทิสติก 4. สถานการณ์การชกหมัดในโรงเรียนที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าที่ไม่ได้เกิดจากความตั้งใจกระทำไม่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และไม่ได้แสดงถึงการมีอำนาจเหนืออีกฝ่าย

1.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

- แบบสัมภาษณ์ครู ในเรื่องของการป้องกันการชกหมัดในโรงเรียนของกลุ่มนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การชกหมัด คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่เกี่ยวกับการชกหมัด และองค์ประกอบของการเรียนรู้อารมณ์ในการป้องกันการชกหมัดในโรงเรียน (ภาคผนวก ข) ประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนเป็นอย่างไร ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเกิดการช่มเหงรังแกกันมีอะไรบ้าง และอะไรเป็นส่วนช่วยให้นักเรียนรู้จักการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน อะไรคือบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ของการช่มเหงรังแกกัน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน การเรียนรู้อารมณ์สังคมคืออะไร ที่ผ่านมาการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนเป็นอย่างไร การเรียนรู้อารมณ์สังคมเป็นส่วนที่ช่วยป้องกันการช่มเหงรังแกกันได้หรือไม่ การเรียนรู้อารมณ์ สังคมในเรื่องใดที่จะช่วยป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนได้ อะไรเป็นลักษณะของการเรียนรู้อารมณ์สังคมเพื่อป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ครู

นักเรียนที่มาแล้วเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนให้ครูฟัง มีลักษณะนิสัยพฤติกรรม เป็นอย่างไร เหตุผลที่นักเรียนเลือกที่จะเล่าให้ครูฟัง เพื่อดูลักษณะหรือบุคลิกภาพของผู้ที่เห็นเหตุการณ์

เหตุการณ์ที่นักเรียนเล่ามีเรื่องราวเป็นอย่างไร เพื่อแยกแยะรูปแบบการช่มเหงรังแกกัน และตรวจสอบข้อมูลของนักเรียน

การป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์เป็นอย่างไร เพื่อตรวจสอบข้อมูลนักเรียน

การเรียนรู้อารมณ์สังคมในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เป็นอย่างไร (การตระหนักรู้ในตนเอง/ การตระหนักรู้สังคม/การมีสัมพันธภาพที่ดี/การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ)

แบบสัมภาษณ์นักเรียน ในเรื่องของการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่เกี่ยวกับการช่มเหงรังแกกัน พฤติกรรมการป้องกันตนเองและผู้อื่นจากการช่มเหงรังแกกัน (กรณีการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน) สัมภาษณ์โดยการให้เล่าประสบการณ์ของนักเรียน เช่น หนูเคยเห็นการแกล้งกันในโรงเรียนไหน ลองเล่าให้ฟังหน่อยว่าเป็นอย่างไร แล้วตอนนั้นหนูทำอย่างไร เพราะอะไรหนูถึงเลือกวิธีนั้น หนูคิดว่าอะไรคือเหตุผลที่หนูเลือกวิธีนั้น (ภาคผนวก ข)

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นักเรียน

ความเข้าใจของนักเรียนต่อการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน เพื่อสามารถแยกแยะกลุ่มผู้ช่มเหง กลุ่มผู้ถูกช่มเหงหรือเหยื่อ กลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

ความเข้าใจของนักเรียนต่อรูปแบบการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน เพื่อสามารถแยกแยะรูปแบบการช่มเหงรังแกกัน

ความเข้าใจของนักเรียนต่อสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์ วิธีการใดบ้างที่แสดงถึงการมีกำบังป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

การเรียนรู้อารมณ์สังคมในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เป็นอย่างไร (การตระหนักรู้ในตนเอง/ การตระหนักรู้สังคม/การจัดการตนเอง/การมีสัมพันธภาพที่ดี/การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ)

โดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าข้ามวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าข้ามแหล่งข้อมูล (Data triangulation) เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว จากนั้นจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบคำอธิบาย ความเข้าใจของสิ่งที่ศึกษาผ่านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน

1.3 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์โดยการศึกษาค้นคว้า ทบทวน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การให้กรนิยามเบื้องต้นและสร้างกรอบการสัมภาษณ์ข้อมูลความคิดเห็น โดยนำองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในเบื้องต้นมาวิเคราะห์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

2. การตรวจสอบความตรงโดยผู้วิจัย เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของประเด็นต่าง ๆ ที่ใช้ในการรวบรวมของเครื่องมือกับความมุ่งหมายการวิจัย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาตามนิยามที่กำหนดไว้

3. การตรวจสอบความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน (ภาคผนวก ค) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยานักจิตวิทยา แพทย์ ซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการช่มเหงรังแกกัน

4. การตรวจสอบความตรงโดยอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นผู้วิจัยจะทำการปรับแก้ไขตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากอาจารย์ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีความเหมาะสมและสมบูรณ์

5. ผู้วิจัยจะนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์แล้วไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่ที่ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายไว้ และปรับแบบสอบถามอีกครั้งเพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่ตั้งเกณฑ์ไว้ ปรึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือในโครงการป้องกันการช่มเหล่งรังแกกันในเรื่องเรียน ที่เคยมีประสบการณ์การช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องของการป้องกันการช่มเหล่งรังแกกันโดยผู้วิจัย จะทำการติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย บทบาทของผู้ให้ข้อมูลหลักที่เข้าร่วมการวิจัยและขออนุญาตให้ลงนามเอกสารยินยอมเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์ จากนั้นก็ทำการนัดหมายวันเวลาที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. เมื่อถึงวันนัดหมาย ผู้วิจัยและผู้จัดบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก ไปทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามสถานที่ที่นัดหมาย พร้อมด้วยเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง จำนวน 1 เครื่อง และแนวคำถามการการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเค้าโครงปริญญาโทแล้ว

3. เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยในฐานะผู้สัมภาษณ์จะสร้างบรรยากาศให้มีความกันเองด้วยการแนะนำตนเองอีกครั้ง ขออนุญาตในการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยแบ่ง ออกเป็น 3 ช่วง (อัศรา ประเสริฐสิน, 2563) ดังนี้

ช่วงที่ 1 การเริ่มสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย แจ้งให้ผู้สัมภาษณ์ทราบว่าไม่นำผลการสัมภาษณ์ไปเปิดเผย เริ่มพูดคุยด้วยประเด็นทั่วไปใช้คำพูดคุยอย่างเป็นกันเองและเป็นธรรมชาติในการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ใช้เวลาประมาณ 5 นาที เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความรู้สึกผ่อนคลายและปลอดภัยกับบรรยากาศของการสัมภาษณ์แบบเป็นกันเองและยอมรับผู้วิจัยได้มากขึ้น

ช่วงที่ 2 ระหว่างการสัมภาษณ์ ฟังอย่างตั้งใจ ใส่ใจ บั่นคำถามในเวลาที่เหมาะสม การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยถามผู้ให้ข้อมูลตามแนวคำถามการสัมภาษณ์ โดยเน้นที่คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมช่มเหล่งรังแกกันของนักเรียนเป็นอย่างไร กลุ่มของผู้ที่มีความจะเป็นที่ได้รับการป้องกันการช่มเหล่งรังแกกัน ลักษณะหรือองค์ประกอบอะไรที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักป้องกันตนเองไม่ตกเป็นเหยื่อของผู้ช่มเหล่งรังแกกัน และไม่ไปช่มเหล่งรังแกผู้อื่น และลักษณะหรือองค์ประกอบของการเรียนรู้ อารมณ์สังคมเพื่อป้องกันการช่มเหล่งรังแกกันมีอะไรบ้าง เป้าหมายในขั้นนี้คือเพื่อศึกษาลักษณะ และองค์ประกอบของการป้องกันการช่มเหล่งรังแกกันของนักเรียนในเรื่องเรียน และองค์ประกอบของการเรียนรู้อารมณ์สังคมเพื่อป้องกันการช่มเหล่งรังแกกันของนักเรียนในเรื่องเรียนการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละครั้งใช้เวลาแต่ละครั้งไม่เกิน 1 ชั่วโมง 30 นาที

ช่วงที่ 3 การสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ทวนคำตอบ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบ ภายหลังจากดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทันทีในวันที่ทำการสัมภาษณ์ โดยทำการถอดเทป แบบคำต่อคำและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียดด้วยการหาประเด็นลักษณะ และองค์ประกอบหลัก และนำมาพิจารณาร่วมกันกับอาจารย์ที่ปรึกษาว่ายังขาดข้อมูลสำคัญในเรื่องใดอีกบ้างเพื่อที่จะทำการสอบถามเพิ่มเติมในการดำเนินการครั้งต่อไป

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (ชาย โพธิ์สิตา, 2556)

1. ขั้นเตรียมการผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล ถอดคำให้สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักมาจัดระเบียบข้อมูลด้วยการพิมพ์และบันทึกเป็นไฟล์แยกข้อมูลของแต่ละคนไว้ โดยจัดข้อมูลตามประเด็นของการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

2. ขั้นจัดระบบผู้วิจัยนำข้อมูลมาคัดข้อความที่มีความหมายตรงกับคำถามของการวิจัย และทำการกำหนดรหัสแทนความหมายของกลุ่มข้อความ โดยข้อความที่มีความหมายในลักษณะเดียวกันใช้รหัสที่เหมือนกัน ผู้วิจัยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบอุปนัย (Inductive Content Analysis) โดยทำการค้นหารวบรวมหัวข้อหลัก (Main Categories) และหัวข้อย่อย (Sub-categories) จัดกลุ่มตามประเด็น หลักและประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลมาเชื่อมโยงเพื่อหาความสัมพันธ์เป็นกลุ่มในการวิเคราะห์ และแสดงออกมาเป็นตารางพร้อมคำบรรยาย และอธิบายรายละเอียดในแต่ละประเด็น โดยเริ่มต้นด้วยการตั้งประเด็นหลัก จากคำถามการวิจัยบนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเข้มแข็งแก่กัน จากนั้นตั้งประเด็นย่อยไว้

3. ขั้นรายงานผู้วิจัยนำข้อมูลที่linger และมีการแสดงข้อมูลมาวิเคราะห์หาข้อสรุป และตีความหมาย เพื่อให้เห็นภาพรวมจากผู้ให้ข้อมูลกับแนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์ตีความและให้ความหมาย เพื่ออธิบายข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยให้ชัดเจนขึ้น และสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในแต่ละประเด็น พร้อมทั้งยกตัวอย่างคำพูดจากผู้ให้ข้อมูลประกอบ

2. การศึกษาระยะที่ 2 การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Mizue Yokoo, Manabu, & Eiji) รูปแบบ (Non-Randomized Control – Group Pretest-Posttest Design) แบบสองกลุ่มไม่ควบคุมตัวแปรมีกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม (อรพินทร์ ชูชม, 2552; อัจศรา ประเสริฐสิน, 2563) เป็นการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการเข้มแข็งแก่กันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การเข้มแข็งแก่กันในโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย สังกัดโรงเรียนสาธิต

กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการเรียนรู้อารมณ์ สังคม เพื่อป้องกันการช้ำเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียน โดยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมฯ ผู้วิจัยทำการร่างรูปแบบโปรแกรม โดยผู้วิจัยได้ใช้หลักแห่งพฤติกรรมในลักษณะของการเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญา (Cognitive) เพื่อให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (การป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน) โดยใช้แนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญานิยม (Cognitive Behavioral Approach) ที่เสนอว่ากระบวนการทางปัญญานั้นมีผลต่อพฤติกรรม การเรียนรู้อารมณ์ สังคม เป็นตัวจัดกระทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นเป็นผล เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางปัญญาซึ่งวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญาที่ผู้วิจัยใช้ในครั้งนี้ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) และการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) โดยให้สังเกตตัวแบบ และสร้างประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการเรียนรู้อารมณ์และสังคมเพื่อป้องกันการช้ำเหงรังแกกันในโรงเรียน จากนั้นนำผลจากการศึกษาข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยในระยะที่ 1 ร่วมกับการนำหลักการเรียนรู้จากการสังเกต การรับรู้ความสามารถ การเรียนรู้อารมณ์สังคม และการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเบื้องต้นมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรคือนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร จำนวน 810 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์ สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงรังแกกันในโรงเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มี 2 กลุ่ม คือ นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คนได้แก่นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร คัดเลือกนักเรียนแบบเจาะจง (Purposive sampling) และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย สำหรับหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้

ตาราง 5 การกำหนดเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออกของกลุ่มตัวอย่าง

เกณฑ์การคัดเข้า	เกณฑ์การคัดออก
1. นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง	1. มีภาวะแทรกซ้อนทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ ที่เป็นอุปสรรคต่อการให้ข้อมูล
2. คัดเลือกกลุ่มที่เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ ใช้แบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแก มีค่าคะแนนการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในระดับสูงขึ้นไป (ค่าคะแนนตั้งแต่ 70 คะแนนขึ้นไป) 2 กลุ่ม คือ นักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน	2. อยู่ระหว่างการบำบัดรักษา ปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์
3. นักเรียนได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมการวิจัย และนักเรียนสมัครใจและสามารถเข้าร่วมตลอดระยะเวลาของการวิจัยเชิงทดลองได้	3. ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเด็กสมาธิสั้น 4. อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ 5. เคยถูกล่วงโทษทางวินัย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะ 2 คือ แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม แบบคัดกรองการช่มเหงรังแกกัน แบบวัดพฤติกรรมป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ดังนี้

2.2.1 แบบคัดกรองการผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน

แบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแก สร้างขึ้นโดย พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2561) มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.21-0.92 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 แบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแก จำนวน 30 ข้อ เกณฑ์ปกติของแบบคัดกรองมีคะแนนอยู่ในช่วง 25 ถึง 120 และจากการหาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ได้อยู่ในช่วง 0.17 ถึง 100.00 ค่าคะแนนที่ ปกติอยู่ในช่วง T 37.36 ถึง T 86.35 โดยผู้วิจัยนำมาปรับให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่างประถมศึกษาตอนปลาย และเป็นกาเห็นเหตุการณ์ของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ที่มีรูปแบบการช่มเหงรังแกกัน 3 รูปแบบ คือ ร่างกาย วาจา และสังคม จำนวน 20 ข้อ

การสร้างแบบคัดกรองในรูปคะแนนที่ปกติ (Normalized T – Score) จากคะแนนดิบ เพื่อใช้เปรียบเทียบระดับการเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแก

วิธีการให้คะแนน

คำตอบ	เกณฑ์การให้คะแนน
ทุกสัปดาห์	4
2-3 ครั้งต่อเดือน	3
1-2 ครั้งต่อเดือน	2
ไม่เคยเลย	1

การแปลความหมาย

คะแนนมาตรฐานปกติ (T-Score)	คะแนน	การแปลความหมาย
T-Score สูงกว่า T69 ขึ้นไป	92 ขึ้นไป	นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกอยู่ในระดับสูงมาก
T-Score สูงกว่า T59 – T68	70 – 91	นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกอยู่ในระดับสูง
T-Score สูงกว่า T48 – T58	47 - 76	มีนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกอยู่ในระดับต่ำ
T-Score สูงกว่า T47 ลงมา	46 ลงมา	มีนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกอยู่ในระดับต่ำมาก

ตัวอย่างแบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนระบุว่าในช่วงเดือนที่ผ่านมา นักเรียนเห็นเพื่อน/นักเรียนบางคนมาพูดหรือแสดงกิริยาอาการดังต่อไปนี้กับนักเรียนคนอื่นหรือไม่ บ่อยครั้งเพียงใด โดยกาเครื่องหมาย / ลงในช่องด้านขวามือของข้อความแต่ละข้อ (ภาคผนวก ข)

ข้อ	ในช่วงที่ผ่านมา ฉันเห็น...	ความถี่ของกิริยาอาการ			
		ทุกสัปดาห์	2-3 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	ไม่เคยเลย
1	ตบหัวเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
2	ขัดขวางทำให้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นล้มลง				
3	ทำร้ายร่างกายเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
4	...				
5	...				
19	...				
20	พูดจากับเพื่อน/นักเรียนคนอื่นด้วยถ้อยคำที่รุนแรง				

2.2.2 แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน สร้างขึ้นโดย Wu และคณะ (2016) ศึกษากับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ประเทศไทยจำนวน 116 คน ที่เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสร้างและพัฒนาแบบสอบถามเพื่อใช้ในบริบทของโรงเรียนในประเทศไทย ในการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมของนิยาม เครื่องมือสามารถวัดเนื้อหาที่ต้องการได้อย่างถูกต้อง พบว่าผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถาม มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 อยู่ 1 ข้อ จึงได้ทำการตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ (ค่า IOC ที่ต่ำกว่า 0.5 ลงมา หมายความว่า ไม่มีความสอดคล้อง) และเมื่อนำข้อมูลมา

Tryout พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.858 ซึ่งค่าที่ใกล้เคียง 1 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงสูงไม่ว่าจะวัดกี่ครั้งก็ได้ค่าเท่าเดิม และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.179-0.833 (อัจฉรา ประเสริฐสิน, 2563) และมีข้อคำถามทั้งหมด 11 ข้อ (ภาคผนวก ง)

การให้คะแนน

คำตอบ	เกณฑ์การให้คะแนน
เกือบทุกครั้ง	5
บ่อยครั้ง	4
บางครั้ง	3
ไม่ค่อย	2
ไม่เคย	1

ตัวอย่างแบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับการแสดงผลของนักเรียนมากที่สุดเพียงหนึ่งช่อง โดยมีเกณฑ์ให้เลือกดังนี้ (ภาคผนวก ข)

ข้อ	การป้องกันการข่มเหงรังแกกัน	ระดับการแสดงผล				
		เกือบทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่ค่อย	ไม่เคย
1	เมื่อเพื่อนถูกรังแก หนูจะบอกครู					
2	เมื่อเพื่อนบางคนถูกรังแก หนูจะหยุดผู้ที่รังแกเพื่อนด้วยความระมัดระวัง					
3	เมื่อเพื่อนบางคนสนุกกับการเห็นเพื่อนถูกรังแก หนูจะหยุดคนที่รังแก					
...	...					
...	...					
11	หนูจะปลอบใจเพื่อนและให้คำปรึกษาเพื่อนที่ถูกรังแก					

2.2.3 แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม ตามแนวคิดของ CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning) สร้างขึ้นโดยมนตรี อินตา (2560) เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยนำมาสร้างและพัฒนาแบบสอบถามจากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ พบว่าผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถาม มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 อยู่ 1 ข้อ จึงได้ทำการตัดข้อคำถามออก 2 ข้อ (ค่า IOC ที่ต่ำกว่า 0.5 ลงมา หมายความว่าไม่มีความสอดคล้อง) และเมื่อนำข้อมูลมา Tryout พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.912 ซึ่งค่าที่ใกล้เคียง 1 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงสูงไม่ว่าจะวัดกี่ครั้งก็ได้ค่าเท่าเดิม และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.278 - 0.793 โดยตัดข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกเข้าใกล้ 0 และต่ำกว่า .2 ซึ่งบ่งบอกถึงการมีค่าอำนาจจำแนกที่ต่ำ (อัจศรา ประเสริฐสิน, 2563) มีข้อคำถามทั้งหมด 18 ข้อ (ภาคผนวก ง)

การให้คะแนน

คำตอบ	เกณฑ์การให้คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

องค์ประกอบการเรียนรู้อารมณ์สังคม

ด้านการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม	ข้อ
การตระหนักรู้ในตนเอง	1, 2, 3,
การตระหนักรู้ทางสังคม	4, 5, 6, 7, 8
ทักษะด้านสัมพันธ์ภาพ	9, 10, 11, 12, 13
การรับมือต่อการตัดสินใจของตนเอง	14, 15, 16, 17, 18

ตัวอย่างแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงหนึ่งช่อง โดยมีเกณฑ์ให้เลือกดังนี้ (ภาคผนวก ข)

ข้อ	การเรียนรู้อารมณ์สังคม	ระดับความรู้สึก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การตระหนักรู้ในตนเอง						
1	หนูคิดว่าหนูเป็นผู้มีความสามารถ และมั่นใจที่จะช่วยเพื่อนได้เมื่อเพื่อนถูกรังแก					
..	...					
3	เมื่อหนูช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ หนูรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง					
การตระหนักรู้ทางสังคม						
4	ก่อนที่หนูจะทำสิ่งใด หนูจะคำนึงถึงความรู้สึกของคนรอบข้าง					
...					
8	เมื่อหนูคิดทำสิ่งใด หนูจะคำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและเพื่อน โดยยึดความถูกต้อง					
ทักษะด้านสัมพันธภาพ						
9	หนูสามารถเข้าไปคุยกับเพื่อนก่อนได้ โดยไม่จำเป็นต้องให้เพื่อนทักหนูก่อน					
...	...					
13	หนูสามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือจากเพื่อนได้					
การรับมือต่อการตัดสินใจ						
14	เมื่อเห็นเหตุการณ์ที่เพื่อนถูกรังแก หนูจะมองหาทางออกที่หลากหลาย และเลือกทางที่ดี					

ข้อ	การเรียนรู้อารมณ์สังคม	ระดับความรู้สึก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ที่สุดให้กับตนเอง					
...	...					
18	เมื่อมีปัญหาหนูจะพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียที่อาจจะส่งผลกระทบต่อตัวหนูและผู้อื่น					

2.3 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำความหมายและพฤติกรรมการป้องกันการช่มเหงรังแกกันที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิด วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ และการประเมินผล

2. ดำเนินการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียน โดยนำเทคนิคและกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต การรับรู้ความสามารถ และแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่ใช้ในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันมาใช้ในการเปลี่ยนพฤติกรรมโดยประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับตัวแปรตามนิยามศัพท์เฉพาะ และจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ดำเนินการจัดกิจกรรมทั้งหมด จำนวน 10 กิจกรรม กิจกรรมละ 50 นาที

3. นำโปรแกรมจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน (ภาคผนวก ค) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา ด้านแนะแนว ด้านการวัดและประเมินผล และมีความรู้ในเรื่องของการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และประเมินความชัดเจนของการจัดกระบวนการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ และผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงโปรแกรมจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ภาคผนวก ข)

4. นำโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนที่ผ่านการตรวจสอบไปดำเนินการทดลองใช้จริงกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 12 คน 10 กิจกรรม ใช้เวลาครั้งละ 50 นาที ผ่านทางโปรแกรม Microsoft teams ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่ได้รับโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนทำแบบวัดการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

5. หลังเสร็จกิจกรรมทุกครั้งนักเรียนทำแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ (After Action Review : AAR) ในกิจกรรมแต่ละครั้ง ผ่านโปรแกรม padlet ซึ่งเป็นกระดานโพสต์ข้อความ เพื่อให้ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสะท้อนคิดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการป้องกันตนเองและผู้อื่น ป้องกันก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ช่มเหงรังแก และช่วยเหลือเหยื่อขณะที่เกิดเหตุการณ์รังแกกัน ตามแนวคิดของ CASEL (2016) ที่ได้อธิบายการเรียนรู้อารมณ์สังคมไว้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) 2) การจัดการตนเอง (Self-Management) 3) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social-Awareness) 4) ทักษะด้านสัมพันธ์ภาพ (Relationship Skills) และ 5) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible Decision Making) มาใช้ร่วมกับแนวคิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญาที่ใช้การเสนอตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เชื่อมโยงกับการเรียนรู้อารมณ์และสังคมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน และนำทฤษฎีทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Bandura (1991) คือ การเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ให้สังเกตตัวแบบที่กระทำพฤติกรรมที่แสดงถึงการเรียนรู้อารมณ์และสังคมเพื่อป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กระบวนการใส่ใจ 2) กระบวนการเก็บจำ 3) กระบวนการกระทำ และ 4) กระบวนการภูมิใจ (Bandura, 1991) และนำหลักของการรับรู้ความสามารถ Self-efficacy มาใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรม ยุติการกลั่นแกล้งกัน หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต โดย 1) สร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง 4) การกระตุ้นอารมณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kim และคณะ (2013) ที่อธิบายไว้ว่าการรับรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์กับผู้ที่จะเห็นเหตุการณ์ในบทบาทการไกล่เกลี่ยเพื่อไม่ให้เกิดการช่มเหงรังแกกัน ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรจัดกระทำที่มีองค์ประกอบของการเรียนรู้อารมณ์สังคม เพื่อสร้างการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ ที่ได้จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาปรับกับบริบทของโรงเรียนสาธิต ที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักเรียนในระยะที่ 1 มาสร้างกิจกรรมโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน ดังตาราง 8

ตาราง 6 ตัวอย่างโครงร่างกิจกรรมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการแข่งขันเชิงรุก

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
1	ปฐมนิเทศ “หนุ่ยอายุารู้จัก”	1. นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2. นักเรียนเข้าใจรายละเอียดของกิจกรรมกำหนดการ และข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรม	50	ทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคม.1 SEL : ทักษะสัมพันธ์ภาพ (Relationship skills) มีความไว้วางใจกัน ทฤษฎีพัฒนาการทางด้าน.2 ร่างกายและสังคม .3การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (การใช้คำพูดที่จริงและการกระตุ้นทางอารมณ์) (ใช้กิจกรรมและลายพฤติกรรมให้เกิดการเรียนรู้)	1. กำหนดการ และข้อตกลงร่วมกัน 2. ตารางสะสมดาว 3. แบบสังเกตพฤติกรรม 4. แบบบันทึกการเรียนรู้ After Action Review	1. นักเรียนสามารถจับกลุ่มเพื่อสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจได้ 2. นักเรียนตอบคำถามและมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงร่วมกันได้
2	เป็นเพื่อนกันเถอะ	1. นักเรียนเห็นความสำคัญของเพื่อน	50	ทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคม.1 SEL ทักษะสัมพันธ์ภาพ (Relationship skills)	1. สติกเกอร์ดาว 15 ดวง 2. ใบงาน “สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น”	1. นักเรียนแสดงให้เห็นว่าสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น

ตาราง 6 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
		2. นักเรียนสามารถสร้างสัมพันธภาพทางบวกกับเพื่อนได้		มีสัมพันธภาพทางบวก ทฤษฎีพัฒนาการทางด้าน.2 สังคม .3การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (ประสิทธิภาพที่ประสบความสำเร็จ และการกระตุ้นทางอารมณ์) (ใช้กิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้)	3. แบบสังเกตพฤติกรรม 4. แบบบันทึกการเรียนรู้ After Action Review	1 สัมพันธภาพกับเพื่อน ได้ 2. นักเรียนบอกได้ว่าเพื่อนสำคัญอย่างไร 3. นักเรียนทำไปงานได้อย่างถูกต้อง
3	การชมเชยร่วมกันในโรงเรียน	1. นักเรียนสามารถสรุปความหมายของการชมเชยร่วมกันในโรงเรียนได้ 2. นักเรียนมีทัศนคติและความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับการชมเชยร่วมกัน	50	.1 ทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์.1 สังคมSEL การตระหนักรู้สังคม (Social awareness) เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสังคมและอารมณ์	1. ภาพ “สถานการณ์การชมเชยร่วมกันในโรงเรียน” 2. การจับบัตรคำ 15 คำ 3. ใบความรู้ “การชมเชยร่วมกันในโรงเรียน” 4. แบบสังเกตพฤติกรรม	.1 นักเรียนบอกความหมายของการชมเชยร่วมกัน 2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม

ตาราง 6 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
3.	นักเรียนสามารถเข้าใจ	นักเรียนสามารถเข้าใจ ความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่นได้		.3การรับรู้ความสามารถ Self- efficacy (การใช้ตัวแบบ ประสบความสำเร็จ การใช้คำพูดชักจูง และการกระตุ้นทางอารมณ์) (รูปแบบสื่อในการเรียนรู้ การตั้งค่า เทคนิคการตั้งคำถามกระตุ้น และ การเปลี่ยนแปลงกลไกภายในกลุ่ม เพื่อน)	5. แบบบันทึกการเรียนรู้	3. นักเรียนบอก ความรู้สึกของผู้ รู้สึกรู้สึก

ตาราง 6 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
4	รู้ทันวิถีการชมแข่ง รังแกกัน	1. นักเรียนรู้จักวิธีการชมแข่งรังแกกันในโรงเรียน 2. นักเรียนรับรู้ตนเองและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	50	ทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคม, 1SEL การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) รับรู้ตนเอง การตระหนักรู้สังคม (Social awareness) เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา .3 การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (การใช้ตัวแบบ การใช้คำพูดชักจูง และการกระตุ้นทางอารมณ์)	1. การวัดวิธีการชมแข่งรังแกกัน 4 การวัด 2. แบบสังเกตพฤติกรรม 3. แบบบันทึกการเรียนรู้	1. นักเรียนบอกวิธีการชมแข่งรังแกกันในโรงเรียนได้ 2. นักเรียนรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง และแสดงออกถึงการเห็นอกเห็นใจเพื่อนได้

(รูปแบบสื่อในการเรียนรู้ การตัดคำ
เทคนิคการตั้งคำถามกระตุ้น และ
การเปลี่ยนแปลงกลไกภายในกลุ่ม
เพื่อน)

ตาราง 6 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
5	เมื่อเพื่อนถูกรังแก ... หนุควรทำอย่างไร	1. นักเรียนสามารถเล่าบอกประสบการณ์ในการช่วยเหลือผู้อื่นได้ 2. นักเรียนรับรู้ความสมารถของตนเอง และคุณค่าในตนเอง	50	ทฤษฎีการเรียนรู้ของสังคม.1 SEL การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) เห็นคุณค่าในตนเอง 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 3. การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (ใช้คำพูดชักจูง) ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ และการกระตุ้นทางอารมณ์) (รูปแบบเกมเปิด-ปิด) กล่อง เทคนิคการจัดคำถามกระตุ้นและการเปลี่ยนแปลงกลไกภายในกลุ่มเพื่อน)	1. ใบงาน “ประสบการณ์ที่ดี” 2. ใบความรู้ “ผู้เห็นเหตุการณ์กับการช่วยเหลือ” 3. แบบสังเกตพฤติกรรม 4. แบบบันทึกการเรียนรู้	1. นักเรียนทำใบงาน “ประสบการณ์ที่ดี” ครบถ้วน 2. นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 3. นักเรียนประเมินตนเองรับรู้ความสามารถของตนเอง ตนเองจากการเล่นเกม

ตาราง 6 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล	
6	ลักษณะผู้เห็นเหตุการณ์	<p>1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะของผู้เห็นเหตุการณ์ได้</p> <p>2. นักเรียนสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเองที่สอดคล้องกับ "คุณลักษณะของการเป็น 'ผู้เห็นเหตุการณ์' ได้"</p> <p>3. นักเรียนแสดงถึงการมีคุณธรรมจริยธรรม</p>	50	<p>ทฤษฎีการเรียนรู้ของสังคม.1</p> <p>SEL การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) รับรู้ตนเอง</p> <p>การตระหนักรู้สังคม (Social awareness) สงสารผู้อื่น มีคุณธรรมจริยธรรม ใส่ใจ</p> <p>ความรู้สึกลึกซึ้ง</p> <p>2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านร่างกาย</p> <p>อารมณ์ สังคม และสติปัญญา</p> <p>3. การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (ประสิทธิภาพที่ประสบความสำเร็จ ตัวอย่าง และการกระตุ้นทางอารมณ์)</p> <p>(รูปแบบกิจกรรมคู่มือแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงกลไกภายในกลุ่มเพื่อน)</p>	<p>1. คลิป "พฤติกรรมของ 'ไลลา'"</p> <p>https://drive.google.com/file/d/1s09KHfR2w1ocv8Bj0c8nTz3C4_qz23/view?usp=sharing</p> <p>2. ใบความรู้ "พฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์"</p> <p>3. ใบงาน "ประเมินคุณลักษณะของการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์"</p> <p>4. แบบสังเกตพฤติกรรม</p> <p>5. แบบบันทึกการเรียนรู้</p>	<p>1. นักเรียนทำใบงาน "ประเมินคุณลักษณะของการเป็น 'ผู้เห็นเหตุการณ์' ได้" อย่างครบถ้วน</p> <p>2. นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น</p> <p>3. ใบงาน "ประเมินคุณลักษณะของการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์"</p> <p>4. แบบสังเกตพฤติกรรม</p> <p>5. แบบบันทึกการเรียนรู้</p>	<p>1. นักเรียนทำใบงาน "ประเมินคุณลักษณะของการเป็น 'ผู้เห็นเหตุการณ์' ได้"</p> <p>2. นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่บ่งบอกถึงการเรียนรู้ความถูกต้องในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น</p>

ตาราง 6 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
7	สถานการณ์คืบขัน	<p>1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์การข่มขู่ซึ่งกันและกันที่เกิดขึ้นได้</p> <p>2. นักเรียนรู้บทบาทของการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์การข่มขู่ซึ่งกันและกัน</p> <p>3. นักเรียนตระหนักถึงความจำเป็นของการข่มขู่ซึ่งกันและกันในโรงเรียน</p>	50	<p>ทฤษฎีการเรียนรู้ของดอมิงส์และ 1SEL</p> <p>การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible decision-making)</p> <p>ประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น</p> <p>ตัดสินใจและแก้ปัญหา</p> <p>2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา</p> <p>3. การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (ประสิทธิภาพที่ประสบความสำเร็จ ตัวแบบและการกระตุ้นทางอารมณ์)</p> <p>(ใช้รูปแบบสื่อในการเรียนรู้ ตัวแบบ และการเปลี่ยนแปลงกลไกภายในกลุ่มเพื่อน)</p>	<p>1. คลิป "ไถลาช่วยเราด้วย"</p> <p>https://drive.google.com/file/d/1PcG6VzwVIMPIXldxf9OjajvaptGe-h/view?usp=sharing</p> <p>2. ใบความรู้ "การป้องกันการข่มขู่ซึ่งกันและกัน"</p> <p>3. แบบสังเกตพฤติกรรม</p> <p>4. แบบบันทึกการเรียนรู้</p>	<p>1. นักเรียนบอกบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ได้</p> <p>2. นักเรียนบอกวิธีการช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์การข่มขู่ซึ่งกันและกัน</p> <p>3. นักเรียนบอกความจำเป็นในการช่วยเหลือผู้ถูกข่มขู่ได้</p>

ตาราง 6 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
8	หนูตัดสินใจแล้ว	1. นักเรียนเลือกวิธีการป้องกันอาการเมหรงแกกันมาใช้จัดการกับปัญหาได้ 2. นักเรียนตัดสินใจและแก้ปัญหาได้	50	ทฤษฎีการเรียนรู้ของเดวิดสัน (Responsible decision-making) ตัดสินใจและแก้ปัญหา 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสติปัญญา .3.การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (ตัวแบบ ประสิทธิภาพที่ประสบความสำเร็จ และการกระตุ้นทางอารมณ์) (รูปแบบกิจกรรมกลุ่ม สื่อ ตัวแบบ และการเปลี่ยนแปลงกลไกภายในกลุ่มเพื่อน)	1. คลิป "วิธีการช่วยเหลือของไดดา" https://drive.google.com/file/d/1JZ2KbBflp-w24imL5fm96R7X71mvFd/view?usp=sharing 2. ไปความรู้วิธีการป้องกันอาการเมหรงแกกันในห้องเรียน 3. ใบงานตัดสินใจและแก้ไข	1. นักเรียนทำใบงานตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ครบถ้วน 2. นักเรียนตัดสินใจเลือกวิธีการป้องกันอาการเมหรงแกกันได้ 3. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มในการช่วยร่วมแสดงความคิดเห็น
					ปัญหา 4. การวิธีการป้องกันอาการเมหรงแกกัน 8 วิธีการ 5. แบบสังเกตพฤติกรรม 6. แบบบันทึกการเรียนรู้	

ตาราง 6 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
9	เพื่อนที่ดี	1. นักเรียนสามารถบอกวิธีการป้องกันการแข่งขันแ่งรังแก่กันได้ 2. นักเรียนสามารถสื่อสารให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้	50	ทฤษฎีการเรียนรู้ของสังคม (Social Learning Theory) และทักษะสัมพันธ์ (Relationship skills) ให้ความช่วยเหลือ .2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา .3. การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (ตัวแบบ การใช้คำพูดที่ชัดเจน ประสิทธิภาพที่ประสบความสำเร็จ และการกระตุ้นทางอารมณ์) (รูปแบบปฏิบัติการที่ดี กิจกรรมกลุ่ม สื่อ ตัวแบบ และการเปลี่ยนแปลงกลไกภายในกลุ่มเพื่อน)	1. คลิป “การสื่อสารของโลดา” https://drive.google.com/file/1bSApGNef9b9ccXSGFYVFSqb_ykQjASvN/view?usp=sharing 2. คลิป “วิธีการช่วยเหลือของอัญญา” https://drive.google.com/file/1d1nh1O5oKslyOKHTVUTSA_K6m_nmAw3-WA/view?usp=sharing 3. ใบงาน (จุดประกาย จินตศิลป์) จำลองสถานการณ์ (รวมสิ่งเกิดเหตุการณ์ร่วมกับการเรียนรู้แบบสถานการณ์)	1. นักเรียนเลือกวิธีการป้องกันการแข่งขันแ่งรังแก่กันได้ 2. นักเรียนทำใบงาน (จุดประกาย จินตศิลป์) จำลองสถานการณ์ได้ครบถ้วน 3. นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่ม และมีปฏิสัมพันธ์สื่อสารร่วมกับเพื่อน

ครั้งที่	กิจกรรม	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	เวลา	แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
10	ปัจฉิมนิเทศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนรู้จักสัญญาณมือขอความช่วยเหลือ 2. นักเรียนได้ทบทวนกิจกรรมที่นักเรียนได้เข้าร่วมและประเมินตนเองได้ 3. นักเรียนทำแบบวัดการป้องกันอาการเมหะรังแคกันและแบบวัดการเรียนรู้ 	50	<p>ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม.1SEL การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness)</p> <p>.2 .ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา</p> <p>.3การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (ตัวแบบ</p> <p>ประสบการณ์ที่ประสบ</p> <p>ความสำเร็จ การใช้คำพูดชักจูงและการกระตุ้นทางอารมณ์)</p> <p>(รูปแบบกิจกรรม ตัวแบบ เทคนิค การตั้งคำถามกระตุ้นให้คิด สะท้อนคิด)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใบความรู้ สัญญาณมือขอความช่วยเหลือ 2. คลิป สัญญาณมือขอความช่วยเหลือ 3. ใบงาน ประเมินผลกิจกรรม 4. ตารางสรุปความของนักเรียนแต่ละคน 5. แบบสังเกตพฤติกรรม 6. แบบบันทึกการเรียนรู้ 	<p>นักเรียนใช้ .1</p> <p>สัญญาณมือขอความช่วยเหลือ</p> <p>นักเรียนทำแบบ .2</p> <p>ประเมินผลกิจกรรมได้ครบถ้วน</p> <p>นักเรียนทำแบบ .3</p> <p>วัดการป้องกันอาการเมหะรังแคกันและแบบวัดการเรียนรู้</p> <p>สังคม (Post-test)</p> <p>ครบถ้วน</p>

แบบแผนการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้วิธีการวิจัยกึ่งทดลอง (Mizue Yokoo et al.) มีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง เป็นแผนการทดลองแบบวัดผล 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง และระยะหลังการทดลอง ระยะติดตาม ในแผนการทดลองมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองมีการให้การเรียนรู้อารมณ์สังคมเพื่อป้องกันการช้ำเหงรังแกกันในโรงเรียน ส่วนกลุ่มควบคุมจะไม่ได้ให้การเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งการทดลองออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะเตรียมการทดลอง ดำเนินการดังนี้

- ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงโรงเรียนและแจ้งผู้เกี่ยวข้อง (ภาคผนวก ก)

- เตรียมความพร้อมของสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น สมุดบันทึกกิจกรรม คู่มือกิจกรรม

- ประชุมระดับประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อขอความร่วมมือจากหัวหน้าระดับและอาจารย์ประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 เพื่อขอให้นักเรียนทำแบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์ผ่าน Google Forms ในคาบกิจกรรมสันทนาการเช้า โดยมีครูประจำชั้นอ่านข้อคำถามให้นักเรียนทำพร้อมกัน จากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนที่มีค่าคะแนนของการเห็นเหตุการณ์ตั้งแต่ 70 คะแนนขึ้นไป

- ติดต่อประจำชั้นเพื่อขอความร่วมมือในการชี้แจงนักเรียน และขออนุญาตติดต่อกับนักเรียนและผู้ปกครองผ่านทางโปรแกรม Microsoft teams

- เชิญประชุมผู้ปกครองและนักเรียนเพื่อชี้แจงกำหนดการของกิจกรรมให้กับผู้ปกครองอธิบายวัตถุประสงค์ พร้อมกับอธิบายเอกสารการวิจัยในมนุษย์ เพื่อรับการยินยอมจากผู้ปกครอง และลงนามในเอกสารจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากนั้นให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดการป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม (Pre-test) ผ่าน Google Forms โดยแยกการประชุมนักเรียนกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองออกจากกัน โดยผู้วิจัยอ่านข้อคำถามให้นักเรียนทำไปพร้อมกัน (วันที่ 20 มีนาคม 2565 กลุ่มทดลอง เวลา 10.00-11.00 น. และกลุ่มควบคุม เวลา 13.00 – 14.00 น.)

- นัดประชุมนักเรียน เพื่อชี้แจงกำหนดการของกิจกรรม อธิบายวัตถุประสงค์ ยินยอมในการเข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นที่ 2 ระยะเวลาทดลอง ดำเนินการดังนี้

แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน จัดให้กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมกิจกรรม 10 กิจกรรม ใช้เวลาครั้งละ 50 นาที ผ่านทางโปรแกรม Microsoft teams กิจกรรมละ 50 นาที

ขั้นที่ 3 ระยะเวลาหลังการทดลอง ดำเนินการดังนี้

- ให้นักเรียนทำแบบวัดพฤติกรรมการข่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้ อารมณ์สังคม (Post-test) หลังเสร็จสิ้นการเข้าร่วมประมาณ 4 สัปดาห์

- เชิญประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงข้อมูลของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ
- ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกชุด
- นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างไปบันทึกคะแนน โดยลงรหัส (Coding) บันทึกข้อมูล (Key) เพื่อทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Mizue Yokoo et al.) โดยมีกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลอง วัดผล 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง และระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

- วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมการข่มเหงรังแกกัน และคะแนนแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม และคะแนนแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน
- วิเคราะห์ผลของการใช้ โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้อารมณ์สังคม เพื่อป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียน ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิตินอนพารามेटริก (Nonparametric) โดยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมการข่มเหงรังแกกัน ซึ่งใช้ทดสอบความแตกต่างภายในกลุ่มของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังติดตามผล โดยใช้การทดสอบโดยวิธี Wilcoxon's Match Pairs Signed Rank Test เพื่อทดสอบสมมติฐาน ทดสอบความแตกต่างภายในกลุ่ม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง โดยใช้ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พิจารณาจากผลต่างของคู่คะแนนที่

สัมพันธ์กัน และใช้ The Mann-Whitney U Test ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง

2) นำผลที่ได้จากการดำเนินการและแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ (After Action Review: AAR) ในการทำกิจกรรมทั้ง 10 กิจกรรม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปและตีความข้อมูลเพื่ออธิบาย สนับสนุนและเปรียบเทียบผล

จริยธรรมการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัย โดยส่งโครงการวิจัยเพื่อขออนุญาตในการทำวิจัยในมนุษย์ เสนอต่อประธานและคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ตามลำดับขั้นตอนของการทำวิจัย โดยจัดส่งเอกสารข้อมูลและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการจริยธรรมฯ และรายงานความก้าวหน้า โดยผู้วิจัยมีใบอนุญาตในการทำวิจัยในมนุษย์ และปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ได้ให้ไว้เคร่งครัด ดังต่อไปนี้

- 1) ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ผู้วิจัยต้องให้ทั้งผู้เข้าร่วมวิจัยและผู้ปกครองหรือผู้แทนโดยชอบธรรมของเยาวชนตามกฎหมายให้ความยินยอม
- 2) ช่องลายเซ็นของผู้เข้าร่วมวิจัย ต้องขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมวิจัยอีกครั้ง
- 3) หากผู้เข้าร่วมวิจัยหรือตัวแทนโดยชอบธรรมตามกฎหมายของผู้เข้าร่วมวิจัยไม่สามารถอ่านหนังสือ เขียนหนังสือได้ ควรให้มีพยานที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมในกระบวนการให้ ความยินยอมโดยสมัครใจด้วยและมีช่องลายเซ็นพร้อมวันเดือนปีบนเอกสารเพื่อยืนยันว่ามีกรให้ ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยแก่ผู้เข้าร่วมวิจัยเพียงพอ และผู้เข้าร่วมวิจัยให้ความยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยนั้นโดยสมัครใจ
- 4) การปกป้องกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีความเปราะบาง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีพยาน ในการแสดงการยินยอมเข้าร่วมวิจัย มีผู้ปกครองโดยชอบธรรม มีการประเมินความสามารถในการตัดสินใจก่อนการเข้าร่วม หรือมีการระมัดระวังเรื่องความปลอดภัยมากขึ้นด้วยมาตรการต่างๆ
- 5) กลุ่มตัวอย่างจะไม่ได้รับผลกระทบหรืออันตรายใด ๆ จากการเข้าร่วมโครงการวิจัย ถ้ากลุ่มตัวอย่างได้รับอันตราย เช่น ทำร้ายร่างกายตนเองจากการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะเป็นผู้รับผิดชอบ ต่อความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้น
- 6) กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการเลือกที่จะยินยอมหรือไม่ยินยอมเข้าร่วมงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกัน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย : การวิจัยผลานวิธิ” มีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการ คือ 1) เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตอนที่ 2 การให้ความหมายของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน การป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ และรูปแบบของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ตอนที่ 3 วิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

ส่วนที่ 2 สรุปการเชื่อมโยงงานวิจัยจากระยะที่ 1 สู่ระยะที่ 2

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงทดลอง

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง คะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันและการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผล

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผล เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบเฉพาะกรณี เลือกกรณีศึกษาแบบ Instrumental case study เป็นการสืบค้นหาความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดลึกโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออาศัยผลของการศึกษาจากกรณีเฉพาะในการทำความเข้าใจอย่างทอ่งแท้ต่อปรากฏการณ์นั้น อาจจะใช้เป็นข้อสรุปอ้างอิงในการเป็นตัวแทนของกรณีอื่น ๆ ส่วนหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) เพียงหนึ่งเดียวเป็นองค์รวม (holistic) กรณีศึกษากรณีเดียวแบบองค์รวม (holistic (single-case designs)) (ฐาตุกรณ์ จันประเสริฐ, 2565) เป็นตัวแทนของรายกรณีในการดำเนินการวิจัย เลือกกรณีศึกษาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง Purposive Sampling ตามเกณฑ์คุณสมบัติ Inclusion Criterion โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก Key Informants เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน กลุ่มนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ในการศึกษาการให้ความหมายของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน การป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน รูปแบบการช่มเหงรังแกกัน วิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน ทำโดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตอนที่ 2 การให้ความหมายของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน การป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ และรูปแบบของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ตอนที่ 3 วิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก 9 คน ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนที่เคยเห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันของนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 2 นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์เห็นการช่มเหง

รังแกกันที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน และถ่ายทอดเรื่องราวของการข่มเหงรังแกกันได้จำนวน 4 คน มีรายละเอียดดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 คนที่ 1 (A1) เป็นเพศหญิง รูปร่างผอม ผิวขาว พุดจาคลองแคล้ว ขณะตอบคำถามมักจะทวนคำถามและทำท่าทางคิดในการตอบคำถามในแต่ละข้อ มีอายุ 34 ปี ครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และเป็นหัวหน้าระดับในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 สอนวิชาคณิตศาสตร์ที่ผ่านมาเคยสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2, 3 และ 4 และมีประสบการณ์ในการทำงานที่โรงเรียนสาธิตเป็นเวลา 7 ปี ประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันคือ เคยเห็นนักเรียนเตะฟุตบอลใส่กัน เวลาเพื่อนไม่ให้เล่นฟุตบอลด้วยก็จะมาบอกครูช่วงโฮมรูมจะมีการพูดคุยกับนักเรียนและดูนักเรียนในห้องแล้วมีนักเรียนบางคนหัวเราะเยาะเพื่อนที่โดนดูถูกลงในสิ่งที่ครูพูดนักเรียนที่โดนดูก็จะรู้สึกว่าเป็นรังแกกลายเป็นว่าครูต้องปลอบนักเรียนที่โดนดูแทน เด็กก็มาเล่าว่าเพื่อนว่านักเรียนพุดจาไม่รู้เรื่อง เขาของเพื่อนไปชวนให้เพื่อนเด็กร้อน เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 คนที่ 2 (A2) เป็นเพศหญิง รูปร่างผอมสูง ผิวสองสี พุดจาด้วยน้ำเสียงหนักแน่น ขณะตอบคำถามจะเล่าเรื่องเป็นธรรมชาติ พักหน้า มีอายุ 31 ปี ครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 5 สอนวิชาภาษาอังกฤษที่ผ่านมาเคยสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 และมีประสบการณ์ในการทำงานที่โรงเรียนสาธิตเป็นเวลา 3 ปี ประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันคือ เคยเห็นนักเรียนทะเลาะกันตีเพื่อน หยิกเพื่อน พุดไม่ได้ใส่เพื่อน และก็มีนักเรียนมาเล่าให้ครูฟังในเรื่องของเพื่อนว่ามีเพื่อนนักเรียนมาขอเข้ากลุ่มแต่เพื่อนบางคนไม่ให้เข้ากลุ่มถ้าจะเข้ากลุ่มต้องทำตามคำสั่ง นักเรียนบางคนแบนเพื่อนโดยการไม่เล่นกับเพื่อน มีนักเรียนบางคนเอารูปที่เพื่อนทำหน้าตลก เหวอ เอาไปลง IG แท็กเพื่อนทำให้เพื่อนอับอายบางคนก็โพสต์ข้อความว่าพ่อแม่ไม่สั่งสอนบน IG เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 คนที่ 3 (A3) เป็นเพศหญิง รูปร่างอวบ ผิวคล้ำ พุดจาได้อย่างชัดเจน สบตา พักหน้า มีอายุ 43 ปี ครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 5 สอนวิชาวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมาเคยสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 - 6 และมีประสบการณ์ในการทำงานที่โรงเรียนสาธิตเป็นเวลา 22 ปี ประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันคือ เคยเห็นนักเรียนจงใจแกล้งเพื่อนโดยการเอาขยี้นออกไปเพื่อให้เพื่อนสะดุดล้ม เอาเก้าอี้เลื่อนออกมาเวลาเพื่อนนั่งช่วงคาบเรียนพละเห็นนักเรียนพุดจาว่าเพื่อนใช้คำไม่สุภาพ เมื่อมีกิจกรรมกลุ่มแล้วมีเพื่อนในห้องไม่ชอบมีเพื่อนที่ตนเองรู้จักไปอยู่กลุ่มเพื่อนที่คนอื่นไม่ชอบก็จะล้อเลียนเพื่อนและหัวเราะเยาะ

นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 เริ่มมีบางคนเป็นแฟนกันเพื่อนต่างพากันล้อทั้งที่รู้ว่านักเรียนหญิงจะไม่ชอบให้ล้อ มีล้อผมสั้น ล้อสีผิว กีดกันเพื่อนที่แต่งกายไม่สะอาดออกจากกลุ่ม เขาของเพื่อนไปชวนให้เพื่อนเด็กร้อน เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 คนที่ 4 (A4) เป็นเพศชาย รูปร่างสูง ผิวคล้ำ พูดจาได้อย่างชัดเจน ให้ข้อมูลอย่างละเอียด มีอายุ 41 ปี ครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สอนนักเรียนโครงการพิเศษ (Autistic) ที่ผ่านมาเคยสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1, 4, 5 และ 6 และเป็นอาจารย์ที่ดูแลนักกีฬาฟุตบอลของโรงเรียน มีประสบการณ์ในการทำงานที่โรงเรียนสาธิตเป็นเวลา 18 ปี ประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน คือ เคยเห็นนักเรียนผลัดกัน วิ่งชนกัน นักเรียนไม่ค่อยลงมือ เคยมีนักเรียนรื้อห้องโดนรื้อพี่แซว เคยเจอนักเรียนรวมกลุ่มกันไปแกล้งเพื่อน นักเรียนที่ถูกแกล้งก็จะมีลักษณะแปลกๆ ลักษณะอ่อนแอกว่าเพื่อน เคยเห็นนักเรียนเอารูปที่เพื่อนโพสต์ภาพเพื่อนที่ถูกแต่งเติมลงในโซเชียลมีเดีย เขาของเพื่อนไปชวน เขียนจดหมายส่งให้เพื่อนเพื่อต่อว่าเพื่อนในกระดาษ เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 คนที่ 5 (A5) เป็นเพศหญิง รูปร่างอวบ ผิวสองสี พูดด้วยน้ำเสียงเข้ม ขณะตอบจะใช้ความคิดนานในการตอบ และมักจะขอร้องคำถาม มีอายุ 34 ปี ครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 6 สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ที่ผ่านมาเคยสอนนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 และมีประสบการณ์ในการทำงานที่โรงเรียนสาธิตเป็นเวลา 10 ปี ประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน คือ ที่ผ่านมาเคยเห็นลักษณะผลัดเพื่อน ไม่ค่อยเห็นต่อยกัน เคยเห็นนักเรียนว่าเพื่อนที่เป็นเด็กพิเศษล้อว่าแกดำ อ้วน เด็กประถมชอบซื้อของที่ระลึกของศิลปินเกาหลีแล้วมาอวดกันและเลือกคบเพื่อนที่มีสิ่งของเหมือนกัน ใครไม่มีไม่ให้เข้ากลุ่ม ในกลุ่มออนไลน์ถ้าไม่ยอมให้เพื่อนคนไหนเข้ากลุ่มก็จะกีดกันเพื่อนคนนั้นเอาเพื่อนออกจากกลุ่มไลน์ เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 คนที่ 1 (B1) เป็นเพศหญิง รูปร่างผอม ผิวสองสี พูดจาฉะฉาน ตอบคำถามได้เป็นอย่างดี มีอายุ 9 ปี เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิต ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีเพื่อนสนิท 5 – 6 คน ประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน คือ เห็นเพื่อนแกล้งเพื่อนโดยการเอาเก้าอี้ออกเพื่อทำให้เพื่อนล้ม ดึงหางม้าของเพื่อน เห็นเพื่อนบางคนที่ชอบหัวเราะเพื่อนที่พูดผิดอยากให้เพื่อนอับอาย และเคยเห็นเพื่อนแกล้งเพื่อนโดยการเอาของเพื่อนไปชวน ส่วนประสบการณ์ป้องกันการข่มเหงรังแกกัน คือ ให้เพื่อนเข้ากลุ่มของตัวเองเมื่อเห็นว่าเพื่อนจะถูกรังแก เมื่อเห็นเหตุการณ์จะยื่นดูสถานการณ์ก่อนจะเดินผ่าน

ไปเลยไม่ได้ เข้าไปช่วยห้ามเพื่อนที่รังแก ดึงมือเพื่อนที่รังแก ประเมินสถานการณ์โดยการดูจำนวน คนที่อยู่ในสถานการณ์ก่อนให้การช่วยเหลือ ช่วยใกล้เคียง ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 คนที่ 2 (B2) เป็นเพศหญิง รูปร่างผอม ผิวสองสี พุดลาเกียง และ ทวนคำถามก่อนตอบ มีอายุ 10 ปี เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิต ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีเพื่อนสนิท 3 คน ประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การ ช่มเหรงร้างกัน คือ เคยเห็นเพื่อนวิ่งลงบันไดแล้วมีเพื่อนผลัก เพื่อนว่าเพื่อนอีกคนว่าเรียนไม่เก่ง ล้อ เพื่อนว่าเพื่อนอ้วน แบนเพื่อนที่เป็นเด็กพิเศษไม่ให้เข้ากลุ่ม ส่วนประสบการณ์ป้องกันการช่มเหรงร้าง กัน คือ นักเรียนจะดูว่าในสถานการณ์นั้นมีครูอยู่ไหม เคยพาเพื่อนที่ถูกรังแกหนี บอกครูเล่าให้ครูฟัง ถ้าสถานการณ์รุนแรงขอความช่วยเหลือจากครู ตักเตือนเพื่อน เล่นกับเพื่อน อยู่เป็นเพื่อนเพื่อน และให้คำแนะนำเมื่อเพื่อนถูกรังแก เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 คนที่ 3 (B3) เป็นเพศหญิง รูปร่างใหญ่ ผิวสองสี พุดจาจะฉาน ตอบคำถามได้เป็นอย่างดี ขณะตอบจะใช้แสดงท่าทางคิดก่อนตอบ มีอายุ 11 ปี เป็นนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิตตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีเพื่อนสนิท 1 คน ประสบการณ์ของการเห็นเหตุการณ์การช่มเหรงร้างกัน คือ ตอนประถมศึกษาปีที่ 3 เคยเห็น เพื่อนสองคนกระโดดถีบกัน ทะเลาะกัน อาจจะทำเพราะโกรธกัน หรือเพื่อความสนุก เคยเห็นเพื่อน ล้อกันด่ากัน ล้อว่าเป็นแฟนกัน เคยเห็นเพื่อนกีดกันเพื่อนไม่ให้เข้ากลุ่ม รวมถึงกีดกันและด่าว่ากัน ออนไลน์ ส่วนประสบการณ์ป้องกันการช่มเหรงร้างกัน คือ นักเรียนเคยเข้าช่วยเหลือเพื่อน ตักเตือน เพื่อน บอกครู เป็นพยานให้เพื่อน อยู่เป็นเพื่อนเพื่อน และให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อน เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 คนที่ 4 (B4) เป็นเพศชาย รูปร่างผอม ผิวสองสี พุดจาจะฉานขณะ ตอบคำถามมีการแสดงท่าทางในการคิด มีอายุ 11 ปี เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษา ที่โรงเรียนสาธิตตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีเพื่อนสนิท 3 คน ประสบการณ์ของการเห็น เหตุการณ์การช่มเหรงร้างกัน คือ เคยเห็นเพื่อนเอารองเท้าแตะของโรงเรียนมาปาใส่กัน ล้อชื่อกัน ต่อว่ากันขณะเล่นเกม เวลามีงานกลุ่มจะไม่ค่อยให้เพื่อนที่ไม่ชอบเข้ากลุ่มกีดกันเพื่อน ช่วง สถานการณ์โควิดเพื่อนก็ต่อว่ากันทางแชตแทน ส่วนประสบการณ์ป้องกันการช่มเหรงร้างกัน คือ เมื่อเห็นเหตุการณ์ตักเตือนเพื่อนที่รังแก แต่ส่วนใหญ่เด็กนักเรียนจะไม่เข้าไปต่อสู้อะไรออกมาไปบอก ครู เล่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้ครูฟัง ดูเหตุการณ์ก่อน สอบถามเพื่อนที่รังแกเพื่อนก่อนว่าทำไป เพราะอะไร เป็นต้น

ซึ่งกล่าวโดยสรุปข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ดังตาราง 7 และ 8 ดังนี้

ตาราง 7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1 ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน

กรณีที่	ชื่อ	อายุ	ระดับชั้น	ครูสอนวิชา	เคยสอนระดับชั้น	ประสบการณ์ทำงาน
1	ครู A1	34 ปี	ป.4	คณิตศาสตร์	ป. , 2ป. , 3ป.4	7 ปี
2	ครู A2	31 ปี	ป.5	ภาษาอังกฤษ	ป.4, ป.5	3 ปี
3	ครู A3	43 ปี	ป.5	วิทยาศาสตร์	ป. , 2ป. , 3ป. , 4ป. , 5ป.6	ปี 22
4	ครู A4	41 ปี	ป.6	โครงการพิเศษ	ป.1, ป.4, ป.5, ป.6	18 ปี
5	ครู A5	34 ปี	ป.6	วิทยาศาสตร์	ป.5, ป.6	10 ปี

ตาราง 8 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย

กรณีที่	ชื่อ	อายุ	ห้อง	เข้าศึกษา	จำนวนเพื่อนสนิท
1	ด.ญ. B1	9 ปี	ป.4/1	ป.1	5-6 คน
2	ด.ญ. B2	10 ปี	ป.5/6	ป.1	3 คน
3	ด.ช. B3	11 ปี	ป.6/6	ป.1	1 คน
4	ด.ช. B4	11 ปี	ป.6/1	ป.1	3 คน

จากตาราง 7 และ 8 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก 9 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์ของการชกหมัดกันในห้องเรียน จำนวน 5 คน มีอายุ 31-43 ปี สอนในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และโครงการศึกษาพิเศษ ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ครูประจำชั้นจะมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลนักเรียนในห้องจะมีครูประจำชั้น 3 คน ต่อนักเรียน 40 คน และครูจะดูแลนักเรียนโดยการนั่งอยู่บริเวณหลังห้องเรียนซึ่งแสดงถึงการดูแลที่ใกล้ชิดกับนักเรียน ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ทำงานเป็นครูที่โรงเรียนสาธิต 3-22 ปี ที่รู้จักบริบทของโรงเรียนเป็นอย่างดี และเป็นผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่แสดงถึงการมีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการของนักเรียนแต่ละวัย และกลุ่มที่ 2 นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายที่ครูคัดเลือกให้ เนื่องจากมีประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์การชกหมัดกัน จำนวน 4 คน มีอายุ 9-11 ปี เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 เข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิตตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ที่

เข้าใจบริบทของโรงเรียนเป็นอย่างดี และมีเพื่อนสนิทตั้งแต่ 1 – 6 คน แสดงถึงการมีสัมพันธภาพกับเพื่อน และผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์ของการช่มเหล่งร้งแกกันไนโรงเรียนที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลได้เป็นอย่างดี

กระบวนการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเริ่มต้นกระบวนการนี้โดยการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งแจ่งข้อตกลงของการสัมภาษณ์ และวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน พร้อมทั้งแจ่งถึงการพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมว่า ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ มีการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ มีการให้ข้อมูลย้อนกลับขณะสนทนาด้วยสีหน้าท่าทางที่เต็มใจ แจ่งให้ทราบว่าจะออกมาในภาพรวมเพื่อให้เกิดความไว้วางใจของกระบวนการสัมภาษณ์ นัดสัมภาษณ์ในห้องให้คำปรึกษา งานบริการจิตวิทยาและแนะแนว เป็นสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว ภายในห้องมีเพียงผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลักเท่านั้น การสนทนามีบรรยากาศที่ผ่อนคลายมีความไว้วางใจกันระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลเปิดใจล้าพูดและเปิดเผยเรื่องราวของตนเอง โดยผู้วิจัยใช้คำถามในการสัมภาษณ์ที่ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน สอบถามข้อมูลทั่วไปเพื่อสร้างสัมพันธภาพ หลังจากนั้นเข้าสู่คำถามหลักซึ่งคำถามเป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการช่มเหล่งร้งแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งร้งแกกันไนโรงเรียน ซึ่งมีประเด็นในเรื่องของการให้ความหมาย รูปแบบการช่มเหล่งร้งแกกัน วิธีการป้องกันการช่มเหล่งร้งแกกันและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการช่มเหล่งร้งแกกัน เพื่อเชื่อมโยงสู่วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งร้งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งร้งแกกันไนโรงเรียนต่อไป

ตอนที่ 2 การให้ความหมายของการช่มเหล่งร้งแกกันไนโรงเรียน การป้องกันการช่มเหล่งร้งแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ และรูปแบบของการช่มเหล่งร้งแกกันไนโรงเรียน

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทำการตีความหมาย ทำความเข้าใจ และนำเสนอเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในระยะที่ 1 อธิบายได้ดังนี้

การให้ความหมายของ “การช่มเหล่งร้งแกกันไนโรงเรียน” กับ “การป้องกันการช่มเหล่งร้งแกกันไนโรงเรียน”

ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายของ “การช่มเหล่งร้งแกกันไนโรงเรียน” ว่าเป็นการกลั่นแกล้งกัน ส่วนใหญ่ใช้คำว่าบูลลี่กัน การแสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อเพื่อน ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่พอใจ มีปัญหากันทางด้านวาจาหรือร่างกาย ทำร้ายร่างกายกัน ช่มอีกฝ่ายด้วยคำพูด พูดต่อว่า

2) การข่มเหงรังแกกันเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการถูกรังแก โดยการทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่พอใจ ไม่สบายใจ กระทบกระเทือนจิตใจ เกิดอันตรายต่อร่างกาย ดังเช่น

“ล้อกันไปตลอดจนทำให้เพื่อนเสียใจคะ...อีกฝ่ายจะไม่ชอบคะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“คนนี้ก็เข้าไปกดไลค์ เป็นยอดขึ้นมา เด็กคนที่โดนก็รู้สึกไม่ดี” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“อาจจะเป็นการทำให้คนอื่นรู้สึกที่ไม่พอใจ แล้วก็ไม่โอเคกับการใช้คำพูด หรือการทำร้ายเพื่อน...ทำให้รู้สึกว่าการทำให้อีกคนหนึ่งไม่สบายใจ” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

3) การข่มเหงรังแกกันเป็นลักษณะการกระทำที่ผู้ข่มเหงกระทำกับผู้ถูกข่มเหง และมีผลกระทบเกิดขึ้น โดยการทำร้ายร่างกายส่งผลต่อจิตใจและเป็นอันตรายต่อร่างกาย การต่อว่านินทาเพื่อนทำให้เพื่อนไม่พอใจ ดังเช่น

“มันก็ต้องเป็นการทำร้ายจิตใจ หนูคิดว่าทำร้ายร่างกายแล้วมันก็ยังส่งผลต่อจิตใจด้วย” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“การข่มเหงรังแกกันคงเป็นการกลั่นแกล้งกันอีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจอาจจะทางด้านร่างกายหรือว่าทางวาจา” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

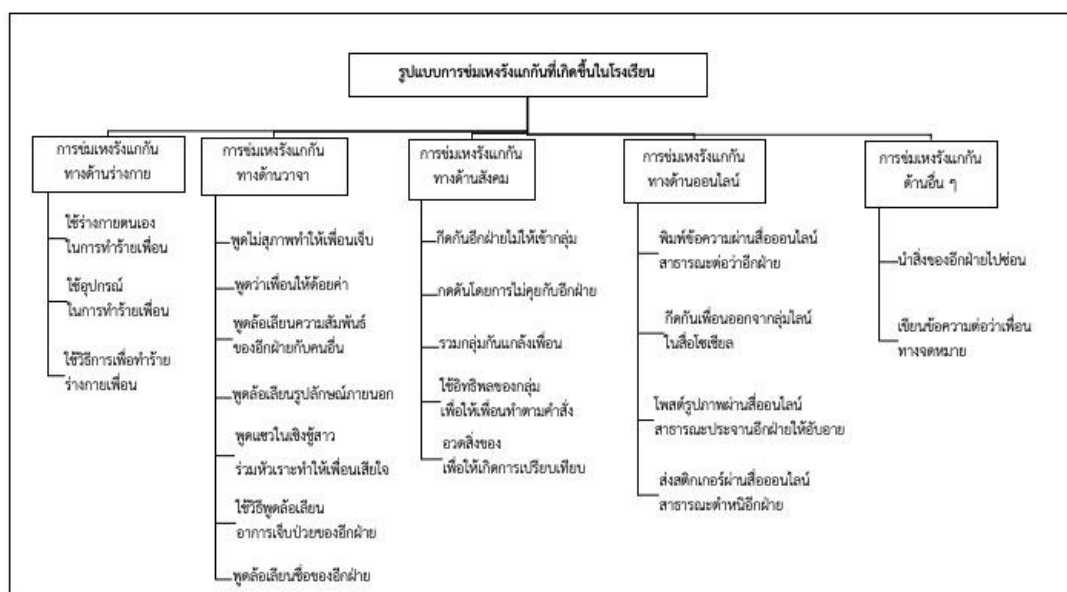
ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล(ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน)ให้ความหมายของ “การป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน” ว่าเป็นวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติที่นักเรียนแสดงออกเมื่อเห็นเหตุการณ์ของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน แสดงออกด้วยการพูดบอก พูดห้าม พูดโต้ตอบ พูดขอความช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ ปกป้องเหยื่อด้วยการหยุดผู้ที่รังแก ไกล่เกลี่ย รวมกลุ่มกันช่วยเหลือ สังเกตเพื่อน ปลอบใจเพื่อน ทั้งก่อนเกิดเหตุการณ์ ระหว่างเกิดเหตุการณ์ และหลังเกิดเหตุการณ์

“ถ้าเป็นตัวเด็กอาจารย์รู้สึกว่าคุณด้วยของเขาเองอะ การป้องกันเป็นวิธีการของเขา มันอาจจะยังไม่ดีถ้ามากพอ หรืออาจจะเป็นวิธีการแบบเด็กๆ... วิธีการที่ทำให้เด็กไม่รังแกกัน วิธีการแนวทางการปฏิบัติสำหรับนักเรียนรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องที่ไม่ทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการรังแกกัน” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“การป้องกันคือการเข้าไปช่วยเหลือเพื่อน ณ ตอนนั้น ...คือต้องช่วยเหลือเขา ปกป้อง สอดคล้องกับเมื่อกี้ทั้งร่างกาย จิตใจ คือต้องช่วยเหลือเขา ปกป้อง” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

รูปแบบการชมเฮงรั้งแค้นที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

รูปแบบการชมเฮงรั้งแค้น หมายถึง วิธีการชมเฮงรั้งแค้นที่เกิดขึ้นในโรงเรียนในลักษณะของการชมเฮงให้เพื่อนเกิดความรู้สึกไม่พอใจทั้งทางร่างกายและจิต โดยมีรูปแบบการรั้งแค้น 5 ด้าน สามารถอธิบายได้ดังภาพประกอบ 5 นี้

ภาพประกอบ 5 รูปแบบการชมเฮงรั้งแค้นในโรงเรียน

จากภาพสามารถสรุปข้อค้นพบในเรื่องของรูปแบบการชมเฮงรั้งแค้น 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านร่างกาย ส่วนใหญ่ใช้ร่างกายตนเองในการทำร้ายเพื่อน เช่น ผลัก ตี หยิก สกัดขาให้ล้ม วิ่งชน ชกเพื่อน และดึงผมเพื่อน
- 2) ด้านวาจา ส่วนใหญ่พูดว่าเพื่อนให้ด้อยค่า เช่น ว่าเพื่อนว่าเรียนไม่เก่ง ดูถูกเพื่อน ปล่อยข่าวลือให้เพื่อนเสียหาย
- 3) ด้านสังคม ส่วนใหญ่กีดกันอีกฝ่ายไม่ให้เข้ากลุ่ม เช่น การเลือกเพื่อนจากฐานะทางสังคม ไม่ให้การยอมรับเพื่อนที่ไม่ชอบ เรียนไม่เก่ง และเด็กพิเศษ
- 4) ด้านออนไลน์ ส่วนใหญ่พิมพ์ข้อความผ่านสื่อออนไลน์สาธารณะต่อว่าอีกฝ่าย เช่น การต่อว่าเพื่อน ต่อว่ากระทบบผู้ปกครองของเพื่อน และ
- 5) ด้านอื่น ๆ เป็นการนำสิ่งของอีกฝ่ายไปซ่อน และเขียนข้อความต่อว่าเพื่อนทางจดหมาย อธิบายได้ดังนี้

1. การชมเฮงรั้งแค้นทางด้านร่างกาย หมายถึง วิธีการที่ผู้ชมเฮงใช้หรือลักษณะของการกระทำของผู้ชมเฮงที่เจตนาที่จะใช้ร่างกายตนเอง ใช้อุปกรณ์รอบตัว ทำร้ายเพื่อน รวมถึงการใช้ความคิดในการวางแผนคิดหาวิธี มุ่งทำร้ายให้เพื่อนเกิดบาดเจ็บตามร่างกาย พบว่ามี 3 วิธีด้วยกัน ดังนี้

1.1 ใช้ร่างกายตนเองในการทำร้ายเพื่อน หมายถึง การใช้พลังกำลังมุ่งหมายหรือมีเจตนาให้เพื่อนเกิดการเจ็บปวด ได้รับความแผลตามร่างกาย ด้วยวิธีการผลัก ตี หยิก สกัดขาให้ล้ม วิ่งชน ชกเพื่อน และตึงผม

“ครู...เพื่อนเขาวิ่งลงบันไดแล้วก็มีผลกักันนิดหน่อยคะ ...ก็ตกแต่ก็ไม่ได้เป็นไร”

(ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“มีข่มเหงกันเวลาเพื่อนเดินผ่านก็จะเอาเข่ายื่นออกไปให้เพื่อนล้ม เอาเก้าอี้เลื่อนออกมาเวลาเพื่อนนั่ง” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

1.2 ใช้อุปกรณ์ในการทำร้ายเพื่อน หมายถึง การนำอุปกรณ์ที่อยู่รอบตัวที่ใช้ได้ทันทีทันใดโดยเจตนาที่จะนำมาทำร้ายเพื่อนให้เพื่อนได้รับความแผลตามร่างกาย ด้วยการใช้นศกไทแกลิ่งเพื่อน ใช้ฟุตบอลเตะใส่เพื่อน ปาลิ่งของ

“...บางที่เพื่อนเขาทะเลาะกันเขาก็เอาของเท้าเตะของโรงเรียนมาปาใส่หน้ากัน”

(ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“...พลินแจ้งอาจารย์ว่าพิพุดไม่ดีด้วย อาจารย์อย่าไปบอกพินะคะว่าหนูบอกอาจารย์เพราะตอน ป.3 พิคเคยแกลิ่งหนู เคยเอาเนคไทด์มารัดคอ เป็นภาพจำว่ากลัวพิไปเลย” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

1.3 ใช้วิธีการเพื่อทำร้ายร่างกายเพื่อน หมายถึง การคิดหาวิธีรังแกเพื่อน คิดวางแผนการ เจตนาที่จะทำให้เพื่อนได้รับความแผลตามร่างกาย เช่น ผู้ข่มเหงคิดวิธีที่ทำให้เพื่อนเจ็บด้วยการเลื่อนเก้าอี้ให้เพื่อนล้ม

“...เวลาจะนั่ง เพื่อนเขาก็นึกสนุกเอาเก้าอี้้ออก ก็เลยล้มหัวกระแทกกับเก้าอี้แต่ไม่แรงมาก” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“...เอาเก้าอี้เลื่อนออกมาเวลาเพื่อนนั่ง” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

2. การข่มเหงรังแกกันทางด้านวาจา หมายถึง ลักษณะการพูด เช่น พูดไม่สุภาพ พูดว่าเพื่อน พูดแซว ล้อเลียนความสัมพันธ์ ชื่อ รูปลักษณะ อาการเจ็บป่วย ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึก หรือทำให้เจ็บปวด เสียใจ ด้อยค่า รวมถึงการร่วมหัวเราะในสถานการณ์การรังแกกันพบว่ามี 8 วิธีด้วยกัน 1 ดังนี้

2.1 พูดไม่สุภาพทำให้เพื่อนเจ็บ หมายถึง การพูดในลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่ดี ไม่พึงพอใจ ไม่ว่าจะเป็นคำพูดแหย่ คำพูดที่หยาบคาย คำพูดที่ไม่เหมาะสม คำที่เพื่อนไม่ชอบ เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกไม่สบายใจและเป็นการทำร้ายจิตใจ ด้วยการพูดไม่เหมาะสม พูดคำหยาบ พูดแหย่

“ยุคนี้มันเล่นเกมกันเขาก็ว่ากันในเกม ว่ารุ่นนี้นั่น...ว่าเพื่อนที่เล่นเกมแล้วแพ้ ทำให้เพื่อนคนอื่นต้องตายด้วยหรือแพ้ด้วย” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“เขาคงรู้ว่า เขากระทำโดยการทำร้ายร่างกายเพื่อนไม่ได้ แต่อยากทำให้เพื่อนเจ็บ เขาก็จะใช้คำพูดไม่ดีใส่เพื่อน พูดคำหยาบ” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

2.2 พูดว่าเพื่อนให้ด้อยค่า หมายถึงการพูดในลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นไม่มีคุณค่า ผู้อื่นได้รับความเสียหายทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการพูดว่าผู้อื่น ถูกผู้อื่น ปล่อยข่าวลือให้เพื่อนเสียหาย เสียใจ และอับอายผู้อื่น

“บางทีเวลาเพื่อนตอบคำถาม เพื่อนตอบผิด แล้วคนที่เขาอยากจะได้ก็โพล่งขึ้นมาว่า ...ผิดนี่นา ทำไมตอบผิดละ มันต้องเป็นคำตอบนี้ต่างหาก... มันทำให้เพื่อนอายและเสียใจ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“...มีต่อนั้นมีเพื่อนคนหนึ่งเขาทะเลาะกัน หนูเป็นคนกลาง ซึ่งเพื่อนเขาก็ไปบอกคนอื่นว่าคนนั้นไม่ดีนะ ปล่อยข่าวใส่ร้ายเพื่อน” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“หนูเอากระเป๋าขึ้นมาใช้แล้วเพื่อนบอกว่าไม่เห็นสวยเลย แบบนี้สำหรับเด็กเด็กก็จะรู้สึกว่าการกำลังถูกแกล้งแล้ว” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

2.3 พูดล้อเลียนความสัมพันธ์ของอีกฝ่ายกับคนอื่น หมายถึงการพูดในลักษณะล้อหรือกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ของคน 2 คน เจตนาให้เพื่อนอับอาย เช่น เกิดความรู้สึกไม่ดีในความสัมพันธ์นั้น ๆ

“อันนี้มันเป็นการจิ้น จิ้นว่าเพื่อนสองคนนี้เป็นแฟนกัน หนูเคยโดนกับเพื่อนคนหนึ่งในห้อง ขอใช้คำว่านาย ป.ซึ่งนาย ป.อยู่กับหนูมาตั้งแต่ตอน ป.4 เราก็ชอบหยอกกัน แล้วเพื่อนคนอื่นก็จะบอก ทำไมสองคนนี้ชอบแกล้งกัน เป็นแฟนกันหรือเปล่าเนี่ย คือความจริงมันไม่ใช่ หนูไม่ได้ชอบเขา และเขาก็ไม่ได้ชอบหนู เราเป็นแค่เพื่อนกันเฉย ๆ การทำแบบนี้มันทำให้พวกหนูไม่สบายใจ คนที่เขาทำเขาก็ไม่ได้รู้สึกอะไร แต่คือพวกหนูไม่สบายใจ เราต้องระวังทุกอย่างที่จะทำกับเพื่อนผู้ชายคนนั้น” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ก็มีอย่าง ป.5 พอภาคปลายเริ่มเป็นแฟนกัน คนนั้นชอบคนนี้ คนนี้ชอบอะไรอย่างนี้ บางทีเด็กผู้หญิงจะไม่ชอบที่เพื่อนจะมาล้อ” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

2.4 พูดล้อเลียนรูปลักษณ์ภายนอก หมายถึงการพูดในลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกไม่ดี เป็นการกระทำที่นำเอารูปร่างภายนอก สีผิว ของบุคคลอื่นมาพูดในทางที่เสียหาย ด้วยการล้อลักษณะผม สีผิว รูปร่าง (อ้วน ตัวใหญ่) จนทำให้เพื่อนอับอาย

“...เพื่อนเขาอ้วนๆคะ ก็มีคนมาว่าเพื่อนว่าอ้วน ...อืม...ก็คุยกันก่อนคะ คนนั้นก็คุยแล้วก็เริ่มมีอะไร เริ่มล้อกัน เขาคุยกันไปก่อนแล้วค่อยมีล้อกัน” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...แล้วบางคนก็แบบเค้าผมสั้นเพื่อนก็จะมาพูด เพราะว่าโรงเรียนเราส่วนใหญ่จะไว้ผมยาว ...บางคนก็จะล้อเรื่องสีผิว บางคนก็จะเรียกชื่อ” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

2.5 พูดแซวในเชิงขู่สาว เป็นการพูดในลักษณะการหยอกล้อทางเพศ ทำให้ผู้อื่นรู้สึกอับอาย รู้สึกกลัว

“เป็นเด็กผู้หญิงกับพี่มัธยมนะ เป็นเด็กป.5 ก็มีรุ่นพี่เข้ามาแซว เจ้านี่ก็เริ่มโตเป็นสาวแล้ว ป.5 ก็เริ่มโตเป็นสาวแล้วไง หน้าตาดี เขาไปกับแก๊งเพื่อน เดินเล่นเดินอะไรกัน หลังจากนั้นก็มีพวกพี่ม.ปลายมาแซว เหมือนจะคุกคาม คุกคามหน่อยๆ ด้วย เขาก็หนี แล้ววิ่งมาฟ้อง” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

2.6 ร่วมหัวเราะทำให้เพื่อนเสียใจ หมายถึงลักษณะการแสดงออกเพื่อสนับสนุนสิ่งที่ผู้ชมเห็นกำลังทำว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องด้วยการแสดงออกจากการยิ้มหัวเราะเยาะผู้ถูกชมให้ผู้ถูกชมเห็นอับอายเสียใจ

“...เช่นเดียวกันกับตอนที่เรากำลังดูหรือกำลังว่านักเรียนในห้อง แล้วมันมีเหมือนคนกำลังหัวเราะขึ้นมา กำลังสนับสนุนในสิ่งที่ครูพูด ไม่มีอะไรเกิดขึ้นนะแต่พอมีอีกคนหนึ่งขึ้นมาหัวเราะความรู้สึกของเด็กก็จะเปลี่ยนไป ...หนูเอาระเป้านี้มาใช้แล้วเพื่อนบอกว่าไม่เห็นสวยเลยแบบนี้สำหรับเด็กเด็กก็จะรู้สึกว่ากำลังถูกแกล้งแล้ว” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

2.7 ใช้วิธีพูดล้อเลียนอาการเจ็บป่วยของอีกฝ่าย หมายถึงการพูดในลักษณะล้อเลียนล้อปมด้อยหรือล้ออาการป่วยของโรคที่นักเรียนเป็น ทำให้ผู้ถูกชมเห็นรู้สึกเสียใจ

“มันเป็นการเอาปมด้อยหรืออะไรที่เพื่อนเขาไม่ได้รู้สึกดีกับสิ่งนั้นมาพูด อย่างเช่นบางคนที่อาจเป็นโรคที่มันไม่พึงประสงค์สำหรับบางคน มันก็จะมีคนกลุ่มหนึ่งเอาเรื่องนี้มาล้อ ก็ทำให้คนที่โดนเขาไม่ค่อยโอเคเท่าไร” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

2.8 พูดล้อเลียนชื่อของอีกฝ่าย หมายถึงการพูดในลักษณะล้อเลียนคำเรียกชื่อเพื่อนแปลงชื่อเพื่อน สร้างชื่อใหม่ให้เพื่อน ทำให้เพื่อนอับอายไม่พึงพอใจ

“...ถ้าเป็นผู้ชายกันเองก็จะล้อชื่อ...ก็ล้อชื่อกันครับ เช่น สมมติว่าคนนี้ชื่อกฤษชชนก ก็โดนเพื่อนล้อไก่อชนกบ้าง กฤษณีบ้างครับ” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

3) การชมเชยรังแกกันทางด้านสังคม หมายถึงลักษณะของการใช้กลุ่มเพื่อนหรือสังคมกดดัน แบนเพื่อน ไม่คุยกับเพื่อน ให้ทำตามคำสั่ง อดสิ่งของ ทำให้บุคคลแยกออกจากกลุ่ม และ

บางกลุ่มจะรวมกลุ่มเพื่อรังแกเพื่อนที่อ่อนแอ อันเป็นผลทำให้รู้สึกไร้ตัวตน ไม่มีเพื่อนไม่มีคนคุย พบว่ามี 5 วิธีด้วยกัน ดังนี้

3.1 กีดกันอีกฝ่ายไม่ให้เข้ากลุ่ม หมายถึงลักษณะการเลือกเพื่อนจากฐานะทางสังคม ไม่ให้การยอมรับเพื่อนที่ไม่ชอบ เรียนไม่เก่ง และเด็กพิเศษ เข้ากลุ่ม

“...เช่นงานกลุ่มครับ เพื่อนคนหนึ่งไม่มีกลุ่ม เขาไม่มีความสามารถ เขาก็ไม่เอาเข้ากลุ่ม” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“...ถ้าพูดถึงโรงเรียนเราเนี่ยมันก็ปฏิเสธไม่ได้นะในเรื่องของสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ...เพื่อนไม่ยอมรับเข้ากลุ่ม” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“ลักษณะที่เห็นก็จะแบบบ้านมีตั้งค้เอาของมาอวดแบ่ง ฉันจะไปอยู่กับคนนี้ หรือคนนี้ไม่ชอบเลย... เด็กชอบซื้อของที่ระลึกของศิลปินฝั่งเกาหลีเอามาโชว์กันพอไม่มีก็มีการ Bully เด็กก็ไปบอกแม่ว่าอยากได้ อยากให้มืออย่างงี้เหมือนเพื่อน ไม่อย่างนั้นจะไม่ได้เข้ากลุ่ม” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

3.2 กัดดันโดยการไม่คุยกับอีกฝ่าย หมายถึงลักษณะการไม่เล่นกับเพื่อน ไม่คุยกับเพื่อน แบนเพื่อนจากกลุ่ม

“เพื่อนคนนั้นบอกว่าย่าไปยุ่งกับเพื่อนที่เขาไม่ชอบ แต่ว่าเพื่อนที่เขาไม่ชอบหนูก็สนิทด้วยเหมือนกัน แล้วบางทีก็มีกลุ่มอยู่พอเพื่อนเขาจะขอเข้ากลุ่ม คือคนอื่น ๆ ไม่ให้เข้ากลุ่มค่ะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“...มันเป็นการแบ่งกลุ่มกัน มันมีเพื่อนสองคนที่เรารู้ว่าเขาไม่ถูกกัน ก็คือถ้าสมมติว่าถ้าเธอเลือกที่จะอยู่กับคนหนึ่ง เธอก็จะต้องอยู่กับคนนั้นไปเลย ห้ามมาอยู่กับอีกคนหนึ่งไม่งั้นเธอจะมีปัญหากับคนหนึ่งไปเลย คือเขาทะเลาะกันแล้วทำให้เราถูกตัดไปอยู่ตรงจุดไหน” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

3.3 รวมกลุ่มกันแกล้งเพื่อน หมายถึงลักษณะการรวมกลุ่มเพื่อน เพื่อวัตถุประสงค์ในการรังแกเพื่อน ด้วยข่มเหงคนที่อ่อนแกว่า

“...นักเรียนเป็นกลุ่มเป็นก้อนพากันข่มเหงรังแกเพื่อนหรือพากันรังแกเพื่อน แต่ถ้าทำคนเดียวอาจารย์ว่าเด็กๆไม่ค่อยกล้า แต่ส่วนใหญ่ลักษณะอยู่เป็นกลุ่มแล้วเหมือนแกล้งเพื่อน แล้วหัวเราะสนุกสนาน แล้วก็เหมือนได้ยอมรับจากในกลุ่มเพื่อนว่าคุณเป็นหัวหน้ากลุ่ม” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“...บางที่อาจจะเป็นเด็กที่เก่งแต่กว้าง ชอบมีพรรคพวก แล้ววัยนี้เป็นวัยที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น เพราะฉะนั้นเขาเริ่มมีพรรคมีพวก หรือแม้กระทั่งรังแกคนที่อ่อนแอกว่าหรือเด็กเก่งหรือบ้านรวย” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

3.4 ใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อให้เพื่อนทำตามคำสั่งของตน หมายถึงลักษณะการใช้อำนาจมาบังคับเพื่อนเพื่อให้เพื่อนทำตามคำสั่ง

“...แต่ทั้งสองคนนี่อยากเข้ากลุ่มจังด้วย แต่ดันไปเจอพิทก่อน พิที่ว่าเด็ก 2 คนนี่อยากเข้ากลุ่มจัง วันนั้นเรียนพละ เขาจะต้องเอากล่องดินสอใหญ่ๆ ที่ราคาแพงๆ ทุกคนต้องมี พิทให้เด็ก 2 คนนั้นถือกล่องดินสอให้คนในกลุ่ม แล้วเด็กก็ยอมถือให้ ถือกระเป๋าให้ ยกเก้าอี้ให้ ถือของให้พอหลังๆ พิพูดว่ากินไปไม่สิ ลองกินไปไม่ดู เด็กที่ถูกกระทำก็คงจะทนไม่ได้ ก็มาบอกอาจารย์” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

3.5 อวดสิ่งของกัน หมายถึงลักษณะการใช้ส่วนของใช้ส่วนตัวหรือสิ่งของเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีเหนือกว่าเพื่อน ชมเพื่อนที่ไม่มี

“... เด็กชอบซื้อของที่ระลึกของศิลปินฝั่งเกาหลีเอามาโชว์กัน พอไม่มีก็มีการ Bully เด็กก็ไปบอกแม่ว่าอยากได้ อยากให้มีอย่างงี้ เหมือนเพื่อนไม่อย่างนั้นจะไม่ได้เข้ากลุ่ม” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

4) การชมเชยรังแกกันทางด้านออนไลน์ หมายถึงลักษณะของการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ด้วยการพิมพ์ข้อความต่อว่าเพื่อน ล้อเลียนเพื่อน โปสตุรูปภาพประจานเพื่อน กีดกันเพื่อนไม่ให้ได้รับข่าวสาร และส่งสติ๊กเกอร์ตำหนิเพื่อน ทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกเจ็บปวด เสียใจ อับอายในโซเชียลมีเดีย พบว่ามี 5 วิธีด้วยกัน ดังนี้

4.1 พิมพ์ข้อความผ่านสื่อออนไลน์สาธารณะต่อว่าอีกฝ่าย หมายถึงลักษณะการพิมพ์ข้อความที่มีเนื้อหากระทบผู้อื่นหรือต่อว่ากระทบผู้อื่นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้ได้รับความรู้สึกเจ็บปวด เสียใจ อับอายในโซเชียลมีเดีย

“มีกรณีหนึ่งเป็นรุ่นพี่ว่าน้องหรือเป็นรุ่นน้องว่าพี่นี้แหละ ไม่แน่ใจ เหมือนเขาไปโพสตีใน IG ว่าพ่อแม่ของเหยื่อเหมือนด่าว่าพ่อแม่สั่งสอนมาอย่างไร เรื่องมันแดงขึ้น เหมือนมีเด็กห้องอื่นมาแจ้งอาจารย์ A และก็เกิดเป็นประเด็นกัน” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

4.2 กีดกันเพื่อนออกจากกลุ่มไลน์ในโซเชียล หมายถึงลักษณะการเอาเพื่อนออกจากกลุ่มด้วยการกีดกันเพื่อนทำให้เพื่อนไม่ได้รับข่าวสารในกลุ่มออนไลน์ ทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกเจ็บปวด เสียใจ อับอายในโซเชียลมีเดีย

“อย่างเช่น ไม่นานนี้มันมีเพื่อนหนู 3 คน ผู้ชาย ไปดำในกลุ่มของระดับ ทุกคนรำคาญก็เลยเตะออกจากกลุ่ม เพื่อน 3 คนนั้นก็ติด black lists ห้ามเข้ามาในกลุ่มอีกเลย แล้วตอนนี้ก็เชิญกลับมาแล้ว แต่แก้ด้วยการสร้างกลุ่มสำรองไว้ด้วย” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“บางที่เขาตั้งกันเองเป็นกลุ่มห้อง ไม่อยากให้เกิดในห้องเตะ บางคนไม่ทำอย่างนั้นก็เอาไว้อย่างนั้นแหละ แต่ไปตั้งกลุ่มใหม่แต่ไม่มีเพื่อนคนนี้อยู่ เดียวนี้มีขึ้นเยอะมาก ไม่เอาแล้วไม่บอกด้วยนะ” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

4.3 โฟสต์รูปภาพผ่านสื่อออนไลน์สาธารณะ หมายถึงลักษณะการลงรูปประจานอีกฝ่าย ด้วยการถ่ายรูปเพื่อนในอิริยาบถที่ไม่พร้อมไปลงโซเชียลโดยไม่ขออนุญาต ตัดต่อแต่งเติมรูปให้เสื่อมเสียก่อนโพสต์ในสื่อออนไลน์ ทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกเจ็บปวด เสียใจ อับอายในโซเชียลมีเดีย

“ประมาณว่าแคปรูปเพื่อนไปแล้วไปแต่งเติมเสริมหุ่นเสริมนี้ เอาไปพูดว่าร้ายกันในเน็ตก็มี” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“ด้วยความที่นักเรียนสมัยนี้เข้าถึงโซเชียลได้ง่ายขึ้น เด็กก็มันจะเล่น Tiktok เคสของพิ ถ่ายรูปเพื่อนที่เพื่อนกินข้าวอยู่ ทำหน้าตลก เหวอ เอารูปเพื่อนไปลง IG แล้วแท็คคนอื่น แท็คเพื่อนมาดูว่าตลกมากเลย ทำให้เพื่อนรู้สึกอับอาย พอเพื่อนรู้เพื่อนก็รู้สึกเสียใจ เขาก็ไปแจ้งคุณแม่” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

4.4 ส่งสติ๊กเกอร์ผ่านสื่อออนไลน์สาธารณะตำหนิอีกฝ่าย หมายถึงลักษณะการส่งสติ๊กเกอร์การ์ตูนในรูปแบบอารมณ์ต่าง ๆ หรือการใช้สติ๊กเกอร์ร่วมหัวเราะ ตำหนิว่าเพื่อน ทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกเจ็บปวด เสียใจ อับอายในโซเชียลมีเดีย

“นักเรียนบอกว่าเพื่อนส่งสติ๊กเกอร์หัวเราะมา เหมือนหัวเราะว่าโดนอาจารย์ว่าหรือโดนอาจารย์ตำหนิ เหมือนแบบสมน้ำหน้า” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

4.5 พิมพ์ข้อความผ่านสื่อออนไลน์สาธารณะล้อเลียนอีกฝ่าย หมายถึงลักษณะการพิมพ์ข้อความล้อเพื่อนผ่านโปรแกรมแชตออนไลน์ ทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกเจ็บปวด เสียใจ อับอายในโซเชียลมีเดีย

“...หนูนึกได้คะ บางทีหนูเรียนกับเพื่อนในห้องออนไลน์แบบนี้ เรียนกันอยู่เยอะ มันจะมีช่องทาง Chat เวลาจะถามอาจารย์ บางทีเพื่อนสองคนเขาไปคุยกันแล้วล้อกันผ่านช่องทาง เขาก็มาระบายใส่ใน Meeting Chat แล้วบางทีก็พิมพ์ภาษาอะไรก็ไม่รู้มาทวนอาจารย์กับเพื่อนที่เรียน คือเพื่อนร้องไห้ใน Meet ที่เขาพิมพ์ว่าถูกแกล้งคะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“เหมือนเขาโกรธอะไรกันก็ไม่รู้ แล้วอยู่ดี ๆ เขาก็ไปต่อกัน แล้วทุกคนก็รำคาญ ต่อกันเรื่องไม่เป็นเรื่องมาพูดคำหยาบในกลุ่ม สร้างความวุ่นวายในกลุ่ม ...ในกลุ่มไลน์ ก็ต่อกันไปกันมา... ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่ม แชตส่วนตัว แล้วมันขยายออกไปเรื่อย” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

5 การข่มเหงรังแกกันทางด้านอื่น ๆ หมายถึงลักษณะอื่น ๆ ที่ใช้การเขียนข้อความบนกระดาษเพื่อต่อว่าเพื่อน และนำสิ่งของของเพื่อนไป ทำให้เพื่อนได้รับความเจ็บปวดและเดือดร้อน พบว่ามี 2 วิธีด้วยกัน ดังนี้

5.1 นำสิ่งของอีกฝ่ายไปซ่อน หมายถึงลักษณะการหยิบของเพื่อนไปโดยไม่บอกเพื่อน เช่น ปากกา รองเท้า กล่องดินสอ แล้วนำไปไว้ที่อื่นเพื่อให้เพื่อนเดือดร้อน เสียใจ

“มีค่ะ คือเพื่อนห้องหนูเองค่ะ คือเขาทำกับหนูนะค่ะ แต่ว่าหนูสนิทกับเขาแล้วก็เล่นกันค่ะ แต่บางที่เพื่อนอีกคนไม่อยู่ เคื่อก็แอบไปเอาของแล้วก็เอาไปซ่อนทำให้เพื่อนร้องไห้” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“แล้วก็การรังแกกันโดยการเอาของเพื่อนไปซ่อน เอาของเพื่อนไปทิ้ง อาจจะช่วยความไม่พอใจที่เพื่อนคนนี้ ไปเล่นกับเพื่อนคนนี้ แล้วตัวเองก็ไม่ได้ชอบเพื่อนคนนี้อะไรประมาณนี้” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

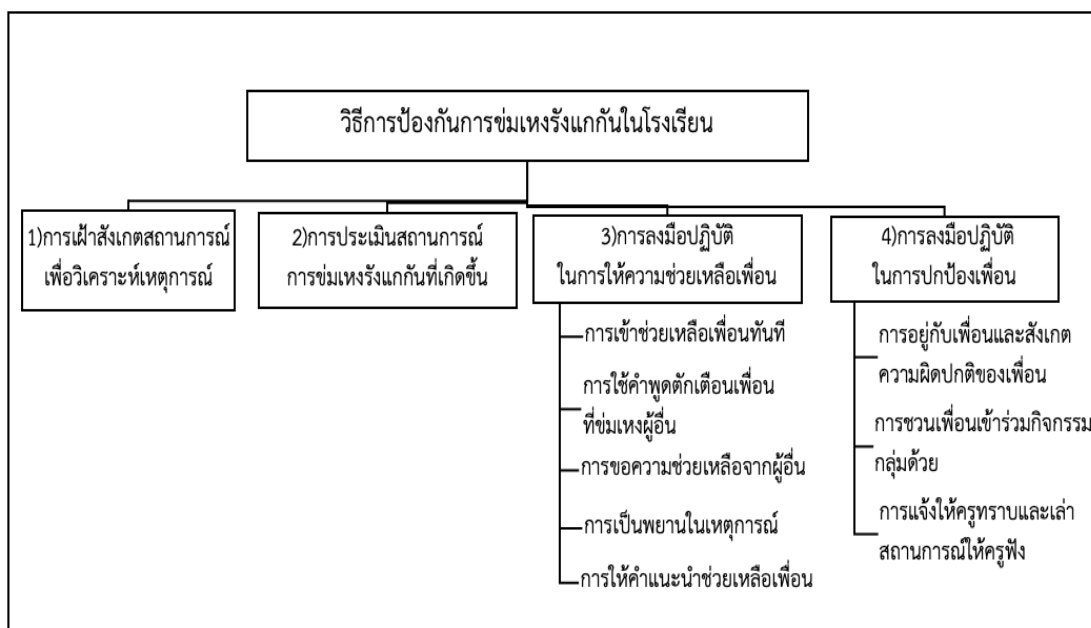
5.2 เขียนข้อความต่อว่าเพื่อนทางจดหมาย หมายถึงลักษณะการเขียนข้อความลงบนกระดาษ แล้วส่งจดหมายให้เพื่อน เพื่อต่อว่าเพื่อน ทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกเจ็บปวด เสียใจ

“เขียนจดหมายว่าเพื่อนหรือว่าอาจจะไม่ได้ว่าโดยตรง เป็นการเขียนจดหมายว่าแต่ส่งให้ปีแทน ให้เพื่อนสนิทอ่านแทน แต่จดหมายดันรั่วไปถึงอาจารย์ บางที่เราก็ก็นไปเปิดเจอสมุดบันทึกเขา” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

ตอนที่ 3 วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลอธิบายถึงวิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และบอกถึงเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันได้ดังนี้

3.1 วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์การรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน อธิบายได้ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

1) การเฝ้าสังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการมองดูหรือมองหาบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ และเฝ้าสังเกตดูสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ดังเช่น

“ส่วนใหญ่ถ้าหนูเห็นหนูจะรีบวิ่งไปหาเพื่อนอีกคนเลย หนูเดินผ่านไปเลยไม่ได้จะดูนานๆ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“...ดูว่ามีอาจารย์อยู่หรือเปล่า ถ้ามีอาจารย์อยู่ก็ไปบอกอาจารย์” (ด.ญ. B2นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...อาจารย์ว่าเค้าไม่เข้าไปห้ามนะ ส่วนใหญ่ก็สังเกต” (ครู A3ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

2) การประเมินสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล คาดการณ์พิจารณา วิเคราะห์ สาเหตุ ความรุนแรง ความเสี่ยง ผลกระทบที่เกิดขึ้นของสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียนก่อนตัดสินใจช่วยเหลือหรือยุติสถานการณ์ ดังเช่น

“ถ้าไม่มีอะไรมากก็ไม่ต้องบอกก็ได้ เช่น อาจจะเป็นกันนิดหน่อย ก็ไม่ต้องบอกก็ได้ แต่ถ้าต่อยกันเยอะก็จะไปบอกอาจารย์ค่ะ...เดี๋ยวอาจจะโดนต่อยด้วย” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“ถ้ามันเป็นเรื่อง ฉันทนไม่ไหวแล้วต้องบอกอาจารย์ ก็จะเดินไปฟ้องอาจารย์คนเดียวเลย แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ พอทนได้ก็ไม่อยากจะเดินไปฟ้องอาจารย์ หนูอยากได้พยาน” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ต้องดูก่อนว่าจำนวนคนที่กำลังเหยื่อเยอะเกินไปหรือเปล่า เพราะว่าถ้าเยอะมาก ตัวเราคนเดียวก็อาจจะถูกเข้าไปเกี่ยวด้วย แต่ถ้าเกิด พอไหว กำลังเราก็จะเข้าไปช่วยค่ะ ต้องช่วยอยู่แล้วค่ะ ถ้าช่วย ตัวเราสามารถช่วยได้อยู่แล้ว แต่เราต้องถามเพื่อนอีกคนก่อนว่า เขาจะไปช่วยได้ไหมหรือเขาไม่สามารถหรือเปล่า เพราะอาจจะทำให้เขาได้รับบาดเจ็บไปด้วย...ถ้ามีครูอยู่แล้ว หนูคิดว่าไปเรียกครูมาน่าจะดีที่สุดค่ะ เพราะว่าเด็กนักเรียนเขาจะเชื่อฟังอาจารย์ที่สุดแล้ว บางทีเด็กด้วยกันอาจจะคิดว่าไม่ใช่เรื่องของเราค่ะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“ผมมองว่า หากคนที่ผมมองว่าเป็นมิตรแล้วเข้าไปถามว่าจะทำอย่างไรดี ถอยออกมาไม่ต้องไปสู้” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“จะเป็นฝั่งเพื่อนเหยื่อที่จะเข้ามาช่วย ถ้าเป็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกที่มีระดับรุนแรง เลือดตกยางออก เด็กคนที่ไม่เกี่ยวกับเหตุการณ์นี้จะค่อยมาแจ้ง แต่ถ้าเป็นเหตุการณ์เล็กๆ ด้วยวากาก็จะไม่ได้แจ้ง ... กรณีที่เป็นปัญหาใหญ่ที่มันเลยเถิด นักเรียนไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้ก็จะมาแจ้งอาจารย์” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“สมมติเล่นกัน ผลักกันล้มไป อาจจะเกิดการปะทะนิดหน่อย ก็เรียกรปภ. มา เด็กก็มีการตัดสินใจที่เก่ง หมายถึงว่ารู้ว่าต้องเรียกใครที่ให้ความช่วยเหลือเขาได้” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

3) การลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเข้าแทรกแซง เข้าช่วยเหลือเพื่อนทันที เพื่อให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนที่เกิดขึ้น ใช้ร่างกายตนเองพาผู้ข่มเหงหรือผู้ถูกข่มเหงออกจากสถานการณ์การข่มเหงนั้น ใช้คำพูดตักเตือนเพื่อนที่ข่มเหงผู้อื่น พูดโต้ตอบกลับ พูดห้าม และขู่จะฟ้องครู ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น รุ่นพี่ ครู หัวหน้าห้อง พนักงานรักษาความปลอดภัย ผู้ปกครอง รวมถึงผู้ที่อยู่ใกล้สถานการณ์ เป็นพยานในเหตุการณ์ให้เพื่อน และให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนหลังเกิดเหตุการณ์ ดังเช่น

- การเข้าช่วยเหลือเพื่อนทันที เป็นการใช้อวัยวะตนเองเข้าแทรกแซงทันที เพื่อให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนที่เกิดขึ้น และใช้อวัยวะตนเองพาผู้ข่มเหงหรือผู้ถูกข่มเหงออกจากสถานการณ์การข่มเหงนั้น

“ลากเพื่อนออกมา ให้ออกจากตรงนั้นเลย แล้วก็บอกว่าไม่ต้องไปแก้มันอีก...อืม...
วิ่งหนีเลย...พาเพื่อนที่ถูกแก้มันวิ่งไปด้วยค่ะ” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...ถ้าเกิดคนที่เขาแก้มันอยู่ใกล้ๆ ตัวหนู หนูก็จะวิ่งมาจับเขา สะกิดเขาเบาๆ ให้ออก
หยุด” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“...ลากเขาออกมาเลย ไม่ต้องให้ไปแก้มันอีกคนหนึ่ง...ลากคนที่แก้มันค่ะ” (ด.ญ. B2
นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“กรณีคนที่เห็นเหตุการณ์ ก็เข้ามาช่วยนะ มันช่วยอยู่ 2 แบบ คือช่วยกะทันหัน เรียก
ใครแถวนั้นมาช่วย” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

- การใช้คำพูดตักเตือนเพื่อนที่ข่มเหงผู้อื่น เป็นการใช้คำพูดบอก พูดเตือน และพูดคุยกับผู้
ข่มเหงในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน เพื่อไม่ให้เกิดการข่มเหงรังแกกัน ดังเช่น

“ถ้าเกิดเขาเป็นเพื่อนของหนูที่หนูรู้จัก อยู่ชั้นเดียวกัน ก็จะเข้าไปห้าม ไปเตือน แต่ถ้า
เกิดเป็นพวกรุ่นพี่ อันนี้หนูไม่ค่อยกล้าเท่าไร” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“...บอกเพื่อนก่อนว่าอย่าแก้มัน ไม่ต้องแก้มัน... ห้ามเพื่อนที่แก้มัน บอกว่าไม่
ต้องแก้มัน” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“ช่วยตักเตือนเพื่อน มันอาจจะไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุด แต่ถ้ามันจำเป็นก็ทำครับ ... เพราะมัน
มีความเสี่ยงที่เราจะโดนด้วยครับ” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“เค้าก็จะบอกเพื่อนผู้ชายว่าคุณไปว่าเค้าแบบนี้ไม่ได้นะอะไรอย่างนี้ ... แล้วก็เป็นการ
รวมกลุ่มของเพื่อนผู้หญิงแล้วก็ใช้คำพูดเหมือนตักเตือนเพื่อนอีกกลุ่มหนึ่งที่มาว่ากล่าว หรือมาว่า
เพื่อนในกลุ่มของเค้า” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“แต่ถ้าเป็นปัญหาเฉพาะหน้าคิดว่าคงห้ามแหละด้วยลักษณะเด็กเรานะ คิดว่าคงห้าม
กันเพราะว่าถ้ามีเรื่องตื้อตื้อถึงเนื้อถึงตัวขึ้นมา ก็ถือเป็นเรื่องใหญ่ ใช้คำว่าคิดไปเองว่าด้วยลักษณะ
เด็กเราถ้าเป็นคนกลางไปเจอน่าจะห้ามซะมากกว่า ไม่ยืนดูเฉยๆ ... มันก็จะมีคนที่บอกมันอย่างนั้น
มันอย่างนี้ เธอก็อย่าไปว่าเพื่อนเขาอย่างนั้นสิ มันก็จะเป็นวิธีการที่ใช้คำพูดช่วยกันมากกว่าพูด
อธิบายให้ฟัง” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“ลักษณะที่เคยเจอก็คืออาจจะปรามเพื่อน ... ถ้าเห็นส่วนใหญ่อย่างนั้นก็เข้าไปห้าม”
(ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

- การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เป็นวิธีการร้องขอบอกกล่าวขอความช่วยเหลือจาก
บุคคลที่มีอำนาจเหนือผู้ข่มเหง เช่น รุ่นพี่ ครู หัวหน้าห้อง พนักงานรักษาความปลอดภัย ผู้ปกครอง

รวมถึงผู้ที่อยู่ใกล้สถานการณ์ ในระหว่างการเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ ด้วยการเล่าสถานการณ์ให้ ฟัง ดังนี้

วิ่งมาบอกครู เป็นการพามาดูสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น เพื่อให้ครูยุติ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น

“...วิ่งไปหาอาจารย์ที่อยู่ใกล้ที่สุดมาช่วยเพื่อน ...ช่วยเพื่อนเคยทำคะ ต้องยอมรับว่า ตัวเองก็กลัวเหมือนกัน ไม่ได้กล้าขนาดนั้นเลยต้องไปพึ่งบารมีอาจารย์มาช่วยด้วย” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ไปบอกอาจารย์ครับ ... บอกอาจารย์ ... ให้เพื่อนดูว่าเหตุการณ์มันเป็นอย่างไรต่อ จะ ได้อัพเดทอาจารย์ได้ แล้วก็แบ่งเพื่อนอีกนิดหนึ่งไปบอกอาจารย์ครับ” (ด.ช. B4 นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6)

“... กรณีที่เป็นปัญหาใหญ่ที่มันเลยเถิด นักเรียนไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้ก็จะมา แจ้งอาจารย์” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“เขาเลือกที่จะบอกอาจารย์นะ เขาจะเลือกที่จะไม่ทำอะไรกันเอง” (ครู A4 ครูประจำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

วิ่งมาบอกบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้สถานการณ์ เป็นการพามาดูสถานการณ์การช่มเหงรังแกกัน ที่เกิดขึ้น เพื่อให้บุคคลนั้นยุติสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น

“เราอาจจะไปหาคนมาช่วยแทน อาจจะไปตามคนอื่นมาช่วย ไปบอกอาจารย์ให้ อาจารย์มาช่วย” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

วิ่งมาบอกพนักงานรักษาความปลอดภัย เป็นการพามาดูสถานการณ์การช่มเหงรังแกกัน ที่เกิดขึ้น เพื่อให้พนักงานรักษาความปลอดภัยนั้นยุติสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น

“ถ้าเรียกคนแถวนั้นก็เรียนคนอื่นทั่วไป ก็ รบภ. แต่ไม่ใช่เรื่องยิ่งใหญ่อะไร สมมติเล่น กัน ผลักกันล้มไป อาจจะเกิดการปะทะนิดหน่อย ก็เรียกรบภ. มา เด็กก็มีการตัดสินใจที่เก่ง หมายถึงว่ารู้ว่าต้องเรียกใครที่ให้ความช่วยเหลือเขาได้ ” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

แจ้งหัวหน้าห้อง เป็นการพาหัวหน้าห้องที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนมาดูสถานการณ์การ ช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น เพื่อให้หัวหน้าห้องนั้นยุติสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น

“ถ้าอาจารย์ไม่อยู่เขาก็จะไปบอกหัวหน้าห้อง เพราะว่าเราให้สิทธิหัวหน้าห้องดูแล เพื่อนตอนอาจารย์ไม่อยู่” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

วิ่งมาบอกรุ่นพี่ เป็นการพา รุ่นพี่มาดูสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น เพื่อให้รุ่นพี่ ยุติสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น

“ถ้าเกิดเหตุขึ้นแล้ว บางทีเราก็อาจจะไปขอให้รุ่นพี่หรือคนที่โตกว่าเราไปช่วยห้ามได้ ค่ะ บางทีเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วแล้วเราไม่สามารถทำอะไรได้แล้ว เช่น พี่โตๆ เขาทะเลาะกัน เราก็ไม่สามารถช่วยห้ามได้ ควรจะไปหาพี่ที่เขาโตกว่าเรามาช่วยค่ะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

พ้องผู้ปกครองของผู้ช่มเหง เป็นการบอกเล่าถึงสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นให้พ่อแม่ของผู้รังแกทราบ เพื่อให้ผู้รังแกถูกลงโทษและเป็นการป้องกันไม่ให้รังแกผู้อื่นอีก ดังเช่น

“...ถ้าเป็นการช่วย อย่างแรกก็จะไปฟ้องคนที่มีอำนาจอาจจะเป็นอาจารย์หรือผู้ปกครองที่เขาอาจช่วยเราได้ เพราะเราเป็นเด็กเท่ากัน เราไปเป็นผู้พิพากษาไม่ได้” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ฟ้องอาจารย์ขยับไปอีกขั้นหนึ่งก็คือฟ้องผู้ปกครอง ... ถ้าหนักสุดๆเลย ก็ถ้าเจอพ่อแม่เพื่อน ตอนเย็นก็ฟ้องพ่อแม่เพื่อนเลย” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

- การเป็นพยานในเหตุการณ์ เป็นการช่วยเหลือโดยจับบันทึก เล่าบอก เรื่องราวการช่มเหงรังแกกัน ในโรงเรียนตามความเป็นจริง เพื่อเป็นพยานให้ผู้ถูกช่มเหงในสถานการณ์การช่มเหงรังแกกัน รวมถึงขอให้ครูช่วยตัดสินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

จับบันทึกเหตุการณ์ เป็นการจดสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นพยานและเล่าให้ครูฟังถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น

“มีเด็กบางคนจับบันทึกเพราะมันเกิดตอนเช้ากว่าอาจารย์จะมา ล้วงลิ้ม เหมือนบทภาพยนตร์ ว่าเพื่อนคนนี้ว่าคนนี้” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

เล่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้ครูฟัง เป็นพยานเล่าเรื่องราวที่เพื่อนถูกรังแกให้ครูฟัง ว่าเพื่อนรังแกกันอย่างไร ดังเช่น

“...ก็เล่าให้อาจารย์ฟังครับ... ผมก็บอกนะครับ แต่ผมจะคุยกับเขาก่อนว่าไปทำเพราะอะไร” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“มีเกินครึ่งในห้องเลย เขาพร้อมที่จะบอก เช่น เราถามว่าวันนี้มีใครเห็นบ้าง ยกมือกัน เกือบครึ่งห้อง อาจารย์ต้องบอกว่าใครเห็นเหตุการณ์ตั้งแต่เริ่มต้นจนสุดท้ายและเล่าให้อาจารย์ฟังได้” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“ใช้วิธีการบอกกล่าวหรือสำหรับเด็ก ๆ ก็คือฟ้องใช่ไหมคะ พ้องอาจารย์” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

ขอให้ครูตัดสินเหตุการณ์ เป็นการเล่าสถานการณ์ให้ครูฟัง เพื่อให้ครูช่วยตัดสินสถานการณ์ของการช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกรังแก ดังเช่น

“...คือเป็นพยาน มาบอกเล่าบอกกล่าว เพื่อให้อาจารย์ตัดสินเรื่องราวที่เกิดขึ้น”
(ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

- การให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อน เป็นการชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงให้กำลังใจ ปลอบใจ และไกล่เกลี่ยให้เกิดความปรองดองกัน ดังนี้

ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือเพื่อน เป็นการปรึกษาหารือกันชี้ให้เห็นทางเลือกหรือ แนะนำวิธีการหาทางออกในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน ดังเช่น

“บอกเพื่อนคนนั้นว่าไม่เป็นไร ไม่ต้องไปยุ่งกับเขามาก จะได้ไม่ต้องถูกแกล้งอีก ...อืม... ก็บอกว่า ไม่ต้องไปยุ่งกับคนนั้นแล้ว จะได้ไม่เกิดซ้ำอีก” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“มันจะเป็นลักษณะที่เหยื่อบอกกับเพื่อน แล้วก็ปรึกษากันว่าจะมาแจ้งอาจารย์ ... ส่วนใหญ่เขาจะแนะนำกันว่าให้คุยกับอาจารย์” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

ประนีประนอมร่วมกัน เป็นผู้ไกล่เกลี่ยระหว่างผู้ถูกรังแกและผู้ข่มเหง ให้ปรองดองกัน ยอมกัน เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นหลังเกิดเหตุ ดังเช่น

“หลังเกิดเหตุ เราควรจะให้ทั้งสองฝ่าย เหยื่อกับคนที่แกล้งมาคุยกันดีๆ ก่อนว่าทำไมถึงไปแกล้งเขา เกิดเรื่องอะไรขึ้น แล้วทำไมถึงต้องทะเลาะกันด้วย แล้วก็ให้ดีขึ้นคะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

ปลอบใจเพื่อน เป็นการกำลังใจให้เพื่อนที่ถูกรังแก ด้วยการให้คำพูดหรือแสดงท่าทางที่ทำให้เพื่อนสบายใจ

“...บอกเพื่อนคนนั้นว่าไม่เป็นไร ไม่ต้องไปยุ่งกับเขามาก จะได้ไม่ต้องถูกแกล้งอีก... อืม...ไม่ต้องไปยุ่งกับคนนั้นแล้ว” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...ก็อาจจะเป็นการโทรคุยกับเพื่อน คือมันโดนไปแล้วเราก็ไม่รู้จะทำอย่างไรเพราะว่าคือหนูเชื่อว่าเพื่อนหนูก็คงไม่อยากโดนอะไรแบบนี้ เราก็ไม่ควรไปพูดว่าสมควรแล้วที่โดนแบบนี้” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“เป็นลักษณะให้ความเห็นว่าคุณเป็นอย่างนี้หรือเปล่า เป็นอย่างนั้นหรือเปล่าหรือไม่ก็ช่วยปลอบใจเพื่อนว่าอย่าไปคิดมาก” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

4) การลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการป้องกันไม่ให้เพื่อนถูกรังแกด้วยการอยู่เป็นเพื่อนเพื่อน และสังเกตความผิดปกติของเพื่อน ชวนเพื่อนให้เข้ากลุ่ม เล่นกับเพื่อน แจ้งครู บอกครู เล่าให้ครูฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน รวมถึงวางแผนก่อนเกิดเหตุในครั้งต่อไป ดังเช่น

การอยู่กับเพื่อนและสังเกตความผิดปกติของเพื่อน เป็นการอยู่เป็น เพื่อน ๆ ไปไหน มาไหนกับเพื่อน การดูท่าทางที่เปลี่ยนแปลงไปของเพื่อน ปกป้องเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อน เล่นกับเพื่อนเพื่อไม่ให้เพื่อนโดดเดี่ยว

“อืม...อาจจะเดินไปกับเพื่อนด้วย เพื่อมีอะไรจะได้ช่วยเพื่อนได้” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...แต่เรารู้ว่ายังไงมันก็ต้องเกิด เราอาจจะไม่ปล่อยให้เพื่อนอยู่คนเดียว อาจจะต้องตามติดเพื่อนนิดหนึ่ง ไม่ให้มีช่องว่างให้คนอื่นมาแกล้งได้” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ส่วนใหญ่หนูจะเป็นคนที่เห็นเพื่อนว่าทำไมซึ่มๆ แล้วทำไมไม่คุยกันปกติ หนูก็จะเข้าไปถาม เขาจริงๆ หนูว่าเพื่อนโรงเรียนเราเขาไม่ค่อยทำร้ายกัน มันไม่ค่อยเกิดเหตุการณ์ทำร้ายกันเท่าไร” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“มันก็ได้ผลนะ เหมือนเค้ามีบัดดี้คอยจูงมือ หรือคอยเอาเพื่อนไปให้ทันเพื่อน หรือมีกีฬาวิ่งก็จะมีเพื่อนคอยวิ่งตาม แล้วแก๊งค์เด็กผู้ชาย ที่คอยต่อว่าก็จะสงบปาก ก็จะไม่ค่อยพูดอะไร ไม่ว่าเค้าจะผมหยิกฟูอะไรประมาณนี้” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“ถ้ามองย้อนไปในห้องเรียนและกินนอห้องนะ อย่างในห้องเรียนก็เดี๋ยวหนูอยู่กับเขาก็ได้ค่ะ Protect เพื่อน ไม่ให้เพื่อนรู้สึกเดียวดาย” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

การชวนเพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วย ให้เพื่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วย เป็นการชวนเพื่อเข้ากลุ่มเพื่อให้เพื่อนไม่ถูกกีดกัน ดังเช่น

“ถ้าเป็นไปได้ก็จะให้มาเข้ากลุ่มเราแทน จะได้ไม่เสียใจ เคยมีครั้งหนึ่งที่อาจารย์ให้จับคู่แล้ววาดรูปกัน แล้วมีเพื่อนคนหนึ่งเขาวาดรูปสวณะคะ เขาเรียนกับหนูมาตั้งแต่อนุบาล แล้วหนูสนิทกับเพื่อนผู้หญิงคนอื่น แล้วเขาก็ตะโกนออกมา คือเขาอยากพูดกับหนูว่าขอคู่กับคนที่วาดรูปเก่งบ้างไม่ได้หรือไง เพราะว่าเขาไปคู่ กับเด็กผู้ชายที่ไม่ได้ตั้งใจเรียน แล้วเพื่อนคนอื่นๆ ก็ตีตัวออกห่างหมดเลยคะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“...บอกว่าไปเล่นกับเขาก็ไม่เป็นไร ...เล่นด้วยกันได้ค่ะ” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

การแจ้งให้ครูทราบและเล่าสถานการณ์ให้ครูฟัง เป็นการบอกเล่าถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ให้ครูทราบปัญหาที่เกิดขึ้นของเพื่อนที่ถูกรังแกในโรงเรียน และเพื่อขอความช่วยเหลือก่อนเกิดเหตุ เป็นการบอกครูเมื่อรู้ว่าเพื่อนกำลังจะถูกรังแก ดังเช่น

“...ก็ไปบอกเล่าให้อาจารย์ แล้วบอกเพื่อนคนนั้นว่าไม่เป็นไร ไม่ต้องไปยุ่งกับเขาอีก จะได้ไม่ต้องถูกแกล้งอีก” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

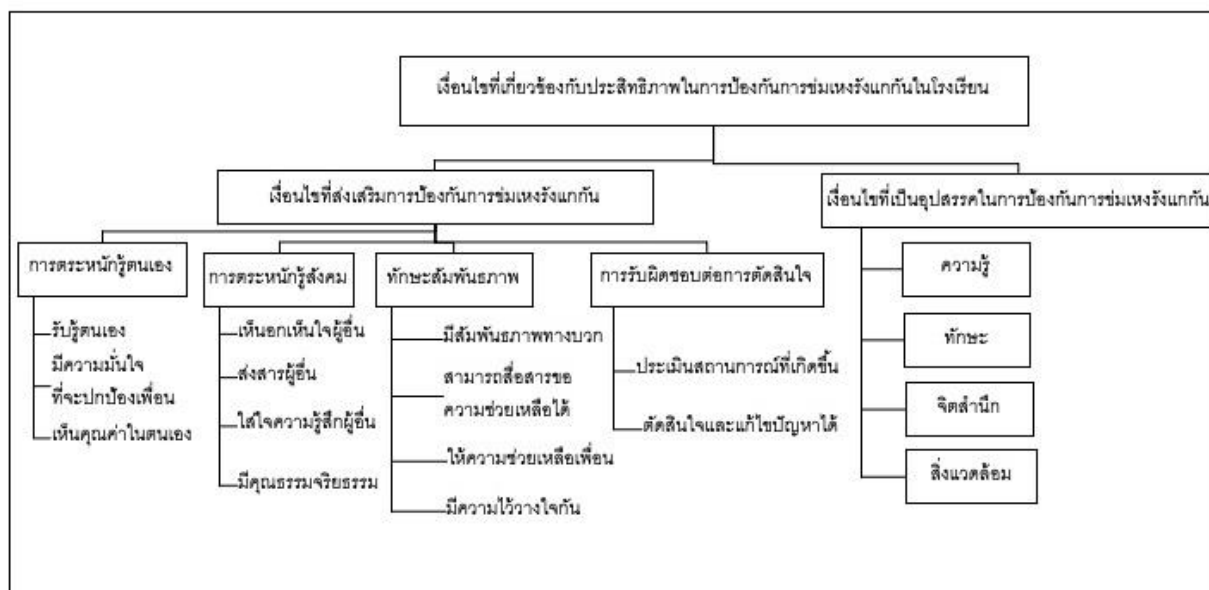
“มันก็เคยมีเหตุการณ์ที่ว่ารุ่นพี่จะมาเล่นกับฟุตบอลในสนามแล้วเด็กจะรีบวิ่งขึ้นมาฟ้องอาจารย์ทันทีที่พี่มัธยมกำลังไล่พวกผมออกจากสนาม เด็กบางคนเนี่ยรอจนหมดคาบแล้วค่อยมาบอกอาจารย์ก็จะจับตัวไม่ได้แล้วรุ่นพี่คนนั้นเป็นใคร เด็กบางคนจะฉลาดจะรีบวิ่งมาบอกก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์อาจารย์ช่วยลงไปดูให้หน่อยการแก้ปัญหา มันก็จะเกิดขึ้นทันที” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“ถ้าเป็นเด็กก็จะเป็นการบอกมากกว่า อาจารย์คะเพื่อนคนนี้ เขาโดนแกล้งตลอดเลย ...แต่ถ้าเป็นช่วงออนไลน์จะช่วยเหลือแบบลับๆ ก็แอบพิมพ์ไลน์มาบอก พิมพ์ข้อความมาบอกว่าเกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้น” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

3.2 เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

สถานการณ์ของการข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นมีหลายรูปแบบและมีวิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนที่หลากหลาย และยังพบว่ามียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขที่สนับสนุน และเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค อธิบายได้ดังภาพประกอบ 7

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อวิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของกลุ่มนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ โดยการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ถึงคุณลักษณะของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ควรมี เพื่อส่งเสริมให้เกิดการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน สามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาพประกอบ 7 เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

1) เงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เกิดการให้ความช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์ของการช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ประกอบด้วย- การตระหนักรู้ตนเอง เป็นความสามารถของนักเรียนที่แสดงออกถึงการรับรู้ความสามารถ ความรู้สึก ในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนเกิดความมั่นใจ เห็นคุณค่าในตนเอง และภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น พบว่ามี 3 ด้าน ดังนี้

รับรู้อัตนเอง เป็นการรับรู้ความสามารถของตนเองตามความรู้สึกของตนเองที่จะทำให้สถานการณ์นั้นหายไป หรือยุติลงได้ ด้วยการช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์นั้น ดังเช่น

“...ได้ครับ...เพราะอะไรเอ่ย...เพราะผมรู้สึกว่าผมต้องเป็นคนกล้าแสดงออก กล้าทำ” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“น่าจะเป็นลักษณะภายนอก คือหนูเป็นคนที่น่านิ่งๆ แล้วเพื่อนก็จะหาว่าหนูไปโกรธใครมาหรือเปล่า ถ้าเป็นลักษณะภายนอกหนูเป็นคนที่ค่อนข้างน่ากลัว เขาอาจจะกลัวหนู หนูก็อาจจะช่วยได้ ... คือหนูรู้สึกว่าหนูเป็นคนที่สามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้ 2. หนูเป็นคนลักษณะรูปร่างค่อนข้างใหญ่ ถ้าเขากลัวคนตัวใหญ่ หนูก็สามารถช่วยเขาได้ อีกอันคือหนูพูดค่อนข้างเก่ง อาจจะเจรจาให้เขาหยุดได้... หนูก็คงรู้สึกดี ฉันทก็ไม่ได้ใจร้ายขนาดปล่อยให้เจ็บตัว และอีกอย่างคือดีใจที่เขารอดพ้นจากตรงนั้นได้ และถ้ายังมั่นใจว่าเขาจะไม่โดนแบบนั้นอีกก็จะยิ่งรู้สึกดีมากคะ ” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“คิดว่าตัวหนูจะสามารถช่วยได้ค่ะ เพราะว่าถ้าเกิดว่าเขาเป็นฝ่ายที่ถูกต้อง ยังไง เขาก็ต้องได้รับความช่วยเหลือและก็ต้องมีคนช่วยอยู่แล้ว คือตัวเขาไม่ได้ทำผิดอะไร แล้วถ้าเขา ไม่ได้ ก็คิดว่าไม่ค่อยจะยุติธรรมสักเท่าไร ...อาจจะไปจับแขนแล้วก็บอกว่า พอได้แล้ว หรือถ้าเกิด เราไม่สามารถที่จะยุติเองได้ เราก็ควรไปแจ้งอาจารย์ รปภ. รุ่นพี่ที่อยู่แถวนั้น คุณพ่อคุณแม่ค่ะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“การที่เหตุการณ์มันเกิดขึ้นแล้วมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องไห้ให้นักเรียนที่รับรู้เหตุการณ์ จะรับรู้ได้ทันทีว่ามันไม่ใช่เรื่องที่ดีแล้วมันจะต้องทำให้สถานการณ์นั้นมันหายไป” (ครู A1 ครูประจำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

มีความมั่นใจที่จะปกป้องเพื่อน เป็นความสามารถที่ตนเองบอกได้ว่าตนเองสามารถ ช่วยเพื่อนได้ เชื่อมั่นในตนเองที่จะปกป้องเพื่อน

“...ก็ไปช่วย 100% ครับ (ถ้าคนนั้นเราไม่รู้จักเลย)... น่าจะ 95 97 98 แถวๆนั้น ครับ ก็จะดูก่อนว่าเรื่องที่ทะเลาะกันมันเรื่องอะไร มันใหญ่โตขนาดนั้นหรือเปล่า” (ด.ช. B4 นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6)

“อืม...ก็ช่วยด้วยค่ะ (คนที่เป็นเหยื่อเขาไม่ใช่เพื่อน) อืม...75 % ลากเพื่อนออกมา ให้ออกจากตรงนั้นเลย แล้วก็บอกว่าไม่ต้องไปแก่งัดกันอีก” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...คิดว่าน่าจะ 92-95% ค่ะ(ให้ความช่วยเหลือ) ... ถ้าเป็นด้านร่างกายก็จะดึงมือ ออก แต่ถ้าเป็นวาจาก็จะไปเตือนให้เขาหยุด ... ก็อาจจะเป็น พอได้แล้ว เพื่อนเขาไม่ต้องกรำให้มา ว่า” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“ก็จะมีพวกที่มีความมั่นใจสูง ทั้งเด็กผู้ชายผู้หญิง เขาก็มองว่าเขาแกร่งพอบางที่ เด็กผู้หญิงก็แกร่งกว่าเด็กผู้ชายนะ บางที่เด็กผู้ชายยังต้องพึ่ง เด็กผู้ชายก็ไม่กล้าหือก็มี ที่เขามั่นใจ ว่าจะปกป้องเพื่อนได้ ทั้งนี้ด้วยความที่โรงเรียนเราสอนว่าการทำร้ายร่างกายกันไม่มี ฉะนั้น เด็กผู้หญิงก็จะกล้าแสดงออก เพราะเขารู้ว่าว่าเขาจะปลอดภัย” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6)

“ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่ค่อนข้างที่จะมีความเชื่อมั่นในตัวเอง” (ครู A3 ครูประจำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“เดี่ยวหนูอยู่กับเขาก็ได้ค่ะ Protect เพื่อน ไม่ให้เพื่อนรู้สึกเดียวดาย” (ครู A5 ครู ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

เห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความสามารถของนักเรียนในการรับรู้ว่าคุณค่า สามารถปกป้องตนเองได้ โดยการโต้ตอบกลับด้วยคำพูด มีความภาคภูมิใจในตนเอง

“รู้สึกดี...รู้สึกภูมิใจที่ได้ช่วย (ที่ได้ช่วยเพื่อนในเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน)”
(ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“ก็รู้สึกภูมิใจแล้วก็ดีใจที่เพื่อนเขาหลุดออกจากคนที่แกล้งได้” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“เท่าที่เห็น ในกรณีเด็กพูดใส่ร้ายกัน ส่วนใหญ่จะพูดกับเพื่อนไปเลย ปกป้องตัวเองด้วยการพูดกับเพื่อนว่าฉันไม่ได้เป็นแบบนั้น ฉันไม่ได้เป็นแบบที่เธอพูด เธอมาพูดกับฉันแบบนี้ได้อย่างไร” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

- การตระหนักรู้สังคม เป็นความสามารถของนักเรียนที่แสดงถึงการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น แสดงถึงความรู้สึกสงสาร ใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น มีคุณธรรมจริยธรรม รับรู้ว่าการช่วยเหลือคือสิ่งที่ถูกต้อง พบว่ามี 4 ด้าน

เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นความสามารถของนักเรียนในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และนักเรียนแสดงให้เห็นว่านักเรียนเห็นอกเห็นใจกัน

“(ถ้าหนูช่วยเพื่อน)...เขาจะได้ไม่เสียใจที่โดนอีกคนหนึ่งรังแก เขาจะได้มีคนช่วยค่ะ (ถ้าหนูไม่ช่วยเพื่อน)...อืม...เขาอาจจะโดนรังแกมากกว่าเดิม” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...ผมคิดว่าถ้าเกิดคนที่มีเพื่อนดีหรือว่าไม่ไปทำอะไรคนอื่นก็ไม่น่าจะมีอะไรเกิดขึ้นครับ... (ถ้าไม่เข้าไปช่วย) คนที่เป็นคนแกล้งก็จะรู้สึกสะใจ และทำต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่กลัวโดนฟ้องหรือผิดอะไร...แล้วคนที่เป็นเหยื่อก็ซึ่มเศร้ามันครับ” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ถ้าเลือกได้ไม่มีใครอยากเป็นคนโดนกระทำหรอก ถ้าเลือกได้จริง ๆ เราก็อยากเป็นคนที่ยช่วยคนอื่นแล้วเห็นคนที่เราช่วยได้เขารอด ก็ดีค่ะ ... คือหนูรู้สึกว่าหนูเป็นคนที่สามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ถ้าเกิดเพื่อนเขาออกมาจากคนแกล้งได้ หนูกับเขาก็น่าจะรู้สึกโล่งใจค่ะว่าเขาจะไม่มารังควานเราแล้ว” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“เข้าใจเขาจะเห็นอกเห็นใจและรับรู้ว่า โเค่เพื่อนคนนี้เป็นออทิสติกนะ” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“อาจารย์ว่าค่อนข้างที่จะโเค่นะ อาจารย์ว่าเด็กเรามีความเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนหรือคนอื่นได้ค่อนข้างดี อาจารย์ว่าเป็นการที่เราฝึกการใช้เหตุผลกับคนอื่นมาตั้งแต่ตอนเขายังเล็กๆ” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“บางที่เวลาอยู่ด้วยกันนะไม่ชอบกันนะแต่เวลามีเหตุมีเรื่องก็ช่วยเหลือกันดี คือ บางครั้งเพื่อนคนหนึ่ง ถึงเราไม่ชอบก็เถอะ แต่เวลาเขาถูกอาจารย์ว่า ถูกอะไรที่ทำให้เสียใจก็จะมี ความเห็นอกเห็นใจกันนะ ตรงนี้ก็ทำให้เห็นว่าเพราะยังไงเขาก็ยังห่วงกันอยู่เพราะ อยู่ด้วยกันมา นาน” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากจิตใจเขาจริงๆ... สมมติอาจารย์เป็นคนไปทำร้าย เขา เราก็ต้องมีสติที่จะหยุดตัวเองได้ อาจารย์ว่าเด็กวัยนี้ยังยับยั้งได้ อาจารย์ไม่เคยเจอใครที่ อารมณ์รุนแรงขนาดนั้นในโรงเรียนเรานะ เหมือนต๋อยเพื่อนไปต๋อบหนึ่ง เด็กโรงเรียนเราเต็มที่ไม่มียัง สองแล้ว นี่คือเด็กป.5 ป.6 คือไม่มีครั้งสองแล้ว ก็ารู้แล้วว่าเพื่อนเจ็บ ยิ่งเพื่อนเจ็บหรือล้มลงไปนี่ ตกใจ บางที่ร้องไห้เองด้วยซ้ำ สรุปเดินมาด้วยกันพาเพื่อนไปห้องพยาบาล” (ครู A5 ครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6)

ส่งสารผู้อื่น เป็นความสามารถของนักเรียนในการแสดงออกถึงความรู้สึก เป็นห่วง รู้สึกอยากช่วยเหลือผู้อื่น ดังเช่น

“สงสารค่ะ เพราะว่าบางที่เราช่วยแล้ว เหมือนถ้าเป็นการทำร้ายร่างกาย คือเขา ดูมือไปแล้วมันเร็วเกินไปมาก แล้วหน้าคนที่ถูกแกลังก็ดูไม่ค่อยที่จะชอบเลย” (ด.ญ. B1 นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 4)

“...สงสาร อยากช่วยเหลือครับ” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“...รู้สึกกังวลว่าเพื่อนจะเป็นอะไรมากหรือเปล่า” (ด.ญ. B2 นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5)

ใส่ใจความรู้สึกผู้อื่น เป็นเป็นความสามารถของนักเรียนในการรับรู้การเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นของผู้อื่น เช่น ท่าทาง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ดังเช่น

“...บางที่เพื่อนที่ปกติเขาจะร่าเริง เขาก็จะไม่คุย เงียบ นั่งซึมคนเดียว บางทีก็ แสดงออกมาว่าอย่ามาใกล้ ปกติเขาไม่ใช่คนที่แสดงออกทางด้านลบ” (ด.ญ. B3 นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 6)

“...ส่วนใหญ่เป็นพยาน ถ้าเป็นพยานที่เป็นกลางก็จะสงสารเหยื่อ คนนี้เขาโดนมา บ่อย ผมเลยมาแจ้งอาจารย์” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“แล้วก็มีเด็กผู้หญิงบางคนมาฟ้องอาจารย์มาแล้วให้อาจารย์ฟัง ลักษณะเหมือน คำก็เป็นห่วงเพื่อนที่ถูกข่มเหงรังแกเหมือนกัน” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“หนูสงสารเพื่อนมากเลยคะ เพื่อนโดนอาจารย์ดู หนูรู้สึกนอนไม่หลับเลย” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นความสามารถของนักเรียนในการรับรู้ได้ว่าการช่วยเหลือผู้อื่นคือสิ่งที่ถูกต้องที่คนทุกคนควรมี คนที่ทำดีควรได้รับการช่วยเหลือ รวมถึงการแสดงความรู้สึกผิดต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

“ไม่ควร ไม่มีใครควรโดนเพราะทุกคน เราเกิดมาเป็นมนุษย์เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง ผู้ชาย เพศที่ 3 อะไรก็ตามเราก็มีสิทธิในความเป็นมนุษย์เท่ากัน ไม่มีใครอยู่สูงกว่า ต่ำกว่า ไม่มีใครมีสิทธิ์แก่คนอื่นหรือทำร้ายร่างกายและจิตใจใคร ทุกคนมีสิทธิ์ได้รับการดูแลทางด้านร่างกายและจิตใจ ไม่มีใครควรโดนรังแก” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“คิดว่าตัวหนูจะสามารถช่วยได้ค่ะ เพราะว่าถ้าเกิดว่าเขาเป็นฝ่ายที่ถูกต้อง ยังไงเขาก็ต้องได้รับความช่วยเหลือและก็ต้องมีคนช่วยอยู่แล้ว คือตัวเขาไม่ได้ทำผิดอะไร แล้วถ้าเขาไม่ได้ก็คิดว่าไม่ค่อยจะยุติธรรมสักเท่าไร” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“นักเรียนน่าจะรับรู้ด้วยว่าเหตุการณ์ที่เขาเจอ หรือที่มันเกิดขึ้นมันเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“ถ้าฉันช่วยเพื่อน Support เพื่อน มันเป็นเรื่องที่ถูก อันนี้โยงภาพใหญ่ มันเหมือนสังคมเราและที่เราไม่รู้ว่าจะเราไปช่วยใคร Support ใคร ความเดือดร้อนจะเข้ามาหาตัวผู้ Support หรือเปล่า แต่อยู่ในระบบโรงเรียนอย่างน้อยที่สุดเขายังมั่นใจว่าเขา Support เพื่อนคนนี้ เขาทำในสิ่งที่ถูกต้อง เขาไปช่วยเพื่อนที่ถูกรังแก จะมีคนช่วยเข้าข้างเขา เขาจะไม่เดือดร้อน” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“...รู้สึกผิด(ในสถานการณ์การช่มเหงรังแกกัน) แล้วยื่นร้องไห้ก่อน” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

- ทักษะสัมพันธภาพ เป็นความสามารถของนักเรียนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดี มีความไว้วางใจกัน การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เดือดร้อนแทนเพื่อน อยากให้เพื่อนมีความสุข สามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อน สื่อสารพูดคุยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ และผู้อื่นให้ความช่วยเหลือพบว่ามี 4 ด้าน ดังนี้

มีสัมพันธภาพทางบวก เป็นความสามารถของนักเรียนในการแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น แสดงถึงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เดือดร้อนแทนเพื่อน ตลอดจนสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนได้อย่างเหมาะสม ตามความถูกต้อง ดังเช่น

“ถ้าไม่ช่วย เพื่อนอาจจะโดนหนัก เยอะ กว่านี้ ...เพราะว่าอยากช่วยเพื่อนค่ะ ... (แล้วคนที่เขาไม่ช่วย เขามีความคิดอะไร) ...เขาอาจจะไม่สนิทกับคนนั้น” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...ก็ไปช่วย 100% ครับ (ถ้าคนนั้นเราไม่รู้จักเลย)... น่าจะ 95 97 98 แถวๆนั้นครับ ก็จะต้องก่อนว่าเรื่องที่ทะเลาะกันมันเรื่องอะไร มันใหญ่โตขนาดนั้นหรือเปล่า” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“...เราไม่รู้ด้วยว่าถ้าเราเข้าไปช่วยมันจะไปทำให้เรื่องใหญ่ขึ้นหรือเปล่า ถ้าสมมติเป็นเพื่อนสนิทเราก็คงรู้ว่ามันเกิดอะไรขึ้น เราค่อนข้างมั่นใจเวลาจะเข้าไปช่วย” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“อิม...ก็ช่วยด้วยค่ะ (คนที่ เป็นเหยื่อเขาไม่ใช่เพื่อน) อิม...75 % ลากเพื่อนออกมาให้ออกจากตรงนั้นเลย แล้วก็บอกว่าไม่ต้องไปแก่งกันอีก” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“คิดว่าน่าจะ 92-95% ค่ะ(ให้ความช่วยเหลือ)...ถ้าเกิดเขาเป็นเพื่อนของหนูที่หนูรู้จัก อยู่ชั้นเดียวกัน ก็จะเข้าไปห้าม ไปเตือน แต่ถ้าเกิดเป็นพวกรุ่นพี่ อันนี้หนูไม่ค่อยกล้าเท่าไร” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“ถึงแม้ว่าบางทีมันจะไม่ใช่เรื่องของเขาแต่มันเป็นเรื่องของเพื่อน มันเป็นเรื่องใกล้ตัวเขามาประหนึ่งว่านั่นเป็นเรื่องของเขาด้วย” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“บางคนรู้สึกเดือดร้อนยิ่งกว่าเหยื่ออีก อยากจะช่วยเพื่อน เริ่มเข้าวัยรุ่นแล้วก็จะมีความเป็นห่วงเพื่อน รักเพื่อน” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“แล้วก็มีเด็กผู้หญิงบางคนมาฟ้องอาจารย์มาแล้วให้อาจารย์ฟัง ลักษณะเหมือนเค้าก็เป็นห่วงเพื่อนที่ถูกข่มขู่รังแกเหมือนกัน” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

สามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือได้ เป็นความสามารถของนักเรียนในการพูดบอกสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น รวมถึงจดจำเหตุการณ์ไว้เพื่อเป็นพยานในเหตุการณ์ให้เพื่อน

“ไปบอกอาจารย์ครับ...บอกอาจารย์...ให้เพื่อนดูว่าเหตุการณ์มันเป็นอย่างไรต่อจะได้อัปเดตอาจารย์ได้ แล้วก็แบ่งเพื่อนอีกนิดหนึ่งไปบอกอาจารย์ครับ” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“เราอาจจะไปหาคนมาช่วยแทน อาจจะไปตามคนอื่นมาช่วย ไปบอกอาจารย์ให้อาจารย์มาช่วย” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“เราควรที่จะเรียกอาจารย์ให้มาช่วย เพราะว่าเราอาจจะถูกทำร้ายร่างกายไปด้วย แต่ถ้าเกิดเป็นวาจา เราก็เข้าไปเตือนก็ได้ ...ถ้าเกิดเหตุขึ้นแล้ว บางทีเราก็คงจะไปขอให้รุ่นพี่หรือคนที่โตกว่าเราไปช่วยห้ามได้ค่ะ ... อาจจะไปจับแขนแล้วก็บอกว่าพอได้แล้ว หรือถ้าเกิดเราไม่

สามารถที่จะยุติเองได้ เราก็ควรไปแจ้งอาจารย์ รปภ. รุ่นพี่ที่อยู่แถวนั้น คุณพ่อคุณแม่คะ” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“ด้วยเด็กไม่มีโทรศัพท์มือถือ ถ้ามีก็จะบันทึกเหตุการณ์ไว้ นักเรียนก็อาจจะใช้วิธีการจดจำเรื่องราวต่าง ๆ คือเป็นพยาน มาบอกเล่าบอกกล่าว เพื่อให้อาจารย์ตัดสินเรื่องราวที่เกิดขึ้น ถ้าเด็กจำได้ดีก็จะสามารถมาเล่าให้เราฟังได้... กับอีกประเภทหนึ่ง ใช้วิธีการบอกกล่าวหรือสำหรับเด็กๆก็คือฟ้องใช่ไหมคะ ฟ้องอาจารย์ขยับไปอีกขั้นหนึ่งก็คือฟ้องผู้ปกครอง” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“... กรณีที่เป็นปัญหาใหญ่ที่มันเลยเถิด นักเรียนไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้ก็จะมาแจ้งอาจารย์... ส่วนใหญ่เป็นพยาน ถ้าเป็นพยานที่เป็นกลางก็จะสงสารเหยื่อ คนนี้เขาโดนมาบ่อย ผมเลยมาแจ้งอาจารย์” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“เค้าคงจะบอกคนที่เข้มแข็งว่าเดี๋ยวเราจะไปฟ้องอาจารย์นะ ... ถ้าอาจารย์ไม่อยู่ เขาก็จะไปบอกหัวหน้าห้อง เพราะว่าเราให้สิทธิหัวหน้าห้องดูแลเพื่อนตอนอาจารย์ไม่อยู่ ... ถ้าอาจารย์ประจำชั้นไม่อยู่เขาก็จะวิ่งไปบอกอาจารย์ท่านอื่น” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“เขาเลือกที่จะบอกอาจารย์นะ เขาจะเลือกที่จะไม่ทำอะไรกันเอง ... มันจะเป็นลักษณะที่เหยื่อบอกกับเพื่อน แล้วก็ปรึกษากันว่าจะมาแจ้งอาจารย์” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“... หรือกรณีคนที่เห็นเหตุการณ์ ก็เข้ามาช่วยนะ มันช่วยอยู่ 2 แบบ คือช่วยกะทันหันกับช่วยไปบอกอาจารย์ หรือเรียกใครแถวนั้นมาช่วย” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

ให้ความช่วยเหลือเพื่อน เป็นความสามารถของนักเรียนในการให้ความช่วยเหลือเต็มที่สามารถที่จะทำได้ด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากอยากให้เพื่อนมีความสุข

“... ช่วยตักเตือนเพื่อน มันอาจจะไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุด แต่มันจำเป็นก็ทำครับ” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ถ้าเลือกได้ไม่มีใครอยากเป็นคนโดนกระทำหรอก ถ้าเลือกได้จริง ๆ เราก็อยากเป็นคนที่ยช่วยคนอื่นแล้วเห็นคนที่เราช่วยได้เขารอด ก็ดีคะ” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“บอกเพื่อนก่อนว่าอย่าแก่งกัน ไม่ต้องแก่งกัน แล้วถ้าเขายังแก่งกันอยู่ก็ไปบอกอาจารย์คะ ... ห้ามเพื่อนที่แก่งกัน บอกว่าไม่ต้องแก่งกัน” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...ถ้าเกิดเขาเป็นเพื่อนของหนูที่หนูรู้จัก อยู่ชั้นเดียวกัน ก็จะเข้าไปห้าม ไปเตือน แต่ถ้าเกิดเป็นพวกรุ่นพี่ อันนี้หนูไม่ค่อยกล้าเท่าไร” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“ความน่ารักของเด็กประถมคือเมื่อเพื่อนเป็นเด็กอหิวาต์เด็กเพื่อนแต่ละคนจะช่วยเหลือดีมาก” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“ถ้าช่วยได้ก็คือจะช่วยเต็มที่มาก...เคยมีเหตุการณ์หนึ่ง อันนี้เป็นเด็กคนอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ไปเห็นเพื่อนโดนว่า แล้วก็วิ่งกลับไปเลย” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“ถ้าเราช่วยเหลือเพื่อนได้มันก็จะทำให้เพื่อนมีความสุขแล้วก็มาโรงเรียน ก็จะมีเด็กผู้หญิงยกมือขึ้นอาจารย์เดี๋ยวหนูจะเป็นบัดดี้ให้เพื่อนเอง หนูจะคอยดูแลเพื่อน หนูจะคอยเก็บข้าวเก็บของอะไรประมาณนี้ มันก็ได้ผลนะ” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“...แต่เด็กโรงเรียนเรา ข้อดีอย่างหนึ่งก็คือลักษณะอย่างนี้ก็จะจะมีเพื่อนอยู่กลุ่มหนึ่งที่พร้อมจะช่วยเหลือเขา ไม่ได้ปล่อยให้เขาเผชิญชะตากรรมไปอย่างเดียว” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“เดี๋ยวหนูอยู่กับเขาก็ได้ค่ะ Protect เพื่อน ไม่ให้เพื่อนรู้สึกเดียวดาย” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

มีความไว้วางใจกัน เป็นความสามารถของนักเรียนในการมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจที่นักเรียนมีต่อครูและนักเรียนด้วยกันเอง

“เป็นที่ไว้วางใจของอาจารย์อยู่แล้ว เป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนอยู่แล้ว ... มีอำนาจในการต่อรอง ... เรื่องการเรียนมีผลนะ เด็กที่ได้รับความไว้วางใจจากอาจารย์ ก็จะมี ความกล้าพูด” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“...ให้เป็นความไว้วางใจได้ไหมครับ สิ่งที่จะป้องกันได้ก็คือความไว้วางใจกัน ไม่ว่าจะเป็ ความไว้วางใจในระหว่างเพื่อน ด้วยกันเอง หรือว่าเด็กกับอาจารย์ อย่างที่เล่าเคลให้ฟังสองสามเคส มัน คือความไว้วางใจของเด็กกับอาจารย์นะ คือเขารู้ รู้ว่าเราแก้ปัญหาให้เขาได้บอกเราแล้ว มันจะไม่มี ปัญหาตามมา” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

- การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ เป็นความสามารถของนักเรียนที่แสดงออกถึงความกล้าหาญในการตัดสินใจแก้ปัญหา และประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ตามความเป็นจริง พบว่ามี 2 ด้าน ดังนี้

ประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นความสามารถของนักเรียนในการวิเคราะห์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ คาดการณ์ผลที่เกิดขึ้นได้

“...(ถ้าไม่เข้าไปช่วย) คนที่เป็นคนแก่งก็จะรู้สึกสะใจ และทำต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่กลัวโดนฟ้องหรือผิดอะไร...แล้วคนที่เป็นเหยื่อก็ซึมเศร้ามันครับ...ผมมองว่า หรือหาคนที่ผมมองว่าเป็นมิตรแล้วเข้าไปถามว่าจะทำอย่างไรดี ถอยออกมาไม่ต้องไปสู้” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“หนูก็ต้องดูสถานการณ์ด้วย ถ้าสมมติว่าการแก่งมันเป็นเรื่องที่ไม่มีใครสมควรที่จะโดน...เราไม่รู้ด้วยว่าถ้าเราเข้าไปช่วยมันจะไปทำให้เรื่องใหญ่ขึ้นหรือเปล่า ถ้าสมมติเป็นเพื่อนสนิทเราก็จะรู้ว่ามันเกิดอะไรขึ้น เราค่อนข้างมั่นใจเวลาจะเข้าไปช่วย” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“(ถ้าหนูช่วยเพื่อน)...เขาจะได้ไม่เสียใจที่โดนอีกคนหนึ่งรังแก เขาจะได้มีคนช่วยค่ะ (ถ้าหนูไม่ช่วยเพื่อน)...อืม...เขาอาจจะโดนรังแกมากกว่าเดิม...อืม...ดูว่ามีอาจารย์อยู่หรือเปล่า ถ้ามีอาจารย์อยู่ก็ไปบอกอาจารย์” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“...ควรดูก่อนว่าเพื่อนคนที่เป็นเหยื่อร่างกายใหญ่ไหม ถ้าเราไปช่วย บางทีแรงของกลุ่มคนนี้เราอาจจะบาดเจ็บ แต่อย่างไรก็ต้องเข้าไปช่วยก่อน แต่ว่าถ้าเราไม่สามารถเข้าไปช่วยได้ ค่อยถึงมือของผู้ใหญ่ค่ะ...ต้องดูก่อนว่าเป็นการชกต่อยกันหรือเปล่าค่ะ ถ้าเป็นชกต่อย เราควรที่จะเรียกอาจารย์ให้มาช่วย เพราะว่าเราอาจจะถูกทำร้ายร่างกายไปด้วย แต่ถ้าเกิดเป็นว๊าก เราเข้าไปเตือนก็ได้...ถ้าเป็นด้านร่างกายก็จะดึงมือออก แต่ถ้าเป็นว๊ากก็จะไปเตือนให้เขาหยุด ...ก็อาจจะเป็น...พอได้แล้ว...เพื่อนเขาไม่ต้องการให้มาว่า” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“คำว่าไม่ดีเนี่ยมันคงยังไม่ได้ตัดสินทันทีที่หลอกว่าอย่างไร ถ้านักเรียนเห็นคนทะเลาะกันนักเรียนก็จะรับรู้ได้ว่ามันเป็นสิ่งที่ไม่ดีแต่ เด็กยังไม่ได้ตัดสินทันทีว่าใครเป็นฝ่ายถูกหรือเป็นฝ่ายผิด ทั้งที่บางคนก็ไม่ใช่ฝ่ายเริ่ม การที่เหตุการณ์มันเกิดขึ้นแล้วมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องไห้ นักเรียนที่รับรู้เหตุการณ์จะรับรู้ได้ทันทีว่ามันไม่ใช่เรื่องที่ดีแล้วมันจะต้องทำให้สถานการณ์นี้มันหายไป” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“จะเป็นฝั่งเพื่อนเหยื่อที่จะเข้ามาช่วย ถ้าเป็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกที่มีระดับรุนแรง เลือดตกยางออก เด็กคนที่ไม่เกี่ยวกับเหตุการณ์ก็จะค่อยมาแจ้ง แต่ถ้าเป็นเหตุการณ์เล็กๆ ด้วยว๊ากก็จะไม่ได้แจ้ง ... กรณีที่เป็นปัญหาใหญ่ที่มันเลยเถิด นักเรียนไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้ก็จะมาแจ้งอาจารย์” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“...ถ้าจะไปบอกใครสักคนมันก็ต้องเป็นคนที่เราไว้วางใจได้ ฉะนั้นก็ต้องมั่นใจว่าไม่มีปัญหาตามมาถึงตัวไซ้มัย” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้ เป็นความสามารถของนักเรียนในการเลือกวิธีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ พุดตักเตือนเพื่อนเพื่อยุติสถานการณ์ได้ และสามารถตัดสินใจที่จะให้ความช่วยเหลือได้

“...ก็คือหนูก็ต้องตกลงกับเพื่อน ต้องมีคนหนึ่งวิ่งไปบอกอาจารย์ให้เร็วที่สุด ส่วนอีกคนหนึ่งก็เข้าไปช่วย แล้วก็หาอะไรที่มันจะพอเป็นหลักฐาน คือให้เขาเห็นว่าหนูเห็นนะ มีหนูเป็นพยานได้ที่เห็นกับตาตัวเอง ... ถ้าคนที่เหลือมีเยอะกว่าก็จะเข้าไปช่วย ถ้าเรามีน้อยกว่าแนะนำให้นั่งเป็นพยานมากกว่าเดี๋ยวเราจะโดนลูกหลง” (ด.ญ. B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“...ก็ไปช่วย 100% ครับ (ถ้าคนนั้นเราไม่รู้จักเลย)... น่าจะ 95 97 98 แถวๆนั้นครับ ก็จะต้องรู้ว่าเรื่องที่จะทะเลาะกันมันเรื่องอะไร มันใหญ่โตขนาดนั้นหรือเปล่า” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“อาจจะไปจับแขนแล้วก็บอกว่าพอได้แล้ว หรือถ้าเกิดเราไม่สามารถที่จะยุติเองได้ เราก็ควรไปแจ้งอาจารย์ รปภ. รุ่นพี่ที่อยู่แถวนั้น คุณพ่อคุณแม่คะ ... คิดว่าน่าจะ 92-95% ค่ะ (ให้ความช่วยเหลือ) ... ถ้าเป็นด้านร่างกายก็จะดึงมือออก แต่ถ้าเป็นวาจาก็จะไปเตือนให้เขาหยุด ... ก็อาจจะเป็น...พอได้แล้ว เพื่อนเขาไม่ต้องการให้มาว่า” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“อืม...ได้(สามารถช่วยเพื่อนจากเหตุการณ์ข่มเหงรังแกกัน)...เพราะว่าเขาอาจจะไม่มีคนอื่นช่วย มีเราคนเดียว ... อืม...75 % ... ลากเพื่อนออกมา ให้ออกจากตรงนั้นเลย แล้วก็บอกว่าไม่ต้องไปแก่งกันอีก” (ด.ญ. B2 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

“ถ้าตัดสินใจได้ว่าควรจะต้องทำอะไรต่อไป” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“...กรณีที่ปัญหาใหญ่ที่มันเลยเถิด นักเรียนไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้ก็จะมาแจ้งอาจารย์ ... เด็กจะมาถามว่า ถ้าหนูช่วยเพื่อนแบบนี้ เขาก็มาเล่าให้ฟังนะว่าเขาไปช่วยเพื่อนแบบนี้” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“อาจจะเกิดการปะทะนิดหน่อย ก็เรียกรปภ. มา เด็กก็มีการตัดสินใจที่เก่ง หมายถึงว่ารู้ว่าต้องเรียกใครที่ให้ความช่วยเหลือเขาได้...การตัดสินใจที่ฉับพลัน ไม่ลังเล” (ครู A5 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“เค้าก็จะบอกเพื่อนผู้ชายว่าคุณไปว่าเค้าแบบนี้ไม่ได้จะอะไรอย่างนี้ ... ถ้าอาจารย์ประจำชั้นไม่อยู่เขาก็จะวิ่งไปบอกอาจารย์ท่านอื่น... ถ้าอาจารย์ไม่อยู่เขาก็จะไปบอกหัวหน้าห้อง เพราะว่าเราให้สิทธิหัวหน้าห้องดูแลเพื่อนตอนอาจารย์ไม่อยู่” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“ใช้คำว่าคิดไปเองว่าด้วยลักษณะเด็กเรากล้าเป็นคนกลางไปเจอน่าจะห้ามซะมากกว่า... ไม่ยี่นดูเฉยๆเขาเลือกที่จะบอกอาจารย์นะ เขาจะเลือกที่จะไม่ทำอะไรกันเอง” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

2) เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ไม่ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์ของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน อธิบายได้ดังนี้

- ความรู้ เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ส่งผลให้นักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการข่มเหงรังแกกันที่ถูกต้อง ไม่รู้วิธีการให้ความช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน ไม่รู้ว่าต้องช่วยเพื่อนอย่างไร ที่จะทำให้ตนเองและเพื่อนปลอดภัย ดังเช่น

“...เขาอาจจะอยากช่วยแต่ไม่รู้จะเข้าไปช่วยอย่างไร” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

- ทักษะ เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ส่งผลให้นักเรียนยังขาดทักษะที่จำเป็นต่อการช่วยเหลือ ไม่มีทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการตัดสินใจในสถานการณ์ฉุกเฉิน ขาดประสบการณ์ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ส่งผลให้ขาดความมั่นใจที่จะช่วย เกิดความรู้สึกกลัวต่อปัญหาที่เกิดขึ้น กลัวอิทธิพลของเพื่อน มีความคิดวุ่นวาย ลังเล สับสนในตนเอง มีความยากลำบากในการตัดสินใจในการเลือกช่วยหรือไม่ช่วยเพื่อน ดังเช่น

“...บางทีคือ เขาอาจจะกลัว กลัวจะถูกทำร้าย หรืออาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องทำให้เดือดร้อน บางทีก็อาจจะไม่มีความกล้าพอ อาจจะยุ่งติดธุระไม่สามารถไปช่วยได้หรือเปล่า” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“เพราะฉะนั้นความรู้น่าจะไม่ต้องมี ประสบการณ์ที่เขาเคยเจอน่าจะสำคัญ” (ครู A1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“อย่างแรกเลยคือ ไม่ใช่เรื่องของเขาเอง เขาจะคิดว่าจะไปยุ่งทำไม กับ 2 คือ เขากลับโดนแกล้ง ไม่กล้าเข้าไปยุ่ง ถ้าผู้กระทำเป็นผู้ทรงอิทธิพลนะ อย่างกรณีพิ ก็คือจะไม่กล้าเข้าไปยุ่ง ... แต่อาจจะไม่กล้าที่จะเข้าไปช่วยเพื่อน ด้วยความเป็นเด็ก เพียงแค่ ณ ตอนนั้นเขายังคิดไม่ออกว่าสิ่งที่เขาทำไปตอนนั้นเป็นการช่วยเหลือ” (ครูA2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“ส่วนใหญ่เด็กเรามีอยู่แล้วแหละ แต่ยังไม่รู้ว่าต้องทำยังไง ต้องพูดประมาณไหน ต้องปกป้องยังไง แต่เขาจะรู้อย่างเดียวคือต้องวิ่งหาผู้ใหญ่ บอกอาจารย์” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

- จิตสำนึก เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ส่งผลให้นักเรียนขาดการรู้จักผิดชอบชั่วดี เมื่อเกิดสถานการณ์การชกมวยแข่งกันเกิดขึ้น รวมถึงจิตสำนึกที่ดีในการให้ความช่วยเหลือเพื่อนใน สถานการณ์การชกมวยแข่งกัน เนื่องจากนักเรียนมีมุมมองทัศนคติต่อการชกมวยแข่งกันเป็นเรื่อง ที่ถูกต้อง มองว่าการชกมวยแข่งกันเป็นเรื่องปกติไม่ใช่สิ่งผิด โดยไม่ได้ยึดความถูกต้อง คิดว่า ไม่ใช่เรื่องของตนเอง ไม่ชอบยุ่งเรื่องของผู้อื่น คิดว่าเหยื่อปกป้องตนเองได้ไม่จำเป็นต้องช่วยเหลือ หรือ อาจจะมีคนอื่นมาช่วยแล้ว และผู้ถูกรังแกสมควรโดนเนื่องจากไม่ชอบคนที่ถูกรังแก ทำให้ไม่ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแก ดังเช่น

“คิดว่าตัวหนูจะสามารถช่วยได้ค่ะ เพราะว่าถ้าเกิดว่าเขาเป็นฝ่ายที่ถูกต้อง ยังไงเขาก็ ต้องได้รับความช่วยเหลือและก็ต้องได้คนช่วยอยู่แล้ว คือตัวเขาไม่ได้ทำผิดอะไร แล้วถ้าเขาไม่ได้ ก็ คิดว่าไม่ค่อยจะยุติธรรมสักเท่าไร” (ด.ญ. B1 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)

“เขาอาจจะมีความเป็นส่วนตัว ไม่ชอบแสดงความคิดเห็น ไม่ชอบยุ่งเรื่องคนอื่น ไม่ กล้าแสดงออก ... ไม่ชอบคนที่ถูกแกล้งอยู่แล้ว” (ด.ช. B4 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“นักเรียนที่รับรู้เหตุการณ์จะรับรู้ได้ทันทีว่ามันไม่ใช่เรื่องที่ดีแล้วมันจะต้องทำให้ สถานการณ์นี้มันหายไป...นักเรียนน่าจะรับรู้ได้ว่าเหตุการณ์ที่เขาเจอ หรือที่มันเกิดขึ้นมันเป็น เรื่องที่ไม่ถูกต้อง” (ครูA1 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4)

“แต่ถ้าเป็นคนที่ไม่ได้รู้สึกกันเขาก็จะเฉย ๆ ไม่ใช่เรื่องของเรา ถ้าไม่ใช่เรื่องที่ใหญ่มาก นะ ... ไม่ใช่เรื่องของเขาเอง เขาจะคิดว่าจะไปยุ่งทำไม” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“อย่างน้อยต้องให้รู้สิทธิหน้าที่ของตัวเอง คือบางที่เรามองว่าไม่ใช่เรื่องของเราไง ไม่ เกี่ยว ก็ขั้นก็ไม่ได้รู้สึกดีกับเพื่อนคนนี้อยู่แล้ว แต่บางที่มันก็คือสมัยนี้เรารู้จักกันแต่สิทธิ์ ฉันทสิทธิ ทำโน่นทำนี่ทำนั่น แต่เราไม่รู้จักหน้าที่ว่าเรามีหน้าที่ต้องทำอะไรบ้าง” (ครู A4 ครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6)

- สิ่งแวดล้อม เป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับนักเรียนที่ส่งผลให้นักเรียนมีความยากลำบากใน การป้องกันการชกมวยแข่งกันในโรงเรียน เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีเชื้อต่อการช่วยเหลือเพื่อนใน สถานการณ์การชกมวยแข่งกัน สถานการณ์การชกมวยไม่ได้เกิดขึ้นภายในห้องเรียนให้ครูหรือเพื่อน สังเกตเห็นได้ชัด ซึ่งยากต่อการควบคุม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณโรงอาหาร สนามเด็กเล่น อาคาร กีฬา มุม ซอกต่าง ๆ ของโรงเรียน และการเลือกใช้รูปแบบการชกมวยแข่งกันที่หลากหลายยากต่อ การถูกลงโทษ เช่น การรังกันผ่านทางออนไลน์ ที่ทำให้ไม่รู้ตัวตน สร้างตัวตนปลอมขึ้นได้ ซึ่ง ส่งผลต่อการป้องกันช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์การชกมวยแข่งกัน ดังเช่น

“มันใจจั่งแจ็งเกินไปค๊ะ สมมติว่า โกรธกันแล้วก็เตะกันเลย ถ้าสมมติว่ามีใครเห็นก็โดนลิค๊ะ ถ้าคิดในมุมหนู ถ้าฉันเดินไปเตะเขาเลย มันจะดูเหมือนเป็นคนชอบใช้กำลัง แล้วอีกอย่างมันเห็นได้ง่ายเกินไป ...มันไม่มีใครเขาทำแบบใจจั่งแจ็ง หนูคิดว่าคนที่อยากแกล้งเขาก็กลัวความผิดนะ” (ด.ญ B3 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

“ในเวลา ก็คือในจังหวะที่ไอเค เราอยู่ในช่วงของเวลาเรียนก็คือในคาบเรียน อันนี้เราจะเห็นเหตุการณ์ค่อนข้างชัดเจน ทะเลาะกันในเรื่องการทำงาน ทำงานกลุ่ม ...กับอีกแบบหนึ่งก็จะ เป็นแบบนอกเวลาเรียนช่วงพัก ช่วงตีมนม พักกลางวัน หรือว่าช่วงหลังเลิกเรียน เด็กเขาไปเล่นที่สนาม ไปวิ่งเล่นกันตอนกลางวัน บางครั้งก็มีวิ่งร้องไห้ขึ้นมาฟ้องกัน ประมาณว่าเพื่อนว่าอย่างนั้น เพื่อนแกล้งอย่างนั้น... ในเวลามันยังพอเห็น แต่นอกเวลาไปอยู่ชอกตึกไหนก็ไม่รู้” (ครู A4 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

“ในช่วงโมงเรียนพละ ซึ่งอาจจะมีการแบ่งกลุ่ม เพื่อเล่นกีฬาแต่ละประเภท หรือ แบ่งเป็นทีม ซึ่งมันทำให้การพูดจาของนักเรียนแบบนี้มันเปิดโอกาสที่จะพูดหรือไปแกล้งเพื่อน อาจจะด้วยการกระทำไปเหยียดๆ หรืออาจจะใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมประมาณนี้ ...ที่เราจะเห็น พฤติกรรมของนักเรียนค่อนข้างมาก แต่เหตุการณ์มันไปเกิดขึ้นในช่วงโมง เช่น พักกลาง” (ครู A3 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

“ส่วนใหญ่เด็กจะโดนกระทำในคาบที่ต้องทำกิจกรรม เช่น คาบวิทยาศาสตร์ การงาน อาชีพ ห้องศิลปะ เป็นช่วงโมงที่ต้องไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียน” (ครู A2 ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1

จากการศึกษาการให้ความหมายของการข่มเหงรังแกกัน การป้องกันการข่มเหงรังแกกัน รูปแบบการข่มเหงรังแกกัน วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน จากมุมมองของครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นดังกล่าวได้ดังนี้

“การข่มเหงรังแกกัน” เป็นกระบวนการกลุ่มที่ไม่เพียงเกิดขึ้นระหว่างผู้ข่มเหงและเหยื่อเท่านั้น แต่ยังรวมถึงในบริบทของกลุ่มเพื่อนที่มักจะเห็นเหตุการณ์ หรือเรียกกลุ่มนี้ว่า “Bystander” “กลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์” ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ที่จะป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน จึงได้สัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน และครูประจำชั้นหรือผู้สอน ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย ในประเด็นของการให้ความหมาย รูปแบบการข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียน รวมถึงวิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และ

เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนการแสดงออกหรือการกระทำของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ประกอบไปด้วย 1) ฝ้าสังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ 2) ประเมินสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น 3) ลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน และ 4) ลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน และยังมีเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดการป้องกัน คือ การตระหนักรู้ตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธภาพ และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ ส่วนเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค คือ นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ขาดความรู้ ทักษะ จิตสำนึกที่ดีที่จะช่วยในการป้องกัน และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกัน ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยในครั้งนี้มาพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ซึ่งสามารถอธิบายได้ในส่วนที่ 2 ดังนี้

ส่วนที่ 2 สรุปการเชื่อมโยงงานวิจัยจากระยะที่ 1 สู่ระยะที่ 2

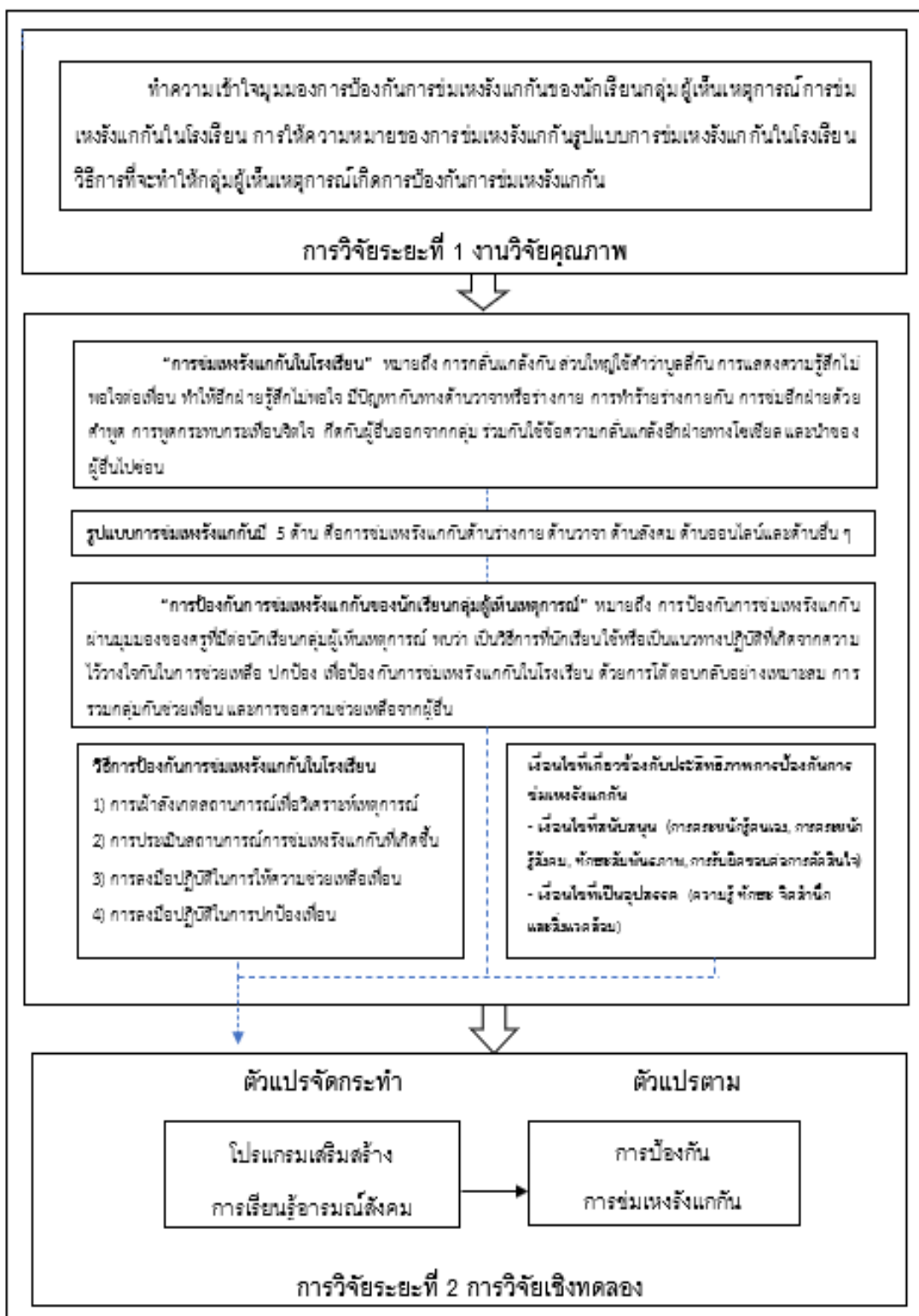
การวิจัยนี้เป็นการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ซึ่งออกแบบการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 งานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่มีผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ Content Analysis ผลการวิจัยระยะที่ 1 นี้ ทำให้ทราบนิยามปฏิบัติการที่นำไปสู่การสร้างแบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการวิจัยใน ระยะที่ 2 ข้อค้นพบที่ได้จากระยะที่ 1 การให้ความหมาย รูปแบบการข่มเหงรังแกกัน วิธีการป้องกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันซึ่งเป็นข้อค้นพบที่นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างกิจกรรมของ “โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน” ในระยะที่ 2 ถือเป็น การนำองค์ความรู้ที่ผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบนำไปปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหา

การวิจัยระยะที่ 2 มุ่งพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ในรูปแบบของการวิจัยทดลอง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ผู้วิจัยใช้ข้อ

ค้นพบที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 การให้ความหมายของการช่มเหงรังแกกัน รูปแบบการช่มเหงรังแกกัน มาพัฒนากิจกรรมให้นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ทำความเข้าใจการช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียน ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน เมื่อนักเรียนเห็นเหตุการณ์ของการช่มเหงรังแกกันนักเรียนมีวิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนได้อย่างไร โดยนำข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียนที่ได้ข้อค้นพบวิธีการป้องกันทั้ง 4 วิธีการ มาใช้ในการฝึกให้นักเรียนได้ปฏิบัติในกิจกรรม และได้เสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมที่เป็นเงื่อนไขที่ส่งเสริมต่อประสิทธิภาพการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน มาใช้ในการพัฒนาตัวแปรต้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อารมณ์สังคม ดังนั้นผู้วิจัยนำข้อค้นพบจากการศึกษาในระยะที่ 1 มาพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์เพื่อให้เกิดการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ที่ได้ทำแบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์ มีนักเรียนที่ตอบแบบคัดกรองจำนวน 200 คน เป็นนักเรียนที่มีค่าคะแนนของการเห็นเหตุการณ์ต่ำกว่า 70 คะแนน จำนวน 30 คน ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน คือกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยนำโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง ซึ่งความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการวิจัยระยะที่ 1 และการวิจัยระยะที่ 2 ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 8 ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการวิจัยระยะที่ 1 และการวิจัยระยะที่ 2

จากนั้นเชื่อมโยงผลการศึกษาระยะที่ 1 งานวิจัยคุณภาพกับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน สามารถอธิบายได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตาราง 9 เชื่อมโยงผลการศึกษาระยะที่ 1 งานวิจัยคุณภาพกับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
1	ปฐมนิเทศ “หนูอยาก รู้จัก”	1. นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและ ความไว้วางใจซึ่ง กันและกัน 2. นักเรียน เข้าใจ รายละเอียดของ กิจกรรม กำหนดการ และ ข้อตกลงในการ เข้าร่วมกิจกรรม	ทฤษฎีการเรียนรู้ 1 อารมณ์สังคมSEL : ทักษะ สัมพันธภาพ (Relationship skills) มีความ ไว้วางใจกัน ทฤษฎีพัฒนาการ 2 ทางด้านร่างกาย และสังคม	1. นักเรียนสามารถจับ กลุ่มเพื่อสร้าง ความคุ้นเคยและความ ไว้วางใจได้ 2. นักเรียนตอบคำถาม และมีส่วนร่วมในการ กำหนดข้อตกลงร่วมกันได้ 3. นักเรียนทำแบบวัดการ ป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้ อารมณ์สังคมได้อย่าง ถูกต้อง	ทักษะสัมพันธภาพ หมายถึง ความสามารถของ นักเรียนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดี มีความไว้วางใจกัน การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เตือนร้องเรียนเพื่อน อยากรู้เพื่อนมีความสุข สามารถให้ความช่วยเหลือ เพื่อน สื่อสารพูดคุยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ และผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ มีความไว้วางใจกัน “สิ่งที่จะป้องกันได้ก็คือความไว้วางใจกัน ไม่ว่าจะเป็ความ ไว้วางใจในระหว่างเพื่อนด้วยกันเอง หรือว่าเด็กกับอาจารย์ อย่างที่เราเล่าเคยให้ทั้งสองสามเคส มันคือความไว้วางใจของ เด็กกับอาจารย์นะ คือเขารู้ว่าเราแก้ปัญหาให้เขาได้ บอกเราแล้ว มันจะไม่มีปัญหาตามมา” (ครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
		3.การรับรู้	<p>3.การรับรู้</p> <p>ความสามารถ Self-efficacy (การใช้</p> <p>คำพูดชักจูง และ</p> <p>การกระตุ้นทาง</p> <p>อารมณ์)</p> <p>(ใช้กิจกรรมละลาย</p> <p>พฤติกรรมให้เกิดการ</p>		
2	<p>เป็นเพื่อนกัน</p> <p>แกะ</p>	<p>1. นักเรียนเห็น</p> <p>ความสำคัญของ</p> <p>เพื่อน</p> <p>2. นักเรียนสามารถ</p> <p>สร้างสัมพันธ์ภาพ</p> <p>ทางบวกกับเพื่อน</p> <p>ได้</p>	<p>ทฤษฎีการเรียนรู้: 1</p> <p>อารมณ์สังคมSEL</p> <p>ทักษะ</p> <p>สัมพันธ์ภาพ</p> <p>(Relationship</p> <p>skills) มี</p> <p>สัมพันธ์ภาพ</p> <p>ทางบวก</p>	<p>1. นักเรียนแสดงให้เห็นว่า</p> <p>สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพ</p> <p>กับเพื่อนได้</p> <p>2. นักเรียนบอกได้ว่าเพื่อน</p> <p>สำคัญอย่างไร</p> <p>3. นักเรียนทำใบงานได้</p> <p>อย่างถูกต้อง</p>	<p>ทักษะสัมพันธ์ภาพ หมายถึง ความสามารถของ</p> <p>นักเรียนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดี มีความไว้วางใจ</p> <p>กัน การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เดือดร้อนแทน</p> <p>เพื่อน อยกให้เพื่อนมีความสุข สามารถให้ความ</p> <p>ช่วยเหลือเพื่อน สื่อสารพูดขอความช่วยเหลือจาก</p> <p>ผู้อื่นได้ และผู้อื่นให้ความช่วยเหลือ</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
			<p>ทฤษฎีพัฒนาการ.2 ทางด้านสังคม</p> <p>.3การรับรู้</p> <p>ความสามารถ Self- efficacy</p> <p>(ประสบความสำเร็จ</p> <p>ประสบความสำเร็จ</p> <p>และการกระตุ้นทาง</p> <p>อารมณ์) (ใช้กิจกรรม</p> <p>ให้เกิดการเรียนรู้)</p>	<p>การประเมินผล</p>	<p>มีสัมพันธภาพทางบวก</p> <p>“ถ้าไม่ช่วย เพื่อนอาจจะโดนหนัก เยอะ กว่านี้ ... เพราะว่าจะอยากช่วยเพื่อนละ ... (แล้วคนที่เขาไม่ช่วย เขามีความคิดอะไรบ้างทำไม่ถึงไม่ช่วย) ...เขา อาจจะไม่สนิทกับคนนั้น” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ (5</p> <p>“...เราก็อยกเป็นคนที่ช่วยคนอื่นแล้วเห็นคนที่เรา ช่วยได้เขารอด” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ (5</p>
3	<p>นักเรียน</p> <p>สามารถสรุป</p> <p>ความหมายของ</p> <p>การชมเชย</p> <p>นักเรียนได้</p>	<p>1. ทฤษฎีการเรียนรู้</p> <p>อารมณ์สังคม SEL</p> <p>การตระหนักรู้สังคม</p> <p>(Social awareness)</p> <p>เห็นอกเห็นใจผู้อื่น</p>	<p>1. นักเรียนบอกความหมาย</p> <p>ของการชมเชย</p> <p>2. นักเรียนมีส่วนร่วมใน</p> <p>การตอบคำถาม</p> <p>การชมเชย</p>	<p>การชมเชย</p> <p>นักเรียน</p> <p>เป็น</p> <p>การ</p> <p>ชื่นชม</p> <p>นักเรียน</p>	<p>นักเรียน</p> <p>ชื่นชม</p> <p>นักเรียน</p> <p>เป็น</p> <p>การ</p> <p>ชื่นชม</p> <p>นักเรียน</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
2.	นักเรียนมีทัศนคติและความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับกิจกรรมแข่งขัน	นักเรียนมีความสนใจ	2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสังคมและอารมณ์ 3. การรับรู้ความสามารถ Self-efficacy (การใช้ตัวแบบประสบความสำเร็จที่ประสพการดีที่ประสพความสำเร็จเร็ว การใช้คำพูดชักจูงและการกระตุ้นทางอารมณ์) (รูปแบบสื่อในการเรียนรู้ การวัดค่า	3. นักเรียนบอกความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์	ลดเรียนอีกฝ่าย พูดกระแทบกระแทบเห็นใจทีเดียว ก็ดีกัน ผู้อื่นออกจากกลุ่ม ร่วมกันใช้ข้อความกลั่นแกล้งอีกฝ่ายทางโซเชียล และนำของผู้อื่นไปสอน “หนูคิดว่าการแข่งขันแข่งกันมันก็คือการ bully ใช้” หมดคะ เท่าที่หนูนึกถึง ส่วนใหญ่มันก็เป็นการทำแกล้งกัน บางทีก็เป็นการทำ นินทา หรือเป็นการทำร้ายร่างกายซึ่งหญิงไม่ค่อยเห็น เห็นแต่ทำอะไรเลวๆ เช่น ผลิต กับ หยิก แต่ยังไม่เคยเห็นรุนแรงกว่านี้คะ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)
					<p>การตระหนักรู้สังคม หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่แสดงถึงการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น แสดงถึงความรู้สึกสงสาร ใฝ่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น มีคุณธรรมจริยธรรม รับผิดชอบต่อช่วยเหลือสิ่งที่ถูกต้อง</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
----------	-------------	--------------	------------------------	--------------	--------------------------

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
			<p>เทคนิคการตั้ง คำถามกระตุ้น และ การเปลี่ยนแปลง กลไกภายในกลุ่ม เพื่อน</p>		<p>เห็นอกเห็นใจผู้อื่น</p> <p>“ถ้าเกิดเพื่อนเขาออกมาจากคนแก่ถึงได้ หนูกับ เขาก็น่าจะรู้สึกโล่งใจคะ ว่าเขาจะไม่มารังควาน” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)</p> <p>“คือหนูรู้สึกกว่าหนูเป็นคนที่สามารถเข้าใจ ความรู้สึกของเพื่อนได้... ดีใจที่เขารอดพ้นจากตรง นั้นได้ และถ้ายังมั่นใจว่าเขาจะไม่โดนแบบนี้อีก จะยิ่งรู้สึกดีมากคะ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)</p> <p>“...ผมคิดว่าถ้าเกิดคนที่มีเพื่อนดีหรือว่าไม่ไปทำ อะไรคนอื่นก็ไม่น่าจะมีอะไรเกิดขึ้นครับ (คิดว่าอะไร จะเกิดขึ้นถ้าเราไม่ไปช่วยคนเหล่านั้น) ... คนที่เป็น</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
					คนแกลังก็จะรู้สึกสะใจ และทำต่อไปเรื่อย ๆ โดยไม่กลัวโดนฟ้องหรือผิดอะไร” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
4	รู้ทันวิถีการชม แข่งรังแกกัน	1. นักเรียนรู้จัก วิธีการชมแข่ง รังแกกันใน โรงเรียน	ทฤษฎีการเรียนรู้ 1 อารมณ์สังคมSEL การตระหนักรู้ ตนเอง (Self- awareness) รับรู้ ตนเอง การตระหนักรู้ สังคม (Social awareness) เห็น	1. นักเรียนบอกวิธีการชม แข่งรังแกกันในโรงเรียนได้ 2. นักเรียนรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง และ แสดงออกถึงการเห็นอก เห็นใจเพื่อนได้	วิธีการชมแข่งรังแกกัน หมายถึง รูปแบบการ ชมแข่งรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ในลักษณะของการ ชมแข่งเพื่อให้เพื่อนเกิดความรู้สึกไม่พอใจทั้งทาง ร่างกายและจิตใจโดยใช้วิธีรังแกเพื่อน 5 วิธี สามารถ อธิบายได้ดังนี้ 1. การชมแข่งรังแกกันทางด้านร่างกาย “ครู.. เพื่อนเขาวิ่งลงบันไดแล้วก็มีผลก้นนิดหน่อย คะ ...ก็ตกแต่ก็ไม่ได้เป็นไร” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
			<p>ออกเห็นใจผู้อื่น</p> <p>2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา</p>		<p>2. การข่มเหงรังแกกันทางด้านภาษา</p> <p>“ก็บอกว่าเรียนไม่เก่ง อิม...เพื่อนเขาอ้วนๆค่ะ ก็มีคนมาว่าเพื่อนว่าอ้วน ...อิม...ก็คุยกันก่อนค่ะ คนนั้นก็คุยแล้วก็เริ่มมีอะไร เริ่มล้อกัน เขาคุยกันไปก่อนแล้วค่อยมีล้อกัน” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)</p>
ตาราง 9 (ต่อ)					
ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
			<p>.3การรับรู้</p> <p>ความสามารถ Self-efficacy (การใช้</p> <p>ตัวแบบ การใช้</p> <p>คำพูดชักจูง และ</p> <p>การกระตุ้นทาง</p>		<p>1. การข่มเหงรังแกกันทางด้านสังคม</p> <p>“มีค่ะๆ เพราะว่าห้องหนู มีเพื่อนไม่ชอบเพื่อนอีกคนหนึ่ง เพื่อนคนนั้นบอกว่าอย่าไปยุ่งกับเพื่อนที่เข้าไม่ชอบ แต่ว่าเพื่อนที่เขาไม่ชอบหนูก็สนิทด้วยเหมือนกัน แล้วบางทีก็มีกลุ่มอยู่ พอเพื่อนเขาจะขอเข้ากลุ่ม คือกลุ่มของหนูเองนี้แหละค่ะ คือคนอื่นๆ ไม่ให้เข้ากลุ่มค่ะ” (นักเรียน</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
			อารมณ์) (รูปแบบสื่อในการ เรียนรู้ การวัดค่า เทคนิคการตั้ง คำถามกระตุ้น และ การเปลี่ยนแปลง กลไกภายในกลุ่ม เพื่อน)	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
					ประณตศึกษาปีที่ 4) 1. การชมหนังร่วมกันทางด้านออนไลน์ “นักเรียนบอกว่าเพื่อนส่งสติ๊กเกอร์หว่าเราะมา เหมือน หัวเราะว่าโดนอาจารย์ว่า หรือโดนอาจารย์ตำหนิ เหมือน แบบสมน้ำหน้า” (ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) 2. การชมหนังร่วมกันทางด้านอื่น ๆ “เขียนจดหมายว่าเพื่อนหรือว่าอาจจะไม่ได้โดยตรง เป็น การเขียนจดหมายว่าเอาแต่ส่งไปแทน ให้เพื่อนสนิทอ่าน แทน แต่จดหมายดันวิ่งไปถึงอาจารย์ บางทีเราก็ไปเปิด เจอสมุดบันทึกเขา” (ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
5	เมื่อเพื่อนถูก รังแก... หนูควรทำ	.1 นักเรียน สามารถเล่าบอก ประสบการณ์ใน	ทฤษฎีการเรียนรู้.1 อารมณ์สังคมSEL การตระหนักรู้	.1 นักเรียนทำใบงาน “ประสบการณ์ที่ดี”ครบถ้วน .2 นักเรียนมีส่วนร่วมใน	มุมมองของผู้เห็นเหตุการณ์ต่อการช่วยเหลือ 1. กลัทธิพิพลของผู้ช่วยเหลือ 2. เป็นเหตุการณ์ที่ต้องช่วยเหลือ

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
	อย่างไร	<p>การช่วยเหลือผู้อื่น ได้</p> <p>2. นักเรียนรับรู้ ความสามารถของ ตนเอง และคุณค่า ในตนเอง</p>	<p>ตนเอง (Self- awareness) เห็น คุณค่าในตนเอง</p> <p>2.ทฤษฎีพัฒนาการ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา</p> <p>.3การรับรู้ ความสามารถ Self- efficacy (ใช้คำพูด ชักจูง</p>	<p>การแสดงความคิดเห็น .3 นักเรียนประเมินตนเอง รับรู้ความสามารถของ ตนเองจากการเล่นเกมได้</p>	<p>3. การชมเชยซึ่งกันและกันทางด้านวาจาเกิดขึ้นมาก ที่สุด</p> <p>4. ควรให้ความช่วยเหลือทันที</p> <p>5. สังเกตสถานการณ์เพื่อประเมินความเสี่ยง</p> <p>6. มีลักษณะมั่นใจในตนเอง</p> <p>7. เลือกริงเก้นที่ไม่มีคนเห็น</p> <p>8. ไม่รู้วิธีการให้ความช่วยเหลือ</p> <p>9. คำพูดของครูมีความหมายสำหรับนักเรียน</p> <p>10. ตัดสินใจไม่ได้</p> <p>11. การชมเชยซึ่งกันและกันทางด้านออนไลน์เกิดขึ้น ง่ายที่สุด</p> <p>12. คิดว่าไม่ใช่เรื่องของตนเอง</p>

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
----------	-------------	--------------	------------------------	--------------	--------------------------

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
6	ลักษณะผู้เห็นเหตุการณ์	<p>1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะของผู้เห็นเหตุการณ์ได้</p> <p>2. นักเรียนสามารถประเมินพฤติกรรมของตัวเองที่สอดคล้องกับ “คุณลักษณะของผู้เห็นเหตุการณ์” ได้</p> <p>3. นักเรียนแสดงถึงการมีคุณธรรม</p>	<p>ทฤษฎีการเรียนรู้ 1 อารมณ์สังคมSEL การตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness) รับรู้ตนเอง การตระหนักรู้สังคม (Social awareness) สังสารผู้อื่น มีคุณธรรม จริยธรรม ใส่ใจ ความรู้สึกผู้อื่น</p> <p>2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา</p>	<p>การประเมินผล</p> <p>1. นักเรียนทำใบงาน “ประเมินคุณลักษณะของผู้เห็นเหตุการณ์” ได้อย่างครบถ้วน</p> <p>3. นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้</p> <p>5. นักเรียนแสดงความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้</p> <p>6. นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่แบ่งบอกถึง</p> <p>6. การยึดความถูกต้องในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น</p>	<p>คุณลักษณะของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ควรมี</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีทักษะในการแก้ปัญหา 2. ประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ 3. มีความกล้าหาญ 4. มีความยุติธรรม 5. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 6. กล้าตัดสินใจ 7. มีความมั่นใจในตนเอง 8. มีความซื่อสัตย์ 9. มีสติ 10. มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 11. เป็นที่ยอมรับของเพื่อน 12. เป็นบุคคลที่มีความสามารถ 13. เคยมีประสบการณ์ในการช่วยเหลือ

ครั้งที่ ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
	<p>3.การรับรู้ ความสามารถ Self- efficacy (ประสิทธิภาพที่ ประสบ ความสำเร็จ ตัว แบบ และการ กระตุ้นทาง อารมณ์) (รูปแบบกิจกรรมดู ตัวแบบแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และ การเปลี่ยนแปลง กลไกภายในกลุ่ม เพื่อน)</p>	<p>การตระหนักรู้สังคม - สังสารผู้อื่น “สงสารค่ะ เพราะเราว่าบางที่เราช่วยแล้ว เหมือนถ้า เป็นการทำร้ายร่างกาย คือเขาดูมือไปแล้วมันเร็ว เกินไประยะแล้วหน้าคนที่ถูกแกลังก็ดูไม่ค่อยที่จะ ชอบเลย” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4) - มีคุณธรรมจริยธรรม “...คิดว่าตัวหนูจะสามารถช่วยได้ค่ะ เพราะถ้าถ้า เกิดว่าเป็นฝ่ายที่ถูกต้อง ยิ่งเงเขาก็ต้องได้รับ ความช่วยเหลือและก็ต้องได้คนช่วยอยู่แล้ว คือตัว เขาไม่ได้ทำผิดอะไร แล้วถ้าเขาไม่ได้ ก็คิดว่าไม่ค่อย จะยุติธรรมสักเท่าไร” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4) - ใส่ใจความรู้สึกผู้อื่น “...บางที่เพื่อนที่ปกติเขาจะรำเริง เขาก็จะไม่ค่อย เงียบ หนึ่งทีมคนเดียว บางทีก็แสดงออกมาว่าอย่า</p>		

ครั้งที่ ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
7	สถานการณ์คับขัน 1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ สถานการณ์ การแข่งขันได้	ทฤษฎีการเรียนรู้.1 อารมณ์สังคมSEL การรับผิดชอบต่อ การตัดสินใจ (Responsible decision-making)	1. นักเรียนบอกบทบาท ของผู้เห็นเหตุการณ์ได้ 2. นักเรียนบอกวิธีการ ช่วยเหลือเพื่อนใน สถานการณ์การแข่งขันได้	มาใกล้ ปกติเขาไม่ใช่คนที่จะแสดงออกทางด้านลบ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6) การตระหนักรู้ตนเอง - รับรู้ตนเอง “...คือหนูรู้สึกว่าเขาเป็นคนที่สามารถเข้าใจความรู้สึกของเพื่อนได้ 2.หนูเป็นคนลักษณะรูปร่างค่อนข้างสวย ถ้าเขากลัวคนตัวใหญ่หนูก็สามารถช่วยเขาได้ อีกอันคือหนูพูดค่อนข้างเก่ง อาจจะเจาะให้เขาหยุดได้” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)
สถานการณ์คับขัน 1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สถานการณ์ การแข่งขันได้	ทฤษฎีการเรียนรู้.1 อารมณ์สังคมSEL การรับผิดชอบต่อ การตัดสินใจ (Responsible decision-making)	1. นักเรียนบอกบทบาท ของผู้เห็นเหตุการณ์ได้ 2. นักเรียนบอกวิธีการ ช่วยเหลือเพื่อนใน สถานการณ์การแข่งขันได้	การป้องกันการแข่งขัน เป็นวิธีการที่นักเรียนใช้หรือเป็นแนวทางปฏิบัติที่เกิดจากความไว้วางใจกันใน การช่วยเหลือปกป้อง เพื่อป้องกัน ชมแข่งขันกันในโรงเรียน ด้วยการจัดตอบกลับอย่างเหมาะสม การรวมกลุ่มกันช่วยเพื่อน และการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น	

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
	<p>2. นักเรียนรู้บทบาทของการเป็น ผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์การซ้อมแรงแกกัน ในโรงเรียน</p>	<p>2. นักเรียนรู้บทบาทของการเป็น ผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์การซ้อมแรงแกกัน ในโรงเรียน</p>	<p>ประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตัดสินใจ และแก้ปัญหา 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา .3 การรับรู้ ความสามารถ Self-efficacy (ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ ประเภท และ การกระตุ้นทางอารมณ์) (ใช้รูปแบบสื่อในการเรียนรู้ ตัวอย่าง และการเปลี่ยนแปลงกลไกภายในกลุ่มเพื่อน)</p>	<p>ประเมินสถานการณ์ 3. นักเรียนบอกความจำเป็นการช่วยเหลือผู้ถูกซ้อมแรงแกกัน</p>	<p>วิธีการป้องกันการแข่งขันแรงแกกันในโรงเรียน จึงหมายถึง กระบวนการที่นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์แสดงออกในสถานการณ์การซ้อมแรงแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. สังเกตการณ์ 2. ประเมินสถานการณ์ 3. ให้ความช่วยเหลือทันทีที่เห็นเหตุการณ์ 4. ตักเตือนเพื่อนที่ซ้อมแรงแกกัน 5. ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น 6. ปกป้องเหยื่อ 7. เป็นพยานในเหตุการณ์ และ 8. ให้คำแนะนำช่วยเหลือ</p>
	<p>เน้น 2 วิธีการ</p>	<p>ที่จะใช้ในการเริ่มต้นป้องกันการแข่งขันแรงแกกัน</p>	<p>วิธีการที่สังเกตการณ์ 1</p>	<p>“ให้เพื่อนดูว่าเหตุการณ์นั้นเป็นอย่างไรต่อ จะได้อัพเดทอาจารย์ได้ แล้วยังแบ่งเพื่อนอีกชนิดหนึ่งไปบอกอาจารย์ครับ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)</p>	<p>เน้น 2 วิธีการ ที่จะใช้ในการเริ่มต้นป้องกันการแข่งขันแรงแกกัน</p>

ครั้งที่ ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด/ทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
		(ใช้รูปแบบสื่อใน การเรียนรู้ ตัวแบบ และการ เปลี่ยนแปลงกลไก ภายในกลุ่มเพื่อน)	การประเมินผล	<p>วิธีการที่ ประเมินสถานการณ์ 2</p> <p>“ถ้าไม่มีอะไรมากก็ไม่ต้องบอกก็ได้ เช่น อาจจะ ว่ากันนิดหน่อย ก็ไม่ต้องบอกก็ได้ แต่ถ้าต่อยกันเยอะก็ จะไปบอกอาจารย์คะ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)</p> <p>การรับมือขอต่อการตัดสินใจ</p> <p>- ประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตัดสินใจและ แก้ไขปัญหา</p> <p>“ควรดูก่อนว่าเพื่อนคนไหนเห็นหรือร่างกายใหญ่ ไหม ถ้าเราไปช่วย บางทีแรงของกลุ่มคนนี้เราอาจจะ บาดเจ็บ แต่ช่วยยังไงก็ต้องเข้าไปช่วยก่อน แต่ว่าถ้าเรา ไม่สามารถเข้าไปช่วยได้ ค่อยถึงมือของผู้ใหญ่คะ... อาจจะไปจับแขนแล้วก็บอกว่าพอได้แล้ว หรือถ้าเกิด เราไม่สามารถที่จะยุติเองได้ เราก็ควรไปแจ้งอาจารย์ รปภ. รุ่นที่อยู่แถวนั้น คุณพ่อคุณแม่คะ” (นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 4)</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
8	หนูตัดสินใจแล้ว	1. นักเรียนเลือกวิธีการป้องกันอาการเหงงรังแวกันมาใช้จัดการกับปัญหาได้ 2. นักเรียนตัดสินใจและแก้ปัญหาได้	ทฤษฎีการเรียนรู้ 1 อารมณ์สังคมSEL การรับผิดชอบ การตัดสินใจ (Responsible decision-making) ตัดสินใจและแก้ไขปัญหา 2. ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา .3การรับรู้	1. นักเรียนทำใบงานตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ครบถ้วน 2. นักเรียนตัดสินใจเลือกวิธีการป้องกันอาการเหงงรังแวกันได้	วิธีการป้องกันอาการเหงงรังแวกันในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการที่นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ แสดงออกในสถานการณ์การชมเชยแวกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย
					วิธีการที่สังเกตการณ์ 1 “ให้เพื่อนดูว่าเหตุการณ์นั้นเป็นอย่างไรต่อ จะได้อัพเดทอาจารย์ได้ แล้วยกแบ่งเพื่อนอีกนิดหนึ่งไปบอกอาจารย์ครับ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)
					วิธีการที่ประเมินสถานการณ์ 2 “ถ้าไม่มีอะไรมากก็ไม่ต้องบอกก็ได้ เช่น อาจจะว่ากันนิดหน่อย ก็ไม่ต้องบอกก็ได้ แต่ถ้าต่อยกันเยอะก็จะไปบอกอาจารย์ละ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
		ที่ประสบ			<p>วิธีการที่ 3 ให้ความช่วยเหลือทันทีที่เห็นเหตุการณ์</p> <p>“...ก็บอกเพื่อนเรานะที่แกล้ง บอกว่าไม่ต้องไปแกล้งเขา ลากเขาออกมาเลย ไม่ต้องไปแกล้งอีกคนหนึ่ง...ลากคนที่แกล้งคะ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)</p>
	ความสำเร็ว และ	การกระตุ้นทาง			<p>วิธีการที่ 4 ตักเตือนเพื่อนที่มั่วหม่งผู้อื่น</p> <p>“ช่วยตักเตือนเพื่อน มั่นอาจะไม่วิธีที่ดีที่สุด แต่ถ้ามันจำเป็นก็ทำครับ ... เพราะมันมีความเสี่ยงที่เราจะโดนด้วยครับ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)</p>
	และภาวะ	เปลี่ยนแปลงไป			<p>วิธีการที่ 5 ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น</p> <p>“ถ้าเกิดเหตุขึ้นแล้ว บางทีเราก็อาจจะไปขอให้รุ่นพี่หรือคนที่โตกว่าเราไปช่วยห้ามได้คะ บางทีเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วแล้วเราไม่สามารถทำอะไรได้แล้ว เช่น พี่โตๆ เขาทะเลาะกัน เขาก็ไม่สามารถช่วยห้ามได้ คราวจะไปหาพี่ที่เขาโตกว่าเรามาช่วยคะ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมมนา
					<p>วิธีการที่ 6 ปกป้องเหยื่อ</p> <p>“แต่ถ้าสมมติเป็นกรณีที่เราไม่ได้แล้วจริงๆ แต่เรารู้ว่ายังมันก็ต้องเกิด เราอาจจะไม่ปล่อยให้เพื่อนอยู่คนเดียว อาจจะต้องตามติดเพื่อนคนหนึ่ง ไม่ให้มีช่องว่างให้คนอื่นเข้ามาแกล้งได้” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)</p> <p>วิธีการที่ 7 เป็นพยานในเหตุการณ์</p> <p>“...ก็เล่าให้อาจารย์ฟังครับ... ผมก็บอกแก่ครับ แต่ผมจะคุยกับเขาก่อนว่าไปทำเพราะอะไร” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6)</p> <p>วิธีการที่ 8 ให้คำแนะนำช่วยเหลือ</p> <p>“ก็ไปบอกอาจารย์ แล้วบอกเพื่อนคนนั้นว่าไม่เป็นไร ไม่ต้องไปยุ่งกับเขาก็ก จะได้ไม่ต้องถูกแกล้งอีก ...อืม...ก็บอกว่า ไม่ต้องไปยุ่งกับคนนั้นแล้ว จะได้ไม่คิดซ้ำอีก” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5)</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
					<p>การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ</p> <p>- ตัดสินใจและแก้ปัญหา</p> <p>“...อาจจะไปจับแขนแล้วก็บอกว่าพอได้แล้ว หรือถ้าเกิดเราไม่สามารถที่จะยุติเองได้ เราก็ควรไปแจ้งอาจารย์ รบภ. รุ่นพี่ที่อยู่แถวนั้น คุณพ่อคุณแม่ค่ะ” (นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4)</p>
9	<p>เพื่อนที่ดี</p> <p>1. นักเรียนสามารถบอกวิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันได้</p>	<p>ทฤษฎีการเรียนรู้ 1 อารมณ์สังคมSEL ทักษะสัมพันธ์ภาพ (Relationship skills) ให้ความช่วยเหลือ และสื่อสารขอความช่วยเหลือ</p>	<p>1. นักเรียนเลือกวิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันได้อย่างหลากหลาย</p> <p>2. นักเรียนทำใบงาน (กลุ่ม) จำลองสถานการณ์ได้ครบถ้วน</p> <p>3. นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่มและฝึกการสื่อสารร่วมกับเพื่อน</p>	<p>วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน จึงหมายถึง กระบวนการที่นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ แสดงออกในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. สังเกตการณ์ 2. ประเมินสถานการณ์ 3. ให้ความช่วยเหลือทันทีที่เห็นเหตุการณ์ 4. ตักเตือนเพื่อนที่ข่มเหงผู้อื่น 5. ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น 6. ปกป้องเหยื่อ 7. เป็นพยานในเหตุการณ์ และ 8. ให้คำแนะนำช่วยเหลือ</p>	

ครั้งที่ ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
2. นักเรียนสามารถสื่อสารให้ ความช่วยเหลือ ผู้อื่นได้	2. ทฤษฎีพัฒนาการ ทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา .3 การรับรู้ ความสามารถ Self- efficacy (ตัวแบบ การใช้คำพูดชักจูง ประสบการณ์ที่ ประสบความสำเร็จ และการกระตุ้น ทางอารมณ์) (รูปแบบฝึกปฏิบัติ กิจกรรมกลุ่ม สื่อ ตัว แบบ และกา เบดียนแสดงกลไก ภายในกลุ่มเพื่อน)	ทักษะสัมพันธ์ภาพ หมายถึง ความสามารถของ นักเรียนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดี มีความไว้วางใจกัน การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เดือดร้อนแทนเพื่อน อยากให้เพื่อนมีความสุข สามารถให้ความช่วยเหลือ เพื่อน สื่อสารพูดขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ และผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ	ให้นักเรียนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดี มีความไว้วางใจกัน การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เดือดร้อนแทนเพื่อน อยากให้เพื่อนมีความสุข สามารถให้ความช่วยเหลือ เพื่อน สื่อสารพูดขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ และผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ	ให้นักเรียนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดี มีความไว้วางใจกัน การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เดือดร้อนแทนเพื่อน อยากให้เพื่อนมีความสุข สามารถให้ความช่วยเหลือ เพื่อน สื่อสารพูดขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ และผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ
				<p>ให้ความช่วยเหลือเพื่อน</p> <p>“ถ้าสำหรับคนแบบหนูหนูว่ามีคะ บางทีหนูรู้สึกว่า เขาแกล้งกันมันเป็นเรื่องของเราไหมที่จะเข้าไปยุ่งด้วย เรารู้สึกว่าถ้าเราเข้าไปช่วยมันจะไปทำให้เรื่องใหญ่ ขึ้นหรือเปล่า ถ้าสมมติเป็นเพื่อนสนิทเราก็จะรู้ว่ามันเกิด อะไรขึ้น เราค่อนข้างมั่นใจเวลาจะเข้าไปช่วย” (นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5) สามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือ ได้ “เราอาจจะไปหาคนมาช่วยแทน อาจจะไปตามคนอื่นมา ช่วย ไปบอกอาจารย์ให้อาจารย์มาช่วย”(นักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 5)</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
10	ปัจฉิมนิเทศ	วัตถุประสงค์ 1. นักเรียนรู้จัก สัญญาณเมื่อขอ ความช่วยเหลือ สากล 2. นักเรียนได้ ทบทวนกิจกรรมที่ นักเรียนได้เข้าร่วม และประเมินตนเอง ได้ 3. นักเรียนทำแบบ วัดการป้องกันกา รช่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการ เรียนรู้อารมณ์ สังคม (Post-test)	ทฤษฎีการเรียนรู้ 1 อารมณ์สังคมSEL การตระหนักรู้ ตนเอง (Self- awareness) .2. ทฤษฎี พัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา .3. การรับรู้ ความสามารถ Self- efficacy (ตัวแบบ ประสบการณ์ที่	1. นักเรียนใช้สัญญาณ มือขอความช่วยเหลือ สากลเป็น 2. นักเรียนทำแบบ ประเมินผลกิจกรรมได้ ครบถ้วน 3. นักเรียนทำทำแบบวัด การป้องกันกา รช่มเหง รังแกกัน และแบบวัดการ เรียนรู้อารมณ์สังคม (Post-test) ครบถ้วน	การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน เป็นการกลั่น แกล้งกัน ส่วนใหญ่ใช้คำวาญวลีกัน การแสดง ความรู้สึกไม่พอใจต่อเพื่อน ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่ พอใจ มีปัญหาทางด้านวาจาหรือร่างกาย ทำร้าย ร่างกายกัน ช่มอีกฝ่ายด้วยคำพูด พูดต่อว่า ล้อเลียน อีกฝ่าย พูดกระทบกระเทือนจิตใจ กีดกันผู้อื่นออก จากกลุ่ม ร่วมกันใช้ข้อความกลั่นแกล้งอีกฝ่ายทางโซเชียล มีเดีย และนำของผู้อื่นไปช่น การเรียนรู้อารมณ์สังคม เป็นความสามารถของ นักเรียนในการแสดงออกทางด้านอารมณ์และสังคม ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งเป็นการพัฒนา ความสามารถที่สำคัญอันจะนำไปสู่การเสริมสร้าง เจตคติที่ดี พฤติกรรมทางสังคมเชิงบวก

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิดทฤษฎี/ เทคนิค	การประเมินผล	ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
			ประสพ ความสำเร็จ การ ใช้คำพูดชักจูง และการกระตุ้น ทางอารมณ์) (รูปแบบกิจกรรม ตัวแบบ เทคนิคการ ตั้งคำถามกระตุ้นให้ คิดสะท้อนคิด)		

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงทดลอง

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยที่นำข้อค้นพบการวิจัยระยะที่ 1 มาเป็นตัวแปรตามของการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน และเป็นตัวแปรต้นในการสร้างโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา อรุณฯ หงวนไธสง (2551) พบว่า บริบทของโรงเรียนที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจเกี่ยวกับการช่่มเหงรังแกกันของนักเรียน ที่นำไปสู่การสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่จะนำวิธีการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันมาใช้ในการพัฒนากิจกรรมเพื่อให้นักเรียนป้องกันการช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียนได้ ซึ่งผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีทางพัฒนาการ ทฤษฎีจริยธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม และทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคมที่ประกอบด้วย การตระหนักรู้ตนเอง การตระหนักรู้สังคม การมีสัมพันธภาพที่ดี และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ อันเป็นผลให้นักเรียนเกิดการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียน เชื่อมโยงแนวคิดโดยสร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จให้นักเรียนเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ในการจัดการเรียนการสอนจะใช้คำพูดชักจูงให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และจูงใจให้นักเรียนเห็นการรู้จักการเรียนรู้อารมณ์สังคมของตนเอง ใช้การเรียนรู้จากตัวแบบมีบุคคลที่เป็นตัวอย่างให้นักเรียนรู้ว่านักเรียนสามารถป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน มีวิธีที่นักเรียนจะสามารถป้องกัน ปกป้อง ช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์การช่่มเหงรังแกกัน การสร้างให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตจนเกิดเป็นการรับรู้ความสามารถของตนเอง ผู้วิจัยจึงได้มีการจัดกระทำเพื่อเกิดการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียนในรูปแบบกิจกรรม ผู้วิจัยได้ลดความคลาดเคลื่อนของโปรแกรมโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ไม่แตกต่างกันระหว่างบุคคล เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ ตามเกณฑ์การคัดเลือกในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การวิจัยระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากข้อค้นพบการวิจัยระยะที่ 1 ที่ทำให้เข้าใจบริบทการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียน และทราบเงื่อนไขที่ส่งเสริมการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันด้วยการเรียนรู้อารมณ์สังคมมาสร้างเป็นกิจกรรมของโปรแกรม ตามแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคม และแนวคิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญาเป็นเทคนิคในการสร้างกิจกรรมที่เป็นสิ่งเร้าปรับเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอก ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมมาเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในกลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์การช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ด้วยกระบวนการเสนอตัวแบบ (Modeling) กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational

Learning) (Bandura, 1991) และนำหลักของการรับรู้ความสามารถ Self-efficacy มาใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรม ยุติการกลั่นแกล้งกัน หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต โดย 1) สร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง 4) การกระตุ้นอารมณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kim และคณะ (2013) ที่อธิบายไว้ว่าการรับรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์กับผู้ที่จะเห็นเหตุการณ์ในบทบาทการไกล่เกลี่ยเพื่อไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งกัน โดยทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ว่า การป้องกันการช่มเหล่งแค้นกันของนักเรียนกลุ่มทดลองในระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองประเภทกึ่งทดลอง (Mizue Yokoo et al.) รูปแบบ (Non-Randomized Control – Group Pretest-Posttest Design) เป็นการศึกษาผลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามได้จากการเปรียบเทียบผลการวัดตัวแปรตามก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลอง (จตุรญา จินาศรีพูล) และกลุ่มควบคุม (Control Group) อยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเดียวกัน เพื่อเป็นการควบคุมสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้เหมือนกันทั้ง 2 กลุ่ม และทำกิจกรรมในช่วงเวลาเดียวกัน โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบการวัดก่อนการทดลอง (Pretest) และวัดหลังการทดลอง (Posttest) ในระหว่างการทดลองนั้นกลุ่มทดลองจะได้รับ Treatment คือโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแค้นกัน ในโรงเรียน ระหว่างที่กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมการเรียนรู้ในการป้องกันการช่มเหล่งแค้นกัน และหลังเสร็จกิจกรรม 10 กิจกรรม ทั้ง 2 กลุ่มถูกวัดค่าตัวแปรตามอีกครั้ง (Posttest) แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกัน และวัดประสิทธิผลของโปรแกรมจากแบบสังเกตพฤติกรรม ซึ่งมีการทำแบบบันทึกการเรียนรู้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้ 30 คน ตามเกณฑ์การคัดเลือกและสมัครใจเข้าร่วม ซึ่งมีเข้าร่วมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน กลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน

ก่อนการนำเสนอผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 จำนวนตัวอย่าง (n)
 - 1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
2. ค่าเฉลี่ยคะแนนของตัวแปร (M)
3. ค่าทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (Z)
4. ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (p)

5. ค่าเฉลี่ยอันดับ (Mean of Rank)

6. ผลรวมอันดับ (Sum of Rank)

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอไว้ 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง คะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันและการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผล

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผล เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง คะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันและการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผล

การวิเคราะห์สถิติพื้นฐานกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 12 คน จึงนำมาวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวนและร้อยละของนักเรียน โดยจำแนกตาม เพศ อายุจำนวนเพื่อนสนิท ผู้ปกครองที่พ่อกอาศัยด้วย ระดับชั้นที่เข้าศึกษา ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนจำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มทดลอง (n=12)		กลุ่มควบคุม (n=12)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
หญิง	8	66.7	6	50.0
ชาย	4	33.3	6	50.0
อายุ				
10 ปี	9	75.0	7	58.3
11 ปี	3	25.0	5	41.7
จำนวนเพื่อนสนิท				
1 – 5 คน	9	75.0	8	66.7
6 – 10 คน	1	8.3	3	25.0
10 คน ขึ้นไป	2	16.7	1	8.3
ผู้ปกครองที่พักอาศัยอยู่ด้วย				
พ่อแม่	6	50.0	6	50.0
พ่อหรือแม่	0	0	2	16.7
พ่อแม่ และพี่เลี้ยง	2	16.7	0	0
พ่อแม่ และญาติ	4	33.3	4	33.3
ระดับชั้นที่เข้าศึกษาที่โรงเรียนนี้				
ระดับประถมศึกษาปีที่ 1	12	100	12	100

จากตาราง 10 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ที่มีค่าคะแนนการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในระดับสูงขึ้นไป (ค่าคะแนนตั้งแต่ 70 คะแนนขึ้นไป) นักเรียนได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมการวิจัย นักเรียนสนใจและสามารถเข้าร่วมตลอดระยะเวลาของการวิจัยเชิงทดลองได้ ไม่มีมีภาวะแทรกซ้อนทั้งทางร่างกายและจิตใจที่เป็นอุปสรรคต่อการให้ข้อมูล ไม่อยู่ระหว่างการบำบัดรักษา ปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์ ไม่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นเด็กสมาธิสั้น บกพร่อง

ทางการเรียน ออกทิสติก สามารถอ่านออก เขียนได้ และไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 12 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิง 14 คน (ร้อยละ 58.3) เพศชาย 10 คน (ร้อยละ 41.7) ส่วนใหญ่มีนักเรียนอายุ 10 ปี (ร้อยละ 66.7) นักเรียนมีเพื่อนสนิท 1 – 5 คน จำนวน 17 คน (ร้อยละ 70.8) ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ด้วย ส่วนใหญ่มีนักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อแม่เท่านั้น จำนวน 12 คน (ร้อยละ 50.0) และนักเรียนเข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน (ร้อยละ 100)

กลุ่มทดลองมีจำนวน 12 คน เป็นเพศหญิง 8 คน (ร้อยละ 66.7) เพศชาย 4 คน (ร้อยละ 33.3) ส่วนใหญ่มีนักเรียนอายุ 10 ปี จำนวน 9 คน (ร้อยละ 75.0) นักเรียนมีเพื่อนสนิท 1 – 5 คน จำนวน 9 คน (ร้อยละ 75.0) ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ด้วย ส่วนใหญ่มีนักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 50.0) และนักเรียนกลุ่มทดลองเข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 12 คน (ร้อยละ 100)

จากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม และแบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังกัน ทั้งในระย่ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีรายละเอียดทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร แสดงในตาราง 11 และตาราง 12 ดังต่อไปนี้

ตาราง 11 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการป้องกันการข่มเหงรังกันของนักเรียนกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม

กลุ่ม	แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังกัน					
	ระยะก่อนทดลอง		ระยะหลังทดลอง		ระยะติดตามผล	
	M	SD	M	SD	M	SD
กลุ่มทดลอง ได้รับโปรแกรม(n=12)	40.58	8.44	49.83	4.064	49.33	4.93
กลุ่มควบคุม ไม่ได้รับโปรแกรม (n=12)	43.42	6.59	45.00	6.59	44.75	5.53

ตาราง 12 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม

กลุ่ม	แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม					
	ระยะก่อนทดลอง		ระยะหลังทดลอง		ระยะติดตามผล	
	M	SD	M	SD	M	SD
กลุ่มทดลอง ได้รับโปรแกรม(n=12)	70.67	8.12	85.00	4.20	85.42	5.96
กลุ่มควบคุม ไม่ได้รับโปรแกรม (n=12)	75.42	8.93	76.17	8.38	74.92	7.26

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาราง 11 และ 12 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นภายหลังการทดลอง และค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มขึ้นภายหลังการทดลอง

โดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของกลุ่มทดลองโดยรวมระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.58, 49.83 และ 49.33 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมของกลุ่มทดลองโดยรวมระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 70.67, 85.00 และ 85.42 ตามลำดับ

ค่าเฉลี่ยของคะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของกลุ่มควบคุมโดยรวมระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 43.42, 45.00 และ 44.75 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมของกลุ่มควบคุมโดยรวมระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 75.42, 76.17 และ 74.92 ตามลำดับ

สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนทดลอง

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบการป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผล เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผู้วิจัยนำคะแนนการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงรังแกกันในโรงเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล มาทดสอบเปรียบเทียบความแตกต่าง ทั้งนี้ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนรวมจากกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ข้อมูลคือการแจกแจงปกติของกลุ่มตัวอย่าง และเนื่องจากการแจกแจงของคะแนนรวมแบบวัดการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติและจำนวนกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิตินอนพารามेटริก(Nonparametric) ในการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีสมมติฐานด้วยกัน 2 ข้อ คือ

สมมติฐาน 1 นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงรังแกกันที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงรังแกกันในโรงเรียนมีการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันที่สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ ใช้การทดสอบ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched - Pairs Signed-Rank Test)

สมมติฐาน 2 นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงรังแกกันที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงรังแกกันในโรงเรียนมีการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ ใช้การทดสอบ แมน-วิทนีย์ (The Mann - Whitney U Test)

ตาราง 13 การเปรียบเทียบคะแนนการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันและการเรียนรู้อารมณ์สังคม
ภายในกลุ่มทดลอง ระยะเวลาก่อนการทดลอง ระยะเวลาหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตัวแปร	เข้าร่วมโปรแกรม (กลุ่มทดลอง)	Z	P
การป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน ในโรงเรียน	ก่อนทดลอง - หลังทดลอง	-2.852	.004**
	ก่อนทดลอง - ติดตามผล	-2.852	.004**
	หลังทดลอง - ติดตามผล	-1.027	.305
การเรียนรู้อารมณ์สังคม	ก่อนทดลอง - หลังทดลอง	-3.063	.002**
	ก่อนทดลอง - ติดตามผล	-3.061	.002**
	หลังทดลอง - ติดตามผล	-.844	.398

** $p < .01$

จากตาราง 13 พบว่า นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่่มเหงรังแกกันที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน มีคะแนนการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันระยะก่อนการทดลองกับระยะหลังการทดลอง ($Z = -2.852, P = .004$) และระยะก่อนการทดลองกับระยะติดตามผล ($Z = -2.852, P = .004$) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Z = -1.027, P = .305$)

นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่่มเหงรังแกกันที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน มีคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมระยะก่อนการทดลองกับระยะหลังการทดลอง ($Z = -3.063, P = .002$) และระยะก่อนการทดลองกับระยะติดตามผล ($Z = -3.061, P = .002$) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผล ($Z = -.844, P = .398$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่าการเปรียบเทียบคะแนนการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันภายในกลุ่มทดลอง ระยะเวลาก่อนการทดลอง ระยะเวลาหลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่่มเหงรังแกกันมีการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคมในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะ

ก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผล ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 14 การเปรียบเทียบคะแนนแบบวัดการป้องกันการช้ำเหงรังแกภายในกลุ่มควบคุม ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

ตัวแปร	เข้าร่วมโปรแกรม (กลุ่มควบคุม)	Z	P
การป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน ในโรงเรียน	ก่อนทดลอง - หลังทดลอง	-1.384	.166
	ก่อนทดลอง - ติดตามผล	-1.074	.283
	หลังทดลอง - ติดตามผล	-.134	.893
การเรียนรู้อารมณ์สังคม	ก่อนทดลอง - หลังทดลอง	-.141	.888
	ก่อนทดลอง - ติดตามผล	.000	1.00
	หลังทดลอง - ติดตามผล	-.358	.720

จากตาราง 14 พบว่า นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงรังแกกันที่ไม่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน มีคะแนนการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันระยะก่อนการทดลองกับระยะหลังการทดลอง ($Z = -1.384, P = .166$) ระยะก่อนการทดลองกับระยะติดตามผล ($Z = -1.074, P = .283$) และระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผล ($Z = -.134, P = .893$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงรังแกกันที่ได้รับ โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน มีคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมระยะก่อนการทดลองกับระยะหลังการทดลอง ($Z = -.141, P = .888$) ระยะก่อนการทดลองกับระยะติดตามผล ($Z = -.000, P = 1.00$) และระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผล ($Z = -.358, P = .720$) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปได้ว่าการเปรียบเทียบคะแนนการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันภายในกลุ่มควบคุม ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่เข้าร่วม โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน

มีการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคม ทั้ง 3 ระยะ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 15 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล

ตัวแปร	ระยะของการทดลอง	กลุ่ม	Mean of Rank	Sum of Rank	Mann-Whitney U	Z	P
การป้องกันการช่มเหงรังแกกัน	ก่อนทดลอง	ทดลอง	13.67	164.00	00.58	-0.814	.416
		ควบคุม	11.33	136.00			
	หลังทดลอง	ทดลอง	8.88	106.50	50.28	-537.2	.010*
		ควบคุม	16.13	193.50			
	ติดตามผล	ทดลอง	9.54	114.50	50.36	-059.2	.039*
		ควบคุม	15.46	185.50			
การเรียนรู้อารมณ์สังคม	ก่อนทดลอง	ทดลอง	14.33	172.00	00.50	-272.1	.203
		ควบคุม	10.67	128.00			
	หลังทดลอง	ทดลอง	8.50	102.00	00.24	-782.2	.005**
		ควบคุม	16.50	198.00			
	ติดตามผล	ทดลอง	8.38	100.50	50.22	-883.2	.004**
		ควบคุม	16.63	199.50			

** $p < .01$, * $p < .05$

จากตาราง 15 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน ได้ผลดังนี้

ก่อนการทดลอง พบว่า การป้องกันการช่มเหงรังแกกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($Z = -0.814$, $P = .416$) และการเรียนรู้อารมณ์สังคมการเรียนรู้อารมณ์สังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Z = -1.272$, $P = .203$)

หลังการทดลอง พบว่า การป้องกันการช้ำเหงำงักกันของลุ่มทดลองและลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Z = -2.537, P = .010$) และการเรียนรู้อารมณ์ สังคมของลุ่มทดลอง และลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($Z = -2.782, P = .005$)

ติดตามผล พบว่า การป้องกันการช้ำเหงำงักกันของลุ่มทดลองและลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($Z = -2.059, P = .039$) และการเรียนรู้อารมณ์ สังคมของลุ่มทดลอง และลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($Z = -2.782, P = .004$)

สรุปได้ว่าการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างลุ่มทดลองและลุ่มควบคุม ในระยะ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล พบว่า ในระยะก่อนการทดลองนักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ฯ หรือไม่เข้าร่วมโปรแกรม ฯ มีค่าคะแนนการป้องกันการช้ำเหงำงักกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลนักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ฯ มีค่าคะแนนการป้องกันการช้ำเหงำงักกันที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และค่าคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตอนที่ 3 การประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงำงักกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงำงักกันในโรงเรียน

จากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ พบว่า นักเรียนลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช้ำเหงำงักกันในโรงเรียนที่เข้าได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงำงักกันมีการป้องกันการช้ำเหงำงักกันสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ทั้งในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล ในส่วนนี้เป็นกรดำเนินการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงำงักกัน

1) การสรุปผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในการเสริมสร้างอารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงำงักกันของนักเรียนลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน แบ่งเป็น 10 กิจกรรม กิจกรรมละ 50 นาที เป็นเวลา 5 วัน ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Microsoft teams โดยการสร้างห้อง “ลุ่มทดลอง_กิจกรรมการป้องกันการช้ำเหงำงักกัน” โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมเป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากข้อค้นพบการวิจัยระยะที่ 1 ที่ทำให้เข้าใจบริบทการป้องกันการช้ำเหงำงักกันในโรงเรียน และทราบเงื่อนไขที่ส่งเสริมการป้องกันการช้ำเหงำงักกันด้วยการเรียนรู้อารมณ์สังคมมาสร้างเป็นกิจกรรมของโปรแกรมตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้

อารมณ์สังคม และแนวคิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญาเป็นเทคนิคในการสร้างกิจกรรมที่เป็นสิ่งเร้าปรับเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมภายนอก ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมมาเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในกลุ่มของผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันนในโรงเรียน ด้วยกระบวนการเสนอตัวแบบ (Modeling) กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) และนำหลักของการรับรู้ความสามารถ Self-efficacy มาใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมยุคการกลั่นแกล้งกัน หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต โดย 1) สร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง และ 4) การกระตุ้นอารมณ์ ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้อารมณ์สังคม ซึ่งประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ตนเอง 2) การตระหนักรู้สังคม 3) การมีทักษะสัมพันธ์ภาพที่ดี และ 4) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ มีรายละเอียดของโปรแกรม (ภาคผนวก ข)

ทั้งนี้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันผ่านการตรวจสอบเพื่อประเมินความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ เนื้อหา และการนำไปใช้จากผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน (ภาคผนวก ค) ซึ่งการสรุปผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ทั้ง 10 กิจกรรม ทำการศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนกลุ่มทดลองรวมกับการสังเกตพฤติกรรมมีส่วนร่วมของนักเรียนกลุ่มทดลอง รวมทั้งกิจกรรมที่ใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้แต่ละกิจกรรม และผู้วิจัยใช้แทนตัวเองว่า “ครู” และขออนุญาตเรียกนักเรียนแต่ละคนเป็นชื่อเล่น ซึ่งสมาชิกแต่ละคนยินดีและเต็มใจในการใช้ชื่อเล่น ซึ่งผู้วิจัยสามารถประเมินการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน โดยสรุปผลการดำเนินการทั้ง 10 กิจกรรม ได้ดังนี้

กิจกรรมที่ 1	ปฐมนิเทศ “หนูอยากรู้จัก”
กิจกรรมที่ 2	เป็นเพื่อนกันเถอะ
กิจกรรมที่ 3	การช่มเหล่งแกกันนในโรงเรียน
กิจกรรมที่ 4	รู้เท่าทันวิธีการช่มเหล่ง
กิจกรรมที่ 5	เมื่อเพื่อนถูกรังแกหนูควรทำอย่างไร...
กิจกรรมที่ 6	ลักษณะผู้เห็นเหตุการณ์
กิจกรรมที่ 7	สถานการณ์คับขัน
กิจกรรมที่ 8	หนูตัดสินใจแล้ว
กิจกรรมที่ 9	เพื่อนที่ดี

กิจกรรมที่ 10

ปัจฉิมนิเทศ

กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ “หนอยากรู้จัก” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นักเรียนเข้าใจรายละเอียดของกิจกรรม กำหนดการ และข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการดำเนินการ ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมผู้วิจัยให้นักเรียนทำพื้นหลังของแต่ละคน โปรแกรม Microsoft teams โดยระบุชื่อเล่นและชื่อจริง ในช่วงของการนำเข้าสู่กิจกรรมผู้วิจัยแนะนำตัวกับนักเรียน ขออนุญาตนักเรียนในการบันทึกภาพและเสียงในการดำเนินกิจกรรม และให้นักเรียนแนะนำตนเองผ่านกิจกรรมโดยเริ่มต้นประโยค รถเมล์มารับ...ครูบีบี...รถวิ่งผ่าน...ให้เลือกสถานที่ บิ๊กซี... ไปรับ..บีบีบีบี ให้พูดไปจนครบเพื่อนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งนักเรียนสามารถพูดได้ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในขั้นดำเนินกิจกรรมผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมตามหลักพัฒนาการของนักเรียนในวัยนี้ ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนในระบบออนไลน์ในห้องแต่ละห้องนักเรียนร่วมกันสัมภาษณ์เพื่อนในคำถามที่ครูให้ไว้ได้ และเมื่อกลับเข้ามาในกลุ่มใหญ่ นักเรียนแต่ละคนเล่าเรื่องราวของเพื่อนว่าเพื่อนชอบทานอะไร งานอดิเรกที่เพื่อนชอบทำคืออะไร และยังสามารถบอกได้ว่าเพื่อนให้เหตุผลของการเลือกเลี้ยงแมวหรือสุนัขได้ และนักเรียนยังสามารถตอบท่าทางของเพื่อนที่แสดงออกถึงความเป็นมิตรที่ดีได้ ผู้วิจัยใช้คำพูดชักจูงเพื่อสร้างให้นักเรียนเกิดการรับรู้ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพร่วมกับเพื่อน นักเรียนจึงเกิดความคุ้นเคยกับเพื่อนมากขึ้น และอาจจะไว้วางใจโดยการเล่าเรื่องของตนเองให้เพื่อนฟังได้ ผู้วิจัยจึงอธิบายข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรม การเสริมแรงจากการได้ดาว เพื่อนำมาแลกรางวัลพิเศษหลังเสร็จสิ้นโปรแกรมทั้งหมด ระหว่างดำเนินกิจกรรมนักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในขั้นสรุปกิจกรรมครูให้นักเรียนบันทึกการเรียนรู้ผ่าน padlet ซึ่งเป็นกระดานแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ นักเรียนสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ในส่วนของแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนพบว่า การให้ความร่วมมือ มีนักเรียน 2 คน ที่ยังไม่เปิดกล้อง แต่เปิดไมค์ในการตอบคำถาม เนื่องจากกล้องมีปัญหา นักเรียนให้ความสนใจเป็นอย่างดี มีการซักถามคำถามระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมตลอด ตอบคำถามได้ตรงกับสิ่งที่ถาม และแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) รู้จักเพื่อน รู้จักเพื่อนที่ไม่เคยรู้จัก ได้เรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ กับเพื่อน 2) ได้รู้วิธีการเข้าหาเพื่อนที่เราไม่รู้จักโดยที่ไม่ทำให้เพื่อนรู้สึกไม่สบายใจ และได้เรียนรู้การทำควมรู้จักเพื่อน 3) ได้รู้ข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรม และได้รู้จักของห้องเรียน 4) ได้รู้ว่าเพื่อนชื่อจริงและชื่อเล่นชื่ออะไร รู้สิ่งที่เพื่อนชอบ และได้แสดงความคิดเห็น

ร่วมกัน 5) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการถามคำถามกับคนที่ไม่รู้จัก 6) ได้ทำความรู้จักกับเพื่อนและครู ความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่สนุกสนาน ดีใจที่ได้รู้จักเพื่อน รู้สึกชอบที่ได้คุยกับเพื่อน รู้สึกดีที่เพื่อนมีความคิดคล้ายกัน และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น สามารถนำไปใช้ในการทำความรู้จักหรือสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนใหม่ได้

กิจกรรมที่ 2 เป็นเพื่อนกันเถอะ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของเพื่อน และนักเรียนสามารถสร้างสัมพันธภาพทางบวกกับเพื่อนได้

ผลการดำเนินการ ในช่วงของการนำเข้าสู่กิจกรรมผู้วิจัยให้นักเรียนถามคำถามอะไรก็ได้โดยฝึกให้นักเรียนตั้งคำถามที่จะถามครู นักเรียนให้ความสนใจและเลือกคำถามที่ตนเองอยากรู้ เช่น ผู้วิจัยสอนระดับไหน วิชาอะไร จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนถามคำถามเพื่อนโดยเรียกชื่อเพื่อนมา 1 คน และถามเพื่อนว่าจะเลือกอะไรระหว่าง ... กับ ... เช่น แพท จะเลือกอะไรจะไปเที่ยวทำเล กับน้ำตก เพื่อที่ถูกลูกถามก็ต้องบอกเหตุผล นักเรียนเข้าใจกฎกติกาเป็นอย่างดี และเมื่อถามคำถาม นักเรียนในการเลือกตั้งคำถามระหว่างอะไรกับอะไร นักเรียนเลือกคำถามมาได้อย่างไร นักเรียนตอบได้ว่าการเลือกคำถามจะต้องเป็นคำถามใกล้ตัวเพื่อน ที่คิดว่าเพื่อนจะตอบได้ นักเรียนตอบได้ว่าคำถามที่เลือกจะเป็นเรื่องที่เพื่อนคนนั้นสนใจไม่ใช่เรื่องที่ผู้ถามอยากรู้เพียงอย่างเดียว หรือ อาจจะเป็นเรื่องที่เพื่อนสนใจคล้ายๆกัน ทำให้นักเรียนสร้างสัมพันธภาพทางบวกได้ ในขั้นดำเนินการ กิจกรรมนักเรียนทำใบงาน “การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น” โดยตอบวิธีการสร้างสัมพันธภาพในแต่ละสถานการณ์ได้ นอกจากการใช้คำถามในการสร้างสัมพันธภาพแล้วนักเรียนจะตอบท่าทางที่สามารถแสดงความเป็นมิตรได้ และยังบอกถึงความสำคัญของการมีเพื่อน เพื่อนที่ดีจะเล่นด้วยได้ ไว้ใจได้ คอยช่วยเหลือกันและกัน ขึ้นสรุปกิจกรรมนักเรียนตอบได้ตรงกับสิ่งที่ผู้วิจัยสอน นักเรียนสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ในส่วนของแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนพบว่า การให้ความร่วมมือ มีนักเรียน 1 คน ที่เปิดกล่องปิดกล่องบ้าง แต่เปิดไม่คิดในการตอบคำถาม ทั้งในกิจกรรมกลุ่ม แลกกิจกรรมรวม นักเรียนให้ความสนใจเป็นอย่างดี มีการซักถามคำถามระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม ตลอด ตอบคำถามได้ตรงกับสิ่งที่ถาม และแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มิตรภาพ ไม่ว่าจะกับเพื่อน ๆ กับครู หรือคนอื่น ๆ 2) ได้รู้จักอาจารย์มากขึ้น 3) ได้รู้วิธีการสร้างสัมพันธภาพ การรักษาสัมพันธภาพ และรู้ว่าสัมพันธภาพคืออะไร และ 4) รู้ว่าต้องมีเพื่อน เพื่อนจะช่วย ความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่สนุกสนาน สนุกกับการตั้งคำถามถามเพื่อน และอาจารย์ สนุกที่ได้รู้เรื่องเพื่อน สนุกกับเกม สนุกกับกิจกรรมที่ไม่เคยทำ มีความสุข และดีใจที่

และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น นำสิ่งที่ได้ไปใช้เมื่อขึ้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ในการทำความรู้จักเพื่อนใหม่ สร้างมิตรกับเพื่อนใหม่ เมื่อเจอคนที่ต้องการช่วย จะใช้การสร้างสัมพันธ์ภาพมาใช้ในการช่วยเพื่อน

กิจกรรมที่ 3 การชมแข่งวิ่งแก๊งในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสามารถสรุป ความหมายของการชมแข่งวิ่งแก๊งในโรงเรียนได้ นักเรียนมีทัศนคติและความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับการชมแข่งวิ่งแก๊ง และนักเรียนสามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้

ผลการดำเนินการ ในช่วงของการนำเข้าสู่กิจกรรมผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่ได้ เรียนรู้ในครั้งที่ผ่านมานักเรียนสามารถตอบได้ ให้ความสนใจ และพร้อมที่จะเรียนรู้ในกิจกรรมครั้งนี้ เป็นอย่างดี ให้นักเรียนบอกประโยชน์ของก๊อนหิน นักเรียนบอกประโยชน์ได้ การตอบของนักเรียนมีความหลากหลายสะท้อนให้นักเรียนเห็นว่าคนเราทุกคนมีความคิดที่เหมือนหรือแตกต่างกัน นักเรียนตอบได้จากนั้นเราควรรับฟังความเห็นของเพื่อนแต่ละคนหรือไม่ ขึ้นดำเนินกิจกรรม ครูให้นักเรียนดูภาพ “การชมแข่งวิ่งแก๊งในโรงเรียน” นักเรียนแต่ละคนช่วยกันเล่าสถานการณ์ในภาพให้ ฟังได้ และบอกว่าแต่ละคนคือใคร ใครคือคนชมแข่งวิ่งแก๊ง ใครเป็นคนที่ถูกรังแก และคนที่เหลือ กำลังทำอะไร นักเรียนบอกความคิด ความรู้สึกเมื่อเห็นเหตุการณ์ของการชมแข่งวิ่งแก๊งในโรงเรียน ได้รวมถึงความหมายของการชมแข่งวิ่งแก๊ง และให้ความสนใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างดี จากนั้นครูเปิดการ์ดให้นักเรียนจำตัวละครหรือคำที่นักเรียนได้เพื่อนำข้อมูลมาแต่งนิทานเรื่อง “การ ชมแข่งวิ่งแก๊งในโรงเรียนของฉัน” โดยผู้วิจัยเขียนบนกระดานออนไลน์โดยเริ่มต้นประโยคให้ ... กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ณ โรงเรียนบ่มเพาะวิทยา..... ให้นักเรียนช่วยกันเอาคำในการ์ดของ ตนเองมาแต่งต่อกัน นักเรียนบางคนทำได้ดีเป็นอย่างไร ในช่วงแรกจะต้องช่วยกระตุ้นคำพูดที่จะเอา มาแต่งนิทาน ซึ่งกิจกรรมนี้จะใช้เวลานานในการร่วมแสดงความคิดเห็น สุดท้ายนักเรียนช่วยกันจน สามารถแต่งนิทานจบตามชื่อเรื่องที่ตั้งไว้ได้ โดยทุกคนมีส่วนร่วมช่วยคิด และจะช่วยเพื่อนที่ยังคิด ไม่ได้ ขึ้นสรุปกิจกรรมนักเรียน บอกความหมาย ผลกระทบที่เกิดจากการชมแข่งวิ่งแก๊ง บอกถึง บุคคลที่จะช่วยยุติสถานการณ์การชมแข่งวิ่งแก๊งได้ว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการป้องกันการชมแข่งวิ่งแก๊งที่ เกิดขึ้นในโรงเรียน แสดงถึงการมีทัศนคติความเชื่อในเรื่องการชมแข่งวิ่งแก๊งในการป้องกันการชมแข่ง วิ่งแก๊งได้ และยังเข้าใจความรู้สึกของนักเรียนที่ถูกรังแก และนักเรียนที่รังแกผู้อื่น ในส่วนของแบบ สังเกตพฤติกรรมนักเรียนพบว่า การให้ความร่วมมือ นักเรียนเปิดกว้างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ให้ความสนใจในการแต่งนิทาน มีการซักถามคำถามระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมตลอด ตอบคำถามได้ ตรงกับสิ่งที่ถาม และแสดงความคิดเห็นร่วมด้วยในสถานการณ์การชมแข่งวิ่งแก๊งที่เกิดขึ้น พบ ปัญหาในเรื่องของการรักษาเวลาที่ยังไม่ดีพอในการดำเนินกิจกรรม

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) ได้รู้ว่าถ้าเราเป็นผู้เห็นเหตุการณ์, ผู้โดนกระทำ, ผู้กระทำจะต้องทำอย่างไร รู้ว่าการชมเชยหรือการบดขยี้ คือ การบดขยี้ ต่ำ รังแก การทำให้เหยื่อรู้สึกไม่ดี กลัว และทำให้ได้รู้จักความหมายของการชมเชยหรือการบดขยี้ 2) ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และ ผู้เห็นเหตุการณ์ในการชมเชยหรือการบดขยี้ และ ได้รู้ว่ามีคนอยู่ 5 ประเภท คือ 1. ผู้ที่โดนรังแก 2.ผู้รังแก 3.ผู้ร่วมรังแก 4.คนเชียร์ 5.ผู้เห็นเหตุการณ์ 3) ได้รู้ผลกระทบของเหยื่อ ผู้ชมเชย และผู้สังเกตการณ์ / รู้ว่าทั้งสามกลุ่มก็ได้รับผลกระทบเหมือนกัน 4) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึกของเหยื่อ ผู้รังแกและผู้เห็นเหตุการณ์ / รู้ว่าความรู้สึกของทั้งเหยื่อ ผู้รังแกและผู้เห็นเหตุการณ์ / ได้เรียนรู้ถึงจิตใจ ความรู้สึกของผู้ถูกรังแก ผู้รังแก และผู้เห็นเหตุการณ์ 5) ได้แตงนิทาน ได้ดูวงจรการชมเชยหรือการบดขยี้กันในโรงเรียน มีคนกระทำ คนสนับสนุนคนกระทำ(คนเชียร์/ลูกสมุน) คนถูกกระทำ ผู้เห็นเหตุการณ์ 6) ได้เรียนรู้วิธีการกลั่นแกล้งกัน และ ได้รู้ว่าคนกลั่นแกล้งยังงั้นในโรงเรียน 7) ได้เล่นเกม ความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่สนุกสนาน สนุกที่ได้รู้เรื่องการรังแกกัน สนุกในการเรียนรู้ รู้สึกมีกำลังใจที่จะช่วยเพื่อนที่ถูกรังแก สนุกกับการแตงนิทาน และรู้สึกดีใจ และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เมื่อพบเหตุการณ์การชมเชยหรือการบดขยี้จะวิเคราะห์สถานการณ์ และไปช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแก เขาไปช่วยเพื่อนโดยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น บอกอาจารย์ และจะได้รับมือในสถานการณ์การชมเชยหรือการบดขยี้ได้

กิจกรรมที่ 4 รู้เท่าทันวิธีการชมเชย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เรียนรู้จักวิธีการชมเชยหรือการบดขยี้กันในโรงเรียน และนักเรียนรับรู้ตนเองและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ผลการดำเนินการ ช้่นนำเข้าสู่กิจกรรม ผู้วิจัยให้เล่นเกม “หันหน้า” โดยให้พูดคำว่า “รักนะ” “จะบ้าหรือ” เพื่อให้นักเรียนรับรู้ถึงความรู้สึกดีที่เพื่อนบอกรัก และความรู้สึกดีที่ไม่ถูกเมินเฉย ครูแชร์หน้าจอออนไลน์ขึ้น เพื่อให้เห็นตำแหน่งนั่งของนักเรียนแต่ละคน นักเรียนเลือกที่จะพูดรักนะหรือจะบ้าหรือได้ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมทำให้สนุกมากขึ้น เห็นใจเพื่อน นักเรียนตอบได้ถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกิจกรรม คำพูดแบบไหนที่อยากได้ยินและคำพูดไหนที่ไม่อยากได้ยิน ช้่นดำเนินกิจกรรม นักเรียนบอกได้ว่าใครคือผู้ชมเชย เหยื่อ ผู้เห็นเหตุการณ์ สามารถบอกได้ว่าการชมเชยแตกต่างกับการเล่นอย่างไร โดยเห็นจากการตอบที่บอกว่าขึ้นกับความ รู้สึก ถ้าทำแล้วเพื่อนเสียใจถือว่าเป็นการรังแก การชมเชยที่นักเรียนเคยเห็นมีแบบไหน วิธีการที่คนที่ชมเชยหรือการบดขยี้เพื่อน นักเรียนยกตัวอย่างสถานการณ์การชมเชยหรือการบดขยี้ที่เกิดขึ้นเล่าเรื่องราว บอกความรู้สึกตนเอง และความรู้สึกของเพื่อนที่อยู่ในสถานการณ์ได้ ช้่นสรุป

นักเรียนสรุปความหมาย รูปแบบการชมแข่งกัน และรับรู้อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง และผู้อื่นได้

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับวิธีการชมแข่งกัน หรือวิธีการแก่งกัน 5 ประเภท ส่วนใหญ่ คือ ทางร่างกาย, วาจา, สังคม, ออนไลน์ และอื่น ๆ 2) รู้ว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ควรจะทำอย่างไร รู้จักการช่วยเหลือเพื่อน และวิธีรับมือในการป้องกันการชมแข่งกัน 3) ได้รู้ว่าการชมแข่งกัน และมีหลายความรู้สึก (รู้ความรู้สึกของเพื่อนที่ถูกรังแก) ความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่สนุกสนาน สนุกกับกิจกรรม ตลกที่ได้เล่นเกม รักนะ..จะบ้าหรือ ดีใจและสบายใจที่รู้เรื่องการชมแข่งกัน รู้สึกได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เมื่อรู้ว่าสาเหตุการรังแกกันคืออะไร และรูปแบบการรังแกกันแบบไหนจะได้นำไปใช้ในการช่วยเหลือเพื่อน เอาวิธีการพวกนี้ไว้ใช้เพื่อนที่ถูกรังแก ช่วยเพื่อนที่กำลังเสียใจ และยังเอาไว้ช่วยเหลือตนเองไม่ให้ถูกรังแก รวมถึงสามารถไปใช้ในการแก้ปัญหาและการป้องกันไม่ให้เกิดการชมแข่งกัน

กิจกรรมที่ 5 เมื่อเพื่อนถูกรังแกหนูควรทำอย่างไร... มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสามารถเล่าบอกประสบการณ์ในการช่วยเหลือผู้อื่นได้ นักเรียนรับรู้ความสามารถของตนเอง และคุณค่าในตนเอง

ผลการดำเนินการ ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม ผู้วิจัยทบทวนนักเรียนเกี่ยวกับการชมแข่งกัน ผีนักเรียนให้อยู่กับตนเอง ให้สำรวจตนเอง ขอขอบคุณตนเอง นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างดีจนเข้าสู่ขั้นตอนกิจกรรม กระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงการช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์การชมแข่งกัน เมื่อนักเรียนเห็นเหตุการณ์นักเรียนจะทำอย่างไร โดยดำเนินกิจกรรมด้วยการเล่นเกมเปิดปิดกล่อง พร้อมให้เหตุผลในการตอบ ถ้าคำถามตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน "ใช่" ให้เปิดกล่อง เช่น "เมื่อหนูเห็นเหตุการณ์การชมแข่ง... หนูกลัวอิทธิพลของผู้ชมแข่ง "ใช่" เปิดกล่อง และถามเหตุผล นักเรียนสามารถตอบคำถามได้ในเชิงบวก มีเหตุผล อธิบายได้ด้วยตนเอง เกิดการทบทวนตนเอง มองที่ตนเอง เกิดการรับรู้คุณค่าของตนเอง จากนั้นให้นักเรียนทำใบงานนักเรียนตอบใบงานได้เป็นอย่างดี เล่าบอกสถานการณ์ที่ตนเองเคยมีประสบการณ์ในการช่วยเหลือเพื่อน หรือบอกความดีของตนเอง และความดีของเพื่อนได้เป็นอย่างดี ชี้นิสัยนักเรียนช่วยกันสรุปการรับรู้ของตนเอง จากการตรวจในเอกสารและการถามตอบในห้องเรียน พบปัญหาในเรื่องของการรักษาเวลาที่ยังไม่ดีพอในการดำเนินกิจกรรม

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) ได้รู้วิธีการปกป้องเพื่อนที่ถูกข่มขู่รังแก รู้วิธีการปกป้องเพื่อน ช่วยเพื่อนโดยตรง บอกผู้ใหญ่ หรือบางครั้งเข้าไปปลอบใจ และรู้ว่าจะต้องประเมินสถานการณ์ก่อนช่วยเหลือ 2) ได้รู้ว่าเมื่อเห็นเหตุการณ์การข่มขู่รังแกกันควรทำข้อคำนึงถึงอะไร เช่น การเข้าไปหยุด โดยเราต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเอง 3) ได้รู้ความคิดของตัวเองในการช่วยเพื่อนจากคำถามที่อาจารย์ถามมา 4) ได้รู้ว่าเหตุการณ์ไหนที่สามารถช่วยเหลือเพื่อนได้ 5) ได้รู้ว่าตนเองมีความรู้ และความสามารถพอไหมที่จะช่วยคนอื่นจากการถูกรังแก และ 6) ได้ฝึกการอธิบายเหตุผล ความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่สนุกสนานกับเกมที่ได้เล่น สนุกกับกิจกรรม และรู้สึกว่าได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแกในสถานการณ์ต่าง ๆ นำไปใช้เมื่อเพื่อนถูกรังแกจะได้รับมือต่อสถานการณ์นั้นได้ ช่วยเหลือเพื่อนโดยหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เกิดขึ้นให้มากที่สุด ผู้ให้ความช่วยเหลือต้องปลอดภัยในสถานการณ์การข่มขู่รังแกกัน และคำนึงถึงการให้ความช่วยเหลือการหยุดผู้ข่มขู่ได้อย่างไร ทบทวนสถานการณ์ให้ดีกว่าก่อนให้ความช่วยเหลือ สังเกตจำนวนคนที่อยู่ในสถานการณ์ควรให้ความช่วยเหลือเลยหรือควรไปบอกอาจารย์

กิจกรรมที่ 6 ลักษณะผู้เห็นเหตุการณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะของผู้เห็นเหตุการณ์ได้ นักเรียนสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเองที่สอดคล้องกับ “คุณลักษณะของการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์” ได้ และนักเรียนแสดงถึงการมีคุณธรรมจริยธรรม

ผลการดำเนินการ ชั้นก่อนดำเนินกิจกรรมให้นักเรียนดูคลิป “พฤติกรรมของโลลา” เพื่อนำให้นักเรียนเห็นถึงลักษณะของบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อน โลลามีลักษณะอย่างไร ซึ่งนักเรียนสามารถบอกถึงลักษณะของโลลาได้ว่าโลลาเป็นบุคคลที่มีความมั่นใจในตนเอง มีความยุติธรรม กล้าหาญ กล้าตัดสินใจ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี ในชั้นดำเนินกิจกรรมครูชี้ให้นักเรียนรู้จักคำว่าผู้เห็นเหตุการณ์ พร้อมประเมินคุณลักษณะของตนเองต่อการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ถามตอบได้ตรงประเด็น ประเมินตนเองได้จากการทำใบงาน พร้อมอธิบายเหตุผลของตนเองที่มีลักษณะดังกล่าวอย่างไร ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการช่วยเหลือ ผู้วิจัยยกตัวอย่างสถานการณ์การข่มขู่รังแกกันเป็นเรื่องเล่าให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์วิธีการช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์ที่กำหนดโดยคำนึงถึงหลักคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนบอกได้ว่าถึงแม้เพื่อนจะผิดจะต้องยึดความถูกต้องเป็นหลักในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน และนักเรียนยังรู้วิธีที่จะช่วยเพื่อนด้วยการประเมินสถานการณ์ การหยุดเพื่อน ตะโกนบอกเพื่อน ขอความช่วยเหลือผู้อื่น บอกครู บุคคลอื่นในเหตุการณ์ ซึ่งนักเรียนสามารถตอบ

ได้ จนสามารถสรุปลักษณะของผู้เห็นเหตุการณ์ได้ รวมถึงพฤติกรรมที่ถูกต้องเมื่อพบเจอสถานการณ์การช่มเหล่งรังแกกัน

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) ได้รู้วิธีการขอความช่วยเหลือต่าง ๆ วิธีแก้ไขสถานการณ์การบูลลี่ในสถานการณ์แก่งกันค้บชั้น และได้รู้ว่าควรทำอย่างไรเมื่อเห็นเหตุการณ์ช่มเหล่งรังแกกัน 2) รู้ว่าหากเกิดเหตุการณ์ รังแกกันเราสามารถไปหยุดได้ เช่น การบอกผู้ใหญ่ ครูการตะโกนหยุดเพื่อนคนนั้น ตะโกนเปลี่ยนเรื่อง 3) ได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะที่ผู้เห็นเหตุการณ์ควรมี ได้ประเมินตนเองตามลักษณะของการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ และรู้ทักษะของตนเองว่ามีอะไรบ้าง 4) รู้วิธีการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแก 5) ได้เรียนรู้ว่าผู้ตัดสินว่าใครผิดใครถูกต้องมีความยุติธรรม ต้องตัดสินอย่างยุติธรรมโดยยึดความถูกต้อง 6) ได้รู้ว่าผู้เห็นเหตุการณ์รู้สึกอย่างไรทำอย่างไรบ้าง ความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่นอกกับการดูคลิปและได้รับความรู้ ชอบที่ได้ให้ประเมินตนเอง และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น นำไปใช้ช่วยเหลือเหยื่อหรือช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกในสถานการณ์ต่าง ๆ รู้ว่าทักษะใดของผู้สังเกตการณ์ที่เราควรปรับปรุง นำไปใช้ในการหยุดเพื่อนที่บูลลี่คนอื่น ใช้ในการประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ

กิจกรรมที่ 7 สถานการณ์ค้บชั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สถานการณ์การช่มเหล่งรังแกกันที่เกิดขึ้นได้ นักเรียนรับทบทวนของการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ใน สถานการณ์การช่มเหล่งรังแกกัน และนักเรียนตระหนักถึงความจำเป็นของการป้องกันการช่มเหล่งรังแกกันในโรงเรียน

ผลการดำเนินการ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยให้นักเรียนทบทวนสถานการณ์ ในกิจกรรมที่ 6 เพื่อทบทวนการตัดสินใจของนักเรียนในการเลือกให้ความช่วยเหลือเพื่อน จากนั้น ดำเนินกิจกรรมในส่วนของบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ที่มีส่วนสำคัญในการช่วยเพื่อนใน สถานการณ์ค้บชั้น นักเรียนต่างให้ความสนใจ ผู้วิจัยให้นักเรียนดูคลิป “ไลลาช่วยเราด้วย” เพื่อ เชื่อมโยงกับบทบาทของไลลาในฐานะของผู้เห็นเหตุการณ์กับการช่วยเหลือ นักเรียนต่างพากันบอก เล่าถึงพฤติกรรมของไลลา วิธีการที่ไลลาช่วยเพื่อน วิธีการที่ 1 การสังเกตสถานการณ์ และ วิธีการที่ 2 การประเมินสถานการณ์ นักเรียนวิเคราะห์ได้ว่าการช่มเหล่งรังแกกันมีความรุนแรงที่ไม่เหมือนกัน ขึ้นกับสถานการณ์บางสถานการณ์อาจจะไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันทีต้องสังเกต สถานการณ์ จากนั้นให้นักเรียนทำกิจกรรมได้ว่าที่โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่เห็นด้วยกับการ ป้องกันการช่มเหล่งรังแกกันในโรงเรียน และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการป้องกันการช่มเหล่งรังแกกันใน โรงเรียน นักเรียนสนุกและชอบที่จะแสดงความคิดเห็นแต่ในช่วงที่ให้นักเรียนเตรียมเหตุผลการ

โต้แย้ง นักเรียนต้องใช้เวลาในการคิดส่งผลให้ใช้เวลานาน มีความยากลำบากในการควบคุมเวลา ส่วนในช่วงการโต้ว่าที่ในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยจะแสดงความคิดเห็นไม่สมเหตุสมผล เนื่องจากส่วนใหญ่ นักเรียนจะเห็นด้วยที่มีการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน ในโรงเรียน เนื่องจากการป้องกันการช่มเหล่งแกกันจะช่วยให้เพื่อนไม่ถูกรังแก เพื่อนทุกคนสบายใจ และมีความสุข แต่ถ้าจะหาเหตุผลว่าไม่ควรมีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันจะมีความยากที่จะโต้แย้งเพื่อน ในส่วนสรุปกิจกรรมนักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นถึงปัญหาของการโต้แย้งได้ด้วยเพราะนักเรียนบอกว่าจริง ๆ นักเรียนเชื่อว่าโรงเรียนจำเป็นต้องมีการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) รู้ว่าหากเกิดเหตุสถานการณ์คับขันเราจะแก้ปัญหาอย่างไร ควรทำอย่างไรเมื่อเห็นเหตุการณ์ช่มเหล่งแกกัน และควรมีการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน ในโรงเรียนหรือไม่ 2) ได้เรียนรู้ว่าเราจะปกป้องตัวเองและคนอื่น ๆ อย่างไร 3) ได้รู้ว่าการป้องกันการบูลลี่ในโรงเรียนควรมีหรือไม่อย่างไร 4) ได้รู้วิธีการป้องกันตัวเองได้รู้ที่เราต้องป้องกันการช่มเหล่งแกกันและการช่วยเหลือตนเอง 5) ได้รู้ถึงบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ 6) ได้รู้วิธีการโต้ว่าที่ และได้ทำกิจกรรมโต้ว่าที่ ด้วยการให้เหตุผลในการพูดคุยความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่ รู้สึกสนุกที่ได้โต้แย้งว่าใครมีเหตุผลอะไรบ้าง และรู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรมโต้ว่าที่ และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ถ้าเกิดเหตุการณ์จริงเราสามารถใช้ในการป้องกันได้ ช่วยเพื่อนและตัวเองเมื่อเขาถูกรังแก จะได้นำวิธีการป้องกันไปใช้และหลีกเลี่ยงการถูกรังแกได้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการรังแก ใช้ในการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน และสามารถให้การโต้ว่าที่ไปพูดคุยถึงคนอื่นเมื่อไม่เห็นด้วยโดยใช้เหตุผล

กิจกรรมที่ 8 หนูตัดสินใจแล้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนเลือกวิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันมาใช้จัดการกับปัญหาได้ และนักเรียนตัดสินใจและแก้ไขปัญหานั้นได้

ผลการดำเนินการ ชั้นก่อนดำเนินกิจกรรมครูทบทวนกำระเบียบของโรงเรียน เชื่อมโยงกับการช่มเหล่งแกกัน เมื่อเห็นเพื่อนเดือดร้อนถูกรังแกแล้วนักเรียนไม่ช่วยเหลือว่าผิดกฎหมายหรือไม่ นักเรียนตอบได้ในเชิงของการผิดศีลธรรม ถ้าเพื่อนผิดต้องบอกเพื่อน ชั้นดำเนินกิจกรรมเปิดคลิป “วิธีการช่วยเหลือของโลลา” โลลาใช้วิธีการสื่อสารบอกเพื่อนต่อลงกับเพื่อน ผู้วิจัยอธิบายวิธีการป้องกัน 8 วิธี ตามเอกสารใบงาน ให้นักเรียนรู้วิธีการป้องกัน และเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ จากนั้นให้นักเรียนทำงานกลุ่ม นักเรียนต่างช่วยกันโดยการร่วมแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม เพื่อทำใบงาน วิเคราะห์สถานการณ์ทั้ง 4 สถานการณ์ แต่ละกลุ่มจะต้องเลือกวิธีการช่วยเหลือเพื่อน บอกข้อดีข้อเสียของทางเลือกนั้นได้ พร้อมนำเสนอ นักเรียนมีการแบ่งหน้าที่ในการ

ทำงานและนำเสนอออกมาได้ ตัดสินใจที่จะเลือกวิธีการแก้ไขหรือแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้นๆ ได้ เป็นอย่างดี ชั้นสรุปกิจกรรมนักเรียนสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนเข้าใจวิธีการช่วยเหลือทั้ง 8 วิธี และ ยังตอบได้ว่าถ้ามีเรื่องที่ต้องตัดสินใจจะคิดก่อนตัดสินใจได้ และจะนำความรู้ที่ได้ไปช่วยเพื่อนพร้อม กับพิจารณาข้อดีข้อเสียของทางเลือกนั้น ๆ ด้วย

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของ นักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) ได้รู้วิธีการช่วยเหลือเพื่อนหากเกิด เหตุการณ์ การข่มเหงรังแกกันควรช่วยโดยใช้วิธีการ เช่น สังเกตการณ์ ประเมินสถานการณ์ ให้ความ ช่วยเหลือตักเตือน ขอความช่วยเหลือ เป็นพยาน ให้คำแนะนำ ถ้าสถานการณ์นั้นไม่อันตรายควรพูดห้าม เพื่อน ตักเตือนเพื่อน ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ปกป้องเหยื่อ เป็นพยานในเหตุการณ์ ให้คำแนะนำ 2) รู้วิธีการช่วยเหลือและผลกระทบที่ตามมา ดังนั้นจะต้องประเมินสถานการณ์ก่อน พิจารณาข้อดีผลเสีย หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้น 3) ได้ดูวิธีการให้ความช่วยเหลือของโลลา และมีความรู้เพิ่มขึ้น ความรู้สึก ของนักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกสนุกกับการทำกิจกรรมกลุ่ม และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ใช้ในโรงเรียนได้เมื่อมีเหตุการณ์ของข่มเหงรังแกกันเพื่อป้องกัน การข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น สามารถนำไปช่วยเพื่อนได้ ช่วยตักเตือนเพื่อน ปกป้องช่วยเพื่อนเมื่อ โดนแกล้ง ถ้ามีเรื่องอะไรที่ต้องตัดสินใจก็สามารถทำได้ และนำไปใช้ได้โดยไปทำงานกลุ่มอย่างเป็น ชั้นตอน

กิจกรรมที่ 9 เพื่อนที่ดี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกวิธีการป้องกันการข่ม เหงรังแกกันได้ และนักเรียนสามารถสื่อสารให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้

ผลการดำเนินการ ชั้นก่อนดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยชี้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของ เพื่อน เมื่อนักเรียนเข้าสู่หัวข้อของโรงเรียนเพื่อนคือส่วนสำคัญที่จะคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักเรียน บอกได้ว่าเพื่อนจำเป็นอย่างไร เพื่อนคือคนที่ปลอดภัย คนที่เราเล่าเรื่องต่าง ๆ ได้ จากนั้นทบทวน เรื่องวิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน 8 วิธี เชื่อมเข้าสู่บทเรียน คลิป “การสื่อสารของโลลา” โลลา ขอความช่วยเหลือจากครู ผู้วิจัยสอนวิธีการที่ 5 การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น คำพูดที่โลลาใช้ในการ ขอความช่วยเหลือ และวิธีการที่ 3 การให้ความช่วยเหลือทันที และให้ดูคลิป “วิธีการให้ความ ช่วยเหลือของอัญญา” ถامنักเรียนถึงวิธีการที่อัญญาใช้ นักเรียนตอบได้ถูกต้องว่าอัญญาใช้วิธีการ ที่ 4 ตักเตือนเพื่อนที่ข่มเหงผู้อื่น วิธีการที่ 6 ปกป้องเหยื่อ วิธีการที่ 7 เป็นพยานในเหตุการณ์ และ วิธีการที่ 8 ให้คำแนะนำช่วยเหลือ นักเรียนทำใบงานกลุ่ม มีสถานการณ์มาให้ และให้เลือกวิธีการ ป้องกันการข่มเหงรังแกกัน พร้อมกับสร้างบทสนทนาในฐานะของผู้ข่มเหง จะมีอยู่ 1 กลุ่มที่ต้องใช้ เวลาในการสร้างคำเพื่อการสื่อสาร ตอนท้ายนักเรียนนำเสนอบทพูดของแต่ละบทบาทได้ ชั้นสรุป

นักเรียนสรุปได้ถึงความสำคัญของเพื่อน และการเลือกวิธีการในการช่วยเหลือเพื่อน จากการตอบในใบงานกลุ่มและการสรุปท้ายบทเรียน นักเรียนสามารถสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือได้ รู้ว่าแต่ละบทบาทจะต้องสื่อสารให้เข้าใจตรงกัน

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) ได้รู้จักการช่วยเพื่อน เมื่อเกิดเหตุการณ์ข่มเหงรังแกกันควรทำอย่างไร 2) ได้รู้ถึงความรู้สึกของคนที่อยู่ในเหตุการณ์บูลลี่ และได้รู้ถึงความรู้สึกของผู้แสดงมีความรู้สึกอย่างไร 3) ได้หันนำ 8 วิธีไปใช้ในสถานการณ์จำลอง และได้ทบทวนวิธีป้องกัน และช่วยการข่มเหงรังแกกัน 8 วิธี 4) ได้รู้ว่าวิธีการใดเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและต้องใช้ในสถานการณ์ไหน 5) ได้มีสถานการณ์จริง ให้ได้ชมและแสดง ได้รู้วิธีช่วยมาโนชของไลลาจากเคนได้ 6) ได้ฝึกการสื่อสารในบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้ข่มเหงเหยื่อ และได้ทำงานกลุ่มพูดสื่อสารในบทบาทที่ได้รับ และ 7) รู้ว่าเพื่อนที่ดีควรเป็นอย่างไร ความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกสนุกที่ได้แสดงเหตุการณ์การบูลลี่จากบทพูดการสื่อสารในงานกลุ่ม และได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแกได้ง่ายหรือที่อ่อนแอ เห็นอกเห็นใจ และช่วยเพื่อน และนำวิธีการสื่อสารไปใช้ในการพูดสื่อสารเพื่อป้องกันการข่มเหงในสถานการณ์ต่าง ๆ

กิจกรรมที่ 10 ปัจฉิมนิเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนรู้จักสัญญาณมือขอความช่วยเหลือสากลนักเรียนได้ทบทวนกิจกรรมที่นักเรียนได้เข้าร่วม และประเมินตนเองได้ และนักเรียนทำแบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม (Post-test)

ผลการดำเนินการ ชั้นก่อนดำเนินการกิจกรรมขึ้นชมนักเรียนในการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมสะท้อนสังคมภายนอกโรงเรียนและสังคมภายในโรงเรียน การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน แต่ระดับความรุนแรงของการข่มเหงรังแกกันบางสถานการณ์นักเรียนอาจจะควบคุมไม่ได้ต้องอาศัยสิ่งอื่นรอบตัว นำคลิปการเรียนรู้สัญญาณมือสากลมาให้ความรู้กับนักเรียนซึ่งเป็นสัญญาณมือขอความช่วยเหลือให้นักเรียนทำตามนักเรียนสามารถทำตามได้ ชั้นดำเนินการอธิบายกฎระเบียบของโรงเรียน สถานการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนมีกฎระเบียบหรือบทลงโทษที่นักเรียนกระทำความผิด การไม่ปล่อยผ่านในสถานการณ์การข่มเหงรังแกกัน นักเรียนทุกคนสามารถช่วยเพื่อนได้หรือไม่ นักเรียนตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง ผู้วิจัยให้นักเรียนทำใบงาน ประเมินกิจกรรมที่นักเรียนชอบจากมากไปหาน้อย พร้อมเลือกกิจกรรมที่ชอบที่สุด จากนั้นผู้วิจัยสอบถามนักเรียนถึงกิจกรรมที่นักเรียนเลือกชอบมากที่สุด พร้อมให้เหตุผลและสรุปดาวที่นักเรียนสะสม พร้อมกับส่งมอบรางวัลทางออนไลน์ และจัดส่งทางไปรษณีย์ ผู้วิจัยให้

เวลานักเรียนทำแบบวัดการป้องกันการช้ำเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม Post-test นักเรียนปฏิบัติตาม ใส่ใจในการเรียน ให้ความร่วมมือ และทำใบงานส่งเรียบร้อย

สอดคล้องกับแบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ที่พบว่านักเรียนสามารถระบุได้ว่านักเรียนได้เรียนรู้ 1) ได้เรียนรู้วิธีขอความช่วยเหลือด้วยสัญญาณมือ 2) ได้รู้ถึงสัญลักษณ์ขอความช่วยเหลือ 3) ได้รู้จักการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกบูลลี่ และ 4) ได้ทำแบบสอบถามการเรียนรู้และได้ประเมินกิจกรรม ความรู้สึกของนักเรียนส่วนใหญ่รู้สึกสนุกที่ได้ลองทำสัญลักษณ์ขอความช่วยเหลือ และรู้สึกมีความสุข และนักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น นำไปประยุกต์ใช้ได้โดยช่วยเพื่อนที่มีปัญหาการช้ำเหงรังแกกัน ใช้ขอความช่วยเหลือเมื่อเจอสถานการณ์ที่รุนแรง ด้วยการสัญลักษณ์ขอความช่วยเหลือเมื่อถูกรังแกหรือบูลลี่ ลักพาตัว ก็สามารถขอความช่วยเหลือได้ สามารถใช้ความรู้ที่เรียนมาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2) สรุปผลการบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้

การประเมินการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้ำเหงรังแกกันผ่านมุมมองของนักเรียนด้วยวิธีการบันทึกผลการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ (After Action Review :AAR) ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกลุ่มทดลองจำนวน 12 คน บันทึกการเรียนรู้ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 10 กิจกรรม ที่บอกถึงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ ความรู้สึกของนักเรียน และการนำไปประยุกต์ใช้ โดยมีรายละเอียดดัง ตาราง 16 นี้

ตาราง 16 แบบบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ (After Action Review :AAR)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
1	<p>ปฐมนิเทศ</p> <p>“หนูอยาก รู้จัก”</p>	<p>1. นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและ ความไว้วางใจซึ่งกัน และกัน</p> <p>2. นักเรียนเข้าใจ รายละเอียดของ กิจกรรม กำหนดการ และข้อตกลงในการ เข้าร่วมกิจกรรม</p>	<p>- ได้รู้จักเพื่อนมากขึ้นได้เจอเพื่อนมาก ขึ้น / ได้รู้จักคนที่เราไม่รู้จัก ได้เรียนรู้เรื่อง ใหม่ๆ กับเพื่อน (10)</p> <p>- รู้สิ่งที่เพื่อนชอบ และความคิดเห็น ต่างๆ</p> <p>- ได้รู้จักการเข้าหาเพื่อนที่เราไม่รู้จักโดย ที่ไม่ทำให้เพื่อนรู้สึกไม่สบายใจ / ได้เรียนรู้การทำความรู้จักเพื่อน (2)</p> <p>- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทคำถามกับ คนที่ไม่รู้จัก</p> <p>- ได้รู้ว่าเพื่อนชื่อจริงและชื่อเล่นชื่ออะไร</p> <p>- ได้ทำความรู้จักกับเพื่อนและครูปี</p> <p>- ได้รู้ข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรม/ ได้รู้จักของห้องเรียน (5)</p>	<p>- รู้สึกดีที่ได้รู้จักเพื่อนใหม่ เพิ่มขึ้น</p> <p>- รู้สึกว่าเราได้รู้จักเพื่อน มากขึ้น</p> <p>- ดีใจ (2)</p> <p>- รู้สึกชอบที่ได้คุยกับเพื่อน</p> <p>- ความรู้สึกที่ของผมคือ สนุกสนาน และดีใจที่ได้คุย กับเพื่อนใหม่ ๆ</p> <p>- รู้สึกสนุกกับการทำ กิจกรรม / สนุกดีค่ะ ได้ทำ กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับ เพื่อนๆ (7)</p> <p>- รู้สึกดีครับที่ได้รู้จักเพื่อน ๆ ที่มีความคิดคล้ายกัน</p>	<p>- ใช้สร้างสัมพันธ์ภาพกับคนที่ไม่ รู้จัก / ทำให้คนที่เราอยากรู้จักเวลา เรามาอะไรหรือคุยอะไรด้วยเขา จะได้ไม่รู้สึกไม่สบายใจ / ทำให้เรา มี skill ในมารยาทเพื่อนมากขึ้น / ใช้คุยกับคนที่ไม่รู้จัก / นำสิ่งนี้ไป ประยุกต์ใช้ในการหาเพื่อนใหม่ / ใช้สำหรับการทักทายเพื่อนใหม่ / สามารถทำความรู้จักเพื่อนใหม่ได้ (8)</p> <p>- ได้วิธีการพูดทำความรู้จักเพื่อน ใหม่ได้ / เวลาเราต้องการทำความ รู้จักกับคนอื่นก็สามารถทำความ รู้จักได้ (2)</p>

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
2	<p>เป็นเพื่อนกัน</p> <p>เออะ</p> <p>1. นักเรียนเห็น</p> <p>ความสำคัญของผู้</p> <p>เพื่อน</p> <p>2. นักเรียนสามารถ</p> <p>สร้างสัมพันธ์ภาพ</p> <p>ทางบวกกับเพื่อนได้</p>	<p>- ได้รู้วิธีการสร้างสัมพันธ์ภาพ การ</p> <p>รักษาสัมพันธ์ภาพ (2)</p> <p>- ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้าง</p> <p>สัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น / ได้รู้วิธีสร้างมิตร</p> <p>สัมพันธ์ / ได้รู้วิธีทำความรู้จักเพื่อน / ได้</p> <p>รู้จักการสร้างสัมพันธ์ภาพไม่ว่าจะกับ</p> <p>เพื่อนๆ กับครู หรือคนอื่น ๆ (7)</p> <p>- รู้จักเพื่อนและอาจารย์ / ได้เรียนรู้จัก</p> <p>เพื่อนและอาจารย์มากขึ้น (2)</p>	<p>- สนุกได้ตามอาจารย์ /</p> <p>รู้สึกสนุกสนานที่ได้ถาม</p> <p>คำถามกับเพื่อนๆ และครู (2)</p> <p>- รู้สึกสนุกที่ได้เรียนอะไรที่</p> <p>ไม่เคยเรียน</p> <p>- สนุกตอนได้เล่นเกมกับ</p> <p>เพื่อนๆ</p> <p>- รู้สึกสนุกสนานที่ได้รู้เรื่อง</p> <p>เกี่ยวกับเพื่อน และอาจารย์</p>	<p>- เอาไว้ป้องกันตนเองจากการถูกรังแก</p> <p>- เอาไว้ช่วยเพื่อนที่กำลังถูกรังแก</p> <p>หรือบูลลี่ / ช่วยเหลือตนเองหรือ</p> <p>เพื่อนเมื่อถูกรังแก / ช่วยเพื่อนและ</p> <p>ป้องกันตนเองจากการถูกรังแก (3)</p> <p>- ไปใช้เวลานี้ขบ. ใหม่ จะได้คุยกับ</p> <p>เพื่อนได้/ ใช้เวลาเจอเพื่อนใหม่</p> <p>หรือ อายากักทายเป็นเพื่อน (2)</p> <p>- ได้นำไปใช้ภูมิตรกับเพื่อน หรือ</p> <p>ผู้อื่น</p> <p>ใช้คุยกับคนที่รู้จักหรือไม่รู้จักก็ได้ /</p> <p>ได้นำไปสร้างมิตรและสัมพันธ์ภาพ</p> <p>กับผู้อื่น ถ้าเราอยากถามเพื่อนก็</p> <p>สามารถถามได้ / ผมจะนำไป</p>	

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
		<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้จักอาจารย์มากขึ้น / ได้รู้ว่า อ.ชอบอะไรและเพราะเหตุใด (ได้รู้จักอ.มากขึ้น) (2) - ได้รู้ว่าสัมพันธ์ภาพคืออะไร - รู้การป้องกันการแข่งขันระหว่างคณะ 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกสนุก (2) - สนุกและมีความสุข - รู้สึกมีความสุข - ดีใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประยุกต์ใช้ในการสร้างสัมพันธ์ภาพ สร้างมิตรภาพกับผู้อื่น / ใช้ในการสร้างเพื่อนใหม่เพื่อนใหม่ได้ง่ายและเป็นมิตรกับคนอื่น (4) - ถ้ามีเพื่อนเราไม่ต้องอายถามเขาได้เลย - เมื่อเราเจอคนที่ต้องการช่วยเหลือเราจะใช้การสร้างสัมพันธ์ภาพมาช่วยได้ 	
3	<p>การชมเชย รังแกกันใน โรงเรียน</p>	<ol style="list-style-type: none"> นักเรียนสามารถสรุปความหมายของการชมเชยซึ่งกันและกันในโรงเรียนได้ นักเรียนมีทัศนคติและความเชื่อที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้ว่าถ้าเราเป็นผู้เห็นเหตุการณ์, ผู้โดนกระทำ, ผู้กระทำการจะต้องทำอย่างไร / รู้ว่าการชมเชยซึ่งกันและกันคือการยุติข้อพิพาท การทำให้หยุดข้อพิพาทไม่ได้ รู้ความหมายของการชมเชยซึ่งกันและกัน / ได้รู้จักการชมซึ่งกัน การบูลลี่ (5) 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกสนุก (5) - รู้สึกสนุกที่ได้รู้เรื่องนี้ / รู้สึกสนุกสนานในการเรียน (2) - รู้สึกว่าเริ่มมีกำลังใจที่จะช่วยเพื่อนที่ถูกรังแก 	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปใช้ในเหตุการณ์ที่เป็นผู้เห็นเหตุการณ์, ผู้โดนกระทำ, ผู้กระทำ - ผมจะนำไปประยุกต์ใช้โดยการเมื่อผมพบเหตุการณ์การชมเชยซึ่งกันและกันจะวิเคราะหสถานการณ์

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรักของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
	ถูกต้องเกี่ยวกับการ	- ได้แตงนิทาน ได้ดูวงจรการชมแข่งกัน	- สนุกที่ได้แตงนิทาน	และไปช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแก	
	ชมแข่งกัน	ในใจเรียน มีคนกระทำ คนสนับสนุนคน	ได้รับความรู้ (3)	- ถ้ามีคนถูกแกล้งก็สามารถสู้วิธี	
3.	นักเรียนสามารถ	กระทำ(คนเชียร์/ลูกสมุน) คนถูกกระทำ ผู้เห็น	- รู้สึกว่ารู้มากขึ้นเกี่ยวกับ	ช่วยได้ / เราจะนำไปใช้ได้ครับเรา	
	เข้าใจความรู้สึกของ	เห็นการณ์	การบูลลี่	จะได้ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ /	
	ผู้อื่นได้	- ได้เรียนรู้วิธีการกลั่นแกล้งกัน / รู้ว่าคน	- ผมรู้สึกดีใจมากครับที่ได้	สามารถเอาไปช่วยเพื่อนเวลา	
		กลั่นแกล้งยังฝังใจเรียน (2)	ร่วมกิจกรรมเพราะเป็น	เพื่อนถูกรังแก / เอาไปช่วยเพื่อนขอ	
		- ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และ	ความรู้เบื้องต้นที่เราจะอยู่	ความช่วยเหลือนอกอาจารย์ (7)	
		ผู้เห็นเหตุการณ์ ในการชมแข่งกัน / ได้รู้	ในสังคมไม่ได้ครับ	- นำไปใช้ได้ ในเหตุการณ์ที่เห็นผู้	
		ว่ามีคนอยู่ 5 ประเภท คือ 1. ผู้ที่โดนรังแก 2.		เห็นถูกรังแกจะได้รับมีถูก / เอาไว้	
		ผู้รังแก 3. ผู้ร่วมรังแก 4. คนเชียร์ 5.		รับมีเวลาใครจะมาแกล้งเรา (2)	
		ผู้เห็นเหตุการณ์ / ได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ประเภท			
		ของคนในเหตุการณ์กลั่นแกล้งกัน (3)			
		- ได้รู้ผลกระทบของเหยื่อ ผู้ชมแข่ง และผู้			
		สังเกตการณ์ / รู้ว่าทั้งสามกลุ่มก็ได้รับ			
		ผลกระทบเหมือนกัน (4)			

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
			<ul style="list-style-type: none"> - ได้เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกของเหยื่อผู้รังแกและผู้เห็นเหตุการณ์ / รู้ว่าความรู้สึกของทั้งเหยื่อ ผู้รังแกผู้เห็นเหตุการณ์ / ได้เรียนรู้ถึงจิตใจ ความรู้สึกของผู้ถูกรังแก ผู้รังแก และผู้เห็นเหตุการณ์ (3) - ได้เล่นเกม 		
4	รู้ทันวิธีการข่มเหงรังแกกัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนรู้จักวิธีการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน 2. นักเรียนรับรู้ตนเองและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับวิธีการข่มเหงรังแกกัน / ได้รู้ว่าการข่มเหงรังแกมีอะไรบ้างและมีรูปแบบ / รู้ว่าการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนมีอยู่ 5 ประเภท ส่วนใหญ่คือ ทางร่างกาย, วาจา, สังคม, ออนไลน์ และอื่น ๆ / ได้รู้จักประเภทของการข่มเหง / ได้รู้ว่ามีการข่มเหงในรูปแบบ / รู้วิธีการแก่งัดกัน (7) - รู้ว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ควรจะทำอย่างไร / รู้จักการช่วยเหลือเพื่อน / ได้รู้ว่า 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกสนุก - ตลกและสนุกสนาน - สนุกและตลกที่ได้เล่นเกม / ฝนรู้สึกสนุกที่ได้เล่นเกม 555 / ตลก สนุกเกี่ยวกับเกม รักนะ-จะบ้าหรือ (3) - ได้ฝึกสมาธิตอนเล่นเกม และรู้สึกสนุก 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้าเรารู้ว่านี่คือการข่มเหงทางไหน เราจะรู้วิธีการแก้ปัญหาไหม / เมื่อรู้ถึงสาเหตุแล้วก็สามารถช่วยเพื่อนได้ถูกต้อง (2) - ถ้าเพื่อนแกล้งเราก็จะรู้ว่าเป็นการแกล้ง (2) - นำสิ่งนี้ไปประยุกต์ใช้ ในการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแกกัน / นำนำไปใช้ช่วยเหลือเพื่อน ที่ถูกรังแก /

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
		<ul style="list-style-type: none"> - มีสถานการณ์การบูลลี่อะไรบ้าง และต้องรับมืออย่างไรจึงจะได้ผลดีที่สุด/ วิธีต่างๆในการกลั่นแกล้งและวิธีรับมือในการกลั่นแกล้ง (4) - ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมารยาทและมารยาทที่ดี - มีความรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดี - มีความรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดี - มีความรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดี - มีความรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกว่าดีใจอะไร - รู้สึกดีใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดีเพิ่มขึ้น - รู้สึกดีใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดีเพิ่มขึ้น - รู้สึกดีใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดีเพิ่มขึ้น - รู้สึกดีใจที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดีเพิ่มขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจเพื่อนที่เสียใจได้ / จะได้ช่วยเหลือเพื่อนที่โดนข่มขู่ และรังแกได้ (5) - นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างดี - นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างดี - นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างดี 	
5	เมื่อเพื่อนถูกรังแก... หนูควรทำอย่างไร	<ul style="list-style-type: none"> - 1 นักเรียนสามารถเล่าบอกประสบการณ์ในการช่วยเหลือผู้อื่นได้ - 2 นักเรียนรับรู้ความหมายของตนเองและคุณค่าของตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้เรื่องการช่วยเหลือเพื่อนและมีความรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดี - ได้รู้เรื่องการช่วยเหลือเพื่อนและมีความรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดี - ได้รู้เรื่องการช่วยเหลือเพื่อนและมีความรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดี - ได้รู้เรื่องการช่วยเหลือเพื่อนและมีความรู้เกี่ยวกับมารยาทที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกดีใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อน - รู้สึกดีใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อน - รู้สึกดีใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อน - รู้สึกดีใจที่ได้ช่วยเหลือเพื่อน 	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างดี - นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างดี - นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างดี - นำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างดี

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรักของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
			<p>ถ้าเพื่อนถูก รังแกก็จะรู้ว่าจะต้องทำอย่างไร / เมื่อเวลาเพื่อน ถูกรังแก จะต้องทำอะไร ช่วยเพื่อนโดยตรง บอกผู้ใหญ่ / ได้เรียนรู้วิธีช่วยเหลือเพื่อน ในวิธีต่าง ๆ เช่น บอกผู้ใหญ่ เข้าไป ปดอบใจ หรือการประเมินสถานการณ์ ก่อนช่วยเหลือ (7)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้ว่าถ้าเราเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ การบุลลีเราควรทำอย่างไรบ้างถึงอะไร <p>ได้รู้ว่า / เมื่อเกิดเหตุการณ์เพื่อนถูกรังแกสมควรทำอย่างไร เช่น การเข้าไปหยุด โดยเราต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เราได้อีกด้วย (3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้ว่าเหตุการณ์ไหนที่เราควรช่วยเหลือการเห็นเราไม่ควรรช่วย 	<p>ได้นำไปใช้ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแก (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - นำไปใช้ได้เมื่อเพื่อนถูกรังแกจะได้รับมืออย่างถูกต้อง / ใช้ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้อย่างถูกต้อง / เพื่อนที่ถูกรังแกได้อย่างถูกต้อง / เพื่อนที่ถูกรังแกได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแก <p>อย่างถูกต้องโดยพยายามหลีกเลี่ยงผลกระทบ ให้ได้มากที่สุด (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ได้นำไปช่วยเหลือผู้ถูกรังแก และคำนึงก่อนว่าเราควรไปช่วยหรือไม่ <p>อย่างไรและจะหยุดคนบุลลีได้อย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - สามารถใช้โรงเรียนได้ - ช่วยคนที่ถูกลูบลีหรือกลั่นแกล้ง 	

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรักของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
		<ul style="list-style-type: none"> - ได้เล่นเกม - ได้รู้ว่าตนเองมีความรู้ และ 	<ul style="list-style-type: none"> สามารถพบเพื่อนที่ช่วยคนอื่น จากการถูกรังแก - ได้ฝึกการอธิบายเหตุผล 	<ul style="list-style-type: none"> - สนุกที่ได้ดูคลิปและได้ ความรู้ไปด้วย (8) - รู้สึกได้รับความรู้มากขึ้น (2) - ชอบที่ได้ให้ประเมินสถานการณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปใช้ช่วยเหลือเพื่อนๆ / เรา สามารถเข้ตอนเห็นเหตุการณ์ผู้โดนถูกรังแกได้ / นำไปใช้ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแก / เอาไปช่วยเหลือเพื่อนใน 4) สถานะการต่าง ๆ) - เมื่อเพื่อนถูกรังแกเราก็สามารถนำความรู้ที่ได้ไปช่วยเหลือและรู้ว่าทักษะใดของผู้สังเกตการณ์ที่เราควรปรับปรุง / ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ (3)
6	ลักษณะผู้เห็นเหตุการณ์	1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะของผู้เห็นเหตุการณ์ได้ 2. นักเรียนสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเองที่สอดคล้องกับ "คุณลักษณะของการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์" ได้	<ul style="list-style-type: none"> - ได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะที่ผู้เห็นเหตุการณ์ควรมี (2) - รู้ว่าทักษะขอเรามีอะไรบ้าง - ได้รู้ว่าผู้เห็นเหตุการณ์ต้องทำอย่างไร - ได้รู้ว่าผู้เห็นเหตุการณ์รู้สึกอย่างไรบ้าง - ได้ประเมินตนเองที่สอดคล้องกับ "คุณลักษณะของการเป็นผู้เห็นเหตุการณ์" 	<ul style="list-style-type: none"> - สนุกที่ได้ดูคลิปและได้ ความรู้ไปด้วย (8) - รู้สึกได้รับความรู้มากขึ้น (2) - ชอบที่ได้ให้ประเมินสถานการณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปใช้ช่วยเหลือเพื่อนๆ / เรา สามารถเข้ตอนเห็นเหตุการณ์ผู้โดนถูกรังแกได้ / นำไปใช้ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแก / เอาไปช่วยเหลือเพื่อนใน 4) สถานะการต่าง ๆ) - เมื่อเพื่อนถูกรังแกเราก็สามารถนำความรู้ที่ได้ไปช่วยเหลือและรู้ว่าทักษะใดของผู้สังเกตการณ์ที่เราควรปรับปรุง / ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ (3)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรักของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
3.	นักเรียนแสดงถึง การมีคุณธรรม จริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - รู้ว่าหากเกิดเหตุการณ์ร้ายแก่กันเรา สามารถไปช่วยเหลือได้ เช่น การบอกผู้ใหญ่ คุ การตะโกนหยุดเพื่อนคนนั้น / การหยุดการ แกล้งกัน เช่น การตะโกนหยุด ตะโกน) เปลี่ยนเรื่องหรือเรียกอาจารย์ให้มาช่วย (4) 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์คับ ขันและประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ - เราสามารถรู้ว่าถ้าเห็นเหตุการณ์ การบูลลี่ก็จะรู้ว่าต้องทำ อะไรบ้าง - ใช้แก้ปัญหาการกลั่นแกล้งกัน ช่วยเพื่อนเพื่อนที่ถูกรังแก - ใช้ในการประเมินสถานการณ์ ต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปใช้ได้เมื่อสถานการณ์คับ ขันและประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ - เราสามารถรู้ว่าถ้าเห็นเหตุการณ์ การบูลลี่ก็จะรู้ว่าต้องทำ อะไรบ้าง - ใช้แก้ปัญหาการกลั่นแกล้งกัน ช่วยเพื่อนเพื่อนที่ถูกรังแก - ใช้ในการประเมินสถานการณ์ ต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปใช้ได้เมื่อสถานการณ์คับ ขันและประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ - เราสามารถรู้ว่าถ้าเห็นเหตุการณ์ การบูลลี่ก็จะรู้ว่าต้องทำ อะไรบ้าง - ใช้แก้ปัญหาการกลั่นแกล้งกัน ช่วยเพื่อนเพื่อนที่ถูกรังแก - ใช้ในการประเมินสถานการณ์ ต่าง ๆ
			<ul style="list-style-type: none"> - รู้วิธีการขอความช่วยเหลือต่าง ๆ - รู้จักสถานการณ์ การบูลลี่ / ได้เรียนรู้ การแก้ไขสถานการณ์แกล้งกันคับขัน / ได้รู้ ว่าควรทำอย่างไรเมื่อเห็นเหตุการณ์ ช่มแวง รังแกกัน (5) - ได้รู้เมื่อผู้อื่น ถูกข่มเหง/รังแก ตัวผู้ ตัดสินใจว่าใครผิดใครถูกต้องมีความ ยุติธรรม - ได้เรียนรู้ถึงการตัดสินใจยุติธรรม (2) 		

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
7	สถานการณ์ คืบขัน	1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขันที่การแข่งขันเกิดขึ้นได้ 2. นักเรียนรู้บทบาทของการเป็น ผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์การแข่งขัน	- ได้รู้ว่าการป้องกันการบาดเจ็บของนักเรียนควรมีหรือไม่อย่างไร - ได้รู้วิธีการป้องกันตัวเอง/รู้ว่าจะต้องป้องกันการแข่งขันอย่างไรและช่วยเหลือตนเอง (2) - ได้เรียนรู้ว่าเราจะปกป้องตัวเองและคนอื่น ๆ อย่างไร (3) - ได้รู้วิธีการป้องกันการบาดเจ็บการป้องกันในโรงเรียน / ได้รู้เหตุผลว่าควรมีการป้องกันในโรงเรียนหรือไม่ (3) - รู้ว่าหากเกิดเหตุสถานการณ์คืบขันเราจะแก้ปัญหาอย่างไร/ควรมีการป้องกันการแข่งขันหรือไม่/รู้ว่าการแข่งขันแข่งขันอย่างไร/รู้ว่าการป้องกันในโรงเรียนหรือไม่ / รู้ว่าควรทำอย่างไรเมื่อเห็นเหตุการณ์แข่งขัน (3)	- รู้สึกสนุกที่ได้ได้แข่งว่าใครมีเหตุผลอะไรบ้าง - รู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรมนี้เท่าที่ (11)	- เราจะได้นำวิธีการป้องกันไปใช้และหลีกเลี่ยงการบาดเจ็บได้ - นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในการป้องกันการแข่งขัน / ใช้การป้องกันตนเองในโรงเรียน เมื่อเจอเหตุการณ์จริง (2) - เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการบาดเจ็บ - เอาไว้ช่วยเพื่อนและตัวเอง เวลาบาดเจ็บ/ ช่วยเพื่อนและตัวเองเมื่อเขาถูกแรง (5) - ถ้าเราถูกแรงกดดันโรงเรียนก็รู้ได้ว่าต้องทำอะไร

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรักของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
		<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้ถึงบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ - ได้รู้วิธีการโต้ว่าที่ ผิดของผม เสียเปรียบจึงแพ้ - ได้ทำกิจกรรมโต้ว่าที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปประยุกต์ใช้ได้โดยถ้าเกิดเหตุการณ์จริงเราสามารถใช้ในการป้องกันได้ - ใช้ความรู้ในสิ่งที่เห็นด้วยใน การป้องกันตัวเอง - เราสามารถใช้การโต้ว่าที่ไปพูดเถียงคนอื่นเมื่อไม่เห็นด้วยโดยใช้เหตุผล 		
8	หนูตัดสินใจแล้ว 1. นักเรียนได้ออกวิธีการป้องกันการชมเชยร่วมกันมาใช้ 2. นักเรียนตัดสินใจและแก้ไขปัญหาก็ได้	1. นักเรียนได้ออกวิธีการป้องกันการใช้ 2. นักเรียนตัดสินใจและแก้ไขปัญหาก็ได้	<ul style="list-style-type: none"> - ได้ทำงานกลุ่ม (2) - ได้วิธีการให้ความช่วยเหลือของเลขา - ได้ความรู้เพิ่มขึ้น - ได้รู้วิธีการช่วยเหลือเพื่อน / รู้ว่าหากเกิดเหตุการณ์ การชมเชยร่วมกันเราควรช่วย โดยใช้วิธีการ เช่น สังเกตการณ์ ประเมิน 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกสนุกสนานกับกิจกรรมงานกลุ่ม (12) 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถนำไปช่วยเพื่อนได้ / ช่วยเพื่อนตกเพื่อน / ได้นำไปใช้ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแก / ได้ปกป้องช่วยเพื่อนเมื่อโดนแกล้ง (8) - ใช้ใจเรียนได้เมื่อมีเหตุการณ์ของการกลั่นแกล้งเพื่อป้องกัน

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
			<p>สถานการณ์ให้ความช่วยเหลือต่อก็คือขอความช่วยเหลือ เป็นพยาน ให้คำแนะนำ/ ได้รับความรู้สึกรู้สึกคือ ประเมินสถานการณ์ฝึกการสังเกตการณ์ ถ้าสถานการณ์นั้นอันตรายควรพูดให้เพื่อน ตักเตือนเพื่อน ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ปกป้องเหยื่อ เป็นพยานในเหตุการณ์ ให้คำแนะนำ/ ด้รู้ 8 วิธีป้องกันและวิธีช่วยเหลือการชงแ่งกัน (10)</p> <p>- รู้ว่าหากมีเหตุการณ์การกีดกันแ่งแ่งเราควรช่วยโดยใช้วิธีการต่างๆเช่นการสังเกตการประเมินสถานการณ์ความช่วยเหลือในการ ตักเตือน ขอความช่วยเหลือ เป็นสักขีพยาน ให้คำแนะนำ</p> <p>- ด้รู้วิธีการช่วยเหลือและผลเสียที่ตามมา</p>	<p>การกลั่นแ่งแ่ง / นำไปใช้เมื่อเกิดเหตุการณ์การชงแ่งกันแ่งกันเพื่อป้องกันการรังแกบูลลี่ (3)</p> <p>- ด้รู้ว่าการช่วยเหลือมีผลดีและผลเสียตามมาอย่างไร / สามารถประเมินถึงข้อดีเสียได้ (3)</p> <p>- นำไปใช้ได้โดยไปทำงานกลุ่มอย่างเป็นขั้นตอน</p> <p>- ถ้ามีเรื่องอะไรที่ต้งตัดสินใจก็สามารถทำได้ (3)</p>	

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
		<ul style="list-style-type: none"> - เราต้องประเมินสถานการณ์ก่อนและมีผลดีผลเสีย - ได้รับความรู้สถานการณ์ฉบับต้นเราต้องทำอย่างไร 			
9	เพื่อนที่ดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนสามารถบอกวิธีการป้องกัน การชมเชยซึ่งกันและกันได้ 2. นักเรียนสามารถสื่อสารให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้ถึงความรู้สึกของคนที่อยู่ในเหตุการณ์มูลนิธิ / ได้รับความรู้สึกของผู้แสดงมีความรู้สึกอย่างไร (4) - ได้วิธีช่วยมาในของเลจากเคนได - รู้ว่าเพื่อนที่ดีควรเป็นอย่างไร (3) - ได้รู้จักการช่วยเหลือ / ถ้าเกิดเหตุการณ์ชมเชยซึ่งกันและกันทำอย่างไร (5) - ได้บทพจนานุกรมป้องกัน และช่วยการชมเชยซึ่งกันและกัน วิธี 8 - ได้สถานการณ์จริง ให้ได้ชมและแสดง 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกสนุกที่ได้แสดง เหตุการณ์การมูลนิธิ (11) - รู้สึกว่าได้รับความรักจากเพื่อน เห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือกันได้และเราต้องเลิกปฏิบัติ (2) - ใช้ช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์ต่าง ๆ / ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ง่ายหรือที่อ่อนแอ (8) - นำไปใช้ในการพูดสื่อสารเพื่อป้องกันการชมเชยในสถานการณ์ต่าง ๆ (3) 	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปใช้ในการหาเพื่อนใหม่ ๆ - นำไปประยุกต์ใช้ได้โดยไปทำในชีวิตได้ ถ้าเพื่อนโดนแกล้งเราสามารถเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือกันได้และเราต้องเลิกปฏิบัติ (2) - ใช้ช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์ต่าง ๆ / ช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ง่ายหรือที่อ่อนแอ (8) - นำไปใช้ในการพูดสื่อสารเพื่อป้องกันการชมเชยในสถานการณ์ต่าง ๆ (3)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
			<ul style="list-style-type: none"> - ได้ให้นำ วิธีไปใช้ในสถานการณ์ 8 จำลอง และถือเป็นการทบทวนไปในตัว - ได้รู้ว่าการใดเป็นวิธีการที่ดีที่สุดและต้องใช้ในสถานการณ์ไหน - ได้มีการสื่อสารในบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์ ผู้เข้มแข็งเหยื่อ - ได้ทำงานกลุ่มพูดสื่อสารในบทบาทที่ได้รับ 		
10	ปัจฉิมนิเทศ	นักเรียนรู้จัก สัญญาณเมื่อขอความ ช่วยเหลือสากล นักเรียนได้ ทบทวนกิจกรรมที่ นักเรียนได้เข้าร่วม และประเมินตนเองได้	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้ถึงสัญลักษณ์ขอความช่วยเหลือ - ได้เรียนรู้วิธีขอความช่วยเหลือด้วย สัญญาณเมื่อ (7) - ได้ทำแบบสอบถามการเรียนรู้และได้ ประเมินกิจกรรม (2) - ได้รู้จักการช่วยเหลือที่ถูกละเมิด และประเมินเพิ่มเติมในกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - สนุกที่ได้ลองทำ สัญลักษณ์ขอความ ช่วยเหลือ (9) - รู้สึกเฉยๆ ไม่ได้แย่นะการ ทำแบบสอบถามแต่มี ความสบายใจไม่เครียด - รู้สึกมีความสุข 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รู้สัญลักษณ์ขอความช่วยเหลือ(2) - ใช้ขอความช่วยเหลือเมื่อเจอ สถานการณ์ที่รุนแรง (2) - นำไปประยุกต์ใช้ได้โดยเพื่อนที่มี ปัญหาทางด้านจิตใจ - ได้นำไปใช้ช่วยเหลือเพื่อน(2) - ปรึกษาเพื่อนนำไปช่วยเหลือผู้อื่น

ตาราง 16 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้	ความรู้สึกรู้สึกของนักเรียน	นำไปประยุกต์ใช้
6.	นักเรียนทำแบบวัด การป้องกันการขโมย เหรียญแลกกัน และแบบ วัดการเรียนรู้อารมณ์ สังคม (Post-test)			- เมื่อถูกบังคับแบบวัดก็ สามารถขอความช่วยเหลือได้ - สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้วย - เราสามารถใช้ความรู้ที่เรียนมาได้	

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย : การวิจัยผสมผสานวิธี” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบการสำรวจแบบมีลำดับขั้น The Exploratory Sequential Design มีความมุ่งหมายของการวิจัย 2 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

การวิจัยในครั้งนี้เริ่มด้วยการวิจัยในระยาะที่ 1 โดยการศึกษาแบบเฉพาะกรณี (Case Study) เพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัยที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก Key Informants เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน ระดับประถมศึกษาตอนปลาย อายุ 31-43 ปี ประสบการณ์ทำงาน 3-22 ปี จำนวน 5 คน และกลุ่มที่ 2 นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย อายุ 9-11 ปี จำนวน 4 คน มีประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง (Purposeful Sampling) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยเครื่องมือแนวคำถามสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ค) และวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลเชิงคุณภาพ (อรนุช หงวนไธสง) เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ใช้สร้างเครื่องมือในการวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

เมื่อเข้าสู่การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เป็นการตอบสมมติฐาน เพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัยในการศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ระยะก่อนการทำทดลอง ระยะหลังการทำทดลอง และระยะติดตามผลการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Sampling) ตามเกณฑ์การคัดเลือก จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 12 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิง 14 คน เพศชาย 10 คน ส่วนใหญ่นักเรียนอายุ 10 ปี นักเรียนมีเพื่อนสนิท 1 – 5 คน จำนวน 17 คน นักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อแม่เท่านั้น จำนวน 12 คน และนักเรียนเข้าศึกษาที่

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ 1. แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน จำนวน 11 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.179 - 0.833 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ 0.858 2. แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม จำนวน 18 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.278 - 0.793 และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ 0.912 และ 3. โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน 10 กิจกรรม กิจกรรมละ 50 นาที จากนั้นผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สรุปผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ และวิเคราะห์ผลการบันทึกการเรียนรู้หลังเรียนเพื่อประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรม โดยสะท้อนคิด 3 ประเด็น สิ่งที่ได้เรียนรู้ ความรู้สึกของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรม และการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรมในการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนต่อไป

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอการสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิจัย

1.1 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

1.2 สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2

ส่วนที่ 2 อภิปรายผลการวิจัย

2.1 อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1

2.2 อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ เพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัย 2 ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 1 ทำความเข้าใจมุมมองการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน โดยศึกษาการให้ความหมายของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน การป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน รูปแบบการข่มเหงรังแกกัน วิธีการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และ

เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน ในมุมมองของครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก 9 คน ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนที่เคยเห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันของนักเรียนประถมศึกษา จำนวน 5 คน มีอายุ 31-43 ปี สอนในวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และโครงการศึกษาพิเศษ ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ทำงานเป็นครูที่โรงเรียนสาธิต 3-22 ปี และเป็นผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 และกลุ่มที่ 2 นักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์เห็นการช่มเหล่งแกกันที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกัน และถ่ายทอดเรื่องราวของการช่มเหล่งแกกันได้ จำนวน 4 คน มีอายุ 9-11 ปี เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 เข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิตตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และมีเพื่อนสนิทตั้งแต่ 1 – 6 คน และผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์การเห็นเหตุการณ์ของการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน

2) ความหมายและรูปแบบ การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน หมายถึง การกลั่นแกล้งกัน ส่วนใหญ่ใช้คำว่าบูลลี่กัน การแสดงความรู้สึกไม่พอใจต่อเพื่อน ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่พอใจ มีปัญหาทางด้านวาจาหรือร่างกาย ทำร้ายร่างกายกัน ช่มอีกฝ่ายด้วยคำพูด พูดต่อว่า ล้อเลียนอีกฝ่าย พูดกระทบกระเทือนจิตใจ กีดกันผู้อื่นออกจากกลุ่ม ร่วมกันใช้ข้อความกลั่นแกล้งอีกฝ่ายทางโซเชียล และนำของผู้อื่นไปซ่อน ส่วนการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน หมายถึง วิธีการหรือแนวทางปฏิบัติที่นักเรียนแสดงออกเมื่อเห็นเหตุการณ์ของการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน แสดงออกด้วยการพูดบอก พูดห้าม พูดโต้ตอบ พูดขอความช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือปกป้องเหยื่อด้วยการหยุดผู้ที่รังแก ไกล่เกลี่ย รวมกลุ่มกันช่วยเหลือ สังเกตเพื่อน ปลอดภัยเพื่อน ทั้งก่อนเกิดเหตุการณ์ ระหว่างเกิดเหตุการณ์ และหลังเกิดเหตุการณ์ รูปแบบการช่มเหล่งแกกัน หมายถึง วิธีการช่มเหล่งแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียนในลักษณะของการช่มเหล่งแกกันให้เพื่อนเกิดความรู้สึกไม่พอใจทั้งทางร่างกายและจิต โดยมีรูปแบบการรังแกกัน 5 ด้าน คือ 1. ด้านร่างกาย ส่วนใหญ่ใช้ร่างกายตนเองในการทำร้ายเพื่อน เช่น ผลัก ตี หยิก สกิดขาให้ล้ม วิ่งชน ชกเพื่อน และดึงผมเพื่อน 2. ด้านวาจา ส่วนใหญ่พูดว่าเพื่อนให้ด้อยค่า เช่น ว่าเพื่อนว่าเรียนไม่เก่ง ดูถูกเพื่อน ปลอ่ยข่าวลือให้เพื่อนเสียหาย 3. ด้านสังคม ส่วนใหญ่กีดกันอีกฝ่ายไม่ให้เข้ากลุ่ม เช่น การเลือกเพื่อนจากฐานะทางสังคม ไม่ให้การยอมรับเพื่อนที่ไม่ชอบ เรียนไม่เก่ง และเด็กพิเศษ 4. ด้านออนไลน์ ส่วนใหญ่พิมพ์ข้อความผ่านสื่อออนไลน์สาธารณะต่อว่าอีกฝ่าย เช่น การต่อว่าเพื่อน ต่อว่ากระทบบผู้ปกครอง

ของเพื่อน และ 5. ด้านอื่น ๆ เป็นการนำสิ่งของอีกฝ่ายไปซ่อน และเขียนข้อความต่อว่าเพื่อนทางจดหมาย

3) วิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ วิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ประกอบไปด้วย 1. ฝ้าสังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ 2. ประเมินสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น 3. ลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน และ 4. ลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน และยังมีเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดการป้องกัน คือ การตระหนักรู้ตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ ส่วนเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค คือ นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ขาดความรู้ ทักษะ จิตสำนึกที่ดีที่จะช่วยในการป้องกัน และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกัน

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2 งานวิจัยเชิงทดลอง เพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 2 ศึกษาประสิทธิภาพของการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง คะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันและการเรียนรู้อารมณ์สังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผลกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 12 คน กลุ่มทดลองมีจำนวน 12 คน เป็นเพศหญิง 8 คน เพศชาย 4 คน ส่วนใหญ่นักเรียนอายุ 10 ปี จำนวน 9 คน นักเรียนมีเพื่อนสนิท 1 – 5 คน จำนวน 9 คน ผู้ปกครองที่อาศัยอยู่ด้วย ส่วนใหญ่นักเรียนอาศัยอยู่กับพ่อแม่ จำนวน 6 คน และนักเรียนกลุ่มทดลองเข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 12 คน ค่าเฉลี่ยของคะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของกลุ่มควบคุมโดยรวมระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 43.42, 45.00 และ 44.75 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้อารมณ์สังคมของกลุ่มควบคุมโดยรวมระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 75.42, 76.17 และ 74.92 ตามลำดับ

2) การเปรียบเทียบการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน และการเปรียบเทียบการเรียนรู้ อารมณีสังคมของนักเรียนที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้ อารมณีสังคมในการ ป้องกันการช่มเหล่งแกกันในระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง และระยะติดตามผล

การเปรียบเทียบคะแนนการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในกลุ่มทดลอง ระยะ ก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม เสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณีสังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันมีการป้องกันการช่มเหล่งแก กัน และการเรียนรู้ อารมณีสังคมในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการ ทดลอง ส่วนระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผล นักเรียนมีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันและ การเรียนรู้ อารมณีสังคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การเปรียบเทียบคะแนนการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในกลุ่มควบคุม ระยะ ก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่เข้าร่วม โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณีสังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน มีการป้องกันการช่ม เหล่งแกกัน และการเรียนรู้ อารมณีสังคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ส่วนผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใน ระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล พบว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม เสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณีสังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันมีการป้องกันการช่มเหล่งแก กันที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม และการเรียนรู้ อารมณีสังคมที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ เข้าร่วมโปรแกรมทั้งในระยะหลังการทดลองและระยะติดตาม

3) การประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณีสังคมในการป้องกันการช่ม เหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการ เรียนรู้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน แบ่งเป็น 10 กิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณีสังคมทั้ง 4 ด้าน ตระหนักรู้ตนเอง ตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการรับผิดชอบ ต่อการตัดสินใจ เพื่อให้ให้นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เกิดการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน ผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้กระบวนการทางปัญญาจากการสังเกตและการรับรู้ความสามารถของ ตนเองด้วยการใช้คำพูดชักนำ การกระตุ้นทางอารมณ์ การสร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ และการสังเกตตัวแบบ ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป กิจกรรม งานวิจัยในครั้งนี้ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมละ 50 นาที ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Microsoft teams พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วมโปรแกรมครบ 10 กิจกรรม แต่ละกิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ “หนุ่ยยากู้จัก” กิจกรรมที่ 2 เป็นเพื่อนกันเถอะ กิจกรรมที่ 3

การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน กิจกรรมที่ 4 รู้เท่าทันวิธีการข่มเหง กิจกรรมที่ 5 เมื่อเพื่อนถูกรังแก... หนูควรทำอะไร กิจกรรมที่ 6 ลักษณะผู้เห็นเหตุการณ์ กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมที่ 8 หนูตัดสินใจแล้ว กิจกรรมที่ 9 เพื่อนที่ดี และกิจกรรมที่ 10 ปัจจัยนิเทศ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี แสดงถึงความสนใจใส่ใจในการทำกิจกรรม มีการซักถาม ตอบคำถาม ได้ตรงประเด็น และแสดงความคิดเห็นร่วมกันได้เป็นอย่างดี และผลการบันทึกการเรียนรู้หรือการสะท้อนคิดหลังจัดการเรียนรู้ พบว่านักเรียนสามารถตอบสิ่งที่ได้เรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และยังถ่ายทอดถึงการนำประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนช่วยให้นักเรียนเกิดการป้องกันการข่มเหงรังแกกันได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบการสำรวจแบบมีลำดับขั้น The Exploratory Sequential Design โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) และตามด้วยงานวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายผลเป็น 2 ระยะ ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำความเข้าใจมุมมองของการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อการป้องกันช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์นั้น ๆ เนื่องด้วยผู้เห็นเหตุการณ์มีส่วนช่วยให้เกิดการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนได้ (Midgett et al., 2020) ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์เพื่อทำความเข้าใจการป้องกันการข่มเหงรังแกกันโดยนำแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการมาใช้อธิบายความเข้าใจของการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ในบริบทของโรงเรียนที่เป็นผู้รู้เห็นการเกิดการข่มเหงรังแกกันที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลการข่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมาย “การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน” ว่าเป็นลักษณะการกระทำที่ผู้ข่มเหงกระทำกับผู้ถูกข่มเหง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการถูกรังแก และเป็นทั้งลักษณะการกระทำและผลกระทบที่เกิดขึ้นซึ่งครูและนักเรียนมีความคิดเห็นตรงกัน คือ การกระทำนั้นใช้วิธีการที่แตกต่างกันออกไป ทำให้เกิดความรู้สึกทางลบ และได้รับบาดเจ็บทางด้านร่างกาย ในมุมมองของนักเรียนจะให้ความหมายของการข่มเหงรังแกกันโดยการเน้นที่ผลกระทบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการถูกรังแกตามความรู้สึกที่นักเรียนจำเป็นต้องได้หรือสัมผัสได้ซึ่งสื่อถึงความเจ็บปวด สอดคล้องกับการศึกษาของสุธีรา

บุพนาศ และภัทรพร แจ่มใส (2564) ที่กล่าวว่า การข่มเหงรังแกกันในภาษาอังกฤษเรียกว่า Bullying ในภาษาไทยเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น การข่มเหงรังแกกัน การรังแก การกลั่นแกล้ง การแกล้ง ดังนั้นการข่มเหงรังแกกันเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว ที่ตั้งใจกระทำทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ความเจ็บปวด เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจหรือมีพลังเหนือผู้อื่น และเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ และมุมมองของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายจะให้ความสำคัญกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเองตามหลักของการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ แบ่งเป็นอารมณ์ที่พึงพอใจ รู้สึกสงสารเห็นใจกับอารมณ์ที่ไม่พึงพอใจ รู้สึกกลัว และจะจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านความรู้สึกที่เกิดขึ้น จึงถ่ายทอดความหมายในมุมมองของการกระทำที่ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ และการคิดของเด็กจะคิดแบบเป็นเหตุเป็นผลได้ในระดับที่ต้องเห็นเป็นรูปธรรมหรือมีประสบการณ์จริง (ศรีเวื่อน แก้วกัจจาล, 2553)

ส่วนการให้ความหมายของ “การป้องกันข่มเหงรังแกกัน” เป็นเพียงมุมมองของครูที่ถ่ายทอดให้เห็นถึงการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์ที่พบว่าเป็นวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติที่นักเรียนแสดงออกเมื่อเห็นเหตุการณ์ของการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน แสดงออกด้วยการพูดบอก พูดห้าม พูดโต้ตอบ พูดขอความช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือ ปกป้องเหยื่อ ด้วยการหยุดผู้ที่รังแก โกล่เกลี่ย รวมกลุ่มกันช่วยเหลือ สังเกตเพื่อน ปลอดภัยเพื่อน ทั้งก่อนเกิดเหตุการณ์ ระหว่างเกิดเหตุการณ์ และหลังเกิดเหตุการณ์ ซึ่งมุมมองของครูจะเน้นลักษณะพฤติกรรมที่นักเรียนเลือกทำเมื่อเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน

รูปแบบการข่มเหงรังแกกันมีด้วยกัน 5 ด้าน 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านวาจา 3) ด้านสังคม 4) ด้านออนไลน์ และ 5) ด้านอื่น ๆ และการศึกษาของภัชชา อัมระอาจริยกุล (2562) แบ่งการข่มเหงรังแกกันออกเป็นประเภท 4 ประเภท ด้านกายภาพหรือร่างกาย ด้านวาจา ด้านสังคม และด้านสื่อสังคมออนไลน์ ตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการในช่วงวัยนี้นักเรียนจะชอบทำกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์สามารถเล่นเกมที่ซับซ้อนได้เนื่องจากกล้ามเนื้อทำงานดีขึ้น และเด็กมีการรับรู้เกี่ยวกับร่างกายและอวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งการให้คุณค่าเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา เกิดการเปรียบเทียบกับเพื่อนในรุ่นเดียวกันทั้งการเจริญเติบโตด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา การใช้คำพูดของเด็กนักเรียนพัฒนาการทางสังคมที่เด็กในวัยนี้จะต้องการยอมรับจากเพื่อน การรับรู้ในตนเองการเห็นคุณค่าในตนเอง ตระหนักถึงเพื่อนในสังคม การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่ดี เพื่อนจึงมีผลต่อนักเรียนในวัยนี้อย่างมากที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดี ดังนั้นการข่มเหงรังแกกันจึงมีความหลากหลายในการศึกษาครั้งนี้จึงสามารถรวบรวมประเภทของการข่มเหงรังแกกันที่นักเรียนมักใช้ด้วยกัน 4 ประเภท ข้างต้น และเมื่อนักเรียนสามารถผ่านช่วงวัยในพัฒนาการของตนเองไปได้ก็จะส่งเสริมให้เกิดการป้องกันการข่มเหง

วิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ ประกอบไปด้วย 1) การเฝ้าสังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ 2) การประเมินสถานการณ์การช่มเหล่งแกกันที่เกิดขึ้น 3) การลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน และ 4) การลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน สอดคล้องกับการศึกษาของ Knauft และคณะ (2018) ศึกษาปฏิบัติการารู้คิดทางสังคมและอารมณ์ในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนและรูปแบบออนไลน์ เพื่อศึกษาการเข้าช่วยเหลือเหยื่อทันทีในกรณีฉุกเฉิน โดยนำแนวคิด Bystander Intervention Model 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) บุคคลต้องสังเกตเห็นเหตุการณ์ 2) ต้องตระหนักว่าเป็นเหตุฉุกเฉินและจำเป็นต้องดำเนินการ 3) ต้องรับผิดชอบ 4) เลือกทางเลือกที่เหมาะสมในการเข้าช่วยเหลือเหยื่อ และ 5) ดำเนินการช่วยเหลือเหยื่อซึ่งพฤติกรรมป้องกันการช่มเหล่งแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์จะประสบความสำเร็จได้ต้องเพิ่ม 1) ความตระหนักเกี่ยวกับการช่มเหล่งแกกัน 2) เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ในการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน 3) นำความรู้และทักษะที่มีไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง (Mazzone, 2020) และการศึกษาของ Xie and Ngai (2020) บทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนที่ชี้ให้เห็นว่าการเห็นอกเห็นใจเป็นตัวทำนายพฤติกรรมปกป้องหรือการพิทักษ์เพื่อนในสถานการณ์ของการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน ตามแนวคิดการรับรู้ตนเองนักเรียน จะเกิดการรับรู้ในความสามารถของตนเอง รู้ว่าตนเองสามารถช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์แบบใดบ้าง เพื่อน ๆ ต่างช่วยซึ่งกันและกันคอยเป็นกระจกสะท้อนให้กันและกัน รับรู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง รวมถึงเป็นวัยแห่งการเลียนแบบผู้อื่น การศึกษาในครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่าเมื่อนักเรียนมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ มีตัวแบบที่ดี นักเรียนจะเกิดการรับรู้ในความสามารถที่จะช่วยเพื่อนในสถานการณ์การช่มเหล่งแกกัน เนื่องจากพัฒนาการของเด็กในวัยนี้จะยังคงเรียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนและให้ความสำคัญต่อเพื่อนส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่จะนำวิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันที่ได้จากข้อค้นพบมาอธิบายได้ด้วยแนวคิดทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง

จากนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาข้อแม่หรือเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน พบว่ามีด้วยกัน 2 เงื่อนไข 1) เงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดการป้องกัน คือ การตระหนักรู้ตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ 2) เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการป้องกัน คือ นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ขาดความรู้ ทักษะ ทศนคติที่ดี จิตสำนึกที่ดีที่จะช่วยในการป้องกัน รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกัน สอดคล้องกับพัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ et al. (2561) ที่พบว่านักเรียนกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์หลังเข้าร่วมการให้คำปรึกษาสามารถป้องกันการช่มเหล่งแกกันได้ โดยการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจ รับรู้อารมณ์ความรู้สึกของผู้ที่ถูกช่มเหล่ง และนำเทคนิคตัวแบบ การใช้คำพูดจูงใจ เสริมสร้างทักษะการสื่อสารเพื่อลด

ความขัดแย้ง เพื่อขอรับความช่วยเหลือ และยังเสริมสร้างทักษะการเผชิญปัญหาให้กับผู้เห็นเหตุการณ์ซึ่งส่งผลให้ผู้เห็นเหตุการณ์เกิดการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน และเมื่อนำข้อค้นพบที่ในงานวิจัยนี้มีวิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการของวัยประถมศึกษาตอนปลายที่ชี้ให้เห็นว่านักเรียนไม่มีความคิดที่ซับซ้อนจะเลือกใช้วิธีช่มเหล่งแกกัน จากสิ่งที่นักเรียนเห็นและมีประสบการณ์ และจะเลือกวิธีการป้องกันช่วยเหลือเพื่อนจากสิ่งที่ตนเองเห็น หรือดูตัวแบบมาปรับใช้ต่อการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน

ดังนั้น ในการช่วยเหลือนักเรียนในวัยนี้จึงควรให้ความสำคัญกับพัฒนาการของนักเรียน นักเรียนจะทำตามคำสั่งสอนของครู และนักเรียนจะไม่เข้าข้างเพื่อนที่กระทำผิด นักเรียนจะเรียนรู้การกระทำที่ดีและไม่ดีจากการได้รับรางวัลหรือการได้รับการลงโทษตามหลักพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและเลือกที่จะช่วยเหลือเพื่อนทุกคนที่ได้รับการเตือนร้อน ตามพัฒนาการทางด้านสังคมของนักเรียนวัยนี้เป็นส่วนที่สำคัญที่ครูจะต้องให้ความสำคัญ นักเรียนต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ครูสามารถพัฒนาให้นักเรียนเรียนรู้หรือส่งเสริมพัฒนาการให้เหมาะสมตามวัยตลอดจนพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง และพัฒนาความคิดรวบยอดที่มีต่อตนเองได้ โดยนำเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนมาส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนในรูปแบบของการวิจัยทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 ทั้งการให้ความหมายของการช่มเหล่งแกกัน รูปแบบการช่มเหล่งแกกัน มาพัฒนากิจกรรมให้นักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ทำความเข้าใจการช่มเหล่งแกกันที่เกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียน ตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน ซึ่งในระยะการทดลอง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน

จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน แบ่งเป็น 10 กิจกรรม กิจกรรมละ 50 นาที ในรูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Microsoft teams ซึ่งเป็นโปรแกรม

การเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ทางโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานครใช้ในการจัดการเรียน การสอนให้กับนักเรียนเป็นระยะเวลา 2 ปีการศึกษา (ปีการศึกษา 2563 - 2564) สามารถชี้ให้เห็น ว่านักเรียนมีความคุ้นชินและเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอน ได้ทำการเตรียมความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า เลือกรูปแบบการเรียนรู้อัน ที่เหมาะกับนักเรียน ขอความร่วมมือในการเปิดกล้อง การพูดคุยข้อตกลงร่วมกัน เลือกใช้อุปกรณ์สื่อ ที่มีความเหมาะสมกับนักเรียน และในช่วงของการสอนได้มีการปล่อยให้ให้นักเรียนได้พักผ่อนคลาย สมอง กิจกรรมมีเกม มีการทำงานร่วมกัน จัดแบ่งเป็นห้องย่อย ระดมสมอง เรียกว่านักเรียนถาม ร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ เลือกสื่อที่เหมาะสมกับนักเรียนและสามารถจำลองสถานการณ์ได้

ถึงแม้ว่าการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์จะพบปัญหาในเรื่องของการใช้สัญญาณ อินเทอร์เน็ต ที่ไม่เสถียร แต่ผู้วิจัยได้พยายามยืดหยุ่นด้วยการพักเบรก เพื่อให้การเรียนการสอน สามารถต่อเนื่องได้ ปัญหาความร่วมมือของนักเรียนไม่ค่อยพบ พบในช่วงแรกในเรื่องของการเปิด กล้อง ซึ่งไม่ได้เกิดจากความไม่ร่วมมือแต่เกิดจากกล้องของนักเรียนมีปัญหาในครั้งต่อไปนักเรียนให้ ความร่วมมือเป็นอย่างดี และไม่พบปัญหาการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีการถามตอบ ระยะเวลาในการสอน ไม่ใช่การเรียนแบบการสื่อสารทางเดียว ส่วนใหญ่สามารถประเมินได้ว่า นักเรียนร่วมกิจกรรมอยู่กับครูผู้สอนไม่ได้หายไปไหน การเข้าเรียนและการส่งงานนักเรียนสามารถ จัดการได้เป็นอย่างดี (คณะบริหารธุรกิจและวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ, 2563; ศุภศาสตร์อุต สากรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2564) สอดคล้องกับการศึกษาของพวงรัตน์ จิ นพล และมานิตา เจือบุญ (2564) ที่ทำการศึกษากิจการการเรียนออนไลน์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในยุค ของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด 19 ระดับประถมศึกษา พบว่าความตั้งใจของ ผู้ปกครองและนักเรียนทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยรูปแบบ “เรียนรู้ออนไลน์เต็มรูปแบบ” ซึ่งในการศึกษาในครั้งนี้ผู้ปกครองและนักเรียนให้ความร่วมมือในการ ดำเนินกิจกรรมอย่างมากทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การศึกษาในครั้งนี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์สังคม (Social Emotional Learning) ตามแนวคิดของ CASEL (2016) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ต้องตระหนักรู้ว่าเรามีส่วนที่จะปกป้องเหยื่อ หรือหยุดไม่ให้เกิดความรุนแรงที่ตามมา ได้ 2) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social-Awareness) รับรู้ที่สังคมเป็นส่วนสำคัญ การรับรู้มุมมอง ของผู้อื่น การเอาใจใส่ผู้อื่น และให้การเคารพผู้อื่น 3) ทักษะด้านสัมพันธ์ภาพ (Relationship Skills) มีสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน และ 4) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible Decision Making) เมื่อตัดสินใจแล้วจะต้องยอมรับผลของการตัดสินใจ โดยนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์จะต้องมีลักษณะ

ดังกล่าว รวมถึงวิธีการของการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน ตามบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์เพื่อช่วยเหลือและป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน สอดคล้องกับ Nickerson และคณะ (2019) ที่พบว่าการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมแสดงให้เห็นถึงความสุขในความพร้อมทั้งการเรียนและอาชีพ การสร้างทักษะทางอารมณ์และสังคมที่ดีจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตมากขึ้น และ Zins และ Elias กล่าวว่า การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์คือการช่วยให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพและหลีกเลี่ยงการโต้ตอบทางสังคมที่ไม่เหมาะสม เช่น การช่มเหงรังแกกัน ซึ่งการส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมอาจลดการมีส่วนร่วมในการช่มเหงรังแกกันได้ และยังช่วยปกป้องเหยื่อจากการถูกช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน รวมถึงบทบาทของผู้เห็นเหตุการณ์มีผลต่อการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน การที่นักเรียนเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นตัวทำนายพฤติกรรมปกป้องหรือการพิทักษ์เพื่อนในสถานการณ์ของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน (Xie & Ngai, 2020)

งานวิจัยในครั้งนี้จึงมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา (Cognitive Behavior Modification) ด้วยวิธีการควบคุมจากภายใน เนื่องจากบุคคลที่จะพัฒนาได้โดยตรงอาจเลือกวิธีการเปลี่ยนที่ความรู้สึก (Feeling) หรือที่กระบวนการทางปัญญา (Cognitive) เพื่อให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม และแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มปัญญานิยมเชื่อว่าพฤติกรรมภายนอกของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางปัญญาภายในผู้วิจัยจึงได้ใช้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางปัญญามาปรับใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เห็นเหตุการณ์ของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนให้เกิดการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน การเรียนรู้ตามแนวของ Bandura ((1991 จะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายในโดยไม่จำเป็นต้องมีการแสดงออก ซึ่งแนวคิดพื้นฐานของ Bandura เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factor หรือ P) ซึ่งได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ฯลฯ ของบุคคล กับปัจจัยสภาพแวดล้อม (Environmental Factor หรือ E) จะมีลักษณะที่มีอิทธิพลเชิงเหตุ - ผล ซึ่งกันและกัน ถ้าปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงไปอีกสองปัจจัยที่เหลือก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และเมื่อนักเรียนได้รับการฝึกในเรื่องของการป้องกันการช่มเหงรังแกกันนักเรียนจะเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของนักเรียนได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Dumas et al. (2019) ที่พบว่าเมื่อนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรมการตระหนักถึงการช่มเหงรังแกกัน การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น นักเรียนมีความรู้ในเรื่องการช่มเหงรังแกกัน และเกิดความมั่นใจมากขึ้น ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจึงเปลี่ยนตาม

Bandura จึงได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) มาใช้ในสังเกตตัวแบบที่แสดงถึงการเรียนรู้อารมณ์และสังคมในการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกันในโรงเรียนที่มี 4 ขั้นตอน 1.กระบวนการใส่ใจ 2.กระบวนการเก็บจำ 3.กระบวนการกระทำ และ 4.กระบวนการจูงใจ สอดคล้องกับการศึกษาของรังสิริศม์ วงศ์อุปราช (2561) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางพฤติกรรมและอารมณ์ สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่าการเล่านิทานประกอบหุ่นมือ การเรียนรู้โดยการใช้ตัวแบบทั้งในชีวิตจริงและโดยวีดีโอเทป และการฝึกทักษะทางสังคม มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคม (Social-Cognitive Theory) และทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม (Social Development Theory) และนำหลักของการรับรู้ความสามารถ Self-efficacy มาใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้มาปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ยุติการกลั่นแกล้งกัน หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต โดย 1) สร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ 2) การใช้ตัวแบบ 3) การใช้คำพูดชักจูง 4) การกระตุ้นอารมณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kim และคณะ (2013) ที่อธิบายไว้ว่าการรับรู้ความสามารถมีความสัมพันธ์กับผู้เห็นเหตุการณ์ในบทบาทการใกล้เคียงเพื่อไม่ให้เกิดการช่มเหล่งร่งแกกันได้ และการศึกษาของ Knauf และคณะ (2018) ได้ศึกษาปฏิกิริยาการรู้คิดและความรู้สึกของการช่มเหล่งร่งแกกันในโรงเรียนและการช่มเหล่งร่งแกกันทางอินเทอร์เน็ตของผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งร่งแกกัน พบว่าบริบทของการช่มเหล่งร่งแกกันในโรงเรียนมีความสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้เห็นเหตุการณ์ในการแทรกแซงในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และแนวความคิดทฤษฎีพัฒนาการของเด็กประถมศึกษาดอนกลางในเรื่องของพัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านอารมณ์ และพัฒนาการทางสติปัญญาความคิดและจริยธรรม มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียนให้เหมาะสมตามช่วงวัยของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ในส่วนของการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยดำเนินการ 3 ขั้นตอน ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุปกิจกรรม จนจบสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้

หลังการจัดกิจกรรมผู้วิจัยทำการประเมินจากแบบวัดการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกัน แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม รวมถึงในระยะเวลาติดตาม และในทุกครั้งที่ได้ทำการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบบันทึกการเรียนรู้หรือสะท้อนการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการศึกษาประสิทธิภาพผลของการใช้โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกันของนักเรียนที่

เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนมาทดสอบสมมติฐานการวิจัย 2 ข้อ สามารถอธิบายผลได้ดังนี้

สมมติฐาน 1 นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนมีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันที่สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ ผู้วิจัยทำการเปรียบเทียบคะแนนการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในกลุ่มทดลอง และภายในกลุ่มควบคุม ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล โดยใช้การทดสอบ วิลคอกซัน (The Wilcoxon Matched - Pairs Signed-Rank Test) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกันมีการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคมในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง ส่วนระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผล นักเรียนมีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันและการเรียนรู้อารมณ์สังคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อนำมาทดสอบกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน มีการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน และการเรียนรู้อารมณ์สังคมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ยิ่งเป็นการสนับสนุนให้ทราบว่าโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่าน (ภาคผนวก ค) ในการตรวจสอบข้อมูลสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการป้องกันการช่มเหงรังแกกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ ตามแนวคิดของ CASEL (2016) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) 2) การตระหนักรู้ทางสังคม (Social-Awareness) 3) ทักษะด้านสัมพันธ์ภาพ (Relationship Skills) และ 4) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ (Responsible Decision Making) ให้กับกลุ่มนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 นั้น แสดงถึงการมีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มการป้องกันการช่มเหงรังแกกันในกลุ่มนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์ได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้โปรแกรมได้ถูกพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวทางจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญา (Cognitive Behavior Modification) ที่ได้จากการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) แนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคม (Social-Cognitive Theory) และนำหลักของการรับรู้ความสามารถ (Self-efficacy) มาใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ มาปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดทางปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรม ยุติการกลั่นแกล้งกัน หรือป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต รวมทั้งทฤษฎีทางด้านพัฒนาการ พัฒนาการ

ทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม ความคิดสติปัญญาแลจริยธรรม โดยอาศัยประสบการณ์และ ผลการวิจัยที่ผ่านมา มาบูรณาการร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนกลุ่ม ผู้เห็นเหตุการณ์ในการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดในแต่ละครั้งนอกการ การเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมแล้วผู้วิจัยได้นำผลของระยะที่ 1 และที่ได้จากการทบทวน วรรณกรรมในประเด็นของการทำความเข้าใจการช่มเหล่งแกกัน ทั้งในเรื่องความหมายของการช่ม เหล่งแกกันในโรงเรียน ความหมายของการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน รูปแบบการช่มเหล่งแกกัน วิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันที่นักเรียนประถมศึกษาดอนปลายใช้กัน ประกอบไปด้วย 1) ฝ้า สังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ 2) ประเมินสถานการณ์การช่มเหล่งแกกันที่เกิดขึ้น 3) ลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน และ 4) ลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน ตลอดจนถึง เจื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดการป้องกัน คือ การตระหนักรู้ตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะ สัมพันธภาพ และการรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้อารมณ์สังคมของ นักเรียนที่มีส่วนในการป้องกัน และลดเจื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในเรื่องของการขาดความรู้ในการช่ม เหล่งแกกันเข้าไปให้นักเรียนรู้จักการช่มเหล่งแกกันที่แท้จริง เพิ่มทักษะที่นักเรียนควรมีเพื่อช่วยใน การป้องกัน สร้างทัศนคติที่ดีและจิตสำนึกที่ดีต่อการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่ถูกรังแก และจัด สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันช่วยเหลือไม่ให้เกิดการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน

ซึ่งงานวิจัยของ Wu และคณะ (2016) ได้อธิบายไว้ว่าบุคคลที่เห็นเหตุการณ์ที่เคยมี ประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อจะมีพฤติกรรมปกป้องผู้อื่นได้ดีกว่านักเรียนกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากผู้ที่ เคยตกเป็นเหยื่อจะมีระดับการเห็นอกเห็นใจและต่อต้านการช่มเหล่งแกกันสูงกว่าผู้ที่เคยรังแกและ ผู้ที่เห็นเหตุการณ์ทั่วไป และประสบการณ์จะทำให้เข้าใจการช่มเหล่งแกกันและเชื่อว่าการช่มเหล่ง แกกันเป็นความผิดทางด้านศีลธรรมที่ไม่ควรปล่อยผ่าน ไม่มีใครสมควรที่จะถูกรังแก ก่อให้เกิด แรงจูงใจที่จะเข้าไปแทรกแซงในสถานการณ์การช่มเหล่งแกกันสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการ ของเด็กประถมศึกษาที่จะเรียนรู้การทำผิดศีลธรรมจากการได้รับการลงโทษโดยการหลีกเลี่ยงการ ลงโทษแสวงหารางวัล ตามหลักพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg ระดับที่ 1 ระดับก่อน จริยธรรม (Preconventional level) ขั้นที่ 1 และ 2 และเข้าสู่ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ (conventional level) นักเรียนจะมีเหตุผลในการตัดสินใจว่าอะไรดีงาม เกี่ยวข้องกับการเห็นชอบ ของผู้อื่นด้วย มีการใช้กฎเกณฑ์ทางสังคมมากขึ้น นักเรียนจะสามารถตัดสินใจในการให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งพัฒนาการทางสติปัญญาตามแนวคิดของ Piaget จึงอยู่ในขั้นปฏิบัติการ ด้วยรูปธรรม (concrete operational thinking) นักเรียนจะมีความคิดเชิงตรรกศาสตร์เริ่มคิดตาม ความเป็นเหตุเป็นผลในสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้ตามความเป็นจริง และค้นหาความจริงจาก

สิ่งแวดล้อมรอบตัว ส่วนการพัฒนาการตัดสินใจคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในขั้นยึดคำสั่งหรือความจริงที่เห็นได้ชัด ซึ่งช่วงวัยของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายกำลังพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในตนเอง นักเรียนใช้เหตุผลในการตัดสินใจ มีสติในการแก้ปัญหา ตลอดจนสามารถเผชิญปัญหาได้ เพื่อไปสู่ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (formal propositional think or formal operational thinking) ดังนั้นเมื่อนักเรียนได้รับการฝึกให้มีการเรียนรู้อารมณ์สังคมรวมถึงการมีศีลธรรม และเข้าใจการกระทำของคนเราที่มีทั้งด้านดีและด้านไม่ดี นักเรียนจะสามารถเลือกตัดสินใจอย่างถูกต้องจนเกิดการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมจึงมีค่าคะแนนของการป้องกันการช่มเหล่งแกกันก่อนการเข้าร่วมสูงกว่าหลังการเข้าร่วมและระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องมาโปรแกรมช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน

สมมติฐาน 2 นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนมีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ เป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล โดยใช้การทดสอบ แมน-วิทนี (The Mann - Whitney U Test) พบว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันมีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม และการเรียนรู้อารมณ์สังคมที่สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งในระยะหลังการทดลองและระยะติดตาม

ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนมีประสิทธิภาพที่ดีที่จะช่วยให้นักเรียนกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์เกิดการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน ซึ่งการศึกษานี้ชี้ให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นเมื่อนำมาทดสอบระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองที่แสดงถึงความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของ Polanin และคณะ (2012) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันการช่มเหล่งแกกันของผู้ที่เห็นเหตุการณ์ที่จะนำไปสู่การป้องกันการช่มเหล่งแกกันต่อไป และยังสนับสนุนให้หน่วยที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญต่อกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ในการเสริมสร้างการป้องกันการช่มเหล่งแกกัน และการศึกษาของ Wu และคณะ (2016) พบว่าพฤติกรรมป้องกันการช่มเหล่งแกกันมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทการช่มเหล่งแกกัน และยังพบว่าบริบทของการช่มเหล่งแกกันมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความวิตกกังวลทางสังคมในกลุ่ม

ผู้เห็นเหตุการณ์ ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มการป้องกันการช่มเหล่งแกกันจะช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนมากขึ้นรวมไปถึงเกิดการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในสถานการณดังกล่าวได้ด้วยการใช้วิธีการป้องกันที่ผู้วิจัยได้พัฒนาเข้าไปในโปรแกรม

นอกจากการทดสอบสมมติฐานแล้วผู้วิจัยได้นำผลการดำเนินกิจกรรมและผลการวิเคราะห์แบบบันทึกการเรียนรู้อารมณัสนับสนุนสมมติฐานข้างต้นเพื่อชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณัสนับสนุนในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนเป็นโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพโดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาตามแนวคิดทฤษฎี ผลการศึกษาพบว่าผลการดำเนินกิจกรรมและการบันทึกการเรียนรู้อารมณัสนับสนุนสามารถอธิบายได้ดังนี้

นักเรียนส่วนใหญ่เข้าร่วมโปรแกรมครบ 10 กิจกรรม เป็นระยะเวลา 5 วัน กิจกรรมละ 50 นาที ผ่านทางโปรแกรม Microsoft Teams และการบันทึกกิจกรรมลง Padlet ซึ่งแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ “หนูอยากรู้จัก” กิจกรรมที่ 2 เป็นเพื่อนกันเถอะ กิจกรรมที่ 3 การช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน กิจกรรมที่ 4 รู้เท่าทันวิธีการช่มเหล่งแก กิจกรรมที่ 5 เมื่อเพื่อนถูกรังแก... หนูควรทำอย่างไร กิจกรรมที่ 6 ลักษณะผู้เห็นเหตุการณ์ กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมที่ 8 หนูตัดสินใจแล้ว กิจกรรมที่ 9 เพื่อนที่ดี และกิจกรรมที่ 10 ปัจฉิมนิเทศ ผลการบันทึกการเรียนรู้อารมณัสนับสนุนแต่ละกิจกรรมชี้ให้เห็นว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรในกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในแต่ละกิจกรรม เช่น ได้รู้จักความหมายของการช่มเหล่งแกกันได้ รู้ว่าการช่มเหล่งแกกันมีรูปแบบได้ เรียนรู้วิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในส่วนของความรู้สึกที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่นักเรียนจะตอบประเด็นของความรู้สึกว่าสนุก ชอบ และการนำไปใช้นักเรียนสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เอาไปใช้ในการทำความรู้จักเพื่อน เอาไว้ใช้ในการช่วยเหลือเพื่อนเมื่ออยู่ในสถานการณการช่มเหล่งแกกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Raimundo และคณะ (2013) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการเรียนรู้อารมณัสนับสนุนในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาที่พบว่าโปรแกรมการเรียนรู้อารมณัสนับสนุนสามารถส่งเสริมสมรรถนะทางอารมณ์และสังคมได้ดี และใน 10 กิจกรรมที่จัดขึ้นจะนำไปสู่การป้องกันการช่มเหล่งแกกันทั้ง 4 วิธีการ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้พบว่าวิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ในสถานการณการช่มเหล่งแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน สอดคล้องกับ Midgett และคณะ (2020) ที่กล่าวว่าวิธีการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียนเป็นการแทรกแซงเชิงป้องกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ โดยเข้าไปแทรกแซงในฐานะผู้พิทักษ์

สอดคล้องกับศึกษาที่ผ่านมา Midgett และคณะ (2016) ที่ศึกษาการประเมินผลการแทรกแซงของผู้เห็นเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน โดยฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ปกป้อง ใช้กลยุทธ์ STAC ที่ประกอบไปด้วยวิธีการใช้อารมณ์ขันเพื่อดึงความสนใจในสถานการณ์การช่มเหงรังแกกัน การบอกผู้ใหญ่ถึงสถานการณ์ที่นักเรียนเห็น การอยู่ร่วมกันมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน และการฝึกการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้สำหรับการแทรกแซงสถานการณ์การช่มเหงรังแกกัน สอนผู้เห็นเหตุการณ์ให้เผชิญหน้ากับผู้ช่มเหงรังแก บอกผู้ใหญ่ ช่วยเหลือให้กำลังใจเหยื่อ และต้องกระตุ้นให้ช่วยเหลือเหยื่อในเหตุการณ์ (Xie & Ngai, 2020) ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการป้องกันการช่มเหงรังแกกันจากข้อค้นพบในระยะเวลาที่ 1 และการทบทวนวรรณกรรมมาพัฒนาเพื่อให้เกิดการป้องกันการช่มเหงรังแกกัน 4 วิธีการ ที่สอดคล้องกับการศึกษาของ Wu และคณะ (2016) ที่ได้ศึกษาการปกป้องเหยื่อในสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่ใช้แนวคิดของ Latané และ Darley (1970) คือผู้เห็นเหตุการณ์จะต้องตระหนักถึงสถานการณ์ก่อน ตีความสถานการณ์ได้ พิจารณาและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และสุดท้ายเลือกดำเนินการปกป้องเหยื่อด้วยทางเลือกหรือวิธีการที่เหมาะสมสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การเฝ้าสังเกตสถานการณ์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการมองดูหรือมองหาคู่คดที่อยู่ในสถานการณ์ และเฝ้าสังเกตสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

2) การประเมินสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลคาดการณ์ พิจารณา วิเคราะห์ สาเหตุ ความรุนแรง ความเสี่ยง ผลกระทบที่เกิดขึ้นของสถานการณ์การช่มเหงรังแกกันที่เกิดขึ้นในโรงเรียนก่อนตัดสินใจช่วยเหลือหรือยุติสถานการณ์

3) การลงมือปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเข้าแทรกแซง เข้าช่วยเหลือเพื่อนทันที เพื่อให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ของการช่มเหงรังแกกันในโรงเรียนที่เกิดขึ้น ใช้ร่างกายตนเองพาผู้ช่มเหงหรือผู้ถูกช่มเหงออกจากสถานการณ์การช่มเหงนั้น ใช้คำพูดตักเตือนเพื่อนที่ช่มเหงผู้อื่น พูดโต้ตอบกลับ พูดห้าม และขู่จะฟ้องครู ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น รุ่นพี่ ครู หัวหน้าห้อง พนักงานรักษาความปลอดภัย ผู้ปกครอง รวมถึงผู้ที่อยู่ใกล้สถานการณ์ เป็นพยานในเหตุการณ์ให้เพื่อน และให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนหลังเกิดเหตุการณ์

4) การลงมือปฏิบัติในการปกป้องเพื่อน ผู้วิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการป้องกันไม่ให้เพื่อนถูกรังแกด้วยการอยู่เป็นเพื่อนเพื่อน และสังเกตความผิดปกติของเพื่อน ชวนเพื่อนให้เข้ากลุ่ม เล่นกับเพื่อน แจ้งครู บอกครู เล่าให้ครูฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์การช่มเหงรังแกกันในโรงเรียน รวมถึงวางแผนก่อนเกิดเหตุในครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาเมื่อนำมาอธิบายด้วยพัฒนาการทางสังคมของเด็กนักเรียนวัยนี้ จะพบว่า “กลุ่มเพื่อนร่วมวัย” เป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากต่อชีวิตของนักเรียนกลุ่มนี้ และยังจะเพิ่มความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขีดสูงสุดในระยะวัยรุ่น แล้วจะค่อยลดความสำคัญลงเมื่อมีคูครอง และเมื่อเด็กนักเรียนเปลี่ยนสังคมจากบ้านมาสู่โรงเรียน รู้สึกหว่าเหว่ จากนั้นเด็กเริ่มรวมกลุ่มกับเพื่อน เด็กรู้สึกอบอุ่น มีความเข้าอกเข้าใจกัน เห็นใจกัน เป็นเจ้าของซึ่งกันและกัน กลุ่มเริ่มมีอิทธิพลต่อเด็กในด้านอารมณ์ ความคิด ทศนคติ ความมุ่งหวัง ความต้องการ ความปรารถนา การประพฤติปฏิบัติตาม ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เด็กนักเรียนรู้สึกตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Sense of Belongings) หรือความรู้สึกเป็นคนแปลกแยก (Sense of Alienation) การที่เด็กนักเรียนมีความสัมพันธ์หลาย ๆ ด้านทำให้เด็กรู้ว่าเขาอยู่ในสังคมที่มีขอบเขตกว้างกว่าครอบครัว และเด็กเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์ การชมเชยรักแค้นใจจึงต้องอาศัยกลุ่มเพื่อนด้วยกันที่จะช่วยเหลือเด็กนักเรียนด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าการชมเชยรักแค้นใจจะเป็นเรื่องของการมีอำนาจเหนือผู้อื่นแต่ถ้าเด็กนักเรียนรู้วิธีการที่จะช่วยเหลือเพื่อนในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่เอาตนเองไปเสี่ยง ทำการสังเกต วิเคราะห์สถานการณ์ ประเมินสถานการณ์ ตัดสินใจลงมือปฏิบัติให้ความช่วยเหลือ หรืออาจจะปกป้องเพื่อน นักเรียนอาจจะเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองและสถานการณ์ที่ตนเองเผชิญได้ ไม่ว่าจะเป็นการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ครู ผู้ใหญ่ การพูดห้าม หรือปกป้องเพื่อนด้วยการสังเกตเพื่อน ให้เพื่อนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน เนื่องด้วยเพื่อนมีอิทธิพลและความสำคัญอย่างมากต่อตัวนักเรียน

ข้อจำกัดของงานวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลที่เก็บในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการเก็บข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. รูปแบบการทดลองจะเป็นการจัดโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการชมเชยรักแค้นใจในรูปแบบออนไลน์ แต่ก็อาจจะมีข้อจำกัดในเรื่องของสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลต่อการเรียน และการศึกษานี้จะเป็นการเรียนผ่านโปรแกรม MS-TEAMS ซึ่งเป็นโปรแกรมออนไลน์ที่นักเรียนใช้ในการเรียนการสอนตลอดระยะเวลา 2 ปีการศึกษาที่นักเรียนเรียนในรูปแบบออนไลน์ที่โรงเรียนจัดขึ้น จึงแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความเชี่ยวชาญในการเข้าถึงระบบออนไลน์ การทดลองในส่วนนี้จึงสามารถวัดประสิทธิผลของโปรแกรมได้เสมือนการจัดการเรียนการ

สอนในห้องเรียน แต่ถ้าผู้ที่สนใจนำไปโปรแกรมไปใช้ อาจจะต้องปรับรูปแบบกิจกรรมเล็กน้อยให้เหมาะกับการเรียนในห้องเรียน

2. เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน จึงได้มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์และหลังการทดลองไปแล้วนักเรียนยังไม่ได้กลับมาเรียนที่โรงเรียนจึงเป็นข้อจำกัดของการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมไปใช้ในสถานการณ์จริง แต่อย่างไรก็ตามในส่วนของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้หมเหงรังแกกันยังมีรูปแบบของการช้หมเหงรังแกกันในรูปแบบออนไลน์ที่อาจจะเกิดสถานการณ์รังแกกันในออนไลน์ที่นักเรียนจะสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในโปรแกรมมาปรับใช้ได้ เช่น เมื่อเพื่อนต่อว่าเพื่อนผ่านแชทไลน์ ผู้ที่เห็นเหตุการณ์อาจนำวิธีการป้องกันการช้หมเหงรังแกกันเพื่อน การบอกให้ครูทราบหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นมาปรับใช้ในสถานการณ์ดังกล่าวได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานของรัฐบาลหรือสถานศึกษาสามารถนำข้อค้นพบจากการทำความเข้าใจมุมมองของครูประจำชั้นหรือครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ในบริบทของโรงเรียนเกี่ยวกับการป้องกันการช้หมเหงรังแกกันของนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์การช้หมเหงรังแกกันในโรงเรียน ทั้งความหมาย รูปแบบการช้หมเหงรังแกกัน วิธีการป้องกันการช้หมเหงรังแกกัน และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการป้องกันการช้หมเหงรังแกกัน เป็นข้อมูลที่สำคัญที่บุคลากรทางการศึกษาจะนำไปปรับใช้ในการต่อยอดเพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ไม่ให้เกิดการช้หมเหงรังแกกันได้

2. ผู้บริหาร ครู อาจารย์ อาจารย์แนะแนว นักจิตวิทยาโรงเรียน สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในจัดโครงการส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการช่วยเหลือนักเรียน โดยให้นักเรียนทุกคนโดยเฉพาะนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์มีส่วนร่วมในการป้องกันการช้หมเหงรังแกกันในโรงเรียน ด้วยการสร้างนโยบายการป้องกันการช้หมเหงรังแกกันในเชิงรุก เช่น การกำหนดแผนนโยบายการป้องกันการช้หมเหงรังแกกันในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา กิจกรรมสนทนา ยามเช้า กิจกรรมพัฒนาตน และกิจกรรมแนะแนว ให้มีเนื้อหาของการป้องกันการช้หมเหงรังแกกันในสถานศึกษา จัดหลักสูตรหรือแผนการเรียนรู้เพิ่มความสำคัญของการป้องกันและสอนวิธีการป้องกันการช้หมเหงรังแกกันให้กับนักเรียนโดยเฉพาะในกลุ่มประถมศึกษา เพื่อให้ทุกคนไม่ปล่อย

ผ่านต่อพฤติกรรมกำหนัดที่รุนแรงที่เกิดขึ้น โดยมีบทลงโทษในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามระดับความรุนแรงของสถานการณ์ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการช่วยเหลือนักเรียนโดยให้นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์มีส่วนร่วมในการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงในโรงเรียน เช่น มีจุดร้องเรียน มีจุดเล่าบอกถึงสถานการณ์การกำหนัดที่รุนแรง โดยจัดให้สถานศึกษามีโครงการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกรังแกต่อไป

3. ครู ครูประจำชั้น ครูแนะแนว นักจิตวิทยาในโรงเรียน และผู้ปกครอง สามารถนำผลของประสิทธิภาพของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงของนักเรียนไปใช้ในการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงในโรงเรียน เนื่องจากเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงในโรงเรียนมาพัฒนาการเรียนรู้ทางอารมณ์ สังคม เพื่อใช้ในการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ ด้วยการเพิ่มการตระหนักรู้ในตนเอง ตระหนักรู้สังคม มีทักษะสัมพันธ์ภาพ และมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง และนำหลักการของจิตวิทยาการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้ทางอารมณ์ สังคมในการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การกำหนัดที่รุนแรงในโรงเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียน และทำให้สถานศึกษาต่าง ๆ ได้นำหลักการแนวคิด ทฤษฎีไปปรับใช้กับบริบทของสถานศึกษานั้น

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเน้นการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงในกลุ่มนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์ที่เห็นการกำหนัดที่รุนแรงระหว่างเกิดเหตุการณ์ ทั้งที่การป้องกันการกำหนัดจะประกอบด้วย ก่อนเกิดเหตุการณ์ ระหว่างเกิดเหตุการณ์ และหลังเกิดเหตุการณ์ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาในประเด็นการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงที่เกิดขึ้นก่อนเกิดเหตุการณ์ และหลังเกิดเหตุการณ์ เพื่อให้เห็นถึงแนวทางหรือวิธีการป้องกันการกำหนัดที่รุนแรงที่หลากหลายมากขึ้น หรือทำการเปรียบเทียบการป้องกันก่อนเกิดเหตุการณ์ ระหว่างเกิดเหตุการณ์และหลังเกิดเหตุการณ์ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในแต่ละระยะ

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่โรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายการศึกษาไปยังสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดอื่น ๆ หรืออยู่ในบริบทอื่น ๆ ทั้งในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือเปรียบเทียบมุมมองของนักเรียนประถมศึกษาและนักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้เห็นความแตกต่างในพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย และทำให้ได้ข้อมูลภาพรวมของนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์ในบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกัน

3. การศึกษานี้เป็นการศึกษาในกลุ่มนักเรียนผู้เห็นเหตุการณ์ของการช่มเหล่งร่งแกกันนในโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มที่สำคัญต่อการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกัน การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาอาจนำมาทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาดอนปลายในกลุ่มปกติทั่วไป หรืออาจจะใช้การเปรียบเทียบในกลุ่มนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์และเคยมีประสบการณ์การถูกช่มเหล่งกับกลุ่มที่ไม่เคยมีประสบการณ์การถูกช่มเหล่ง เพื่อให้สามารถพัฒนาโปรแกรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นผ่านมุมมองของคนที่เห็นเหตุการณ์และมีประสบการณ์เคยถูกช่มเหล่งร่งแก เพื่อให้เกิดการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกันนในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาแบบผสมผสานในงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ ที่ทำให้เห็นถึงการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกันนในกลุ่มนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มเหล่งร่งแกกันนในโรงเรียน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปอาจจะนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปต่อยอดกับการศึกษาในกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครูด้วยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการนโยบายการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกันน และแนวคิดในการป้องกันการช่มเหล่งร่งแกกันนในบริบทของครูในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกช่มเหล่งร่งแกกันนในโรงเรียนต่อไป

บรรณานุกรม

- Atlas, R. S., & Pepler, D. J. (1998). Observations of Bullying in the Classroom. *The Journal of Educational Research*, 92(2), 86-99. doi:10.1080/00220679809597580
- Bandura. (1969). Social-Learning Theory of Identificatory Processes. In *In D. A. Goslin (Ed.), Handbook of Socialization Theory and Research*. Chicago, IL: Rand McNally & Company (pp. 213-262).
- Bandura. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Bandura. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 248-287. doi:[https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90022-L](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90022-L).
- Bosworth, K., Espelage, D. L., & Simon, T. R. (1999). Factors Associated with Bullying Behavior in Middle School Students. *The Journal of Early Adolescence*, 19(3), 341-362. doi:10.1177/0272431699019003003
- Bosworth, K., Espelage, D. L. & Simon, T. R. (1999). Factors associated with bullying behavior in middle school students. *Journal of Early Adolescence*, 19(3), 341-362.
- CASEL. (2013). CASEL guide: Effective social and emotional learning programs - Preschool and elementary school edition. In *Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning: Chicago, IL: Author*.
- CASEL. (2016). Social and Emotional Learning and Bullying Prevention. In *Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning: Chicago, IL: Author*.
- Craig, W., Harel-Fisch, Y., Fogel-Grinvald, H., Dostaler, S., Hetland, J., Simons-Morton, B., Due, P. (2009). A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries. *International journal of public health*, 54(2), 216-224.
- Craig, W. M., & Pepler, D. J. (1998). Observations of Bullying and Victimization in the School Yard. *Canadian Journal of School Psychology*, 13(2), 41-59. doi:10.1177/082957359801300205
- Darley, J. M., & Latane, B. (1968). Bystander intervention in emergencies: Diffusion of

- responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8(4, Pt.1), 377-383.
doi:10.1037/h0025589
- Dogruev, N., & Yaratan, H. (2014). Developing a Bullying Scale for Use with University Students. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 42, 81-92.
doi:10.2224/sbp.2014.42.0.S81
- Doumas, D. M., Midgett, A., & Watts, A. D. (2019). A pilot evaluation of the social validity of a bullying bystander program adapted for high school students. *Psychology in the Schools*, 56(7), 1101-1116. doi:<https://doi.org/10.1002/pits.22249>
- Espelage, D. L., Rose, C. A., & Polanin, J. R. (2015). Social-Emotional Learning Program to Reduce Bullying, Fighting, and Victimization Among Middle School Students With Disabilities. *Remedial and Special Education*, 36(5), 299-311.
doi:10.1177/0741932514564564
- Farrington, D. P. (1993). Understanding and Preventing Bullying. *Crime and Justice*, 17, 381-458. doi:10.1086/449217
- Ho, P., Tsao, J. C. I., Bloch, L., & Zeltzer, L. K. (2011). The Impact of Group Drumming on Social-Emotional Behavior in Low-Income Children. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2011, 250708.
doi:10.1093/ecam/neq072
- Huang, Y.-y., & Chou, C. (2010). An analysis of multiple factors of cyberbullying among junior high school students in Taiwan. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1581-1590. doi:<https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.06.005>
- Jenkins, L., & Nickerson, A. (2017). Bystander Intervention in Bullying: Role of Social Skills and Gender. *The Journal of Early Adolescence*, 39, 027243161773565.
doi:10.1177/0272431617735652
- Jones, S., & Bouffard, S. (2012). Social and Emotional Learning in Schools: From Programs to Strategies. *Sharing Child and Youth Development Knowledge*, 26, 1-33.
doi:10.1002/j.2379-3988.2012.tb00073.x
- Juvonen, J., & Graham, S. (2014). Bullying in schools: The power of bullies and the plight of victims. *Annual review of psychology*, 65(1), 159-185.

- Kim, S. (2014). *A Social Cognitive Model of Bystander Behavior and the Mediating Role of Self-Efficacy on Bullying Victimization*. Paper presented at the Dissertation, Georgia State University.
- Knauf, R.-K., Eschenbeck, H., & Hock, M. (2018). Bystanders of bullying: Social-cognitive and affective reactions to school bullying and cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 12. doi:10.5817/CP2018-4-3
- Kowalski, R. M., & Limber, S. P. (2007). Electronic Bullying Among Middle School Students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6, Supplement), S22-S30.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.08.017>
- Kowalski, R. M., Morgan, C. A., & Limber, S. P. (2012). Traditional bullying as a potential warning sign of cyberbullying. *School Psychology International*, 33(5), 505-519.
doi:10.1177/0143034312445244
- Lambe, L. J., Hudson, C. C., Craig, W. M., & Pepler, D. J. (2017). Does defending come with a cost? Examining the psychosocial correlates of defending behaviour among bystanders of bullying in a Canadian sample. *Child Abuse & Neglect*, 65, 112-123.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.01.012>
- Langan, P. (2011). *Bullying in Schools : What you need to know*. New Jersey: Townsend Press Inc.
- Mazzone, A. (2020). Bystanders to Bullying: An Introduction to the Special Issue. *International Journal of Bullying Prevention*, 2(1), 1-5. doi:10.1007/s42380-020-00061-8
- McLaughlin, L. P. (2009). *The effect of cognitive behavioral therapy and cognitive behavioral therapy plus media on the reduction of bullying and victimization and the increase of empathy and bystander response in a bully prevention program for urban sixth -grade students*. (Ph.D.). The University of Toledo, Ann Arbor.
Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/305004559?accountid=48250>
ProQuest Dissertations & Theses Global database. (3364312)
- McMahon, S. M., Hoge, G. L., Johnson, L., & McMahon, S. (2018). "Stand Up and Do Something": Exploring Students' Perspectives on Bystander Intervention. *Journal of*

- Interpersonal Violence*, 0886260518782984. doi:10.1177/0886260518782984
- Menesini, E., & Salmivalli, C. (2017). Bullying in schools: the state of knowledge and effective interventions. *Psychol. Health Med. Psychology, Health and Medicine*, 22, 240-253.
- Meyers Joel. (2014). *Research Colloquium: Implications of Qualitative and Quantitative Methods for Research on Bullying Year*. DeGarmo Hall Illinois state university,
- Midgett, A., Doumas, D., & Trull, R. (2016). Evaluation of a Brief, School-Based Bullying Bystander Intervention for Elementary School Students. *Professional School Counseling*, 20(1), 1096-2409-1020.1091.1172. doi:10.5330/1096-2409-20.1.172
- Midgett, A., Doumas, D. M., Peralta, C., Bond, L., & Flay, B. (2020). Impact of a Brief, Bystander Bullying Prevention Program on Depressive Symptoms and Passive Suicidal Ideation: A Program Evaluation Model for School Personnel. *Journal of Prevention and Health Promotion*, 1(1), 80-103. doi:10.1177/2632077020942959
- Mizue Yokoo, p. I. g. c., Manabu, W., & Eiji, S. (2018). Educational Effectiveness of a Video Lesson for Bullying Prevention. *Children & Schools*, 40(2), 71-79. doi:10.1093/cs/cdy001
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: prevalence and association with psychosocial adjustment. *Jama*, 285(16), 2094-2100. doi:10.1001/jama.285.16.2094
- Nickerson, A. B., Fredrick, S. S., Allen, K. P., & Jenkins, L. N. (2019). Social emotional learning (SEL) practices in schools: Effects on perceptions of bullying victimization. *Journal of School Psychology*, 73, 74-88. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jsp.2019.03.002>
- O'Connell, P., Pepler, D., & Craig, W. (1999). Peer involvement in bullying: insights and challenges for intervention. *Journal of Adolescence*, 22(4), 437-452. doi:<https://doi.org/10.1006/jado.1999.0238>
- Olweus, D. (1994). *Bullying at School: Basic Facts and Effects of a School Based*

- Intervention Program. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35(7), 1171-1190. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1994.tb01229.x>
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, 60, 12-17.
- Padgett, S., & Notar, C. E. (2013). Bystanders Are the Key to Stopping Bullying. *Universal Journal of Educational Research*, 1, 33-41.
- Palmer, S. B., & Abbott, N. (2018). Bystander Responses to Bias-Based Bullying in Schools: A Developmental Intergroup Approach. *Child Development Perspectives*, 12(1), 39-44. doi:<https://doi.org/10.1111/cdep.12253>
- Pellegrini, A. D. (2002). Bullying, victimization, and sexual harassment during the transition to middle school. *Educational Psychologist*, 37(3), 151-163.
- Polanin, J., Espelage, D., & Pigott, T. (2012). A Meta-Analysis of School-Based Bullying Prevention Programs' Effects on Bystander Intervention Behavior. *School Psychology Review*, 41, 47-65.
- Raimundo, R., Marques-Pinto, A., & Lima, M. L. (2013). The effects of a social-emotional learning program on elementary school children: The role of pupils' characteristics. *Psychology in the Schools*, 50(2), 165-180. doi:10.1002/pits.21667
- Rigby, K. (2004). Addressing Bullying in Schools: Theoretical Perspectives and their Implications. *School Psychology International*, 25(3), 287-300.
- Rigby, K. (2008). *Children and bullying: How parents and educators can reduce bullying at school*: Blackwell Publishing.
- Salmivalli, C. (2014). Participant Roles in Bullying: How Can Peer Bystanders Be Utilized in Interventions? *Theory Into Practice*, 53(4), 286-292. doi:10.1080/00405841.2014.947222
- Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, 22(1), 1-15. doi:[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(1996\)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(1996)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T)
- Salmivalli, C., Voeten, M., & Poskiparta, E. (2011). Bystanders Matter: Associations Between Reinforcing, Defending, and the Frequency of Bullying Behavior in

- Classrooms. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 40(5), 668-676.
doi:10.1080/15374416.2011.597090
- Shao-I Chiu. (2013). Causes of Victims of Campus Bullying Behaviors and Study on Solutions. *Open Journal of Social Sciences*, 1(2), 10.
- Sharon Padgett, C. E. N. (2013). Bystanders are the Key to Stopping Bullying. . *Universal Journal of Educational Research*, 1(2), 33 - 41. doi:DOI: 10.13189/ujer.2013.010201
- Smith, B., & Low, S. (2013). The Role of Social-Emotional Learning In Bullying Prevention Efforts. *Theory Into Practice*, 52, 280-287. doi:10.1080/00405841.2013.829731
- Smith, P. S., S. (1994). School bullying: Insights and perspectives. *London: Routledge*.
- Sullivan, K., Cleary, M., & Sullivan, G. (2004). *Bullying in secondary schools : what it looks like and how to manage it*. London; Thousand Oaks, Calif.: P. Chapman ; Corwin Press.
- Thornberg, R., & Jungert, T. (2013). Bystander behavior in bullying situations: Basic moral sensitivity, moral disengagement and defender self-efficacy. *Journal of Adolescence*, 36(3), 475-483.
doi:<https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.02.003>
- Wendy, C., Debra, P., & Rona, A. (2000). Observations of Bullying in the Playground and in the Classroom. *School Psychology International - SCHOOL PSYCHOL INT*, 21, 22-36. doi:10.1177/0143034300211002
- Wu, W.-C., Luu, S., & Luh, D.-L. (2016). Defending behaviors, bullying roles, and their associations with mental health in junior high school students: a population-based study. *BMC public health*, 16(1), 1066. doi:10.1186/s12889-016-3721-6.
(Accession No. 27724881)
- Xie, H., & Ngai, S. S.-y. (2020). Participant roles of peer bystanders in school bullying situations: Evidence from Wuhan, China. *Children and Youth Services Review*, 110, 104762. doi:<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104762>
- Zins, J. E., & Elias, M. J. (2007). Social and Emotional Learning: Promoting the Development of All Students. *Journal of Educational and Psychological*

- Consultation*, 17(2-3), 233-255. doi:10.1080/10474410701413152
- กนกวรรณ สุภารามย์. (2564). ทักษะครูกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ยุคใหม่. เข้าถึงได้จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/372>
- กรมสุขภาพจิต. (2561). 'ไทยอันดับ2 "เด็กรังแกกันในโรงเรียน" พบเหยื่อปีละ 6 แสนคน. เข้าถึงได้จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27485>. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2563 <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27485>
- กาญจนา บุญภักดี. (2563). การจัดการเรียนรู้ ยุค New Normal. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 19(2), 1-6.
- เกษตรชัย และหีม. (2554). พฤติกรรมการรังแกกันของนักเรียน. บทความปริทรรศน์. วารสารวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์, 32(1), 158-166.
- เกษตรชัย และหีม. (2556). พฤติกรรมการรังแกของนักเรียน. สงขลา :คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
- คณะบริหารธุรกิจและวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ. (2563). เทคนิคการจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์. https://qao.payap.ac.th/KM/assets/files/63S_Ba.pdf. https://qao.payap.ac.th/KM/assets/files/63S_Ba.pdf
- ครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2564). องค์ความรู้ที่ได้จากการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ "เรื่อง เทคนิคการบริหารจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ". เข้าถึงได้จาก shorturl.at/hB349.
- จตุณญา จินาศรีพูล. (2558). การเสริมสร้างความสำเร็จโดยการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, Retrieved from <http://ezproxy.car.chula.ac.th/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat05085a&AN=chu.b2127817&site=eds-live> Available from EBSCOhost CU Library database.
- จามรี ศรีรัตนบัลล์. (2559). ผลของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาด้านทักษะสังคมเรื่องการถูกแกล้งสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่, 8(2), 161-187.

- จุไรรัตน์ พงษ์ดัด. (2553). ศึกษารูปแบบการรังแกกันและการจัดการปัญหาการรังแกกันของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนเขตปริณทล. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต , สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.,
- เจริญ เดโชธนาวัฒน์. (2554). ปัญหาการรังแกหมู่กับภาวะซึมเศร้าในเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนรัฐบาลสหศึกษาแห่งหนึ่ง ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล.,
- ชาย โพธิ์สิตา. (2556). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 6): กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสา วัชรสินธุ. (2557). ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 59(3), 221-230.
- ฐาสุภกร์ จันประเสริฐ. (2565). กระบวนทัศน์สร้างสรรคินิยม หลากหลายรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ทางพฤติกรรมศาสตร์. ปทุมธานี : ไชยเดียนาไลน์ มีเดีย โซลูชัน.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). บูลลี่ในร.ร.ไม่ใช่เรื่องเล็กเด็กม.1 ยิ่งเพื่อน น่องป.5 ผูกคอกหนีการถูกเหยียด. <https://www.thairath.co.th/news/society/1729051>
- นิตยา พลศักดิ์. (2550). การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว. ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและให้คำปรึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปองกมล สุรัตน์. (2561). การรังแกผ่านโลกโซเชียล ในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณี ศึกษาเยาวชนไทย เจอเนเรชั่น Z. ปริญญาโท ปร.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
- พรพิมล พรหมนัส. (2561). ผลของโปรแกรมการกำกับอารมณ์ต่อความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง. พยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พวงรัตน์ จินพล และมานิตา เจือบุญ. (2564). การจัดการเรียนออนไลน์ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในยุคของการเปลี่ยนแปลงโลกท่ามกลางวิกฤตโควิด-19 : กรณีศึกษา โรงเรียนต้นติวเตอร์ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 14(2), 1-14.

- พัชรภรณ์ ศรีสวัสดิ์, วิไลลักษณ์ ลังกา, กัมปนาท บริบูรณ์ และครรชิต แสนอุบล. (2561). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียน. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ (มกราคม - เมษายน 2561), 3653-3667.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. (2549). พัฒนาการมนุษย์ = *Human development*: กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัชชา อ่างอาจริยกุล. (2562). ความรับผิดชอบละเมิดและการเยียวยาความเสียหายกรณีการกลั่นแกล้งในเด็ก. วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์, 12(4), 683-706.
- มนตรี อินตา. (2560). การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปรินญาณิพนธ์ปร.ด. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว).
- มนตรี อินตา. (2561). การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดของ CASEL ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ. ศรีนครินทร์วิโรฒ วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(20), 98-116.
- มูลนิธิแพธทูเฮลท์. (2560). ชุดกิจกรรม การไม่รังแกกัน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ใน โครงการป้องกันการใช้ความรุนแรงและการรังแกกันในสถานศึกษา. ร้านการ์ตูนสีเขียวและสิ่งพิมพ์: องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล.
- รังสิริศม์ วงศ์อุปราชา. (2561). แนวทางการจัดการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ปีที่ 19, ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2561), หน้า 160-173. เข้าถึงได้จาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jedu/article/view/10383/8685>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิไลวรรณ ศรีสงคราม, โรจน์วี พจน์พัฒนพล, และ พีรพล เทพประสิทธิ์. (2549). จิตวิทยาทั่วไป: กรุงเทพมหานคร : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2553). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 1 แนวคิดเชิงทฤษฎี-วัยเด็กตอนกลาง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภรดา ชุมพาด และทัศน ทวีคุณ. (2562). พฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ของจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ประเทศไทย. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต.
33(3), 128-148.

- สมบัติ ตาปัญญา. (2549). รายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน. ภาควิชาจิตเวช
ศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
- สมบัติ ตาปัญญา. (2550). รายงานผลการศึกษาดับสมบุรณ์ โครงการวิจัย "การศึกษาเพื่อพัฒนา
รูปแบบแนวทางการป้องกันความรุนแรงต่อเด็กแบบยั่งยืน" ปีที่สอง. จิตเวชศาสตร์ คณะ
แพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
- สมบัติ ตาปัญญา. (2563). รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล การสำรวจการรังแกกันในโรงเรียน
"นักเรียนก้าวทันยุคดิจิทัลในโรงเรียนและโซเชียลมีเดีย". เข้าถึงได้จาก
[https://drive.google.com/file/d/1uBRsZ_6-
IWPLrF3uZciu6qslOSgmK3VA/view?usp=drivesdk](https://drive.google.com/file/d/1uBRsZ_6-IWPLrF3uZciu6qslOSgmK3VA/view?usp=drivesdk)
- สมโภชน์ เตียมสุภาษิต. (2556). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธีรา บุนนาค และภัทรพร แจ่มใส. (2564). การกลั่นแกล้งทางวาจาในนักเรียนประถมศึกษาตอน
ปลาย (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่ง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภาวดี เจริญวานิช. (2560). การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์ : ผลกระทบและการป้องกันในวัยรุ่น.
วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 25(4), 639-648.
- อรนุช หงวนไธสง. (2551). การพัฒนาเชิงโมเดลสาเหตุของการทุจริตในการสอบของนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร.
- อรพินท์ ชูชม. (2552). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัศรา ประเสริฐสิน. (2563). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก ก

1. ใบรับรองจริยธรรม
2. หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย SWUEC-G- 056/2564E

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจาก คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและ ข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อโครงการวิจัยเรื่อง: ประสิทธิภาพของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในกรุปป้องกันการชมเชยเร่งแก่นัน ของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การชมเชยเร่งแก่นันในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย:

การวิจัยผสมวิธี

ชื่อผู้วิจัยหลัก: นางสาว ศรสลัก นิมบุตฺร

สังกัด: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอโครงการวิจัย
2. โครงการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

1. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 1 มีนาคม 2564
2. โครงร่างการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 1 มีนาคม 2564
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 1 มีนาคม 2564
4. หนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย	ฉบับที่ 2 วัน/เดือน/ปี 1 มีนาคม 2564

(ลงชื่อ).....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทันตแพทย์หญิงณปภา เอี่ยมจิตรกุล)

กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

(ลงชื่อ).....

(แพทย์หญิงสุวิพร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/E/G-056/2564

วันที่ให้การรับรอง : 01/03/2564

วันหมดอายุใบรับรอง : 01/03/2565

ที่ อว 8718/1012

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

11 พฤษภาคม 2564

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

เนื่องด้วย นางสาวศรสลัก นิมบุตร นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มแข่งกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มแข่งกันในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยผสมวิธี” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครา ประเสริฐสิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาศุภร์ จันประเสริฐ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขออนุญาตขอทราบข้อมูล โดยใช้ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มแข่งกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การช่มแข่งกัน กับครูและนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่หน่วยงานของท่าน ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2564 ถึงเดือนตุลาคม 2564 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงาน ในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขออนุญาต และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

พิตรชัย อ.

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 086 354 5323

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับครูและนักเรียน
2. แบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การช่มเหลงรังแกกัน
3. แบบสอบถาม (ข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดการป้องกันการช่มเหลงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม)
4. คู่มือโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหลงรังแกกันในโรงเรียน

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับครูและนักเรียน

แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (สำหรับครู)

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้
<p>เริ่มการสนทนา</p> <p>ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมการวิจัย แนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระยะเวลาในการพูดคุย แจกเอกสารชี้แจง และเอกสารยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย</p>	
<p>1. สอบถามข้อมูลส่วนตัวของครู ให้ครูแนะนำตนเอง และเล่าประวัติการทำงาน</p>	<p>1.1 ครูชื่ออะไร ครูอายุเท่าไร ครูประจำชั้นห้องอะไร สอนวิชาอะไร สอนระดับชั้นอะไรบ้าง ท่านมีประสบการณ์การทำงานที่โรงเรียนสาธิตเกษตรกี่ปี</p>
<p>2. ความหมายของการชมเชยทั้งแก่กัน และ การป้องกัน การชมเชยทั้งแก่กัน</p>	<p>2.1 เมื่อครูได้ยินคำว่า “การชมเชยทั้งแก่กันในโรงเรียน” ครูมีความคิดความเข้าใจอย่างไร และให้ความหมายของคำนี้ว่าอย่างไร ช่วยยกตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของ “การชมเชยทั้งแก่กัน”</p>
	<p>2.2 ในมุมมองของครู “การป้องกัน การชมเชยทั้งแก่กันของนักเรียน” เป็นอย่างไร และให้ความหมายของคำนี้ว่าอย่างไร ช่วยยกตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของ “การป้องกัน การชมเชยทั้งแก่กันของนักเรียน”</p>

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้
3. สถานการณ์การแข่งขันแห่งแยก (ผู้ชมเหยียด และผู้เห็นเหตุการณ์)	<p>3.1 คุณควรมีระบบการเก็บข้อมูลเรื่องการแข่งขันของนักเรียน และส่งต่อกันหรือไม่ หรือเก็บข้อมูลเรื่อง ที่นักเรียนเข้ามาขอคำปรึกษาครู ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร</p> <p>-คุณครูจำได้ไหมว่านักเรียนมาปรึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร แล้วถ้าพูดถึงสถานการณ์การแข่งขันแห่งแยกกัน ในโรงเรียนมีนักเรียนมาเล่าให้ครูฟังบ่อยไหม (ถ้าเปรียบเทียบกับใน 1 สัปดาห์นักเรียนมาเล่าให้ฟังกี่ครั้ง)</p> <p>นักเรียนที่มาเล่าส่วนใหญ่มักเรียนที่เห็นเหตุการณ์หรือนักเรียนที่เป็นเหยียด</p> <ul style="list-style-type: none"> - คิดว่าเพราะอะไรนักเรียนคนนั้นถึงมาเล่าให้ครูฟัง - นักเรียนที่เล่าให้ครูฟังต้องการให้ครูช่วยเรื่องอะไร แล้วครูทำอย่างไรต่อ - นอกจากนักเรียนแล้วมีครูท่านอื่นมาเล่าเหตุการณ์ของการแข่งขันแห่งแยกนี้ระหว่างนักเรียนให้ครู ฟังบ้างหรือไม่อย่างไร
4. ประเภทของการแข่งขันแห่งแยกกันแบ่งเป็น 4 ประเภท (ร่างกาย/วาจา/สังคม/ออนไลน์)	<p>3.2 ครูช่วยเล่าถึงเหตุการณ์การแข่งขันในโรงเรียนที่จำได้ให้ฟังหน่อยว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร เหตุการณ์ดำเนินไปอย่างไร (สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เกิดขึ้นระหว่างใครกับใคร ที่ไหน ใครได้รับบาดเจ็บบ้าง มีผู้เห็นเหตุการณ์กี่คน เรื่องนี้ยุติลงได้อย่างไร ใครที่ช่วยทำให้เรื่องยุติลง) มีเหตุการณ์อื่นอีกไหมที่อยากเล่าให้ฟัง</p> <p>4.1 นอกจากวิธีที่เราได้กล่าวจากกรบอกล่าวจากนักเรียนแล้ว คุณเคยเห็นหรือทราบเหตุการณ์นี้ด้วยตนเองหรือไม่ อย่างไร และถ้าแบ่งการแข่งขันตามประเภท มี 4 ประเภท</p> <ul style="list-style-type: none"> - จากประสบการณ์ของคุณ คุณเห็นนักเรียนที่ชมแข่งขันทางด้านร่างกายบ่อยแค่ไหน ใน 1

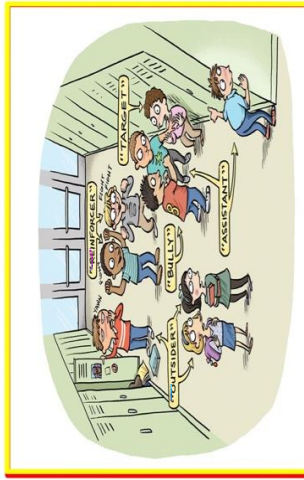
<p>ประเด็นในการสัมภาษณ์</p>	<p>ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้</p>
<p>ลักษณะพฤติกรรม ของนักเรียนที่เห็น</p> <p>เหตุการณ์</p>	<p>สัปดาห์ (ที่ครั้ง) ครูช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าพูดถึงกิจกรรมแข่งวิ่งแกลกันทางวอลเลย์บอล ครูเห็นว่านักเรียนใช้คำพูดที่ทำร้ายจิตใจเพื่อน ไม่ว่าจะเป็นการดูถูก คำหยาบ รุนแรง ล้อเลียน ปล่อยข่าวลือ การให้ร้าย บ่อยแค่ไหน ใน 1 สัปดาห์ (ที่ครั้ง) ครูช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร - การชมแข่งวิ่งกันทางสังคม โดยการกัดกันไม่ให้เพื่อนเข้ากลุ่ม ไม่ให้เล่นกับเพื่อนคนอื่น บ่อยแค่ไหน ใน 1 สัปดาห์ (ที่ครั้ง) ครูช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร - ถ้าเป็นการชมแข่งวิ่งแกลกันทางออนไลน์ ในแชทห้อง หรือโซเชียลมีเดีย บ่อยแค่ไหน ใน 1 สัปดาห์ (ที่ครั้ง) ครูช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร <p>4.2 จากประสบการณ์ของคุณ กิจกรรมแข่งวิ่งแกลกันประเภทใดเกิดขึ้นมากที่สุดใ้คุณในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปลาย</p>
<p>5. ลักษณะพฤติกรรม ของนักเรียนที่เห็น</p> <p>เหตุการณ์</p>	<p>5.1 สถานการณ์กิจกรรมแข่งวิ่งแกลกันจะเกิดขึ้นได้ ต้องประกอบไปด้วย ผู้ชมเอง ผู้ที่เป็นเหยื่อ และผู้เห็นเหตุการณ์</p> <p>จากประสบการณ์ที่คุณได้คุยกับผู้เกี่ยวข้อง ครูพอสรุปได้ไหมว่า.....ใครคือคนที่น่าจะหยุดเหตุการณ์การชมแข่งวิ่งแกลกันได้ สถานการณ์นี้ได้ แล้วเมื่อเกิดเหตุสุดสลดนี้ใหญ่ของนักเรียนที่อยู่ในเหตุการณ์นี้เขาทำอย่างไร แล้วครูพอทราบไหมว่า</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนที่ชมแข่งแกลเพื่อน เขาได้ศึกษาอย่างไรต่อเหตุการณ์นี้ และได้กระทำการชมแข่งแกล

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้
6. วิธีการ แนวทาง ที่นักเรียนเห็นเหตุการณ์ใช้ในการป้องกันการแข่งขันแข่งกัน	<p>อย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนที่เป็นเหยื่อ เขารู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์นี้ และทำอย่างไรกับเหตุการณ์นี้ - นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ เขารู้สึกอย่างไรต่อเหตุการณ์นี้ และได้กระทำการช่วยเหลือเพื่อนอย่างไร (แล้วเคยเจอนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์แต่สับสนผู้สมเหตุสมผลหรือไม่ อย่างไร) <p>5.2 จากประสบการณ์ของคุณ หลังเกิดเหตุการณ์แข่งกันนี้ในโรงเรียนแล้วผลที่เกิดขึ้นตามมาเป็นอย่างไร ในกลุ่มนักเรียนที่ชมแข่งกัน นักเรียนที่เป็นเหยื่อ และนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์</p> <p>จากประสบการณ์ของคุณ 1.6 นักเรียนที่เป็นเหยื่อมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้อย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิธีการจัดการกับการถูกละเมิดของเหยื่อ แบบใดที่ได้ผลหรือแบบไม่ได้ผลบ้าง เพราะอะไร <p>6.2 ครูช่วยเล่าให้ฟังหน่อยว่านักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ใช้วิธีการใดในการปกป้องเหยื่อในสถานการณ์การข่มขู่ แข่งกัน และวิธีการในการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์นี้ได้อย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิธีการป้องกันหรือจัดการกับการถูกละเมิดของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์ แบบใดที่ได้ผลหรือแบบไม่ได้ผลบ้าง เพราะอะไร <p>6.3 ในความคิดของคุณ นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การแข่งขันแข่งกันควรมีความรู้ มีทักษะอะไร รวมทั้งความสามารถด้านอารมณ์ ด้านสังคม และจิตใจอย่างไร ที่จะช่วยให้นักเรียนกลุ่มนี้สามารถป้องกันการแข่งขันแข่งกันในกลุ่มเพื่อนได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เพราะเหตุใด คุณจึงคิดว่านักเรียนที่ครูเสนอ น่าจะช่วยป้องกันการแข่งขันแข่งกันได้

<p>ประเด็นในการสัมภาษณ์</p>	<p>ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้</p>
<p>7. การเรียนรู้อารมณ์สังคมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการแข่งขันระหว่างกัน</p>	<p>7.1 จากประสบการณ์ของคุณครูนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีการเรียนรู้อารมณ์สังคมเป็นอย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนได้แสดงถึงความรู้สึกสังสาร เห็นใจเพื่อนที่ถูกแกล้ง หรือเข้าใจเพื่อนที่ไปกระทำคนอื่นให้ครูเห็นหรือไม่อย่างไร - ครูเคยเห็นนักเรียนที่แสดงออกถึงความรู้สึกกลัว ถ้าจะเข้าไปช่วยเพื่อนในเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันหรือไม่ อย่างไร - ถ้าในสถานการณ์ของการข่มเหงรังแกกันมีบุคคลอื่นช่วยเหลือเหลืออยู่ คุณเห็นว่านักเรียนคนอื่น ๆ ทำอย่างไรต่อเหตุการณ์นี้ - มีนักเรียนมาเล่าเกี่ยวกับแผนการที่จะให้การช่วยเหลือเพื่อนในเหตุการณ์ของการข่มเหงรังแกกันให้ครูฟังหรือไม่ อย่างไร - แล้วมีนักเรียนคนไหนที่แสดงออกถึงความมั่นใจที่จะช่วยเพื่อนที่อ่อนแอ ไม่มีทางสู้ หรือไม่อย่างไร <p>7.2 คุณคิดว่าถ้านักเรียนมีความคิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้วิธีการช่วยเหลือ มีทักษะการแก้ปัญหา กล้าที่ตัดสินใจ รับผิดชอบต่อตนเอง จะเป็นการช่วยให้นักเรียนป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียนได้หรือไม่ อย่างไร</p> <p>7.3 นักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน ควรมีคุณลักษณะแบบใดที่จะช่วยเหลือ ปกป้อง และป้องกันไม่ให้เกิดการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียนได้ นักเรียนที่มีลักษณะแบบนี้มีประมาณกี่คนต่อห้องเรียน</p>

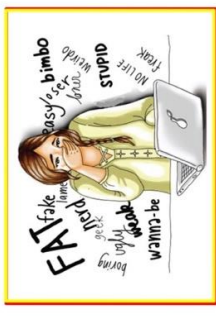
ประเด็นในการสัมภาษณ์	ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้
	ใครบ้าง
<p>ปิดการสนทนา</p> <p>ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณครูเป็นอย่างสูงที่ให้อิทธิพลที่แก่กับคุณครู พร้อมกับสอบถามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากคุณครู หรือให้ครูฝากข้อคิดในการป้องกันการแข่งขันแ่งกันและผู้ใช้จะนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาโปรแกรมต่อไป ขอขอบคุณค่ะ</p>	

แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (สำหรับนักเรียน)

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้
<p>เริ่มการสนทนา</p> <p>ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมการวิจัย สร้างสัมพันธภาพ สร้างสัมพันธภาพ สร้างสัมพันธภาพ ช่วงเวลาในการพูดคุย แจกเอกสารชี้แจง และเอกสารยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย ครูเลือกเหตุผลเพราะเหตุใดที่สนใจเข้าร่วมโครงการนี้กับสถาบันการศึกษาของเราบ้างในโรงเรียน</p> <p>1. สอบถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน ขอให้ นักเรียนแนะนำตนเอง</p> <p>2. ความเข้าใจของนักเรียนต่อการชมเชย รางวัลในโรงเรียน</p>	<p>ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้</p> <p>1.1 หนูชื่ออะไรคะ อยู่ห้องอะไร ครูประจำชั้นชื่ออะไร อยู่โรงเรียนสาธิตมากี่ปีแล้ว เพื่อนสนิทของนักเรียน คือใคร</p> <p>2.1 ถ้าพูดถึง “การชมเชยรางวัล” หนูนึกถึงอะไร (ใช้คำถามเบื้องต้น : หนูลองยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่หนูคิดว่าเป็นการชมเชยรางวัลมาให้ครูฟังหน่อย)</p> <p>2.2 ครูมีการ์ดให้หนูดู หนูเล่าให้ครูฟังหน่อยว่าหนูเห็นอะไร ใครคือผู้ชมเชย เหยื่อ และผู้เห็นเหตุการณ์ หนูเล่าให้ครูฟังหน่อยว่าหนูเห็นการชมเชยรางวัลในโรงเรียนที่เห็น เมื่อไหร่ อย่างไร ใครกับใคร บ่อยไหม</p>

ประเด็นในการสัมมนา	ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้
	<p>2.3 จากกรณีสถานการณ์การแข่งขันแห่งกันจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบไปด้วย ผู้ชมheng เหยอ และ ผู้เห็นเหตุการณ์ หนูคิดว่าหนูคือใคร ในเหตุการณ์นี้ เพราะอะไรเหตุถึงคิดแบบนี้</p> <p>2.4 หนูรู้สึกอย่างไรเมื่อเห็นการแข่งขันแห่งกันนี้ โรงเรียน หนูบอกความรู้สึกนั้นให้ครูฟังหน่อย (เลือกการ์ด) นอกจากนั้นยังมีความรู้สึกอื่นเกิดขึ้นกับหนูไหม</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; text-align: center;"> <p>เศร้าใจ</p> </div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; text-align: center;"> <p>โกรธ</p> </div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; text-align: center;"> <p>เสียใจ</p> </div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; text-align: center;"> <p>ไม่สบายใจ</p> </div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; text-align: center;"> <p>ตกใจ</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center; margin-top: 10px;"> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; text-align: center;"> <p>สนุก</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; text-align: center;"> <p>มีความสุข</p> </div> <div style="border: 1px solid blue; padding: 5px; text-align: center;"> <p>ใจดี</p> </div> </div>
3.ความเข้าใจของนักเรียนต่อรูปแบบการแข่งขันแห่งกันนี้จริงเรียน	<p>3.1 ครูมีการทำให้หนูดู 4 การ์ด (ครูอธิบายการเพิ่มเติมว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจไม่เหมือนในเกาการ์ดแต่มีความใกล้เคียง และคำอธิบายการตัดสินใบให้นักเรียน) จากนั้นใช้วิธีการตัดสินและถามคำถามนักเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เหตุการณ์แบบการ์ดไหนที่หนูเคยเห็นบ่อยที่สุด (แล้วเหตุการณ์เป็นอย่างไรบ้าง หนูทำอย่างไร) - เหตุการณ์แบบการ์ดไหนที่หนูเคยเห็นแล้วรู้สึกไม่สบายใจมาก ๆ (แล้วเหตุการณ์เป็นอย่างไรบ้าง หนูทำอย่างไร)

ประเด็นในการสัมมนา	ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้
	<p>- ครูให้ผู้ออกการ์ตูนที่หนูเคยเห็นเพื่อนหรือคนใกล้ๆ เป็นคนอ่านการ์ตูน (แล้วหนูเป็นใครในเหตุการณ์นี้)</p> <p>- นอกจากการ์ตูน 4 ใบนี้ มีเหตุการณ์อื่นที่หนูเคยเห็นไหม เช่น การแย่งหรือขโมยของใช้ การแกล้งเอาของไปซ่อน (รองเท้า อุปกรณ์การเรียน ของใช้ส่วนตัว) การรูดเงิน การข่มขู่ให้กลัว เปิดกระป๋อง ถลกกางเกง</p> <p>การ์ตูนที่ 1 ทำร้ายร่างกาย คำอธิบาย เป็นการทำร้ายร่างกายเพื่อน นอกจากตีงมแล้ว อาจจะเป็นการพาดักให้ล้ม เดินชน ชกต่อย ทำร้ายร่างกายเพื่อน</p> <p>การ์ตูนที่ 2 วาจา คำอธิบาย ถูกดำเนิน รังเกียจ ล้อเลียน ปลดอยข่าวลือ การให้ร้าย พูดทำร้ายจิตใจผู้อื่น</p>

<p>ประเด็นในการสัมมนา</p>	<p>ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้</p>
<p>4. ความเข้าใจของนักเรียนต่อสถานการณ์ การข่มเหงรังแกกันในฐานะขของผู้เห็นเหตุการณ์ วิธีการได้บ้างที่แสดงถึงการ</p>	<p>การ์ดที่ 3 สังคม คำอธิบาย การกีดกันไม่ให้เพื่อนเข้ากลุ่ม ไม่ให้เล่นกับเพื่อนคนอื่น เพิกเฉยไม่ชวนเพื่อนแบบเพื่อน</p> <p>การ์ดที่ 4 ออนไลน์ คำอธิบาย โปสเตอร์ว่าเพื่อน ตัดรูปภาพ ใส่ร้าย ว่าร้าย ทำให้คนอื่นเข้าใจผิดในห้องแชทหรือโซเชียลมีเดีย</p> <p>4.1 เมื่อเกิดเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันเกิดขึ้นในโรงเรียน ตอนนั้นหนูทำอย่างไรหรือหาผู้จัดการเหตุการณ์ได้อย่างไร เพราะอะไรหนูถึงทำแบบนั้น แล้วเพื่อนคนอื่นทำอย่างไร</p> <p>- ถ้าในสถานการณ์นี้มีเพียงคนเดียวที่เห็นเหตุการณ์</p>

<p>ประเด็นในการสัมภาษณ์</p> <p>มีการป้องกันกิจกรรมแข่งวิ่งแก่กันในโรงเรียน</p>	<p>ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าในสถานการณ์นั้นมีหนูและเพื่อน (อีก 1 คน) ที่เห็นเหตุการณ์ - ถ้าในสถานการณ์นั้นมีหนูและเพื่อนเป็นกลุ่มที่เห็นเหตุการณ์ - ถ้าในสถานการณ์นั้นมีหนูและครูที่เห็นเหตุการณ์ <p>4.2 ครูให้นักเรียนดูการตัดสินใจทั้ง 4 การตัดสินใจ ครูถามนักเรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - เคยเจอการแข่งขันในสถานการณ์แบบนี้หรือไม่ (ร่างกาย วาจา สังคม ออนไลน์) ถ้าเคยลองเล่าให้ครูฟังหน่อยว่าหนูทำอย่างไรบ้าง แล้วเพื่อนคนอื่นทำอย่างไร - ถ้าไม่เคยเจอสถานการณ์แบบนี้ (ร่างกาย วาจา สังคม ออนไลน์) แล้ววันหนึ่งหนูเจอหนูคิดว่าจะทำอย่างไร <p>5.1 ครูมีการคิดความรู้สึกให้หนูเลือก</p> <ul style="list-style-type: none"> - หนูรู้สึกอย่างไร เมื่อป้องกันการแข่งวิ่งแก่กันได้ เพราะอะไร - หนูรู้สึกอย่างไร เมื่อเจอหนูแข่งวิ่งแก่ เพราะอะไร - ความรู้สึกแบบไหน ที่อยากให้เกิดขึ้นกับตัวหนูและเพื่อน เพราะอะไร
<p>สรุปการเรียนรู้อารมณ์สังคมในกลุ่ม ผู้เห็นเหตุการณ์ (การตระหนักรู้ในตนเอง/ การตระหนักรู้สังคม/ การมีสัมพันธภาพที่ดี/ การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ)</p>	

ประเด็นในการสัมภาษณ์	ตัวอย่างแนวคำถามพร้อมใช้
<p>ปิดการสนทนา</p> <p>จบการสัมภาษณ์ด้วยคำว่า ครูขอชื่นชมในการตอบของหนูมาก คิดว่าการตอบของหนูเป็นประโยชน์สำหรับครูมาก เพื่อให้ครูได้พัฒนาโปรแกรมการป้องกันอาการเหงงรังแกกันในเรื่องนี้ได้ หนูมีอะไรจะบอกอีกไหม ถ้าไม่มีขอจบการสนทนาเพียงเท่านี้</p>	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>(นอกจากการที่ครูมีให้ความรู้สึกแบบไหนที่เกิดขึ้นกับตัวหนู)</p> <p>5.2 หนูคิดว่าตัวหนูเองสามารถช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกข่มเหงได้หรือไม่ เพราะเหตุใด</p> <p>5.3 หนูคิดว่าเพื่อนควรถูกข่มเหงรังแกไหมหรือทุกคนควรถูกแกล้งไหม เพราะอะไร</p> <p>5.4 ถ้าเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันมีนักเรียนคนอื่นที่หนูไม่รู้จำถูกแกล้งหนูจะเข้าไปปกป้องหรือช่วยเหลือคนนั้นหรือไม่ (ถ้าเทียบเป็น 100 % จะช่วยกี่ %) เพราะเหตุใด</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าในสถานการณ์นั้นมี<u>หนูเพียงคนเดียว</u>ที่เห็นเหตุการณ์ - ถ้าในสถานการณ์นั้นมี<u>หนูและเพื่อน (อีก 1 คน)</u> ที่เห็นเหตุการณ์ - ถ้าในสถานการณ์นั้นมี<u>หนูและเพื่อนเป็นกลุ่ม</u>ที่เห็นเหตุการณ์ - ถ้าในสถานการณ์นั้นมี<u>หนูและครู</u>ที่เห็นเหตุการณ์ <p>5.5 หนูคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นถ้าหนูช่วยคนคนนั้น / หนูคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นถ้าหนูไม่ช่วยคนคนนั้น</p>

2. แบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน

แบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน

หนูเคยเห็นเหตุการณ์การกลั่นแกล้งกันในโรงเรียนหรือไม่ (ถ้าเคยให้ทำแบบคัดกรองในตาราง)

1 เคย 2 ไม่เคย

แบบคัดกรองการเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนระบุว่าในช่วงที่ผ่านมา หนูเห็นเพื่อน/นักเรียนบางคนมาพูดหรือแสดง
กิริยาอาการดังต่อไปนี้กับนักเรียนคนอื่นหรือไม่ บ่อยครั้งเพียงใด โดยกาเครื่องหมาย ✓ ลง
 ในช่องด้านขวามือของข้อความแต่ละข้อ

ข้อ	ในช่วงที่ผ่านมา หนูเห็นเพื่อนบางคน...	ความถี่ของกิริยาอาการ			
		ทุกสัปดาห์	2-3 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	ไม่เคยเลย
1	ตบหัวเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
2	ขัดขวางทำให้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นล้มลง				
3	ทำร้ายร่างกายเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
4	ขวางปาสิ่งของใส่เพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
5	ชกต่อย/ตบตีกับเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
6	รีดไถเงินเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
7	กระชากแขนเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
8	เตะเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
9	ทุบหลังเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				

ข้อ	ในช่วงที่ผ่านมา หนูเห็นเพื่อนบางคน...	ความถี่ของกิริยาอาการ			
		ทุกสัปดาห์	2-3 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	ไม่เคยเลย
10	ใช้อาวุธทำร้ายร่างกายเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
11	ตั้งฉายาให้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นอับอาย				
12	ยุแหย่ให้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นโมโห				
13	ล้อชื่อพ่อชื่อแม่ของเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
14	ข่มขู่ให้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นทำตามคำสั่ง				
15	ล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				
16	ล้อเลียนให้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นได้รับความอับอาย				
17	ต่อว่าเพื่อน/นักเรียนคนอื่นด้วยถ้อยคำที่รุนแรง				
18	กลั่นแกล้งเพื่อน/นักเรียนคนอื่นให้เดือดร้อน				
19	เมินเฉยไม่ยอมให้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นเข้าร่วมกลุ่มด้วย				
20	พูดจากับเพื่อน/นักเรียนคนอื่นด้วยถ้อยคำที่รุนแรง				
21	โพสต์ข้อความที่ทำให้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นเดือดร้อน				
22	แอบถ่ายภาพเพื่อน/นักเรียนคนอื่นลงโซเชียล				

ข้อ	ในช่วงที่ผ่านมา หนูเห็นเพื่อนบางคน...	ความถี่ของกิริยาอาการ			
		ทุกสัปดาห์	2-3 ครั้งต่อเดือน	1-2 ครั้งต่อเดือน	ไม่เคยเลย
	เพื่อให้เสื่อมเสียชื่อเสียง				
23	แฉความลับของเพื่อน/นักเรียนคนอื่นลงโซเชียล				
24	โพสต์ภาพที่ไม่เหมาะสมของเพื่อน/นักเรียนคนอื่นลงโซเชียล				
25	โพสต์ข้อความด่าเพื่อน/นักเรียนคนอื่นลงโซเชียล				
26	ขี้บไล้เพื่อน/นักเรียนคนอื่นออกจากกลุ่มลงโซเชียล				
27	แชร์ข้อความที่ไม่เหมาะสม				
28	โพสต์คลิปเสียงที่ไม่เหมาะสม				
29	ปล่อยข่าวลือของเพื่อน/นักเรียนคนอื่นลงโซเชียล				
30	ส่งข้อความที่ทำลายชื่อเสียงของเพื่อน/นักเรียนคนอื่น				

3. แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

ประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม ในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน ในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย: การวิจัยผสมผสานวิธี

คำชี้แจง การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีผลต่อหนูฉะนั้นจึงขอให้หนูตอบคำถามให้ตรงกับความคิดและความรู้สึกตามสภาพที่เป็นจริงของหนูให้มากที่สุดโดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งท่านจะใช้เวลาตอบประมาณ 10-15 นาที

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

ส่วนที่ 3 แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง

ขอให้หนูตอบคำถามให้ตรงกับความคิดและความรู้สึกตามสภาพที่เป็นจริงของหนูให้มากที่สุด

- 1 เพศ 1 ชาย 2 หญิง
- 2 อายุ _____ ปี
- 3 หนูมีเพื่อนสนิทจำนวน _____ คน
- 4 หนูพักอาศัยอยู่กับ
 1 พ่อแม่ 2 พ่อหรือแม่ 3. อื่น ๆ โปรดระบุ
- 5 หนูเข้าศึกษาที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่
 ป. 1 ป.2 ป.3 ป.4 ป.5 ป.6 ม.1

ส่วนที่ 2 แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน ผู้วิจัยนำการศึกษาของ Wu และคณะ (2016) ศึกษา
กับนักเรียนกลุ่มผู้เห็นเหตุการณ์ที่ประเทศไต้หวัน ผู้วิจัยนำมาปรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยนำ
ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียนมาสร้างข้อคำถาม ซึ่งมีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ

การให้คะแนน

คำตอบ	เกณฑ์การให้คะแนน
เกือบทุกครั้ง	5
บ่อยครั้ง	4
บางครั้ง	3
ไม่ค่อย	2
ไม่เคย	1

แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับ **ระดับการ**
แสดงออก ของนักเรียนมากที่สุดเพียงหนึ่งช่อง โดยมีเกณฑ์ให้เลือกดังนี้

ข้อ	การป้องกันการข่มเหงรังแกกัน	ระดับการแสดงออก				
		เกือบทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	ไม่ค่อย	ไม่เคย
1	เมื่อเพื่อนถูกรังแก หนูจะบอกครู					
2	เมื่อเพื่อนบางคนถูกรังแก หนูจะหยุดผู้ที่รังแก เพื่อนด้วยความระมัดระวัง					
3	เมื่อเพื่อนบางคนสนุกกับการเห็นเพื่อนถูกรังแก หนูจะหยุดคนที่รังแก					
4	เมื่อหนูเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน หนูจะยื่น					

	สังเกตสถานการณ์และให้ความช่วยเหลือ					
5	หนูจะบอกเพื่อนในห้องไม่ให้เข้าร่วมรังแกเพื่อนที่ไม่มีทางสู้ แต่จะรวมกลุ่มกันช่วยเพื่อน					
6	หนูจะปกป้องเพื่อนที่ไม่มีทางสู้จากการถูกรังแก					
7	หนูจะพยายามช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแกแล้วไม่มีทางสู้					
8	หนูจะเป็นคนกลางคอยไกล่เกลี่ย ในเหตุการณ์การกลั่นแกล้งกัน					
9	ถ้าหนูช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกไม่ได้ หนูจะไปบอกให้คนอื่นมาช่วย					
10	ถ้าหนูทราบว่าเพื่อนคนไหนจะถูกรังแก และหนูจะเดินเข้าไปนั่งเป็นเพื่อนหรืออยู่เป็นเพื่อน					
11	หนูจะปลอบใจเพื่อนและให้คำปรึกษาเพื่อนที่ถูกรังแก					

ส่วนที่ 3 แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม ตามแนวคิดของ CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาปรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การตระหนักรู้ทางสังคม 3) ทักษะด้านสัมพันธ์ภาพ 4) การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ จำนวน 18 ข้อ

การให้คะแนน

คำตอบ	เกณฑ์การให้คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2

คำตอบ	เกณฑ์การให้คะแนน
น้อยที่สุด	1

องค์ประกอบการเรียนรู้อารมณ์สังคม

ด้านการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม	ข้อ
การตระหนักรู้ในตนเอง	1, 2, 3,
การตระหนักรู้ทางสังคม	4, 5, 6, 7, 8
ทักษะด้านสัมพันธภาพ	9, 10, 11, 12, 13
การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง	14, 15, 16, 17, 18

แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับ **ความรู้สึก** ของนักเรียนมากที่สุดเพียงหนึ่งช่อง โดยมีเกณฑ์ให้เลือกดังนี้

ข้อ	การเรียนรู้อารมณ์สังคม	ระดับความรู้สึก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	หนูคิดว่าหนูเป็นผู้มีความสามารถ และมั่นใจที่จะช่วยเพื่อนได้เมื่อเพื่อนถูกรังแก					
2	เมื่อหนูเผชิญกับปัญหา หนูจะคิดทบทวนหาสาเหตุของปัญหา					
3	เมื่อหนูช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ หนูรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง					
4	ก่อนที่หนูจะทำอะไร หนูจะคำนึงถึงความรู้สึกของคนรอบข้าง					
5	หนูจะระมัดระวังการกระทำและคำพูด เพื่อ					

ข้อ	การเรียนรู้อารมณ์สังคม	ระดับความรู้สึก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ไม่ทำให้ทำร้ายความรู้สึกของเพื่อน					
6	หนูเข้าใจว่าผู้อื่นมีความคิดและความรู้สึกอย่างไร จากคำพูดและน้ำเสียงของเพื่อน					
7	หนูรับรู้และเข้าใจความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับเพื่อนได้ เมื่อเขาไม่สบายใจ					
8	เมื่อหนูคิดทำอะไร หนูจะคำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและเพื่อน โดยยึดความถูกต้อง					
9	หนูสามารถเข้าไปคุยกับเพื่อนก่อนได้ โดยไม่จำเป็นต้องทำให้เพื่อนทักหนูก่อน					
10	หนูรู้สึกเต็มใจให้ความช่วยเหลือเพื่อน แม้ว่าเขาจะไม่ได้ร้องขอก็ตาม					
11	หนูสามารถทำงานกับกลุ่มเพื่อนที่มีความขัดแย้งกันได้อย่างดี					
12	เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ หนูยินดีรับฟังด้วยความเต็มใจ					
13	หนูสามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือจากเพื่อนได้					
14	เมื่อเห็นเหตุการณ์ที่เพื่อนถูกรังแก หนูจะมองหาทางออกที่หลากหลาย และเลือกทางที่ดีที่สุดให้กับตนเอง					
15	ถึงแม้ปัญหานั้นจะเล็กน้อย แต่หนูก็จะทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนตัดสินใจเสมอ					
16	หนูมีความกล้าหาญในการตัดสินใจ และยอมรับผลของการตัดสินใจได้					

ข้อ	การเรียนรู้อารมณ์สังคม	ระดับความรู้สึก				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
17	หนูกล้าที่จะตัดสินใจในทางที่ถูกต้อง และหาทางแก้ปัญหานั้นได้					
18	เมื่อมีปัญหาหนูจะพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียที่อาจจะส่งผลกระทบต่อตัวหนูและผู้อื่น					

4. คู่มือโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

QR code คู่มือ

QR code สมุดกิจกรรม

ตัวอย่างโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช้หม่แห่งรังแกกัน
ในโรงเรียน

ครั้งที่ 1
ปฐมนิเทศ "หนูอยากรู้จัก"

แนวคิดสำคัญ

สัมพันธภาพเป็นความสามารถของนักเรียนที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดี มีความไว้วางใจกัน การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงเพื่อน เตือนเตือนแทนเพื่อน อยากรู้ให้เพื่อนมีความสุข สามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อน สื่อสารพูดขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ และผู้อื่นให้ความช่วยเหลือ ซึ่งทักษะสัมพันธภาพในกิจกรรมนี้ จะเป็นการสร้างสัมพันธภาพทางบวก ที่ทำให้นักเรียนแสดงถึงความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน เป็นห่วงเพื่อน เตือนเตือนแทนเพื่อน ให้คำแนะนำอย่างเหมาะสม ช่วยเหลือเพื่อนตามความถูกต้อง และเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจที่นักเรียนมีต่อครูและนักเรียนด้วยกันเอง และเป็นการอธิบายถึงการเข้าร่วมโปรแกรม ทั้ง 10 กิจกรรม โดยมีกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ 1 ที่จะทำให้นักเรียนทุกคนรู้จักกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ด้วยการเปิดเผยตนเองด้านความคิด ความรู้สึก พฤติกรรม ซึ่งการเรียนรู้ (Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรใน พฤติกรรมที่มีผลมาจากประสบการณ์และการฝึกหัด วุฒิภาวะและการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มี อิทธิพลมากที่สุดต่อพัฒนาการ (ไวโลวรอน ศรีสงคราม, 2549) และส่งผลต่อทักษะสัมพันธภาพ (Relationship skills) ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เคารพให้เกียรติมีระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกัน ในการช่วยเหลือกันให้ไปถึง เป้าหมายเดียวกัน มีการแสดงออกทางด้านอารมณ์และสังคมเชิงบวก ที่นำไปสู่การมีเจตคติที่ดี และพฤติกรรม ที่ดี (CASEL, 2013; Espelage, Rose, & Polanin, 2015) โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางด้าน สังคมของนักเรียนให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีร่วมกัน เกิดการรับรู้ความสามารถ ในกิจกรรมผู้วิจัยจะใช้คำพูด ชักจูงให้นักเรียนร่วมคิด แสดงความคิดเห็น ตลอดจนเกิดการเรียนรู้ และใช้การกระตุ้นทางอารมณ์ให้เกิด ความรู้สึกที่ดีในการมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Bandura, 1986)

วัตถุประสงค์

1. นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
2. นักเรียนเข้าใจรายละเอียดของกิจกรรม กำหนดการ และข้อตกลงในการเข้าร่วมกิจกรรม

สื่อ/อุปกรณ์

1. กำหนดการ และข้อตกลงร่วมกัน
2. ตารางสะสมดาว
3. แบบสังเกตพฤติกรรม
4. แบบบันทึกการเรียนรู้ After Action Review

ระยะเวลา : 50 นาที

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ชั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1. ผู้วิจัยแนะนำตัว และให้นักเรียนแนะนำตัวผ่านประโยคที่กำหนดให้ พร้อมกับหาคำที่คล้องจองกับชื่อของตนเองไม่ว่าจะเป็น สิ่งมีชีวิต สิ่งของ หรือสถานที่ เช่น รถเมล์มารับ ครูบีบี รถวิ่งผ่าน บิ๊กซี ไปรับ บีมบีม รถเมล์มารับ บีมบีม รถวิ่งผ่าน นานาน่าไม้ดี ไปรับ มิกกี้

ขั้นดำเนินกิจกรรม

2. ครูสุ่มให้นักเรียนจับกลุ่ม 5 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน พร้อมกับให้นักเรียนถาม 1) อาหารที่เพื่อนชอบทาน 2) งานอดิเรกที่เพื่อนชอบทำ และ 3) ระหว่างสุนัขกับแมวชอบอะไรพร้อมให้เหตุผล โดยผลัดกันถามให้เวลา 10 นาที พร้อมให้สัญญาณเริ่มต้นและหมดเวลา ครูชานชื่อนักเรียนและแจกดาว

3. ขณะที่นักเรียนแนะนำตัว นักเรียนสังเกตเห็นท่าทางของเพื่อนที่บ่งบอกถึงความเป็นมิตรที่ดี คืออะไร (การเล่นด้วย การยิ้ม หัวเราะ มีส่วนร่วม) ผู้วิจัยชื่นชมและให้ดาวเป็นรางวัล จากนั้นผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่ม บอกเล่าเรื่องเพื่อนที่นักเรียนได้ไปทำความรู้จัก พูดคุย โดยถามทีละคน

4. ผู้วิจัยสะท้อนคิดโดยการใช้คำพูดชักจูง โดยถามนักเรียนคนที่เข้าไปถามเพื่อนคนแรก ตอนนั้นคิดอะไรอยู่ รู้สึกอย่างไร และคนที่ถูกถามคิดอะไรอยู่ รู้สึกอย่างไร ครูสุ่มให้นักเรียนเห็นว่าสิ่งที่นักเรียนเข้าไปคุยกับเพื่อนเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนและเพื่อน รวมถึงเพื่อนที่เข้ามาถามผู้วิจัยด้วย โดยการกระตุ้นทางอารมณ์ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

5. ผู้วิจัยร่วมสร้างข้อตกลงของกลุ่ม (1.เข้าเรียนตรงตามเวลาและครบทุกครั้ง 2.ยกมือขึ้นก่อนที่จะพูด 3.มีส่วนร่วมในกิจกรรม ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น 4.สะสมดาวให้ได้มากที่สุด) และแนะนำสติ๊กเกอร์ดาวกับรางวัลในการเข้าร่วมกิจกรรม ใครได้ดาวอันดับที่ 1-5 ครูมีรางวัลพิเศษให้

6. ผู้วิจัยอธิบายกิจกรรมทั้ง 10 กิจกรรม อธิบายตารางบันทึกการเข้าเรียน และคะแนนในการเข้าร่วมกิจกรรม ให้นักเรียนทราบ และบอกประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับคือมีการเรียนรู้อารมณ์สังคม รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น รับผิดชอบในสิ่งที่ตัดสินใจ และมีสัมพันธภาพที่ดี เพื่อนำมาปรับใช้ในการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน

- กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศ "หนูอยากรู้จัก"
- กิจกรรมที่ 2 เป็นเพื่อนกันเถอะ
- กิจกรรมที่ 3 การช่่มเหงรังแกกันในโรงเรียน
- กิจกรรมที่ 4 รู้เท่าทันวิธีการช่่มเหง
- กิจกรรมที่ 5 เมื่อเพื่อนถูกรังแก...หนูควรทำอะไร
- กิจกรรมที่ 6 ลักษณะผู้เห็นเหตุการณ์
- กิจกรรมที่ 7 สถานการณ์ระดับชั้น
- กิจกรรมที่ 8 หนูตัดสินใจแล้ว
- กิจกรรมที่ 9 เพื่อนที่ดี
- กิจกรรมที่ 10 ปัจฉิมนิเทศ

7. ผู้วิจัยให้นักเรียนดูกำหนดการกิจกรรม โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน ในแต่ละวันที่ต้องเจอกัน

8. ให้นักเรียนทำแบบวัดการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม **ขั้นสรุปกิจกรรม**

9. ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปข้อตกลง การเข้าร่วมกิจกรรม และการนัดหมายในครั้งต่อไป ทำแบบบันทึกการเรียนรู้ และสรุปดาวที่นักเรียนได้รับ

การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถจับกลุ่มเพื่อสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจได้
2. นักเรียนตอบคำถามและมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงร่วมกันได้
3. นักเรียนทำแบบวัดการป้องกันการช่่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคมได้อย่างถูกต้อง

QR-Code สมุดกิจกรรม

กำหนดการ

**โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคม
ในการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน**

ใช้โปรแกรม MS-TEAMS กลุ่มทดลอง_กิจกรรมป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

วันพุธที่ 23 มีนาคม 2565

9:00 - 9:15 น. กิจกรรมที่ 1 **ปฐมนิเทศ "ขบวนการรู้จัก"**
 9:15 - 10:00 น. พัก
 10:00 - 10:15 น. กิจกรรมที่ 2 **เป็นเพื่อนกันเอง**

วันพฤหัสบดีที่ 24 มีนาคม 2565

9:00 - 9:15 น. กิจกรรมที่ 3 **การชมเชยรังแกกันในโรงเรียน**
 9:15 - 10:00 น. พัก
 10:00 - 10:15 น. กิจกรรมที่ 4 **รู้จักวิธีการข่มเหงรังแกกัน**

วันศุกร์ที่ 25 มีนาคม 2565

9:00 - 9:15 น. กิจกรรมที่ 5 **เมื่อเพื่อนถูกรังแก...หยุดรทำอย่างไร**
 9:15 - 10:00 น. พัก
 10:00 - 10:15 น. กิจกรรมที่ 6 **ลักษณะบุคลิกของการรังแก**

วันจันทร์ที่ 28 มีนาคม 2565

9:00 - 9:15 น. กิจกรรมที่ 7 **สถานการณ์ระดับชั้น**
 9:15 - 10:00 น. พัก
 10:00 - 10:15 น. กิจกรรมที่ 8 **หยุดตัดสินใจแล้ว**

วันอังคารที่ 29 มีนาคม 2565

9:00 - 9:15 น. กิจกรรมที่ 9 **เพื่อนที่ดี**
 9:15 - 10:00 น. พัก
 10:00 - 10:15 น. กิจกรรมที่ 10 **ปัจจัยนิเวศ**

NOTES

ขอให้ส่งใบยินยอมเข้าร่วมโปรแกรม
 ...ผ่านทาง ASSIGNMENTS ของ MS-TEAMS...

สามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมที่
 อ.ศรศักดิ์ นิมบุตร 086-354-5323

๑

ข้อตกลงร่วมกัน

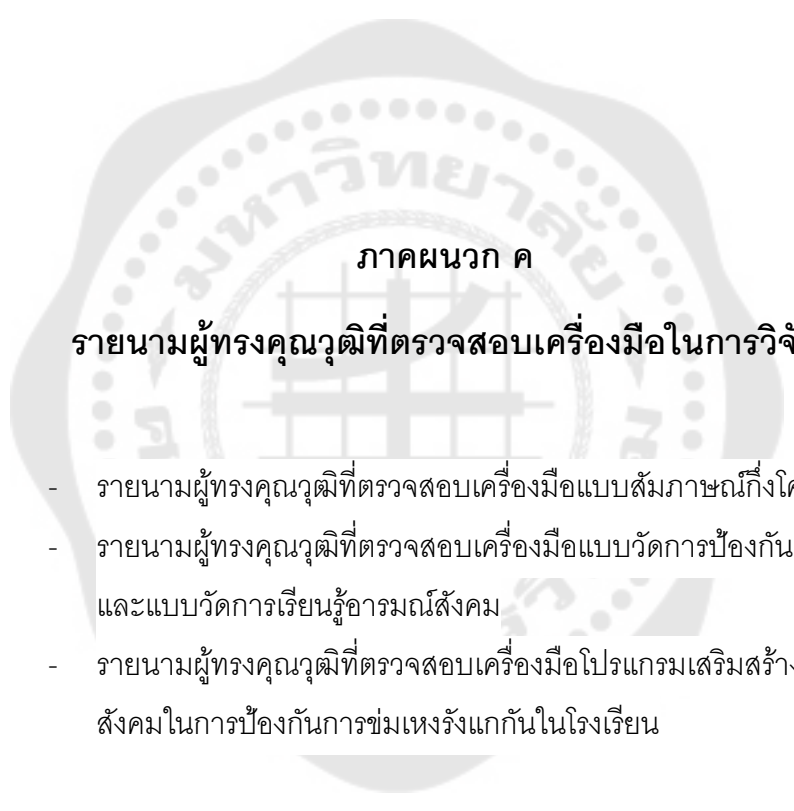
 เข้าเรียนตรงตามเวลา
และครบทุกครั้ง

 เปิดกล่อง / เปิดโมดเมื่อบุค
กดปุ่มยกมือขึ้นก่อนที่จะพูด

 มีส่วนร่วมในกิจกรรม
ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

 สะสมดาวให้ได้มากที่สุด

6

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

- รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
- รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือแบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม
- รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือ
แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

1. ศ.คลินิก พญ.วินัดดา ปิยะศิลป์ กุมารแพทย์ ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย
และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย
2. ผศ.ดร.สมบัติ ตาปัญญา ประธานโครงการมูลนิธิศานติ์วัฒนธรรม อดีตอาจารย์ประจำ
ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ผศ.ดร.มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. อ.ดร. ภัทรวร แจ่มใส อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. ดร.ปองกมล สุรัตน์ อาจารย์ประจำสาขาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือ

แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกันและแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

1. รศ.ดร.จิตตินันท์ บุญสถิรกุล อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. รศ.ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผศ.ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
4. ผศ.ดร.ปวีณา อ่อนใจเอื้อ อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
5. อ.ดร.ผกาวรรณ นันทะเสน อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือ
โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่่มเห่งรังแกกันใน
โรงเรียน

1. รศ.ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ประจำภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผศ.ดร.สรัญญา จันทรัฐสกุล อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. ผศ.ดร.ปวีณา อ่อนใจเอื้อ อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. อ.ดร.ผกาวรรณ นันทะเสน อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ภาคผนวก

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
2. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการข่มเหงรังแกกันในโรงเรียน
3. ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์การค่าดัชนีความสอดคล้อง

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

แบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนรวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	
2	1	1	1	1	1	5	1	
3	1	1	1	1	1	5	1	
4	1	1	1	1	1	5	1	อื่นๆ โปรดระบุ ญาติหรือคนรู้จัก ?
5	1	1	1	1	1	5	1	

ส่วนที่ 2 แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนรวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	น่าจะมีเว้นวรรค
2	1	-1	1	1	0	2	0.4*	ไม่สะท้อนถึงการ ป้องกันการข่ม เหงรังแกกัน เมื่อเพื่อนกำลัง จะถูกรังแก หนู จะพูดคุยเรื่อง

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนน รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
								อื่น ๆ หรือ ตะโกน สี่ ยงดัง เพื่อ เบี่ยงเบนความ สนใจ
3	1	1	1	1	1	5	1	เพิ่ม ด้วยความ ระมัดระวัง
4	1	1	0	1	0	3	0.6	คน พ ว ก นั้น หมายถึงใคร
5	1	1	0	1	0	3	0.6	เมื่อ หนู เห็น เหตุการณ์การข่ม เหงรังแกกัน หนู จะ ยื่น สั่ง เก ตู การณ์ และ ให้ ความช่วยเหลือ
6	1	1	1	1	1	5	1	
7	1	1	1	1	1	5	1	หนู จะ ปก ป้อง เพื่อน ที่ ไม่มี ทาง สู้ จากการ ถูก รัง แก
8	1	1	1	1	1	5	1	
9	1	1	1	0	1	4	0.8	ถ้า หาก เกิด การ ก่ ดัน แก่ ดั่ง กัน ขึ้น หนู จะ พยายาม ให้ เพื่อน รัก กัน เข้า ใจ กัน ไม่ จำ เป็น ต้อง รัก กัน หนู จะ เป็น คน กลาง คอย ไกล่

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนน รวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
								เกลียด ใน เหตุการณ์การ กลั่นแกล้งกัน
10	1	1	1	1	1	5	1	
11	1	1	1	1	1	5	1	ถ้าหนูทราบว่า เพื่อนคนไหนจะ ถูกรังแก หนูจะ เดินเข้าไปนั่งเป็น เพื่อนหรืออยู่เป็น เพื่อน
12	1	1	0	1	1	4	0.8	หนูสามารถคาด เดาได้ว่าเพื่อน คนไหนจะถูก รังแก หนูสามารถรับรู้ ได้ว่าเพื่อนคน ไหนมักถูกรังแก ปรับคำ ประเมิน ความเสี่ยง หนูสามารถคาด เดาได้ว่าเพื่อน คนใดอาจจะถูก รังแกขึ้นได้
13	1	1	1	1	1	5	1	หนูจะไม่หัวเราะ หากพบว่าเพื่อน ถูกรังแก
14	1	1	1	1	1	5	1	
15	1	1	1	1	1	5	1	หนูจะปลอบใจ เพื่อนที่ถูกข่มเหง

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนรวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			

รังแก

หมายเหตุ : *ตัดข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5

ส่วนที่ 3 แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนรวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1	1	1	1	1	1	5	1	ช่วยอะไร เรื่อง ไหน หนูคิดว่าหนูเป็น ผู้ มี ความสามารถ และมั่นใจที่จะ ช่วยเพื่อนได้เมื่อ เพื่อนถูกรังแก
2	1	0	1	0	-1	1	0.2*	ยังไม่สะท้อน ไม่ตรงนิยาม ไม่ใช่ทุกคนที่ ทำได้
3	1	0	0	0	0	1	0.2*	เมื่อหนูไม่ชอบ เพื่อนคนนั้น หนู จะพยายามทำ ความเข้าใจ และ ไม่ได้เถียงเพื่อ เอาชนะ ไม่ตรงนิยาม ไม่บอกว่าเรื่อง อะไร
4	1	1	1	0	1	4	0.8	ตัดที่แท้จริงออก ไม่ตรงนิยาม เมื่อหนูเห็นเพื่อน ถูกรังแก หนูจะ

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนรวม	IOC	ข้อเสนอนั้น
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
								คิดว่าหนูมีความสามารถช่วยเหลือเพื่อนได้
5	1	1	1	1	1	5	1	เมื่อหนูช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ หนูจะรู้สึกภาคภูมิใจตนเอง
6	1	1	1	1	0	4	0.8	
7	1	1	1	1	1	5	1	หนูจะระมัดระวังการกระทำและคำพูดเพื่อไม่ให้เกิดกระทบความรู้สึกของเพื่อน หนูรับรู้ว่าจะระมัดระวังการกระทำและคำพูดเพื่อไม่ให้เกิดร้ายความรู้สึกของผู้อื่น
8	1	1	1	1	1	5	1	ผู้อื่น เปลี่ยนเป็นเพื่อน
9	1	1	1	1	1	5	1	
10	1	1	1	1	1	5	1	ผู้อื่น เปลี่ยนเป็นเพื่อน ตัด โดยยึดความถูกต้องออก
11	1	1	1	1	1	5	1	หนูสามารถเข้าไปคุยกับผู้อื่นก่อนได้ โดยไม่

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนรวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
								จำเป็นต้องให้เพื่อนทักหนูก่อนผู้อื่น เปลี่ยนเป็นเพื่อน
12	1	1	1	1	1	5	1	
13	1	1	1	1	1	5	1	
14	1	1	1	1	1	5	1	เมื่อเพื่อนไม่สบายใจหนูยินดีรับฟังด้วยความเต็มใจ เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ หนูยินดีรับฟังและเป็นທີ່ระบายอารมณ์
15	1	1	1	1	1	5	1	หนูสามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยผู้อื่นก็ให้ความช่วยเหลือหนูได้ หนูสามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือจากเพื่อนได้ หนูสามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
16	1	1	1	1	1	5	1	ดี ประเมินสถานการณ์และ

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนรวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
								ออก เมื่อเห็น เหตุการณ์ที่ เพื่อนถูกรังแก หนูจะประเมิน สถานการณ์ และหาทางออก ที่หลากหลาย และเลือกทางที่ดี ที่สุดให้กับ ตนเอง
17	1	1	1	1	-1	3	0.6	ตัดหนูรับรู้ว่า ออก
18	1	1	1	1	0	4	0.8	กล้าหาญในการ ตัดสินใจ แก้ปัญหา
19	1	1	0	1	1	4	0.8	เมื่อเกิดปัญหา ขึ้นหนูสามารถ หาทางแก้ปัญหา ได้
20	1	1	0	1	0	3	0.6	เมื่อมีปัญหามัน จะพิจารณาทั้ง ข้อดีและข้อเสีย ที่จะกระทบถึง ตัวหนู เมื่อมีปัญหามัน จะประเมิน ปัญหานั้น พิจารณาทั้งข้อดี และข้อเสียที่ อาจจะส่งผล

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					คะแนนรวม	IOC	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
								กระทบต่อตัวหนู และผู้อื่น

หมายเหตุ : *ตัดข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5

2. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของโปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันในโรงเรียน

การค่าดัชนีความสอดคล้อง

(Index of Item Objective Congruence: IOC)

โปรแกรมเสริมสร้างการเรียนรู้อารมณ์สังคมในการป้องกันการช่มเหล่งแกกันของนักเรียนที่เห็นเหตุการณ้การช่มเหล่งแกกัน

ข้อที่	ด้าน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				คะแนนรวม	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4		
1	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	1	1	1	4	1
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
2	ด้านวัตถุประสงค์	1	0	1	1	3	0.75
	ด้านเนื้อหา	1	0	1	1	3	0.75
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	0	1	1	3	0.75
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
3	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	0	1	1	3	0.75
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
4	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1

ข้อที่	ด้าน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				คะแนนรวม	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4		
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	0	1	1	3	0.75
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
5	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	1	1	1	4	1
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
6	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	0	1	1	3	0.75
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
7	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	1	1	1	4	1
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
8	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	1	1	1	4	1
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
9	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1

ข้อที่	ด้าน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ				คะแนนรวม	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4		
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	1	1	1	4	1
	ด้านการประเมินผล	1	1	1	1	4	1
10	ด้านวัตถุประสงค์	1	1	1	1	4	1
	ด้านเนื้อหา	1	1	1	1	4	1
	ด้านการเลือกใช้ทฤษฎี	1	1	1	1	4	1
	ด้านการประเมินผล	1	0	1	1	3	0.75

3. ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน และแบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน .796			
1	เมื่อเพื่อนถูกรังแก หนูจะบอกครู	.301	.793
2	เมื่อเพื่อนบางคนถูกรังแก หนูจะหยุดผู้ที่รังแกเพื่อนด้วยความระมัดระวัง	.609	.765
3	เมื่อเพื่อนบางคนสนุกกับการเห็นเพื่อนถูกรังแก หนูจะหยุดคนที่รังแก	.585	.769
4	เมื่อหนูเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกัน หนูจะยื่นสังเกตสถานการณ์และให้ความช่วยเหลือ	.495	.776
5	หนูจะบอกเพื่อนในห้องไม่ให้เข้าร่วมรังแกเพื่อนที่ไม่มีทางสู้ แต่จะรวมกลุ่มกันช่วยเพื่อน	.572	.768
6	หนูจะปกป้องเพื่อนที่ไม่มีทางสู้จากการถูกรังแก	.811	.745
7	หนูจะพยายามช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแกแล้วไม่มีทางสู้	.799	.753
8	หนูจะเป็นคนกลางคอยไกล่เกลี่ย ในเหตุการณ์การกลั่นแกล้งกัน	.582	.771
9	ถ้าหนูช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกไม่ได้ หนูจะไปบอกให้คนอื่นมาช่วย	.167	.800
10	ถ้าหนูทราบว่าเพื่อนคนไหนจะถูกรังแก และหนูจะเดินเข้าไปนั่งเป็นเพื่อนหรืออยู่เป็นเพื่อน	.427	.785
11	หนูสามารถคาดเดาได้ว่าเพื่อนคนไหนจะถูกรังแก	.149*	.820
12	หนูจะไม่หัวเราะหากพบว่าเพื่อนถูกรังแก	-.088*	.815
13	หนูจะเป็นพยานในเหตุการณ์ให้เพื่อนที่ถูกข่มเหงรังแก	.036*	.809
14	หนูจะปลอบใจเพื่อนและให้คำปรึกษาเพื่อนที่ถูกรังแก	.503	.781

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
แบบวัดการป้องกันการข่มเหงรังแกกัน .858 (*ฉบับตัดข้อ 11, 12,13 ออก เนื่องจากค่า Corrected Item-Total Correlation มีค่าเข้าใกล้ 2. และต่ำกว่า 0ซึ่งบ่งบอกถึงการมีค่าอำนาจจำแนกที่ต่ำ)			
1	เมื่อเพื่อนถูกรังแก หนูจะบอกครู	.333	.862
2	เมื่อเพื่อนบางคนถูกรังแก หนูจะหยุดผู้ที่รังแกเพื่อนด้วยความระมัดระวัง	.698	.834
3	เมื่อเพื่อนบางคนสนุกกับการเห็นเพื่อนถูกรังแก หนูจะหยุดคนที่รังแก	.626	.840
4	เมื่อหนูเห็นเหตุการณ์การข่มเหงรังแกกันหนูจะยื่นสังเกตสถานการณ์และให้ความช่วยเหลือ	.461	.854
5	หนูจะบอกเพื่อนในห้องไม่ให้เข้าร่วมรังแกเพื่อนที่ไม่มีทางสู้ แต่จะรวมกลุ่มกันช่วยเพื่อน	.628	.840
6	หนูจะปกป้องเพื่อนที่ไม่มีทางสู้จากการถูกรังแก	.833	.821
7	หนูจะพยายามช่วยเหลือเพื่อนที่ถูกรังแกแล้วไม่มีทางสู้	.831	.825
8	หนูจะเป็นคนกลางคอยไกล่เกลี่ย ในเหตุการณ์การกลั่นแกล้งกัน	.484	.851
9	ถ้าหนูช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกไม่ได้ หนูจะไปบอกให้คนอื่นมาช่วย	.179	.868
10	ถ้าหนูทราบว่าเพื่อนคนไหนจะถูกรังแก และหนูจะเดินเข้าไปนั่งเป็นเพื่อนหรืออยู่เป็นเพื่อน	.521	.850
11	หนูจะปลอบใจเพื่อนและให้คำปรึกษาเพื่อนที่ถูกรังแก	.482	.852
แบบวัดการเรียนรู้อารมณ์สังคม .912			
การตระหนักรู้ในตนเอง			
1	หนูคิดว่าหนูเป็นผู้มีความสามารถ และมั่นใจที่จะช่วยเพื่อนได้เมื่อเพื่อนถูกรังแก	.283	.915
2	เมื่อหนูเผชิญกับปัญหา หนูจะคิดทบทวนหาสาเหตุของ	.346	.914

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
	ปัญหา		
3	เมื่อหนูช่วยเพื่อนที่ถูกรังแกได้ หนูรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง	.394	.913
การตระหนักรู้ทางสังคม			
4	ก่อนที่หนูจะทำสิ่งใด หนูจะคำนึงถึงความรู้สึกของคนรอบข้าง	.740	.903
5	หนูจะระมัดระวังการกระทำและคำพูด เพื่อไม่ให้ทำร้ายความรู้สึกของเพื่อน	.721	.904
6	หนูเข้าใจว่าผู้อื่นมีความคิดและความรู้สึกอย่างไร จากคำพูดและน้ำเสียงของเพื่อน	.579	.907
7	หนูรับรู้และเข้าใจความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับเพื่อนได้ เมื่อเขาไม่สบายใจ	.554	.908
8	เมื่อหนูคิดทำสิ่งใด หนูจะคำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและเพื่อน โดยยึดความถูกต้อง	.659	.905
ทักษะด้านสัมพันธภาพ			
9	หนูสามารถเข้าไปคุยกับเพื่อนก่อนได้ โดยไม่จำเป็นต้องให้เพื่อนทักหนูก่อน	.549	.909
10	หนูรู้สึกเต็มใจให้ความช่วยเหลือเพื่อน แม้ว่าเขาจะไม่ได้ร้องขอก็ตาม	.278	.914
11	หนูสามารถทำงานกับกลุ่มเพื่อนที่มีความขัดแย้งกันได้เป็นอย่างดี	.617	.907
12	เมื่อเพื่อนไม่สบายใจ หนูยินดีรับฟังด้วยความเต็มใจ	.584	.908
13	หนูสามารถสื่อสารขอความช่วยเหลือจากเพื่อนได้	.723	.904
การรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง			
14	เมื่อเห็นเหตุการณ์ที่เพื่อนถูกรังแก หนูจะมองหาทางออกที่หลากหลาย และเลือกทางที่ดีที่สุดให้กับตนเอง	.631	.906

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
15	ถึงแม้ปัญหานั้นจะเล็กน้อย แต่หนูก็จะทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนตัดสินใจเสมอ	.688	.904
16	หนูมีความกล้าหาญในการตัดสินใจ และยอมรับผลของการตัดสินใจได้	.703	.904
17	หนูกล้าที่จะตัดสินใจในทางที่ถูกต้อง และหาทางแก้ปัญหาให้ได้	.677	.905
18	เมื่อมีปัญหาหนูจะพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียที่อาจจะส่งผลกระทบต่อตัวหนูและผู้อื่น	.793	.902

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ศรีสลัก นิมบุตร
วัน เดือน ปี เกิด	7 มกราคม 2534
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2555 วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2558 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2564 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาประยุกต์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ที่อยู่ปัจจุบัน	119/220 หมู่บ้านพลีโน ราชพฤกษ์ รัตนาธิเบศร์ ซอย 12 ตำบลบางกร่าง อำเภอเมือง นนทบุรี
ผลงานตีพิมพ์	1. ศรีสลัก นิมบุตร, อลิสา วัชรสินธุ.(2558) การศึกษาการสนับสนุนทางสังคมและการปรับตัวของ มารดาเด็กออทิสติกที่นำเด็กมารับการรักษาแบบผู้ป่วยนอก ณ สถาบันราชานุกูล. จุฬาลงกรณ์เวชสาร พศจิกายน – ธันวาคม 2558, 59(6), 703 - 716. 2. สมรรตพงศ์ ขจรมณี, ต้นสาย แก้วสว่าง และศรีสลัก นิมบุตร. (2562). ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองและจิตสาธารณะของนักศึกษาปริญญาตรีสาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งหนึ่ง. การประชุมวิชาการระดับชาติ นวัตกรรม การจัดการ สังคมสีเขียว เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ครั้งที่ 4 ประจำปี 2562). 566-575. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี (31 พฤษภาคม 2562). 3. ศรีสลัก นิมบุตร, ภัทรพร แจ่มใส. (2561) เรียกเราว่า “ปัญหาพฤติกรรม” ในชั้นเรียน. ประสพการณ์สร้างศิษย์ครูสาธิตเกษตร เล่มที่ 3, 62(1), 109-120. 4. ศรีสลัก นิมบุตร. (2562) แนวคิดการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและการกำหนดตนเองของนักเรียน. การประชุมวิชาการและนิทรรศการ

ระดับชาติ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ความสมดุระหว่าง สังคมและวิทยาศาสตร์ (ครั้งที่ 1 ประจำปี 2562). (หน้า 877-891).

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัด ปทุมธานี (26 มิถุนายน 2562).

5. ศรสลัก นิมบุตร, สุาศุภร์ จันประเสริฐ. (2563) ประสิทธิภาพของ โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองต่อพฤติกรรมการ ตั้งเป้าหมายทางการเรียน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ มกราคม – มิถุนายน 2563, 15(1), 114 – 121.

6. วิทชุกร ภู่ทอง, ศรสลัก นิมบุตร, ภัทรพร แจ่มใส.(2564). พฤติกรรมไม่ ซื่อสัตย์ในการทำแบบฝึกหัดเติมเต็มความรู้ในรายวิชาฟิสิกส์ทั่วไป 2 : กรณีศึกษานิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

7. Naknawa, I., Nimbut, S., & Jamsai, P. (2022). Learning has changed ... The students support model needs to change. Proceedings of the 1st International Teacher Education Network Conference, Thailand, 53.